

๗๘๒.๔๒๑๖๒

๗๔๗๑๑

๒๕๕๗

คำเดือนห้า : เพลงพื้นบ้านล้านนา บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

๒๖ ก.ย. ๒๕๖๑

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา

มีนาคม ๒๕๕๗

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

A ๒๑๗๑๖

ลำเค็นน้า : เพลงพื้นบ้านล้านนา บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา
มีนาคม 2557

ศิริวิไลภษมา บุญรักษา. (2557). **ลำเดือนห้า: เพลงพื้นบ้านล้านนา บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัด**

นครราชสีมา. ปรินญาณิพนธ์ ศป.ม.(มานุษยคุรียงควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

**มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ,
รองศาสตราจารย์ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์.**

การศึกษา ลำเดือนห้า : เพลงพื้นบ้านล้านนา บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าวิจัยคือ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนและประวัติความเป็นมาของกลอนลำเดือนห้าของ บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทำนองร้องกลอนลำเดือนห้าโดยการบันทึกข้อมูลเป็น โน้ตเพลงไทย

คนไทยวน แต่เดิมมีถิ่นกำเนิดอยู่ที่เมืองเชียงแสน ซึ่งเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนา เมื่ออาณาจักรล้านนาเสื่อมอำนาจลง เพื่อมิให้เป็นที่ยึดมั่นแก่ข้าศึกพม่าในคราวต่อไป จึงมีการอพยพผู้คน ถึงแม้ว่าจะมีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในที่ต่างๆ ชาวไทยวนก็ยังคงแสดงลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ผ่านภาษา การแต่งกาย บุคลิกภาพและประเพณีวัฒนธรรมในเทศกาลต่างๆ รวมถึงในวันมหาสงกรานต์ ประชาชนจะทำบุญตักบาตร และฟังเทศน์ ป้ายสรงน้ำพระชนทรายเข้าวัดและการละเล่นสาดน้ำกัน กลางคืนจะมีการละเล่นพื้นบ้าน คือลำเดือนห้า จะมีลักษณะเป็นผญาข่อย โดยเล่นตามบ้านต่างๆ อย่างไรก็ตามสภาพการณปัจจุบัน การเล่นลำเดือนห้าในวันสงกรานต์ก็ยังคงหาได้เสมอทุกปี แม้โลกจะมีวิวัฒนาการและความเจริญด้านอื่นๆ จะเข้ามาแทรกแซงอยู่ตลอดเวลาก็ตาม

ลำเดือนห้า มีลักษณะโครงสร้างบทกลอน และจำนวนคำที่ยืดหยุ่น อาศัยความหมายเป็นสำคัญ บางครั้งจึงใช้คำเกินไปหลายคำบางครั้งเพิ่มมาอีก 1 บรรทัด แต่จะใช้คำที่มีความหมายไพเราะ ใช้กลุ่มเสียง ฟา ทำหน้าที่ในการดำเนินทำนองของเนื้อร้องตลอดทั้งเพลง ไม่ปรากฏว่ามีเสียงอื่นๆ เข้ามาดำเนินในเนื้อร้องเลย ระดับเสียงจะเปลี่ยนแปลงไปตามเสียงวรรณยุกต์ของคำร้อง ลักษณะของโน้ตเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว บรรเลงซ้ำวนไปวนมา ไม่มีรูปแบบหรือกฎเกณฑ์ตายตัว โดยมีแคนเป็นทำนองหลักให้กับทำนองร้อง

คำสำคัญ: เพลงพื้นบ้านล้านนา ลำเดือนห้า ดนตรีชาติพันธุ์

LUMDUEANHA : LANNA FOLK SONG BAN SI KHIU, SI KHIU DISTRICT, NAKHON
RATCHASIMA PROVINCE.

Present in partial fulfillment of the requirement for the
Master of Fine Arts Degree in Ethnomusicology
at Srinakharinwirot University

March 2014

SiriraweelaksanaBoonraksa. (2014). **Lumdueanha : Lanna Folk Song Ban Si Khiu, Si Khiu District, NakhonRatchsima Province.** Master thesis, M. Fine Arts. (Ethnomusicology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Asst. Prof. Dr.Rujee Srisombut, Assco.Prof.Dr.Kanchana Intarasunanoont.

This research study focuses on Lumdueanha :Lanna Folk Songs in Ban Si Khiu, Si Khiu District, NakhonRatchsima Province. The objective of this research is, 1.To study the history of the ethnic Thai Eddy and the History of the Lumdueanha Folk Song in Ban Si Khiu independent NakhonRatchasima . 2. Analyze the melodies of Lumdueanha recording data as Thai musical scores.

The Thaiyuan were originally native to Chiang Saen, which was a major city of the Lanna Kingdom before its contemporary decline. Its proximity to the enemy stronghold in southern Myanmar caused a mass migration of people. Although the settlers moved into different places, Thaiyuan still share common ethnic characteristics, firmly identifying themselves through language, dress, personality, cultural traditions and celebrations. Commonly included in the Songkran Festival Day are people making Buddhist merit, attending afternoon sermons and pouring water over the hands of elders. At night is the traditional Lumdueanha, the simple Phaya-Yoo, played by various households. This tradition of playing Lumdueanha on Songkran Festival Day continues to the present day.

The structure of Lumdueanha phrases and words is flexible and significant. Sometimes additional words are used, specifically to the body of the first paragraph with words possessing musical meaning. Use of the key of "F" serves to accentuate and carry the melody. The lyrics throughout the song remain constant. Volume will change, depending on the tone of the repetition. A single piece of music repeats, revolves and is improvised on.. There is no fixed pattern or rules. The Can instrument is used to tune melodic vocals.

Key words: Lanna Folk Song Lumdueanha Ethnomusicology.

ปริญญาบัตร

เรื่อง

ล่าเดือนห้า : เพลงพื้นบ้านล้านนา บ้านสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

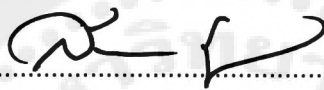
ของ

ศิริวีลักษณ์มา บุญรักษา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

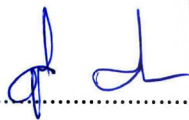
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ 2 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2557

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาบัตร

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษาหลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ)

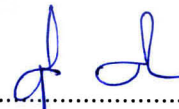
.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์)

.....ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจี ศรีสมบัติ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ)

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจากท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจิ ศรีสมบัติ ประธานผู้ควบคุมปริญญาโท และรองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อินทรสุนานนท์ กรรมการควบคุมปริญญาโทผู้ให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขจนปริญญาโทฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาและประธานการสอบ และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ได้กรุณาชี้แนะในหัวข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไขในปริญญาโทฉบับนี้ สำเร็จและสมบูรณ์ขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรทุกท่านที่ให้ความสนใจและแนะนำให้ข้าพเจ้ามาศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุภาณี ปณะราช อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรที่กรุณาแปลชื่องานวิจัย และบทความเป็นภาษาอังกฤษ

ขอขอบพระคุณ นายธรรมศักดิ์ ม่วงศรี ผู้เป็นแรงบันดาลใจและช่วยให้งานวิจัยสำเร็จด้วยดี

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ผู้อุปการะเลี้ยงดูและเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาเล่าเรียน และการดำรงชีวิต ด้วยดีตลอดมา

สำหรับคุณงามความดีทั้งหมดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอมอบให้กับบิดา มารดา ซึ่งเป็นที่รักและเคารพยิ่ง ตลอดจนครูอาจารย์ที่เคารพทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ที่ดีให้แก่ข้าพเจ้า

ศิริวิไลกษมา บุญรักษา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษา.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการศึกษา.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง.....	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านดนตรีทั่วไป.....	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ.....	11
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน.....	18
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน.....	21
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอำเภอสีคิ้วจังหวัดนครราชสีมา.....	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	36
การรวบรวมข้อมูล.....	36
การศึกษาและจัดกระทำข้อมูล.....	37
การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
สรุป.....	38
4 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.....	40

สารบัญ

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ความเป็นมาของไทยวน บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.....	40
สภาพปัจจุบันและวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องของไทยวน บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.....	49
การทอผ้า.....	50
งานเลี้ยงแบบขันโตกชาวไทยวน.....	51
ประเพณีสงกรานต์รดน้ำดำหัว.....	52
เวนขันแก้ว.....	55
การเล่นสะบ้า.....	57
ประเพณีสารท.....	58
งานแต่งงานของชาวไทยวน.....	59
ประเพณีทำบุญงานศพ.....	61
ความเชื่อเรื่องผี.....	62
ประเพณีการแรกนา.....	64
ประเพณีการเรียกขวัญข้าว.....	64
ประเพณีขึ้นเฮือนใหม่.....	65
ลักษณะทั่วไปของเรือนไทยวน.....	66
ประวัติความเป็นมาของลำเดือนห้า บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.....	72
ประวัติ ลำเดือนห้า บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.....	72
องค์ประกอบของการแสดง ลำเดือนห้า บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.....	73
ภาษาไทยวน.....	73
การแต่งกาย.....	76
ศึกษาวิเคราะห์ทำร้อง ลำเดือนห้า ของไทยวนบ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.....	78
ผญาเกี่ยว.....	78
โครงสร้างบทกลอน.....	78
บทกลอนลำ.....	79
ทำนองร้องและวิธีร้อง.....	93

สารบัญ

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
รูปแบบทำนองร้องพญาแก้ว.....	97
สรุปผลการศึกษำทำนองร้อง ลำเดือนห้า (พญาแก้ว).....	132
วิธีร้อง ลำเดือนห้า ของไทยวนบ้านสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.....	133
ทำนองคนตรี.....	133
รูปแบบจังหวะทำนอง (แคน).....	134
สรุปผลการศึกษำทำนองแคน.....	136
พญาภยิต.....	137
ปริศนาคำทาย.....	137
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	142
สรุปผลการศึกษา.....	142
การศึกษาเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน.....	142
ผลการศึกษำเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน.....	142
ผลการศึกษำเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน.....	143
ผลการศึกษำเกี่ยวกับความเป็นมาของลำเดือนห้า.....	145
การศึกษาเพื่อวิเคราะห์นำนองร้องกลอนลำเดือนห้า.....	145
ผลการวิเคราะห์ทำนองร้องกลอนลำเดือนห้า(พญาแก้ว).....	147
อภิปรายผล.....	147
ข้อเสนอแนะ.....	148
ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์.....	148
ข้อเสนอแนะที่ใช้ในการวิจัย.....	149
บรรณานุกรม.....	150

สารบัญ

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	154
ภาคผนวก ก.....	155
ภาคผนวก ข.....	162
ภาคผนวก ค.....	164
ภาคผนวก ง.....	176
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	187

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 งานบวงสรวงพ่อพญา ประจำปี 2554.....	49
2 เครื่องสังเวศที่ชาวสีกี้ว นำมาถวายพ่อพญา ปี 2554.....	49
3 การทอผ้าของชาวไทยวนสีกี้ว 15พฤษภาคม พ.ศ. 2555.....	51
4 การเลี้ยงอาหารแบบขันโตกของชาวไทยวน 13 มีนาคม พ.ศ. 2554.....	51
5 ชาวไทยวนรวมตัวกันมาเล่นน้ำ และทำบุญที่วัดในวันสงกรานต์ประจำปี พ.ศ. 2554.....	53
6 ประชาชนชาวไทยวนมาสงน้ำพระที่วัดในวันสงกรานต์ ประจำปี พ.ศ. 2554.....	53
7 การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ของชาวไทยวน ซึ่งจัดขึ้นที่วัด ประจำปี พ.ศ. 2554.....	54
8 การเล่นรำโทน ที่วัดสีกี้ว ในวันสงกรานต์ ประจำปี พ.ศ. 2554.....	54
9 การเล่นลำเตียนห้า ที่วัดสีกี้ว ประจำปี พ.ศ. 2554.....	55
10 การเล่นสะบ้า ในวันสงกรานต์ที่วัดสีกี้ว ประจำปี พ.ศ. 2554.....	58
11 เรือนแฝดทรงไทยถ่ายเมื่อวันที่ 15มิถุนายน 2555.....	68
12 เรือนแฝดไทยสามหลังถ่ายเมื่อวันที่ 15มิถุนายน 2555.....	69
13 เรือนแฝดไทย มีดินก้อมหรือสตูปลูกถ่ายเมื่อวันที่ 15มิถุนายน 2555.....	70
14 การแต่งกายด้วยผ้าทอไทยวนของชาวไทยวนอำเภอสีกี้ว จังหวัดนครราชสีมา 13 มีนาคม พ.ศ. 2554.....	76
15 การแสดงกลอนลำเตียนห้า 15พฤษภาคม พ.ศ. 2555.....	77
16 การฟ้อนประกอบกลอนลำเตียนห้า 15พฤษภาคม พ.ศ. 2555.....	78

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ชาติไทยเราเป็นชาติเก่าแก่ที่มีศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเองมาช้านานหลายพันปีมาแล้ว เรามีภาษาพูด ภาษาเขียน และดนตรีเป็นของเราเองโดยสมบูรณ์ สำหรับเรื่องของดนตรีนั้น ชนชาติไทยได้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีขึ้นใช้เองมาตั้งแต่ต้น เครื่องดนตรีเหล่านี้เป็นของไทย เพราะเราตั้งชื่อเครื่องดนตรีเหล่านั้นโดยใช้ภาษาไทยที่เรียบง่ายของเราเอง อาทิ คำว่า เถระ โกร่ง กรับ ฉาบ ฉิ่ง กลอง โทน ปี่ ขลุ่ย เข้ยะ ฆ้อง และซอ เป็นต้น ต่อมาได้มีการติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เราได้รับอิทธิพลทางด้านดนตรีมาจากเพื่อนบ้านด้วย เพราะมนุษย์เมื่อเดินทางไปไหนก็จะนำวัฒนธรรมของตนเองติดตามไปด้วย เห็นได้จากเครื่องดนตรีที่บอกชื่อว่ามีที่มาจากไหน เช่น ฆ้องมอญ ปี่มอญ กลองแขก กลองมลายู ปี่ชวา กลองจีน เป็นต้น

เพลงไทยก็เช่นเดียวกัน แต่แรกก็เป็นเพลงที่แต่งขึ้นอย่างเรียบง่าย ร้องง่าย ฟังง่าย และจำง่าย ทำให้เกิดเป็นเพลงพื้นบ้าน ที่ใช้ขับร้องในการละเล่นต่างๆ รวมทั้งเพลงกล่อมลูก หรือเพลงสั้นๆ ที่ร้องไปกับเครื่องดนตรีเพียงชิ้นเดียวก่อน แล้วจึงพัฒนาขึ้นเป็นเพลงที่ยาวกว่า และขับร้องร่วมกับเครื่องดนตรีที่มีมากขึ้นขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ “เพลงพื้นบ้านในประเทศไทยมีมาแต่โบราณกาลสืบหาหลักฐานไม่พบว่ามีต้นกำเนิดขึ้นในสมัยใดเป็นของที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของคนในสังคม เพราะเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงจากการหาต้นกำเนิดไม่ได้เช่นนี้ จึงมีผู้เรียกเพลงพื้นบ้านเป็นบทเพลงที่ไร้ตำนานบ้าง เพลงศตวรรษบ้าง เพราะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ วรรณคดี และความรู้ทุกแขนงในประเทศไทยเรามักจะอ้างสิ้นสุดแก่ศิลาจารึกส่วนลักษณะของเพลงพื้นบ้านก็เหมือนกับเพลงทั่วไป อาจจะเป็นเพลงขับร้อง หรืออาจเป็นเพลงที่มีแต่ดนตรีล้วนๆ หรือทั้งสองอย่างผสมกันก็ได้ สำหรับทำนองและเนื้อร้องของเพลงพื้นบ้านนั้นจะไม่มีกฎเกณฑ์แบบแผนที่แน่นอน จะใช้เสียงสูงต่ำแค่ไหน ส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า ทำนอง เนื้อร้อง นึกได้อย่างไรก็บรรเลง หรือเปล่งเสียงออกมาอย่างนั้น เพลงพื้นบ้านทั่วไปจะเป็นเพลงที่มีทำนองง่ายๆ และซ้ำๆ สั้นหรือยาวก็ได้” สุขุมาลย์ เรื่อง เดช (2527: 82)

“การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่เปิดรับอารยะวัฒนธรรมใหม่ เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามกระแสโลก จนวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกกลืนหายไป โดยมีจุดเปลี่ยนในด้านการพัฒนา ที่เน้นถึงการสนองตอบต่อความต้องการด้านวัตถุ สิ่งอำนวยความสะดวกให้ชีวิต สังคมโลกเริ่มเป็นสังคมเดียวกัน ทั้งที่เดิมทีนั้นแบ่งเป็นโลกตะวันตก โลก

ตะวันออก เมื่อการติดต่อสื่อสารใกล้ชิดขึ้น วัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็เกิดการเลียนแบบกัน และในที่สุดก็เป็นวัฒนธรรมเดียวกันบนโลกใบนี้” อัจนา สมทรง และคณะ (2548: 7-8)

ความสวยงามของจารีตประเพณีดั้งเดิมเริ่มเสื่อมลง บางแห่งสูญหาย บางแห่งกลายพันธุ์ ผู้มีจิตสำนึกในคุณค่าได้เห็นความดิ่งามของวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงหาแนวทางในการสืบสานและฟื้นฟู วัฒนธรรมบางอย่างที่ใกล้จะจางหายไป จากช่วงหนึ่งของอายุขัยคนขึ้นมาค้นคว้า เสาะหา วัฒนธรรมที่เสื่อมสูญจากท้องถิ่น เพื่อนำมาสืบสานและรักษาไว้ให้ยุวชนรุ่นต่อไปได้ศึกษาเรียนรู้โดยมิได้หวังว่า วัฒนธรรมเหล่านี้จะมีผู้นำมาปฏิบัติอย่างจริงจังในอนาคตหรือไม่ แต่จากความคาดหวังเดียวเพื่อการเรียนรู้แล้วไม่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดทายาทนั้น จะยั่งยืนได้นานสักกี่ชั่วกัลป์ หากไม่บันทึกไว้ว่าครั้งหนึ่ง ชุมชนที่อยู่อาศัยนี้มีกิจที่เคยดำเนินการใดไว้บ้าง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้มนุษย์ให้ความสำคัญกับภาวะเศรษฐกิจเป็นหลัก จึงยังมีผู้นำ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมาส่งเสริมการขายความสวยงามที่สังสม หามาตรการในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเพื่อชักจูงให้ผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมวัฒนธรรม และซื้อหาสินค้าจากฝีมือกลุ่มอาชีพ ที่มีทั้ง หัตถกรรม อุตสาหกรรมท้องถิ่น หรือจะเป็นผลผลิตจากภาคเกษตรกรรม การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทาง การเกษตรเป็นอาหารคาวหวาน

ในทางภาครัฐและเอกชนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้การสืบทอดวัฒนธรรมจะต่อเนื่องต่อไป หากผู้บริหารหรือผู้นำของชุมชน มีทัศนคติที่ให้ความสำคัญต่อความคงอยู่ของจารีตประเพณีวัฒนธรรม อันดี ความงอกงามของการสืบสานก็จะเติบโตเป็นฐานของการพัฒนาชุมชน ที่เป็นทุนทางสังคมใน การพัฒนาขั้นถัดไปประเทศชาติจะพัฒนาไปทิศทางเดียวกันได้นั้น สิ่งสำคัญนอกจากพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐาน ด้านการสาธารณสุข โภค การศึกษา การสาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ เศรษฐกิจและชุมชน การศาสนา วัฒนธรรมและการกีฬา ล้วนเป็นแนวทางเพื่อชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งนักพัฒนาต้องให้ ความสำคัญ สนับสนุนในทุกส่วนอย่างเสมอภาคกัน ให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด น้อมรับขาน จากทุกเสียงให้มีสิทธิถ่วงหน้า มีการร่วมมือให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมนี้ ก็จะ เกิดเป็นเอกลักษณ์ที่ถาวรในที่สุด

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมาเป็นประตูสู่ภาคอีสาน นอกจากเพลงโคราชที่ทุกคนรู้จักกันโดยทั่วไปแล้ว ในจังหวัดนครราชสีมายังมีดนตรีพื้นบ้านอื่นๆที่ใช้ประกอบพิธีกรรม แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ และลักษณะที่แตกต่างกันไปของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เช่นลำเต๋นทำเป็นการละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนหรือไทยล้านนา ณ บ้านสีิ้ว อำเภอสีิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นกลุ่มไทยล้านนา เพียงกลุ่มเดียวในภาคอีสาน ของประเทศไทย โดยที่ชนกลุ่มนี้ได้ตั้งรกราก ณ พื้นที่แห่งนี้มาหลายชั่วอายุคนแล้ว ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์อื่น คือไทยลาว (อีสาน) และไทยโคราช บางส่วนของการแสดง จึงมีการเลื่อนไหลและหยิบยืมวัฒนธรรมของกลุ่มใกล้เคียงมาใช้ตามความเหมาะสม

“ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนบ้านสีแก้วทางคดีชนวิทยา โดยผ่านพิธีกรรม ความเชื่อในเรื่องดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ ของพ่อพญาสี่เขียว ซึ่งชาวไทยวนยังคงความเชื่อและ ประกอบพิธีกรรม จัดงานเลี้ยงใหญ่ประจำปี ในวันขึ้น หกค่ำเดือนหก ของทุกปี เพื่อแสดงความเคารพ นับถือต่อพญาสี่เขียว และบรรพบุรุษของตนในอดีตกาล ท่านทั้งหลายเหล่านี้พากันหนีศึกสงครามจาก เมืองเชียงแสนมาตั้งรกรากอยู่บริเวณริมฝั่งลำตะคอง ด้วยความพอใจในภูมิประเทศโดยรอบ และพากัน ประกอบสัมมาอาชีพ เมื่อถึงช่วงปีใหม่หรือเดือนห้าเป็นเทศกาลแห่งความสนุกสนานรื่นเริง หนุ่มสาว จะร้องเพลงขอโต้ตอบกัน แต่การเล่นเพลงขอนั้น นอกจากจะมีช่างขอชายหญิงที่ฝักฝักแล้ว ยัง ต้องมีเครื่องดนตรีพื้นเมืองประกอบอีกหลายชิ้น เช่น ปี่จุมสาม (ปี่มีสามชิ้น) ปี่จุมห้า (ปี่มีห้าชิ้น) ปี่ กลาง ปี่ก้อย ซึ่ง และสะล้อ จึงรวมเป็นวงได้ แต่ผู้คนล้าหน้าในอดีตเมื่อหนีสงครามมานั้นขอเพียงมี ชีวิตรอดเพื่อดำรงเผ่าพันธุ์เท่านั้น หาได้คำนึงถึงเครื่องดนตรีเหล่านี้ไม่ จึงยากที่จะใช้เครื่องดนตรี ล้าหน้าสร้างสรรค์มรดกทางความบันเทิงให้แก่ลูกหลานได้ เมื่อมาอยู่ใกล้กับกลุ่มชนที่เป็นไทยลาว จึง รับเอาเครื่องดนตรีของเขา คือแคนเข้ามาในชีวิตของตน แคนจึงกลายเป็นเครื่องดนตรีชิ้นเดียวที่มีความ สำคัญประกอบการเล่นลำเดือนห้า ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นเมืองสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ลำเดือนห้า เป็นเพลงพื้นเมืองประเภทเพลงปฏิบัติ” สุดาพร หงส์นคร (2538: 183)

ลักษณะของเพลงพื้นเมืองตามที่ได้กล่าวไว้ “เพลงที่ชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ แต่ละถิ่นพากัน ประดิษฐ์แบบแผนการเล่น การร้องเพลงไปตามความนิยม และสำเนียงพูดที่แปร่งแตกต่างกัน เพลง แบบนี้นิยมร้องกันในเวลาเทศกาลหรืองานที่มีการชุมนุมผู้คนในหมู่บ้าน เพื่อมาร่วมรื่นเริงกันชั่วคราว ชั่วครู่ เช่น ตรุษสงกรานต์ ขึ้นปีใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และการลงแขกเอาแรงกันในกิจอันเป็น อาชีพ เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น ส่วนเนื้อหาในเพลงที่ร้องไม่ว่าจะเป็นทำนองเพลงชนิดใดจะมี อยู่อย่างเดียว คือ ผู้ชายเกี่ยวผู้หญิง สิ่งสำคัญของการร้องอยู่ที่การคิดกลอนสรวลแกล้งกันโดยปฏิภาณ อันทำให้เกิดสนุกสนานกันทั้งสองฝ่าย” อาจารย์มนตรี ตราโมท

จะเห็นได้ว่าไทยวน ณ อำเภอสีแก้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีดั้งเดิม ที่สืบทอดมาจากถิ่นฐานเดิมได้แสดงถึงความสมานฉันท์ในกลุ่ม เป็นการรวมตัวกัน เพื่อสร้างกิจกรรมที่สร้างสรรค์ กับวัฒนธรรมที่อยู่ควบคู่กับความเป็นไทยวน ที่เราสามารถพบได้คือ ภาษาพูดที่มีน้ำเสียงสำเนียงเป็นเอกลักษณ์ชวนฟัง เต็มไปด้วยความจริงใจ จึงเป็นจุดเด่นของคนไทย วน เมื่อผู้คนต่างบ้านต่างเมืองมาพบเห็นจึงให้สมญานามว่า “ล้านนาพลัดถิ่น” ซึ่งสามารถพบเห็นจาก ลักษณะที่อยู่อาศัย และวิถีชีวิต ในการประกอบสัมมาอาชีพ

ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความเจริญมากขึ้นทั้งทางวัตถุและวัฒนธรรมจาก ตะวันตกได้เข้ามาบีบคั้นมากขึ้น สิ่งหนึ่งที่นำวิกฤตกังวลซึ่งมีแนวโน้มว่ากำลังจะสูญหายไปคือ ประเพณีลำเดือนห้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่และเป็นกลุ่มไทยล้านนาเพียงกลุ่มเดียวในภาค อีสาน เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบทอดและการพัฒนาทางวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ในสังคมไทย ซึ่งผู้วิจัย

เชื่อว่างานวิจัยชิ้นนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการป้องกันรักษาสมบัติทางวัฒนธรรม ของชาติรวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนและประวัติความเป็นมาของกลอนลำเดือนห้าของ บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทำนองร้องกลอนลำเดือนห้า

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนและเป็นการรวบรวมกลอนลำเดือนห้า ของบ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผ่านการถ่ายทอดจาก นางลวด เจียบกระโทก และนายเพี้ยน ที่จันทึก โดยทำการวิเคราะห์และทำการบันทึกข้อมูลเป็นโน้ตเพลงไทย ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของกลอนลำเดือนห้า และให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา อนุรักษ์ และสืบทอดต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษา โดยศึกษากลอนลำเดือนห้า ณ บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จากนางลวด เจียบกระโทก และนายเพี้ยน ที่จันทึก แล้วบันทึกเป็นโน้ตเพลงไทย ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2554 ถึงวันที่ 30 พฤษภาคม 2555

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของบทเพลงต่างๆในครั้งนี้ จะใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2554 ถึงวันที่ 30 พฤษภาคม 2555
2. กลอนลำเดือนห้าที่นำมารวบรวมในครั้งนี้ ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ณ บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
3. กลอนลำเดือนห้า บันทึกเป็นโน้ตเพลงไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ยวนหรือโยนก หมายถึง เผ่าไทยเผ่าหนึ่งในภาคเหนือของประเทศไทย

ยวนลีคว์ หมายถึง คนไทยเชื้อสายยวน ซึ่งอพยพมาจากเมืองเชียงแสนทางตอนเหนือของประเทศไทย

ไไทยวน หมายถึง คนไทยเชื้อสายยวน อพยพมาจากอำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงรายทางตอนเหนือของประเทศไทย เมื่อประมาณ ๒๐๐ ปีก่อน มีภาษาไทยยวนเป็นภาษาในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่อำเภอสีคิ้วจังหวัดนครราชสีมา

ถ้า หมายถึง การร้องด้วยคำกลอนประกอบเสียงแคน ทำให้เกิดปฏิกริยาตอบสนองต่อความรู้สึกของผู้ฟังหรือผู้ชมในด้านเนื้อหา ภาษา น้ำเสียง ท่วงทำนอง จังหวะ ตลอดจนท่าทาง ให้สัมพันธ์กับเสียงแคน

เดือนห้า หมายถึง ช่วงฤดูกาลปีใหม่ของไทยแต่ดั้งเดิมหรือที่เรียกว่าสงกรานต์ มีความหมายถึงการเคลื่อนที่ หรือการย้ายของดวงอาทิตย์จากราศีเก่าเข้าสู่ราศีใหม่ จึงจัดว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ จัดเป็นประเพณีต่อเนื่องจากประเพณีตรุษ เพื่อแสดงออกถึงความยินดีที่ได้มีชีวิตรอดพ้นความตายผ่านพ้นอุปสรรคและอันตรายมาได้อีกหนึ่งปีหนึ่ง จนย่างเข้าสู่ปีใหม่

ถ้าเดือนห้า หมายถึง การเล่นเพลงพื้นบ้านของชาวไทยวน บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งนิยมเล่นกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์

ผญา หมายถึง เป็นภาษาอีสานซึ่งแปลว่า ปัญญา มีลักษณะเป็นคำคล้องจองพูดจากัน เพื่อแสดงถึงภูมิปัญญาของผู้พูด

ผญาข่อย หรือ **ผญาข่อย** หมายถึง คำผญาที่ผู้คนทั่วไปใช้ในเหตุการณ์ประจำวันต่างๆ เช่น การถามข่าวคราว ถามถิ่นที่อยู่อาศัย ถามแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผญาข่อยนี้ไม่สามารถจะนำไปรวมกับหมวดคำผญาอื่นๆ ได้

ผญาเกี่ยว หมายถึง ผญาที่ใช้พูดจาเพื่อเกี่ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาว หรือระหว่างหญิงชายที่สื่อถึงกันในทางชู้สาว

ผญาภายิต หมายถึง คำผญาที่มีเนื้อหาเป็นคำสอน เพื่อให้ผู้ฟังนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนแล้วจะได้มีความสุขความเจริญ

ผญาปรัชญาชีวิต หมายถึง ผญาที่บ่งบอกถึง สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และหลักในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งคำผญาประเภทนี้จะมีสอดแทรกอยู่ในหนังสือวรรณคดีต่างๆ ของภาคอีสาน

เพลงพื้นบ้านล้านนา หมายถึง เพลงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนซึ่งอพยพมาจากทางตอนเหนือของประเทศไทย

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเช่นเดียวกัน

ไทยอีสาน หมายถึง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสาน ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันคือภาษาอีสาน ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

ไทยมอญ หมายถึง ชนชาติที่อพยพมาอยู่ที่อำเภอปรางค์สามยอด เมื่อประมาณ ๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว ในอดีตไทยมอญมีภาษามอญใช้ในชีวิตประจำวัน ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

ไทยเขมร หมายถึง กลุ่มคนที่ใช้ภาษาเขมร ผู้หญิงไทยเขมรจะนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อตามสมัย มีผ้าห่ม พาดไหล่ โดยกระหวัดชายผ้าให้พาดไหล่ทั้งซ้ายขวา ผู้ชายนุ่งผ้าโสร่ง สวมเสื้อตามสมัย และอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

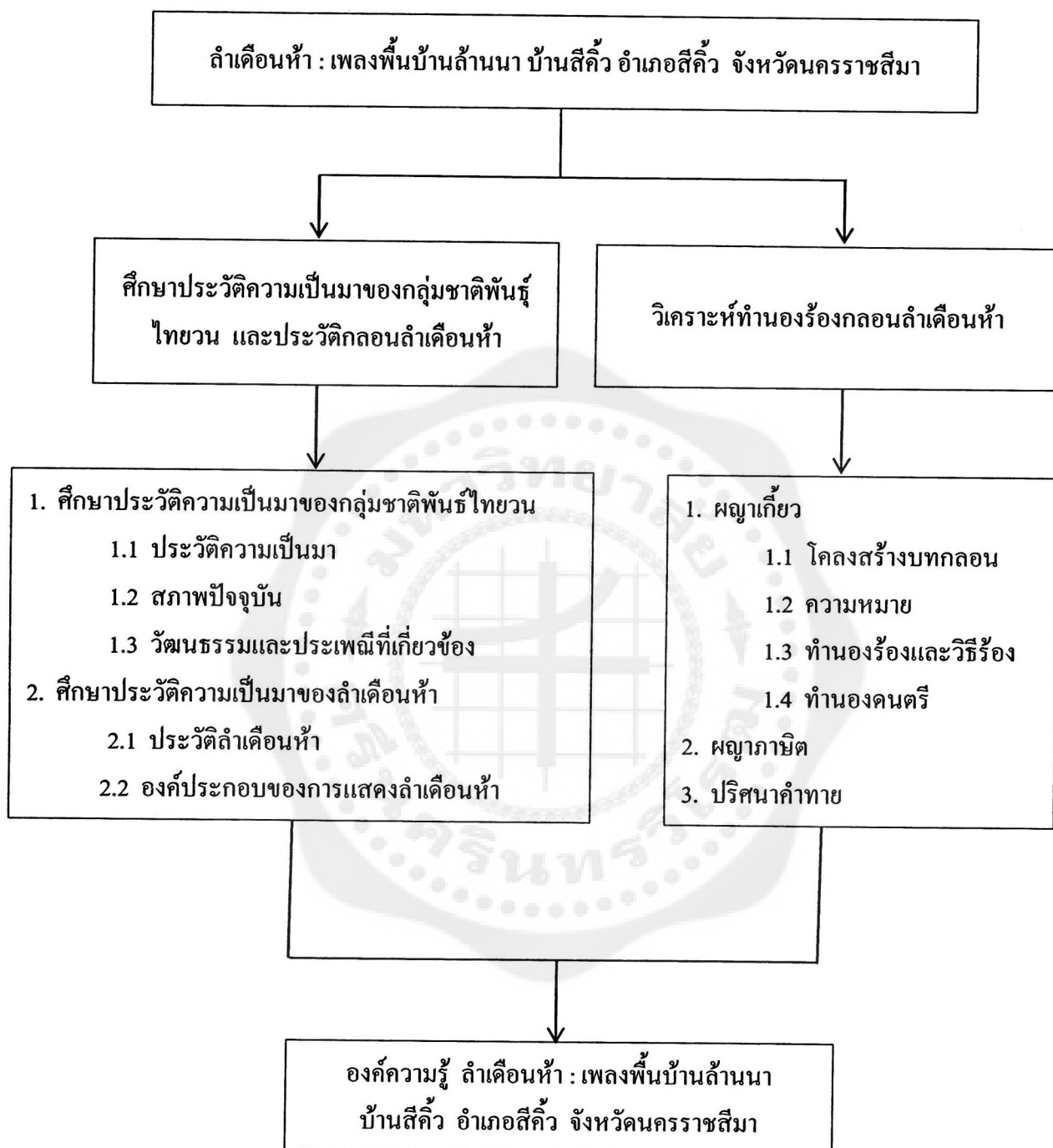
ไทยแขก หมายถึง เป็นกลุ่มชาวซิกข์ที่อพยพมาเพื่อค้าขาย ใช้ภาษาซิกข์ภายในสังคมซิกข์และใช้ภาษากลางสื่อสารกับคนภายนอก ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

ไทยจีน หมายถึง อพยพมาเพื่อทำการค้าขายเป็นกลุ่มชนที่รักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติพันธุ์ที่เข้มแข็ง ยังคงใช้ภาษาจีนภายในกลุ่มของตน และใช้ภาษากลางสื่อสารกับคนอื่น การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ คือการสวมกางเกงบั้งลิ้น ผู้หญิงไว้ผมยาวแล้วพันทบติดกับด้านหลัง นิยมสวมกำไลหยกเป็นเครื่องประดับ ที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

ไทยส่วย หมายถึง ไทยส่วยหรือถูกยเป็นกลุ่มชนที่อพยพมาอยู่ในเขตอำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ประมาณ ๔ หมู่บ้าน มีภาษาส่วยของตนเองแต่ใช้ภาษาโคราชในการสื่อสารกับคนภายนอก

ชาวนน หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอาศัยอยู่ในหลายหมู่บ้านของตำบลตะขบ อำเภอปรางค์สามยอด และตำบลหนองกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ในอดีตใช้ภาษาชาวนน แต่ปัจจุบันใช้ภาษาโคราชเป็นหลัก

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับเครื่องดนตรีพื้นเมืองของล้านนา และกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนที่ถูกกวาดต้อนจากการทำสงครามช่วงชิงอำนาจจากหัวเมืองต่างๆ ทั่วไปแล้วมีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านของไทยวน นั้นมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงน้อยมาก ผู้วิจัยจึงศึกษาค้นคว้าจาก เอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั่วไป ข้อมูลที่นำมาอ้างอิงมีส่วนเกี่ยวข้องและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ได้ งานวิจัยครั้งนี้จึงนับว่ามีความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับประเพณีการลำเลือนห้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. เอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางด้านดนตรีทั่วไป
 - 1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ
 - 1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน
 - 1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน
 - 1.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.เอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้อง

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านดนตรีทั่วไป

กาญจนา อินทรสุวานนท์ (2548: 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของดนตรีว่า ดนตรีเป็นสื่อในพิธีกรรมทางศาสนา ระหว่างมนุษย์กับความเชื่อในแต่ละสังคม ซึ่งจัดได้ว่าดนตรีเป็นมรดกรับใช้สังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นยังได้กล่าวไว้ในบทความเรื่องดนตรีกับสุขภาพจิต(2548: 47) ว่าดนตรีเป็นสื่อให้จิตใจของมนุษย์ได้พักผ่อน สามารถถล่อมเกลตาอารมณ์มนุษย์ได้ในทุกรูปแบบ มนุษย์

ทุกชาติ ทุกภาษาสามารถเข้าใจภาษาดนตรีได้เหมือนกัน คนตรีนั้นมีอยู่ในทุกอารมณณ์ เช่น อารมณณ์รัก อารมณณ์โกรธ อารมณณ์โศกเศร้า อารมณณ์สนุกสนาน เช่นเดียวกับเฉลิมพล งามสุทธิ (2548: 52) ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง คนตรีบำบัดว่า คนตรีมีความสัมพันธ์กับมนุษย์มาตั้งแต่เริ่มมีมนุษยชาติแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นความบันเทิงเริงรมย์ทางสังคมวัฒนธรรมและจิตใจ อีกทั้งยังเป็นเครื่องกล่อมกล่อมจิตใจและผ่อนคลายอารมณณ์ได้เป็นอย่างดี ในอดีตสมัยกรีกและโรมัน เชื่อว่าคนตรีเป็นสิ่งมหัศจรรย์ และอำนาจของคนตรี สามารถช่วยบำบัดโรทางกายและจิตใจได้ ซึ่งสอดคล้องกับ

ประทีป เล้ารัตนอารีย์ (2549: 58-60) ได้กล่าวถึงในบทความเรื่อง คนตรีมีคุณทุกอย่างไป ถึงประโยชน์ของคนตรีว่า ประโยชน์ของคนตรีนั้นมิใช่แต่เพื่อนการสนุกสนานเฮฮาชั่วคราวเท่านั้น แก่นแท้ที่เป็นคุณอันอนเนกอนันต์มีมากมาย จะยกตัวอย่างพอสังเขปดังต่อไปนี้

1. **ดนตรีเพื่อการขับกล่อม (Music for Soothing)** คนตรีประเภทนี้จะเป็นเพลงช้าๆ ฟังสบายๆ คลายความเครียดและทำยที่สึกก็จะนอนหลับไปเลย เพลงจำพวกนี้ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก กล่อมพระบรรทม ตับมโหรี

2. **ดนตรีเพื่อการทำงาน (Working Song)** การทำงานสมัยก่อนไม่มีเครื่องทุ่นแรงจึงต้องใช้แรงงานมนุษย์และสัตว์ เมื่อทำไปนานๆ ก็เกิดความเมื่อยล้าและเบื่อหน่าย ฉะนั้นคนตรีเพื่อนการทำงานจะเป็นเครื่องช่วยให้คนได้สนุกกับการทำงาน ไม่เบื่อหน่าย และถือเป็นการผ่อนคลายไปในตัว เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสงฟ้าง เพลงชักกระดาน เพลงเจ๊กลากซุง เพลงเห่เรือ เพลงเรือ

3. **ดนตรีเพื่อศาสนา (Ceremonial Music)** ในพิธีกรรมทางศาสนาของศาสนาต่างๆ มักนำคนตรีหรือคำร้องหรือบทสวดต่างๆ มาร้อยรจนาคำประพันธ์ ประเภทโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และนำคำประพันธ์ บทสวดเหล่านั้นมาขับร้องในท่วงทำนองต่างๆ เพื่อให้เกิดความไพเราะและน่าเลื่อมใส ทำให้พิธีกรรมทางศาสนานั้นดูเคร่งขรึมน่าเคารพเลื่อมใสมากขึ้น

4. **ดนตรีเพื่อการปลุกใจ (Patriotic Song)** การจะสร้างจิตสำนึกให้หมู่คนเกิดความรักพวกพ้องและหมู่คณะนั้น คนตรีและเพลงร้องเพื่อปลุกใจให้เกิดความรักความสามัคคีก็เป็นสื่อที่สำคัญที่จะสร้างความสำนึกนั้น เพลงประเภทนี้จะมีจังหวะหนักแน่น ท่วงทำนองเร้าใจ ทำให้ผู้ฟังเกิดความฮึกเหิมและไม่โคดเคี้ยวเดียวดาย เช่น เพลงชาติ เพลงสยามมานุสติ เพลงรักเมืองไทย

5. **ดนตรีเพื่อความพร้อมเพรียงทางการทหาร (Martial Music)** ในการศึกสงครามในสมัยโบราณ ไม่มีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยเช่นในยุคปัจจุบัน ขุนทัพนายกองจะใช้คนตรีเป็นเครื่องส่งสัญญาณนัดหมายของการเข้าต่อสู้บุกทะลวงหรือร่นถอย

6. **ดนตรีเพื่อการพรรณนา (Descriptive Music)** เนื่องจากมนุษย์มีการใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีการได้ยินได้ฟังเสียงต่างๆ ที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น นกร้อง น้ำไหล ฟ่ำร้อง ฟ่ำผ่า หรือเสียงสัตว์ต่างๆ มนุษย์จึงได้ประดิษฐ์เครื่องมือต่างๆ เพื่อทำเสียงล้อเลียนเหล่านั้น และเมื่อการดนตรีได้มีการวิวัฒนาการก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ จึงเกิดบทเพลงประเภทดนตรีพรรณนาขึ้นมากมาย เช่น เพลงโหมโรงคลื่นกระทบฝั่ง เพลงตับโพระคก เพลงนกเขาชะแมร์

7. **ดนตรีเพื่อประกอบการแสดง (Theatrical Music)** ดนตรีกับการแสดงนั้นเป็นสิ่งส่งเสริมกันแต่คนส่วนใหญ่จะเห็นดนตรีเป็นเพียงส่วนประกอบของการแสดงเท่านั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญกับดนตรี มุ่งเน้นการแสดงเป็นสำคัญ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ดนตรีเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของการแสดง ในการแสดงแต่ละเรื่องนั้นองค์ประกอบที่สำคัญคือ การวางเค้าโครงเรื่อง การแต่งเพลงหรือบรรจุเพลงให้เข้ากับเค้าโครงเรื่องนั้นๆ การคิดประดิษฐ์ทำรำหรือทำเต้น

8. **ดนตรีบำบัด (Music Therapy)** ปัจจุบันการแพทย์ได้เห็นความสำคัญของการใช้ดนตรีในการบำบัดรักษาโรคให้กับคนไข้ ซึ่งพิการทางสมอง เช่น เด็กปัญญาอ่อน ผู้ป่วยที่เป็นโรคอัมพาต อัมพฤกษ์ ทำให้คนไข้เหล่านั้นมีอาการดีขึ้น

คุณหญิงจีน ศิลปะบรรเลง (ม.ป.ป.: 2) กล่าวว่า ธรรมชาติเป็นครูคนแรกของมนุษย์ เครื่องดนตรีของชนชาติต่างๆ ล้วนอุบัติขึ้นจากธรรมชาติ เครื่องดนตรีชิ้นแรกก็คือ มือมนุษย์เอง ตบมือเข้าด้วยกันก็ทำให้เกิดเสียง ถ้าปรบมือพร้อมๆ กันหลายคนก็จะได้เสียงที่แปลกออกไป

มานพ วิสุทธิแพทย์ ได้กล่าวถึงในบทความเรื่อง ดนตรีไทย (2548: 99) ว่า ดนตรีชนเผ่าหรือ ดนตรีกลุ่มชน หมายถึง ดนตรีและบทเพลงที่เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชนตามเผ่าพันธุ์ ดนตรีในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มดนตรีที่เล็กกว่าดนตรีพื้นเมือง ดนตรีชนเผ่าหรือดนตรีกลุ่มชนมีหลายกลุ่ม เช่น ดนตรีของกลุ่มชนชาวกระเหรี่ยง ดนตรีของกลุ่มชนชาวม้ง ดนตรีของกลุ่มชนชาวผู้ไทย ดนตรีของกลุ่มชนชาวมอญ จังหวัดปทุมธานี ดนตรีของกลุ่มชนชาวลาวโซ่ง จังหวัดนครปฐม ซึ่ง ปัญญา รุ่งเรือง (2544: 2) ได้กล่าวถึงการศึกษาดนตรีของมนุษย์ว่า การศึกษาดนตรีของมนุษย์ ต้องทำความเข้าใจทั้งมนุษย์และวัฒนธรรมของมนุษย์กลุ่มนั้น ทั้งยังเสนอแนะว่า มานุษยควิทยาควรรศึกษาถึงการสร้างดนตรีของมนุษย์ คุณลักษณะของดนตรี การใช้ดนตรีในสังคม ความสัมพันธ์ของดนตรีกับศาสตร์และศิลป์อื่นๆ ในสังคม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของดนตรีอีกด้วย จากแนวคิดดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของ

ปราณี วงษ์เทศ (2525: 67-69) กล่าวว่า การศึกษาดนตรีพื้นบ้านด้วยวิธีการ Ethnomusicology น่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมและครอบคลุมแง่มุมต่างๆ ของดนตรีได้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะดนตรีนั้นเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งทั้งด้านประวัติศาสตร์ สังคม จิตวิทยา โครงสร้างทางสังคม ภาษา วรรณกรรม สุนทรียศาสตร์ สัญลักษณ์และศิลปะด้านอื่นๆ การศึกษาดนตรีพื้นบ้านเพียงด้านใดด้านหนึ่ง ย่อมไม่เพียงพอต่อความเข้าใจสังคมที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นได้ การใช้วิธีการทางมานุษยวิทยา (Ethnomusicology) จะทำให้เข้าใจทั้งในแง่ที่ดนตรีเป็นระบบเสียงและที่เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ในสังคมการศึกษาจำเป็นต้องใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก และนอกจากข้อมูลบทเพลงแล้วข้อมูลทางสังคมวัฒนธรรมทุกด้านของหมู่บ้าน ควรได้รับความสนใจและบันทึกไว้เพื่อให้ผู้ที่ไม่เคยได้เข้าไปในชุมชนนั้น อ่านแล้วเข้าใจได้ และเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทเพลงกับบริบททางสังคม โดยศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้าน ผู้คน ที่อยู่อาศัย สภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง ความเชื่อ วิถีชีวิต นิทาน ตำนานท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งก็คือการศึกษาในด้านชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานที่ช่วยในการทำความเข้าใจในการศึกษาวิเคราะห์ดนตรีหรือบทเพลงของกลุ่มชนนั้น

1.2 เอกสารดนตรีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ

ดนตรีล้านนา <http://lanna.mju.ac.th/> มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้กล่าวถึงบทบาทของดนตรีล้านนาว่า ดนตรีพื้นเมืองล้านนาหรือการบรรเลงเครื่องดนตรีและการขับขานในล้านนานั้นมีบทบาททั้งในการประกอบ พิธีกรรม ประกอบการแสดง และประกอบในกิจกรรมสันตนาการ ซึ่งอาจแยกกล่าวได้ดังนี้

1. ในการประกอบพิธีกรรมในแง่พิธีกรรมในล้านนาแล้ว มีพิธีเพียงสองแนวคือ แนวพุทธกับแนวผี คือ พิธีกรรมเชิงพุทธศาสนาและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีซึ่งทั้งสองแนวดังกล่าวดนตรีมีบทบาทเป็นเพียงส่วนประกอบ เช่น ในงานฉลองรีนเริงหรือในงานศพซึ่งมีพิธีทางพุทธศาสนานั้น พบว่าดนตรีเป็นเพียงส่วนที่ช่วยให้งานคลั่งหนักแน่นขึ้น ซึ่งหากจะไม่มีดนตรีในกิจกรรมนั้นๆ แล้ว กิจกรรมดังกล่าวก็ยังสามารถดำเนินต่อไปได้ ในกิจกรรมเกี่ยวกับผีนั่น ในการบูชาผีหรือแก้บนนั้นไม่จำเป็นว่าต้องมีดนตรีประกอบก็ได้ แต่ในการฟ้อนผีนั่นที่ต้องมีดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องก็เพราะมีการฟ้อนรำอันเป็นส่วนประกอบในพิธีเลี้ยงผีเท่านั้น

2. ในการประกอบการแสดง ดนตรีจะมีบทบาทสำคัญต่อการแสดงหลายอย่าง ที่เป็นทั้งการแสดงเพื่อประกอบในงานประเพณีหรือเพื่อความบันเทิง ดังจะเห็นได้ว่าการฟ้อนรำหรือการขับขานหรือขับขานนั้น จะต้องมิดนตรีประกอบเสมอ

ประเภทเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนา

เครื่องดนตรีล้านนาเป็นเครื่องดนตรีที่ประกอบขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน คือเป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะเรียบง่ายและประดิษฐ์ขึ้นจากวัสดุในธรรมชาติ หรือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งตัวผู้เล่นเองนั้นนอกจากจะมีความสามารถในการเล่นดนตรีแล้วส่วนใหญ่ก็มักมีความสามารถในการประดิษฐ์เองได้ด้วยเครื่องดนตรีล้านนามีครบทุกประเภทตามวิธีการปฏิบัติที่ทำให้เกิดเสียงดนตรี คือครบทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ เครื่องคิดสีตีและเป่าดังต่อไปนี้

ประเภทเครื่องเป่า

เครื่องดนตรีที่ใช้ลมเป่าออกจากปากผ่านเครื่องดนตรีทำให้เกิดเสียงต่างๆ ประกอบด้วย ปี่ แนน และขลุ่ย ดังนี้

ปี่ คือเครื่องเป่าที่ลำตัวทำด้วยไม้ไผ่และมีลิ้นโลหะที่เมื่อลมเป่าผ่านจะเกิดเสียงปี่ที่ใช้เป่าประกอบการชอนนั้นจะต้องใช้เป็นชุดจำนวน 3,4 หรือ 5 เล้า เรียกว่า ปี่ชวม (อ่าน “ปี่จุม”) คือเป็นชุดตัวปี่ทำด้วยไม้ไผ่ตระกูลไม้มรวก ปี่ชวมหนึ่งจะต้องใช้ไม้ไผ่ลำเดียวกันทำ สาเหตุที่ต้องใช้ไม้ไผ่ลำเดียวกันนั้น เพราะขนาดช่วงปล้องและความหนาของเนื้อไม้จะไล่กัน ได้ระดับดี เมื่อเลือกไม้ไผ่ได้แล้วก็จะตัดเป็นขนาดต่างๆ กันตามลำดับ ปี่แต่ละเล้าจะมีปลายด้านหนึ่งตัดโดยอาศัยข้อไม้ปิด อีกปลายหนึ่งเปิดใกล้กับข้อไม้ด้านที่ตัน ด้านปิดนี้เป็นที่ติดลิ้นปี่ซึ่งทำด้วยแผ่นทองเหลืองบางๆ เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตรงกลางรีดเป็นรูปตัว V ยาวๆ ถัดจากลิ้นไปทางด้านเปิด ลำตัวปี่มีรูที่เจาะเรียงกันไปเป็นระยะจำนวน 7 รู ปกติแล้วปี่มีเสียงเบา แต่ถ้าบรรเลงพร้อมกันทั้งชวมหรือทั้งชุดก็จะให้เสียงที่มีพลังหรือน้ำหนัก มากขึ้น

ปี่ของ ทางล้านนาถูกเรียกหลายชื่อว่า ปี่ชวม หรือ ปี่ชอ เพราะใช้ประกอบการจับชอ แต่ชาวล้านนาเองนั้นมักจะเรียกว่าปี่ชวม ชวมนั้นหมายถึง ชุด หรือชวม ปี่ชวมมีทั้งหมด 5 เล้า คือ

1. ปี่แม่ หรือ ปี่เค้า (อ่าน “ปี่เก้า”) ทำจากไม้ไผ่ส่วนโคนมีขนาดใหญ่ที่สุดของแต่ละชวม มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเกือบ 2 เซนติเมตร ยาวไม่ต่ำกว่า 75 เซนติเมตร ปี่แม่มีเสียงทุ้มต่ำ
2. ปี่กลาง (อ่าน “ปี่ก้าง”) มีขนาดรองลงไป ทำจากไม้ไผ่ช่วงที่ถัดจากปี่แม่ลงไป มีความยาวประมาณ 4 ส่วนใน 5 ส่วนของปี่แม่ ปี่กลางมีเสียงสูงขึ้นมา
3. ปี่ก้อย มีขนาดเล็กถัดจากปี่กลางลงไป ทำจากไม้ช่วงที่ถัดจากปี่กลางลงไป มีความยาวประมาณ 3 ส่วน ใน 4 ส่วนของปี่กลาง ปี่ก้อยมีเสียงสูงกว่าปี่กลาง
4. ปี่เล็ก เป็นปี่ที่ทำจากไม้ช่วงที่ถัดจากปี่ก้อยลงไป มีความยาวเป็นครึ่งหนึ่งของปี่กลาง และเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.2-1.4 เซนติเมตร ปี่เล็กเป็นปี่ที่มีเสียงสูงกว่าปี่ก้อย
5. ปี่ตัด เป็นปี่ที่มีขนาดเล็กที่สุดของชวม ซึ่งเป็นปี่ที่เพิ่งจะเพิ่มมาภายหลัง ปัจจุบันไม่ค่อยนิยมใช้เท่าใดนักเพราะเป็นปี่ที่เป่ายากที่สุดในชวม

ปีไม่ นิยมใช้บรรเลงเดี่ยว แต่จะบรรเลงร่วมกับปีในชุดเดียวกันตั้งแต่ 3 เล่าขึ้นไปเพื่อประกอบการขับซอ นอกจากนั้นอาจใช้ปีเพียง 1 เล่า บรรเลงร่วมกับวงดนตรีพื้นเมือง สะล้อ-ซึง ก็ได้

แน เป็นเครื่องเป่าประเภทหนึ่งบางครั้งถูกชาวบ้านเรียกว่า ปีแน พบว่ามีขายแม่กระทั่งในตลาดของเมืองตาลี มณฑลยูนนาน ประเทศจีน และอาจจะได้รับอิทธิพลมาจากพม่า ซึ่งมีเครื่องดนตรีประเภทเดียวกันนี้อยู่ด้วย ลิ้นของแนทำด้วยใบลานหรือใบตาล เป็นลิ้นคู่ประกบกันอยู่รอบๆ ท่อโลหะเล็กๆ ท่อนี้เสียบเข้าไปในท่อไม้กลมยาวซึ่งค่อยๆ มีขนาดใหญ่ขึ้น ท่อไม้นี้กลวงตลอดและรูภายในค่อยๆ โตขึ้นตามขนาดของไม้ด้วย รูที่เจาะบนท่อไม้เป็นระยะสำหรับปิดเปิดด้วยนิ้วมือทั้งสองข้าง ซึ่งมีจำนวน 6 รู ปากลำโพงทำด้วยทองเหลือง ผู้เป่าที่ชำนาญอาจใช้แนทำเสียงให้ได้อารมณ์ต่างๆ หลายชนิด

แน มี 2 ขนาด คือ แนหลวง หรือแนใหญ่ มารูปร่างลักษณะขนาดและวิธีเล่นเหมือนกับปีมอญ กับ แนน้อย หรือแนเล็ก มีขนาดเล็กและระดับเสียงสูงกว่าแนหลวง มีเสียงแหลม และวิธีการเล่นคล้ายปีชวา

แนไม้ใช้ บรรเลงเดี่ยว แต่จะเป็นส่วนใหญ่ในวงพาทย์หรือปีพาทย์ล้านนา ซึ่งจะบรรเลงร่วมกับระนาดและฆ้องวง มีกลองเต่งถึงหรือตะโพนมอญ และฉาบเป็นเครื่องจังหวะสำคัญ แนจะเป็นเครื่องดนตรีที่น่าวางเสมอ นอกจากนั้นยังใช้บรรเลงร่วมกับวงตั้งนั่งในการประกอบการฟ้อนพื้นเมือง ใช้บรรเลงร่วมกับกลองเต่งถึงและฉาบ ประกอบการชกมวย โดยบรรเลงเพลงมวยของท้องถิ่น ในปัจจุบันก็ยังนิยมอยู่

ขลุ่ย แต่เดิมเรียกว่า ปีถิว เป็นเครื่องเป่าอีกชนิดหนึ่งที่ทำด้วยไม้ไผ่ รูปร่างคล้ายคลึงกับขลุ่ยปัจจุบันแต่ไม่มีลิ้นแบบขลุ่ย คือมีรูและใช้ใบตองอ่อนนานาอย่างที่ใช้มวนบุหรี่เข้าบังรูนั้นให้ลมกระพือเป็นเสียง ต่อมาเมื่อได้รับอิทธิพลจากภาคกลางแล้วจึงใช้ขลุ่ยแบบภาคกลาง เพราะไม่ต้องกังวลกับการใช้ใบตองนานาทำลิ้นอีก นอกจากจะใช้ปีถิวเป่าเดี่ยวๆ เพื่อความเพลิดเพลินแล้ว ยังใช้เป่าประสมวงสะล้อ-ซึง อีกด้วย

ประเภทเครื่องดีด

เครื่องดนตรีของล้านนาประเภทที่อาศัยการดีดที่สายเพื่อให้เกิดเสียงมีสองอย่าง คือ เพ็ยะ (อ่าน “เป็ยะ”) และ ซึง ในโคลงนิราศหริภุญชัย เรียกซึงว่าตึงเช่นเดียวกับที่ชาวไทใหญ่เรียก

เพ็ยะ เป็นเครื่องดีดจำพวกพิณ จัดเป็นเครื่องดนตรีที่เก่าแก่ชนิดหนึ่งของล้านนาและปรากฏการกล่าวถึงใน กาพย์ห่อโคลง ของพระศรีมโหสถในสมัยอยุธยาด้วย มีลักษณะคล้ายพิณน้ำเต้าของภาคอีสาน มีผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีสันนิษฐานว่าอาจจะได้รับอิทธิพลมาจากพิณสายเดี่ยวของ อินเดีย เพ็ยะมีกะโหลกซึ่งทำหน้าที่เป็นกล่องเสียง ทำด้วยกะลามะพร้าวผ่าซีกด้านข้างเจาะรูหนึ่งรู คันทวนทำด้วยไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ 70 - 90 เซนติเมตร ปลายคันทวนมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.0 - 1.5 เซนติเมตร ปลายยอดเป็นรูปโลหะหล่อ ด้านโคนคันทวนมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-3 เซนติเมตร มีลูกบิดเสียบ

ตามความยาวของคอจนใกล้ถึงตัวกล่องเสียง จำนวนลูกวิ่งไม่แน่นอนแต่มาตรฐานทั่วไปนิยมติด 9 อัน มีความถี่ห่างไม่เท่ากัน (คือเว้นระยะตามขอบเขตของเสียงที่เกิดขึ้น) ปลายคอซึ่งมีลูกบิดเกือบล่างสุดของตัวกล่องเสียงมี คี๊อบ (อ่าน “ ก๊อบ ”) คือ เบาะไม้รองสายที่ซึ่งจากส่วนล่างสุดขึ้นไปหาลูกบิด

สาย ซึ่ง โดยมากทำด้วยสายห้ามล้อจักรยาน มี 4 สาย ซึ่งแยกกันเป็น 2 คู่ การดีดซึ่งมักใช้เขาสัตว์หรือพลาสติกตัดเป็นชิ้นยาวและบางเป็นเครื่องดีด บริเวณที่ดีดอยู่ใกล้กับรูที่เจาะไว้ มีอีกข้างหนึ่งจับคอซึ่ง และใช้นิ้วกดสายลงให้แนบกับลูกซึ่งที่ต้องการ

ซึ่ง มี 3 ขนาด คือซึ่งเล็ก ซึ่งกลางและซึ่งใหญ่ โอกาสเล่นซึ่งคือใช้บรรเลงร่วมกับวงสะล้อ ใช้บรรเลงร่วมกับปี่ซุมในการขับซอ หรือบรรเลงเดี่ยว เพลงที่เล่นเป็นเพลงพื้นเมืองดั้งเดิมหรือถูกประยุกต์ให้เล่นเพลงลูกทุ่ง นอกจากนี้ยังการนำไปใช้บรรเลงประกอบการแสดงละครพื้นเมืองอีกด้วย

ซึ่งนับเป็นเครื่องดนตรีที่นักดนตรีเกือบทุกคนสามารถทำขึ้นไว้เล่นได้ และเป็นเครื่องดนตรีที่มีขายอย่างแพร่หลายแหล่งที่ทำซึ่งขายนั้นนอกจากจะเป็น กลุ่มนักดนตรีที่เล่นเป็นอาชีพจะรับทำเมื่อมีคนมาสั่งแล้ว ยังมีวางขายที่ตลาดกลางคืน ถนนช้างคลาน และที่บ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

ประเภทเครื่องดี

ได้แก่เครื่องสายที่มีคันดีเสียงดนตรีจะเกิดจากการเสียดสีระหว่างสายคันชักกับสายเส้นลวดทองเหลืองที่ ซึ่งตั้งอยู่ เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีของล้านนา ได้แก่

สะล้อ อาจเรียกว่า ตะล้อ ะล้อ หรือ ทะล้อ ซึ่งมีรูปศัพท์เดิมจากภาษาขอมว่า “ ทุรอ ” ซึ่งภาษาไทยกลางออกเสียงเป็น “ ซอ ” แต่ในโคลงนิราศหรืออุโฆษว่ามี “ ตะล้อ ” เป็นเครื่องสายที่บรรเลงด้วยการใช้คันชักดีดบนสายที่ซึ่งผ่านหน้ากล่องเสียง มีรูปร่างใกล้เคียงกับซออยู่ แต่ขนาดเล็กกว่า กล่องเสียงของสะล้อทำด้วยกะลามะพร้าว ซึ่งตัดด้านหนึ่งออกไปเหลือประมาณ 2/3 ของกะลาทั้งลูก ตรงที่ถูกตัดออกไปนั้น ปิดด้วยไม้เรียบบางๆ ซึ่งเรียกว่า “ ตาดสะล้อ ” คันทวนของสะล้อเป็นไม้กลมทำจากไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ 64 เซนติเมตร เสียบทะลุกล่องเสียง ใกล้ๆ ขอบที่ปิดด้วยตาดปลายคันทวนเสียบลูกบิด 2 อัน ในลักษณะทแยงเข้าไปในคันทวน มีไว้สำหรับผูกสายสะล้อและตั้งสาย สายนิยมใช้สายโลหะมากกว่าสายเอ็นเหมือนซอด้วงและซออู้ ส่วนมากทำจากลวดสายห้ามล้อจักรยาน คันชักสะล้อทำด้วยไม้ไค้งอดลายคันศร ซึ่งด้วยหางม้าหรือสายในลอนทาบไปทาบมาหลายสิบทาบ ไม่เอาคันชักขัดไว้ระหว่างสายเหมือนกับซออู้และซอด้วง สิ่งที่ใช้เสียดสีกับสายของคันชักเพื่อให้เกิดความฝืดในขณะดีได้แก่ ขางสนหรือชัน ซึ่งติดไว้บนกะลาตรงจุดที่ใช้สายคันชักสัมผัสให้เกิดเสียง

สะล้อมี 3 ขนาด ได้แก่

1. สะล้อเล็ก มี 2 สาย
2. สะล้อกลาง มี 2 สาย
3. สะล้อใหญ่ มี 3 สาย มีวิธีการเล่นคล้ายซอแต่ไม่เอาคันชักไว้ระหว่างสาย

สะล้อ ที่นิยมบรรเลงคือสะล้อที่มี 2 สาย ส่วนสะล้อ 3 สายไม่ค่อยมีผู้นิยมเล่น เพราะเล่นยากกว่าสะล้อ 2 สาย นอกจากใช้สะล้อบรรเลงเดี่ยวแล้ว ยังนิยมใช้บรรเลงร่วมกับวงดนตรีพื้นเมืองสะล้อ-ซึง หรือบางแห่งใช้บรรเลงร่วมกับปี่ซุม ประกอบการซอ บทเพลงที่เล่นมักเป็นเพลงพื้นเมืองของล้านนา ผู้ที่ทำสะล้อขายจะเป็นแหล่งเดียวกันกับที่ทำซึงขายและนักดนตรีที่เล่นเป็น ส่วนมากก็จะทำไว้เล่นเอง ค้ำยเหมือนกับซึง

ประเภทเครื่องตี

เครื่องตี เรียก ตามกิริยาอาการที่ใช้มือหรือวัตถุตีกระทบกับวัตถุทำให้เกิดเสียง ล้านนามีทั้งเครื่องตีที่ทำด้วยไม้ เช่น เกราะพาทย์ (อ่าน “ ป่าด ”) คือ ระนาด เครื่องตีที่ทำด้วยโลหะ เช่น ฉิ่ง กังสดาล ฉิ่ง สว่า (ฉาบ) และเครื่องตีที่ทำการึงหนังสัตว์ให้ตึงเป็นแผ่น ได้แก่ กลอง

กลอง (อ่าน “ ก้อง ”) เป็นเครื่องตีให้จังหวะที่มีหลายชนิด หลายขนาดในท้องถิ่นภาคเหนือ มีทั้งประเภทขึ้นหน้าเดียวและประเภทขึ้นหน้าสองหน้า ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลองหลวง หรือ กลองห้ามมาร รูปลักษณะเป็นกลองยาวคอคดกลางปลายบานเป็นลำโพง ยาวประมาณ 3.0-3.5 เมตร ขนาดหน้ากลองเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 60-80 เซนติเมตร ต้องวางบนล้อเกวียน ใช้คนลากหลายคน เวลาตีต้องขึ้นนั่งคร่อมตีหรือยืนอยู่ด้านหน้ากลอง ใช้มือขวาตีโดยมีฝ่าพนมือทำเป็นรูปกรวยแหลมให้ฝ่าพนมือกระทบหน้ากลอง ใช้ตีเป็นสัญญาณวันพระ 8 ค่ำ หรือ 15 ค่ำ ในล้านนามีประเพณีการแข่งขันตีกลองหลวง ซึ่งนิยมกันมากในช่วง พ.ศ.2520 เป็นต้นมา

2. กลองแอม หรือ กลองตั้งนั่ง คำว่า “ แอม ” แปลว่า สะแอม เรียกตามลักษณะกลองที่มีแอมคอคดกลาง ส่วนคำว่า “ ตั้งนั่ง ” เรียกตามลักษณะเสียงตีกลองและฉิ่ง กลองแอมมีรูปทรงแบบเดียวกับกลองหลวงแต่มีขนาดเล็กกว่า คือ ยาวประมาณ 175 เซนติเมตร ขนาดหน้ากลองเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 30 เซนติเมตร ใช้หามหรือใช้ตั้งกับที่ตี ใช้ตีประสมวงกลองแอม และมีประเพณีการแข่งขันการตีกลองแอมเดี่ยวๆ ด้วย

3. กลองปู้เจ้ เป็นกลองก้นยาวแบบของชาวไทใหญ่มีขนาดเล็กกว่ากลองแอม ยาวประมาณ 140 เซนติเมตร ขนาดหน้ากลองเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 26 เซนติเมตร ใช้สะพายตีและเล่นประสมวงกลองปู้เจ้

4. กลองสี่หม้อง คือ กลองยาวขึ้นหน้าเดียวแบบของภาคกลาง รูปร่างคล้ายกลองปู้เจ้ และหน้ากลองมีขนาดเท่าๆ กัน แต่มีรูปทรงสั้นกว่า คือยาวประมาณ 80-90 เซนติเมตร คนตีกลองสามารถใช้สะพายบ่าได้ ใช้ในขบวนแห่ต่างๆ

ประเภทขึ้นหนังสองหน้า ได้แก่

1. กลองปฐา (อ่าน “ ก้องปฐา ”) คือกลองบูชา เดิมเรียกว่ากลองนันทเกริ เป็นกลองขึ้นหนังสองหน้าขนาดใหญ่ ตั้งอยู่กับที่ แต่ใช้ตีหน้าเดียว มีหน้ากว้างประมาณ 30 นิ้ว ขึ้นไป ปกติจะตั้งไว้ที่ศาลาไว้กลอง หรือตั้งไว้ภายในวัดประกอบด้วยกลองขนาดใหญ่ 1 ใบ ซึ่งมีขนาดหน้ากลองเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร ความยาวของตัวกลองประมาณ 1.5 เมตร และกลองขนาดเล็ก เรียกว่า “ กลองสะ ” หรือ “ ลูกตีบ ” อีก 2-3 ใบ ซึ่งมีขนาดลดหลั่นกัน กลองปฐาใช้ตีเป็นพุทธบูชาในโอกาสเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เช่น วันขึ้นหรือแรม 7 ค่ำ และ 14 ค่ำ ระหว่างเข้าพรรษา เป็นต้น บางแห่งใช้ตีเป็นสัญญาณบอกเวลาด้วย เวลาตีกลองปฐาจะใช้ผู้ตี 2 คน คนหนึ่งใช้ไม้ค้อนตี 2 มือ ตีทั้งกลองใหญ่และกลองเล็ก เป็นทำนองต่างๆ อีกคนหนึ่งใช้ไม้สะ (ไม้ไผ่ผ่าซีกจักปลาย) ตีซัดจังหวะกลอง ขึ้นทำนองไปตลอด นอกจากนี้หากเป็นการตีประกวดกัน ก็ยังมีคนตีฆ้อง โหม่ง และฉาบ ประกอบด้วย

2. กลองสะบัดชัย เป็นกลองที่ดัดแปลงมาจากกลองปฐา (บูชา) ที่มีขนาดเล็กกว่า เพื่อให้หามนำหน้าขบวนแห่ได้ใช้ตีเพื่อความเป็นสิริมงคลในงานมงคลต่างๆ (ยกเว้นงานอวมงคล) โดยเฉพาะนำขบวนแห่ครุฑทวน กลองมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร ด้านข้างหนาประมาณ 30 เซนติเมตร และมีกลองเล็กที่ใช้ตีประกอบอีก 3 ใบ เรียกว่า “ ลูกตูป ” โดยผู้ที่ตีจะเป็นคนเดียวกันกับที่ตีกลองสะบัดชัย ต่อมา ครูคำ กาไวย์ แห่งโรงเรียนนาฏศิลป์เชียงใหม่ ได้นำเอากลองรุ่งรัง คือกลองอย่างกลองสะบัดชัยแต่ไม่มีลูกตูปมาเสนอจนเป็นที่รู้จักกันในนามกลอง สะบัดชัยแทนกลองสะบัดชัยแบบดั้งเดิม

3. กลองมองเซิงรูปลักษณะคล้ายกลองปฐา แต่มีขนาดเล็กกว่า ขนาดหน้ากลองมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 45-60 เซนติเมตร ด้านข้างยาวประมาณ 75-90 เซนติเมตร สามารถใช้สะพายตีได้ ปกติจะใช้ตีประกอบวงมอญซึ่งเป็นดนตรีแบบของไทยใหญ่ มีฆ้องซุดซึ่งมีขนาดและเสียงไล่ระดับกันมีสว่า (ฉาบ) ตีประกอบ

4. กลองตะหลดปดเป็นกลองสองหน้าขนาดเล็กมักนิยมแขวนติดกับกลองหลวงหรือกลองแอม ใช้ตีจังหวะร่วมกับการประสมวงกลองแอมหรือวงตั้งนั่ง เล่นประกอบการฟ้อนเล็บ หรือฟ้อนเมือง ขนาดหน้ากลองมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 15-20 เซนติเมตร ตัวกลองยาวประมาณ 60 เซนติเมตร

5. กลองเต่งถึง หรือ กลองโป่งปิ่ง เป็นกลองขึ้นหนังสองหน้า มีขาตั้ง ใช้ตีทั้งสองหน้าลักษณะเดียวกับตะโพนไทยและตะโพนมอญ ใช้เล่นประสมวง “ เต่งถึง ” หรือ วง “ พาทย ” (วงปี่พาทยมอญ) และวงสะล้อ-ซึง (ดูเรื่องการประสมวงต่อไป) กลองชนิดนี้มีหลายขนาด มีตั้งแต่ขนาดหน้ากลองเส้นผ่าศูนย์กลาง 20-40 เซนติเมตร และความยาวของตัวกลองตั้งแต่ 45-60 เซนติเมตร ถ้าเป็นขนาดเล็กบางทีก็เรียกว่า “ กลอง โป่งปิ่ง ” หรือ “ กลองตัก ”

1.3 เอกสารดนตรีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน

<http://student.nu.ac.thมหาวิทยาลัยนเรศวร> ได้กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านอีสานว่า ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์มาตั้งแต่เกิดและยังดำเนินความสัมพันธ์กับชีวิตมาตลอด ดนตรีจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจนยากจะแยกออกจากกันได้เพราะอาจจะถือได้ว่าศิลปะดนตรีนั้นเป็นปัจจัยที่ห้าของมนุษย์ที่สร้างดนตรีขึ้นเพื่อที่จะระบายความคิด ความรู้สึกหรือสร้างมโนภาพและประสบการณ์จริงซึ่งอาจเป็นความสุขหรือความทุกข์ด้วยเหตุนี้จึงสร้างศิลปะขึ้นมาเพื่อชีวิตดนตรีจึงเป็นศิลปะที่สร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์คนตรีนั้นยังเกี่ยวข้องกับสังคมในแต่ละท้องถิ่นที่เรียกว่า ดนตรีพื้นบ้านซึ่งเป็นการถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาของชาวบ้านที่ประกอบพิธีต่าง ๆ ดนตรีพื้นบ้านจึงมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านทั้งในด้านบันเทิงใจของคนในสังคม ให้ผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงานและในด้านการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิตของชาวบ้านซึ่งจะสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลหรือกลุ่มชนในระยะเวลาต่าง ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มชนยังคงรักษาไว้และนิยมเล่นกันในปัจจุบันอย่างเช่นดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน

ดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน เป็นดนตรีประจำภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประวัติความเป็นมานับพันปี และสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยยังคงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้อย่างมั่นคงในการศึกษาอาจสืบค้นจากการใช้คำว่า “ดนตรี” ในวรรณกรรมพื้นบ้านได้บันทึกไว้เป็นหลักฐาน

1. ประวัติการปรากฏคำว่า “ดนตรี” ศัพท์ที่ใช้อยู่ในภาษาไทยกลางและไทยอีสานในปัจจุบันนี้เดิมเป็นคำภาษาสันสกฤต “ตันตริ” หรือจากภาษาบาลีว่า “ตฺริยะ” หรือ “ม โหริ” คำว่า “ตันตริ” ที่ปรากฏในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเขียนว่า “ดนตรี” ซึ่งก็คือ “ดนตรี” นั่นเองนอกจากนี้ยังมีคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันดังนี้

1.1 คำว่า “ดนตรี” พบในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานหลายเรื่อง ได้แก่ สิบ ไช แดงอ่อน การเกิดดังตัวอย่างดังนี้

- บัดนี้จักกล่าวถึงภูษัยท้าว เสวยราชเบ็งจาลก่อนแล้ว ฟังยินดนตรีประดับ กล่อมชอชุง

1.2 คำว่า “ตฺริยะ” อาจเขียนในรูป “ตฺริยะ” “ตฺริยา” “ตฺริเยศ” หรือ “ตฺริยางค์” เช่น

- เมื่อนั้นภูบาลฐ์ มุนตริขานชอบ ฟังยินตฺริเยศย้ายกลองฆ้องเสพเสียง

1.3 คำว่า “มโหรี” อาจมาจาก “มโหรี” ที่เป็นชื่อปีหรือมาจากคำว่า “โหรี” ซึ่งหมายถึง เพลงพื้นเมืองชนิดหนึ่งของอินเดียคำว่า “มโหรี” พบในวรรณคดีของอีสานดังนี้

- มีทั้งมโหรีเหล่านั้นทั้งละเมียงพอนมายสังแกว่งเหลื่อม โขนเต้นใส่สาว (สิง = นางพื่อน นางร่ำ) จะเห็นได้ว่า คำว่า “คนตรี” “ศุริยะ” และ “มโหรี” เป็นคำที่นิยมใช้ในวรรณคดีและหมายถึง คนตรี ประเภทบรรเลงโดยทั่วไปแต่ในปัจจุบันคำว่า คนตรี หมายถึง คนตรีของราชสำนักภาคกลางหรือ คนคริไทยสากลส่วนคนตรีพื้นบ้านของชาวอีสานจะมีชื่อเรียกเป็นคำศัพท์เฉพาะเป็นอย่าง ๆ ไป เช่น ลำ (ขับร้อง) กล่อม สวดมนต์ สุขัญ เช็ง เว้าผญา หรือจ่ายผญาสวดสรภัญญะและอ่านหนังสือผูก เป็นต้น

การที่จะสืบค้นประวัติความเป็นมาของคนตรีอีสานให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงนั้นทำได้ยาก เพราะไม่มีเอกสารใดที่บันทึกเรื่องราวทางคนตรี โดยเฉพาะจะมีกล่าวถึงในวรรณคดีก็เป็นส่วนประกอบของท้องเรื่องเท่านั้นเองและที่กล่าวถึงส่วนมากก็เป็นคนตรีในราชสำนัก โดยกล่าวถึงชื่อคนตรีต่าง ๆ เช่น แคนพิณ ซอ ไล่ (แคนของชาวเขา) ขลุ่ย กลอง ตะโพน พาทย์ (กลอง ระนาด ฉิ่ง สไน้ง (ปี่เขาควาง) สนวนไล (ชะไล-ปี่ใน) ปี่อ้อหรือปี่ห่อ เป็นต้นส่วนการประสมวงนั้นที่เคยก็มีวงมโหรี ส่วนการประสมอย่างอื่น ไม่กำหนดตายตัวแน่นอนเข้าใจว่าจะประสมตามใจชอบแม้ในปัจจุบันการประสมวงของคนตรีอีสานก็ยังไม่มีมาตรฐานที่แน่นอนแต่อย่างไรก็ตามคนตรีอีสานในปัจจุบันที่ยังคงปฏิบัติยังมีทั้งคนตรีประเภทบรรเลงและคนตรีประเภทขับร้อง

วิวัฒนาการของคนตรีพื้นบ้านอีสาน

คนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งกำเนิดจากกลุ่มชนต่าง ๆ ในอดีตได้สร้างสม สืบทอดติดต่อกันมาเป็นเวลานานจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชนซึ่งมีอยู่ในแถบภาค ตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทยในสมัยโบราณอาจกล่าวได้ว่าภาคอีสานเป็นที่อยู่ อาศัยของกลุ่มชนชาวพื้นเมืองหลายกลุ่มชนที่ได้อพยพปนเปกันกับชาวพื้นเมืองเดิม โดยการนำเอา ศิลปวัฒนธรรมรวมทั้งการขับร้องคนตรี และการละเล่นต่าง ๆ ผสมผสานกันมาตั้งแต่สมัยล้านนาและ ล้านช้างโดยยึดเอาแนวลำแม่น้ำโขงเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำ อันสำคัญจากทางเหนือลงสู่ทางใต้ตั้ง นั้นบริเวณที่ราบลุ่มสองฝั่งแม่น้ำโขงจึงเป็นแหล่งอารยธรรมดั้งเดิมของชาวพื้นเมืองในสมัยนั้น แต่มี เทือกเขาสูงเป็นแนวขอบกั้นระหว่างอาณาจักรล้านนา ล้านช้างกับอาณาจักรสยาม (ประเทศไทย) จึงทำให้ไม่สามารถติดต่อกันได้สะดวก ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี คนตรี และการละเล่นต่าง ๆ ของอาณาจักร

สยามในภาคกลางกับภาคอีสานที่อยู่ใต้อาณาจักรล้านนา ล้านช้างจึงมีความแตกต่างกันจากสาเหตุพื้นที่ภูมิประเทศที่มีเทือกเขาขวางกั้นเป็นแนวระหว่างภาคกลางกับภาคอีสาน ส่วนภาคอีสานซึ่งมีหลายกลุ่มชน ศิลปวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน กลุ่มชนที่มีอิทธิพลเหนือกว่าย่อมนำวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วมาผสมผสานกับวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ภาษาพื้นเมืองของภาคอีสานมีความแตกต่างกับของขอมหรือเขมร ได้ถ่ายทอดหลงเหลือไว้ในดินแดนแถบอีสานตอนล่างที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา ในด้านของดนตรีการขับร้องที่แตกต่างไปจากภาคกลางจึงอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมดนตรีและการละเล่นในภาคอีสานมี 2 ลักษณะคือการละเล่นดนตรีพื้นบ้านแบบไทยลาวและการละเล่นดนตรีพื้นบ้านแบบไทยเขมรดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมดนตรีกลุ่มอีสานเหนือเป็นวัฒนธรรมดนตรีที่อยู่บริเวณที่ราบสูงมีภูเขาทางด้านใต้และทางด้านตะวันตกไปจรดกับลำน้ำโขงตอนเหนือและทางตะวันออกทางเทือกเขาภูพานกั้นแบ่งบริเวณนี้ออกเป็นที่ราบตอนบนที่เรียกว่าแอ่งสกลนคร ได้แก่บริเวณ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนมหนองคาย อุดรธานีมหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย มุกดาหาร ยโสธร และอุบลราชธานีส่วนภาษาที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยอีสานหรือภาษาลาวเพราะคนกลุ่มนี้สืบทอดวัฒนธรรมมาจากกลุ่มแม่น้ำโขง โดยบรรพบุรุษได้อพยพมาจากดินแดนล้านช้างซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงข้ามมาตั้งถิ่นฐานในภาคอีสานตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์กลุ่มชนส่วนใหญ่ในภาคอีสานนี้โดยทั่วไปเรียกว่ากลุ่มชนไทยลาวและยังมีกลุ่มชนบางส่วนอาศัยอยู่โดยทั่วไปได้แก่ ผู้ไท แสด ย้อ โส้ โย้ย ข่า เป็นต้น

2. วัฒนธรรมดนตรีกลุ่มอีสานใต้ เป็นที่ราบตอนใต้เรียกว่า แอ่งโคราชได้แก่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษวัฒนธรรมกลุ่มอีสานใต้มีการสืบทอดวัฒนธรรม แบ่งออกเป็นกลุ่มได้ 2 กลุ่มใหญ่คือ

2.1 กลุ่มที่สืบทอดมาจากเขมร-ส่วยได้แก่ กลุ่มชนส่วนใหญ่ที่อยู่ในจังหวัดสุรินทร์บุรีรัมย์ ศรีสะเกษเป็นกลุ่มชนที่ได้รับการสืบทอดมาจากเขมร-ส่วยนี้จะพูดภาษาเขมรและภาษาส่วย

2.2 กลุ่มวัฒนธรรมโคราชได้แก่กลุ่มชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมาและบางส่วนของบุรีรัมย์ซึ่งจะพูดภาษาโคราช กล่าวโดยสรุปการศึกษาความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านจะต้องศึกษาถึงลักษณะพื้นที่และภูมิประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชนต่าง ๆ ตลอดจนการผสมผสานกันทางวัฒนธรรมความคงอยู่ การเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ อาจเป็นการสืบทอดหรือถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งแล้วแต่กลุ่มชนใดที่มีความเจริญรุ่งเรืองกว่าย่อมรักษาเอกลักษณ์แบบฉบับเฉพาะตัวของกลุ่มชนตัวเองไว้ได้กลุ่มใดที่มีความล้าหลัง

กว่าก็ต้องรับเอาวัฒนธรรมของกลุ่มที่มีอิทธิพลมาดัดแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมของตนเองดังนั้นก็ขอกล่าวโดยแบ่งออกเป็นอีสานเหนือและอีสานใต้เพื่อสะดวกแก่การทำความเข้าใจดังนี้

1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน

ยวน คำนี้ พระยาประชากิจกรจักร์ อธิบายไว้ในพงศาวดารโยนกกว่า เป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำว่า “ยูนซาง” หรือ “ฮวนซาน” ในภาษาจีนแปลว่า กลุ่มชนอื่นที่อาศัยอยู่ทางทิศใต้ ซึ่งหมายถึง ขานหรือสยามนั่นเอง คำว่า ไทยวน (Tai Yuan) จึงหมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มหนึ่งที่พูดภาษาตระกูลไทกะได (Tai-Kadai Language Family) หรือที่เรียกหรือรู้จักในนามของล้านนาไทย (Lannathai) / ลาว (Lao) / ไทยวน (Youanne, Youon) / โยนก (Yonok) เป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในดินแดนตอนใต้ของประเทศจีนมาแต่โบราณหรือที่ปรากฏชื่อในเอกสารโบราณว่า อาณาจักรโยนกบ้าง อาณาจักรพุกามบ้าง อาณาจักรล้านนาบ้าง หรือที่คนบางกลุ่มเรียกชื่อว่า “ลาวพุงดำ” บ้าง (เพราะนิยมสักรายตามร่างกาย)

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันคำว่า “ไทยวน” มักใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งตรงกับ สุรัสวดี อ๋องตระกูล (2539: 30-35) กล่าวว่า ชาวไทยวน คือ ชาวล้านนา หรือกลุ่มชนที่เรียกตัวเองว่า “คนเมือง” อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ต่อมาชาวไทยวนส่วนหนึ่งได้อพยพย้ายถิ่นด้วยเหตุผลต่างๆ ไปอาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ เช่น ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ เกิดชุมชนไทยวนขึ้นในพื้นที่อื่นๆด้วย เช่นชาวไทยวนที่อพยพมาอยู่ภาคกลางในสมัยรัชกาลที่ 1 (พ.ศ.2347) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อันเนื่องมาจากการทำสงครามกับพม่า ปัจจุบันการกระจายตัวตั้งถิ่นฐานอยู่ในตำบลต่างๆ ในจังหวัด ราชบุรี สระบุรี นครปฐม และนครราชสีมา โดยยังคงลักษณะต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้อย่างเด่นชัด แม้ว่าจะห่างถิ่นมาอยู่ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเป็นเวลาร่วม 200 กว่าปีแล้วก็ตาม นอกจากนี้ ยังมีชาวไทยวนอีกส่วนหนึ่ง ที่อพยพย้ายถิ่นโดยส่วนตัว หรือส่วนครอบครัวไปอาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ ตามความสมัครใจ เช่น กรุงเทพมหานคร หาดใหญ่ ภูเก็ต เป็นต้น พวกเขาจะแสดงอัตลักษณ์ความเป็น “คนเมือง” หรือ “จาวเหนือ” ให้ปรากฏต่อคนอื่นๆ ผ่านภาษา การแต่งกาย บุคลิกภาพและประเพณีวัฒนธรรมในเทศกาลต่างๆ อยู่เนืองๆ ซึ่งสอดคล้องกับ

อำพร ชุมเนียม (2546: 3) กล่าวว่า ชาวไทยวนถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่ในภาคกลางเป็นระยะๆ ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 เป็นเวลานานกว่า 100 ปีมาแล้ว โดยไทยวนเหล่านี้ถูกกวาดต้อนเข้ามายังหัวเมืองชั้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สาเหตุของการกวาดต้อนในครั้งนั้นเป็นเพราะผลกระทบจากสงครามที่เกิดขึ้นในบริเวณหัวเมืองลาวและหัวเมืองล้านนา เป็นสงครามชิงชิงความมี

อำนาจเหนือหัวเมืองเหล่านี้ระหว่างไทยกับเวียงจันทน์ พม่า ญวน เพราะการทำสงครามในสมัยอดีตของประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการขยายอำนาจให้แก่อาณาจักรเท่านั้น แต่เป็นการทำสงครามเพื่อช่วงชิงเอากำลังผู้คนของข้าศึกมาไว้ในดินแดนของตนเพื่อนำไปเป็นกำลังรบ และเพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และเพื่อเป็นการเพิ่มพูนพระบรมเดชานุภาพให้แก่พระมหากษัตริย์ ทำให้ชาวไทยวนต้องถูกกวาดต้อนลงมาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดสระบุรี และราชบุรี ตามลำดับ จนเกิดเป็นชุมชนชาวไทยวนในภาคกลางขึ้น และเมื่อจำนวนครอบครัวขยายมากขึ้นประกอบกับเหตุผลเรื่องทำมาหากิน จึงได้มีการโยกย้ายไปอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดนครปฐม ถึงแม้ว่าจะมีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในที่ต่างๆ ที่กล่าวมานั้น แต่ชาวไทยวนก็ยังคงรักษาประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ซึ่งสอดคล้องกับ

เรื่องเล่าไทยวน (อัญญา สมทรง; และคณะ. 2548: 17-18) คนไทยวนสระบุรี แต่เดิมมีถิ่นฐานกำเนิดอยู่ที่เมือง เชียงแสน ซึ่งเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนา ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านการปกครอง การศาสนา และศิลปวัฒนธรรม เมื่ออาณาจักรล้านนาเสื่อมอำนาจลง พม่าได้เข้ามามีอำนาจปกครองเมืองจวบจน ถึงรัชสมัยแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าให้พระเจ้าหลานเธอกรมหลวงเทพหริรักษ์และพระยายมราช ยกทัพร่วมกับกองทัพเจ้าอนุวงศ์เมืองเวียงจันทน์ เข้าปราบปรามเมืองเชียงใหม่เจ้านครน่าน และเจ้านครลำปาง เข้าล้อมตีเมืองเชียงแสน เมื่อตีเมืองได้แล้ว จึงเผาทำลายป้อมปราการเมือง กำแพงเมืองและบ้านเมืองเพื่อมิให้เป็นที่ยึดมั่นแก่ข้าศึกพม่าในคราวต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากเมืองเชียงแสนเป็นยุทธศาสตร์ที่อยู่ทางเหนือสุดของประเทศ กองทัพไทยไม่มีกำลังพอที่จะป้องกันเมืองได้ตลอดไป จึงได้อพยพผู้คนชาวเมืองจำนวนราว 23,000 คน แล้วจัดแบ่งเป็น 5 ส่วน แยกไปไว้ที่เมืองเวียงจันทน์ 1 ส่วน เมืองเชียงใหม่ 1 ส่วน เมืองลำปาง 1 ส่วน เมืองน่าน 1 ส่วน ที่เหลือโปรดให้ลงมาเมืองหลวง และตั้งบ้านเรือนที่จังหวัดสระบุรี บริเวณลุ่มน้ำป่าสักทางตอนใต้ บางส่วนเลยไปตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดราชบุรี (แถบตำบลคูบัว อำเภอเมือง)

1.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

1.5.1 ประวัติจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมาเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเจริญรุ่งเรืองครั้งสมัยขอมเป็นใหญ่ในดินแดนแถบนี้ ภายในจังหวัดนครราชสีมามีอนุสรณ์ปูชนียสถานโบราณวัตถุที่สำคัญๆ หลายแห่ง หลายอำเภอ เช่น เมืองเก่าโบราณเมืองโคราช หรือ เมืองโคราฆะปุระ กับ เมืองเสมา ใน อ.สูงเนิน ปราสาทหินพนมวัน อ.เมือง และ ปราสาทหินพิมาย อ.พิมายซึ่งล้วนแต่่าศึกษาค้นคว้าความเป็นมาเป็นอย่างดีปรากฏใน ข้อมูลทั่วไปจังหวัดนครราชสีมา. (2540: 1 - 5)

จังหวัดนครราชสีมามีเมืองโบราณอยู่ 2 เมืองคือ "เมืองโคราช" หรือ "โคราฆะปุระ" กับ "เมืองเสมา" ทั้ง 2 เมืองนี้ไม่ปรากฏในหลักฐานอันแน่ชัดว่า ชนชาติพื้นเมืองดั้งเดิมชาติใดเป็นผู้สร้างเมืองโคราช และ เมืองเสมา ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมาไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ระยะทาง 31 กิโลเมตร โดยมีประวัติว่าเมืองโคราฆะปุระ เป็นชื่อเมืองที่ตั้งอยู่ในประเทศอินเดียและได้มีการนำชื่อเมืองนี้มาตั้งชื่อ เมืองโคราฆะปุระ ซึ่งอยู่ในท้องที่ของอ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา โดยเฉพาะคำเรียกชื่อ "เมืองโคราช" คงจะเพี้ยนเสียงเรียกมาจากชื่อ "เมืองโคราฆะปุระ"ซึ่งเป็นเมืองเก่าที่ได้สร้างขึ้นก่อนเมืองโคราชตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองเสมา และอยู่ทางทิศเหนือของฝั่งลำตะคองซึ่งเป็นทีคอนในเมืองนี้มี ปราสาทหินเมืองแขก ทำนองเป็นเทวสถานเพื่อสำหรับเป็นที่ประกอบพิธีกรรม มีอยู่ด้วยกัน 2 แห่ง การก่อสร้างตลอดจนศิลปะลวดลายต่างๆ ที่ประดับตกแต่ง เป็นสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมแบบอินเดีย

ส่วน เมืองเสมา ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากเมืองโคราช ระยะทาง 1 กิโลเมตรอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของฝั่งลำตะคอง เป็นที่ลาดต่ำเมืองเสมาคงจะสร้างขึ้นทีหลังเมืองโคราช ซึ่งก็ไม่ปรากฏเป็นหลักฐานว่าผู้ใดเป็นคนสร้างและสร้างขึ้นในสมัยใด เช่นกัน ทุกวันนี้ยังปรากฏ เป็นซากเมืองเก่า กำแพงเมืองเก่าซึ่งสร้างด้วยศิลาแลงเมืองเสมา มีคูเมืองโบราณล้อมรอบตัวเมืองอยู่และที่คูเมืองโบราณแห่งนี้ มีผู้ขุด เสมารธรรมจักรศิลาได้ กับทั้งยังขุดศิลารูปพรรณต่างๆ ได้อีกมากมายเมืองโคราฆะปุระ กับ เมืองเสมาที่สร้างขึ้นในสมัยนั้น คงจะเจริญรุ่งเรืองมาก และกาลเวลาของยุคสมัยได้เปลี่ยนไปนับเป็นเวลาช้านาน สังคมเมืองโคราช หรือ เมืองโคราฆะปุระ และ เมืองเสมาที่ได้เจริญรุ่งเรืองที่สุดในยุคนั้น ต่อมาก็ได้เสื่อมลงๆ จนกลายเป็นเมืองร้างดังปรากฏตัวเมืองโบราณเก่าเป็นอนุสรณ์สถานอยู่ในทุกวันนี้

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี แห่งรัชกาล สมเด็จพระนารายณ์มหาราชพ.ศ.2199-2231 ได้ทรงโปรดฯให้เจ้าเมืองใหญ่ๆ ที่สำคัญๆทางฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือฝ่ายเหนือ ฝ่ายตะวันออก ฝ่าย

ตะวันตก และฝ่ายใต้ สร้างตัวเมืองขึ้น เช่น กำแพงเมืองป้อมปราการ ค่ายคูประตูหอรบ ตลอดจนได้สร้างอาวุธใหญ่น้อยทั้งหลายเพื่อเป็นกำลังที่มั่นคงแข็งแรง ยกให้เป็นเมืองสำคัญด่านนอกป้องกันข้าศึกที่จะยกเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา

ครั้งนั้นก็มีเมืองสำคัญๆ ได้แก่เมืองนครราชสีมา เมืองเพชรบูรณ์ เมืองพิษณุโลก เมืองตะนาวศรี และเมืองนครศรีธรรมราช ที่ได้สร้างตัวเมืองกันขึ้นอย่างแข็งแรง เมืองนครราชสีมา สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้โปรดฯ ให้สร้างเมืองขึ้นใหม่ ก็คือที่ตั้งตัวเมืองนครราชสีมา ในปัจจุบันนี้ โดยก่อสร้างกำแพงเมือง มีป้อมประจำกำแพงและตามมุมกำแพงรวม 15 ป้อม ประตูเมือง 4 ประตู พร้อมกับได้ขุดคูล้อมรอบตัวเมืองไว้อย่างมั่นคงแข็งแรง

เมื่อได้สร้างเสร็จแล้ว ก็ให้เอานามเมืองดั้งเดิมทั้ง 2 เมือง คือ "เมืองโคราช" กับ "เมืองเสมา" มารวมกันเป็นนามเมืองใหม่เรียกว่า "เมืองนครราชสีมา" แต่คนทั่วไปก็ยังพากันเรียกเมืองนี้ว่า "เมืองโคราช" กันอย่างแพร่หลายจนติดปากถึงทุกวันนี้

ครั้งนั้น สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงโปรดฯ ให้ เมืองนครราชสีมา มีฐานะเป็น เมืองพระยามหานคร เทียบเท่ากับ เมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งถือว่าเป็นเมืองเอกของทางภาคใต้อัน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้นิพนธ์เรื่อง "ตำนานเมืองนครราชสีมา" ในหนังสือเรื่อง "เที่ยวตามทางรถไฟ" ไว้ว่า "เมืองนครราชสีมา เมืองขึ้นในทำเนียบครั้ง แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ 5 เมือง คือ เมืองนครจำปาศักดิ์ เมืองไชยภูมิ เมืองพิมาย เมืองบุรีรัมย์ เมืองนางรอง ต่อมาได้ตั้งเมืองขึ้นเพิ่มเติมอีก 9 เมือง คือ เมืองบำเหน็จณรงค์ เมืองจตุรัส เมืองกระเซจร สมบูรณ์ เมืองภูเขียว เมืองชนบท เมืองพุทไธสง เมืองประโคนชัย เมืองรัตนบุรี เมืองปักธงชัย เมืองนครราชสีมา จึงมีเมืองขึ้นรวม 14 เมืองด้วยกัน"

เมืองนครราชสีมา ที่ทรงโปรดฯ ให้สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเฉพาะ กำแพงเมือง ก่ออิฐ ล้อมรอบตัวเมืองทั้ง 4 ด้าน ขุดคูน้ำล้อมรอบตัวเมืองบนกำแพงเมืองมีใบเสมา มีป้อมตั้งเรียงรายรอบกำแพง มี ประตูเมืองสำคัญ 4 ประตูคือ

1. ประตูพลแสน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ
2. ประตูไชยณรงค์ ตั้งอยู่ทางทิศใต้
3. ประตูพลล้าน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก และ
4. ประตูหุมพลตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก

ประตูเมืองนครราชสีมา ทั้ง 4 แห่งนี้เบื้องต้นของประตูจะสร้างเป็นหอยามรักษาการณ์ ลักษณะเป็นรูปแบบ ทรงไทยโบราณหลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา มีช่อฟ้าใบระกา เหมือนกันหมดทุก แห่งสิ่งก่อสร้างบางอย่าง ได้ถูกทำลายลงคราวที่ได้เกิดศึกกับ เจ้าอนุวงศ์แห่งกรุงเวียงจันทน์ ที่ได้เข้ามา ยึด เมืองนครราชสีมาและส่วนหนึ่ง ได้ถูกภัยธรรมชาติทำลายเสียหายไปบ้าง เช่น ถูกแดด ลม และ ฝนจึง เหลือแต่เพียง ประตูเดียวก็คือ ประตูชุมพล ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกและที่บริเวณหน้าประตูนี้ ต่อมาทาง ราชการจังหวัดนครราชสีมาได้สร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) แล้วนำมาประดิษฐานบนแท่นสูง ตรงหน้าประตูชุมพล เมื่อปีพ.ศ. 2477 กาลต่อมาหอยามรักษาการณ์ ประตูเมืองกำแพงเมืองเกิดชำรุด ทรุดโทรมพังลงไปมากดังนั้นทางราชการจึงได้ซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่ให้เหมือนเดิมแล้วได้มีการ สร้างจำลองแบบเพื่อเป็นการ อนุรักษ์ของเก่าเดิมไว้ทั้งหมดคือ "ประตูชุมพล" หอยามรักษาการณ์ทรง ไทย กำแพงเมือง โบราณมาสร้างขึ้นใหม่พร้อมกับได้อัญเชิญ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี(ย่าโม) ทั้งหมดมา สร้างและตั้งขึ้น ณบริเวณที่ปัจจุบัน トラบเท่าทุกวันนี้ อนึ่ง ประตูชุมพล หอยามรักษาการณ์กำแพงเมือง โบราณ นครราชสีมาทางราชการกรมศิลปากร ได้ขึ้นทะเบียนเป็น โบราณวัตถุสถานแห่งชาติ เมื่อปีพ.ศ.2480 ด้านศิลปะวัตถุของเมืองนครราชสีมาเท่าที่ได้มีการค้นพบส่วนมากจะปรากฏเป็นพระพุทธรูปสมัยทวาร วาดิ และเทวรูปศิลปะขอมหรือ เขมร พบได้หลายยุค แต่ที่เด่นชัดที่สุดคือ สมัยขอมอันแสดง ได้ถึง ความรุ่งเรือง และยิ่งใหญ่ของ พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในระหว่างปีพุทธศักราช 1724-1761 อันมีหัวเมือง ครอบคลุมไปถึง ลพบุรี, สุพรรณบุรี, ราชบุรี, เพชรบุรี และเมืองสิงห์ (กาญจนบุรี)

โบราณสถานที่สำคัญ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีท้าวสุรนารีมีนามเดิมว่า คุณหญิงโม เป็นภรรยา ปลัดเมืองนครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2369 เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ได้ยกทัพเข้ายึดเมือง โคราชคุณหญิง โมได้รวบรวมชาวบ้านเข้าสู่รบและต่อต้านกองทัพของเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ไม่ให้ยกมาตีกรุงเทพฯ ได้เป็นผลสำเร็จพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯสถาปนาคุณหญิงโม เป็นท้าวสุรนารี อนุสรณ์แด่วีรกรรมอันกล้าหาญของวีรสตรีไทยหรือย่าโม สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2476 อนุสาวรีย์หล่อด้วยทองแดงรมดำ สูง 1.85 เมตรแต่งกายด้วยเครื่องยศพระราชทาน ในทำยืน มือขวาคุม คาบ ปลายคาบจรดพื้นมือซ้ายท้าวสะเอว หันหน้าไปทางทิศตะวันตก

1.5.2 สภาพทั่วไป

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบนที่ราบสูงโคราช ตัวจังหวัด อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร เป็นระยะทาง 255 กิโลเมตรมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอื่น ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก	ติดจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศใต้	ติดจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดนครนายก
ทิศตะวันตก	ติดจังหวัดชัยภูมิจังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี

ประวัติความเป็นมาของอำเภอสีคิ้ว

ข้อมูลปรับปรุงการจัดทำหนังสือมหาดไทย(<http://www.korat4.net/download/>) กล่าวว่าอำเภอสีคิ้วเป็นเมืองหน้าด่านในดินแดนแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวไทยที่อพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของประเทศไทยเดิมอำเภอสีคิ้วชื่อว่า “เมืองนครจันทิก” เป็นเมืองอิสระเมืองหนึ่งขึ้นตรงต่อเมืองหลวงมิเข้าเมืองปกครองจะตั้งขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานสอบถามจากคนเก่าแก่ได้ความว่าตั้งเมืองอยู่ณบ้านจันทิกหมู่ 3 ตำบลจันทิกท้องที่ปกครองอำเภอปากช่องปัจจุบันมีเจ้าเมืองปกครองคือ

เจ้าเมืองคนแรกชื่อพระนคร (แก้ว)

เจ้าเมืองคนที่สองชื่อพระนคร (ตุ่น)

เจ้าเมืองคนที่สามชื่อพระนคร (โต)

เจ้าเมืองคนที่สี่ชื่อพระนคร (ตา) ภูมิลำเนาอยู่บ้านมะเกลือเก่า

ท้องที่อำเภอสูงเนินปัจจุบันต่อมาเมื่อเมืองนครราชสีมาตั้งขึ้นเห็นว่าเมืองนี้อยู่ในป่าดงดิบไข้ป่าชุกชุมและไม่สะดวกแก่การติดต่อจึงเปลี่ยนเป็นเมืองหน้าด่านเรียกว่า “ด่านจันทิก” ที่ตั้งด่านอยู่ณบ้านจันทิกปัจจุบันเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟจันทิกโดยมีนายด่านคนแรกชื่อหลวงพลนายด่านคนที่สองชื่อหมื่นด่าน (จัน) ภายหลังเมื่อเลิกด่านจึงเปลี่ยนเป็นอำเภอเรียกว่า “อำเภอจันทิก” เมื่อวันที่ 1 เมษายน ร.ศ.117 (พ.ศ.2441) จากนั้นในสมัยที่หลวงเทพโอสถดำรงตำแหน่งนายอำเภอเมื่อร.ศ.120 (พ.ศ.2444) ได้มีการย้ายที่ว่าการอำเภอจันทิกจากบ้านจันทิกมาตั้งที่บ้านหนองบัวหมู่ 1 ตำบลลาดบัวขาวและในพ.ศ. 2499 สมัยนายอำเภอชื่อหลวงเพลงเทพฤทธาได้ย้ายที่ว่าการอำเภอจันทิกอีกครั้งมาอยู่ที่บ้านสีคิ้ว (ท้องที่หมู่ 2 ตำบลสีคิ้วอำเภอสีคิ้วปัจจุบัน) เหตุที่ต้องย้ายถึงสองครั้งเพราะบ้านจันทิกและบ้านหนองบัวตั้งอยู่ในเขตคงพญาเย็น (พญาไฟ) มีไข้ป่า (มาลาเรีย) ชุกชุมเป็นที่เกรงกลัวของข้าราชการจึงได้ย้ายมาที่บ้านสีคิ้วซึ่งอยู่นอกเขตคงพญาเย็นแต่เมื่อได้ย้ายอำเภอจันทิกแล้วปรากฏว่าประชาชนที่มาติดต่อ

มักจะเข้าใจผิดเดินมาและลงรถไฟที่สถานีจันทุกอยู่บ่อยๆทางราชการจึงได้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอจันทุกเป็นอำเภอสีคิ้วตามชื่อหมู่บ้านที่ตั้งและชื่อสถานีรถไฟเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2482 สมัยนายชำนาญ กระบวนดำรงตำแหน่งนายอำเภอ

สภาพภูมิศาสตร์

ขนาดที่ตั้ง

อำเภอสีคิ้วตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดนครราชสีมาห่างจากตั้งจังหวัดนครราชสีมา 45 กิโลเมตรมีพื้นที่ประมาณ 1.225 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 765,625 ไร่

ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอด่านขุนทดจังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอสูงเนินอำเภอปักธงชัยและอำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอสูงเนินจังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมาอำเภอห้วยกระเจา

จังหวัดสระบุรีอำเภอชัยบาดาลจังหวัดลพบุรี

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นภูเขาและที่ราบสูงสลับกับที่ราบลุ่มแม่น้ำลักษณะพื้นที่ทางทิศเหนือของอำเภอเป็นคอนลูกคลื่นทิศใต้และทิศตะวันตกของอำเภอเป็นภูเขาและที่ราบเชิงเขาซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกรายถูกรุกทำให้สภาพป่าหมดไปทางทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำแหล่งน้ำที่ถือว่าสำคัญและเป็นเส้นโลหิตหล่อเลี้ยงอำเภอสีคิ้วและจังหวัดนครราชสีมาได้แก่ “ลำตะคอง” ซึ่งไหลผ่านพื้นที่เขตตำบลคลองไผ่ตำบลลาดบัวขาวตำบลมิตรภาพตำบลสีคิ้วและไหลเข้าอำเภอสูงเนินอำเภอขามทะเลสออำเภอเมืองนครราชสีมาอำเภอโชคชัยและอำเภอจักรราชตามลำดับ

สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของอำเภอสีคิ้วมีอากาศเย็นสบายอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 30 องศาเซลเซียสและในฤดูหนาวอากาศหนาวถึงหนาวจัดในฤดูฝนมีฝนตกเกือบตลอดฤดูและมีฝนทิ้งช่วงในราวเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม

การคมนาคม

อำเภอสีคิ้วห่างจากกรุงเทพฯ 224 กิโลเมตรห่างจากนครราชสีมา 45 กิโลเมตรมีเส้นทางคมนาคมสายหลัก 2 ทางคือทางรถยนต์และทางรถไฟ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลัดดา ปานุทัช และคณะ (2526: 175-176) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านยวนสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาว่า การศึกษาวิจัยพบว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านยวนสีคิ้ว จ.นครราชสีมา เป็นการศึกษาในแนวกว้าง มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านยวนสีคิ้วได้เป็นหลักฐานเพื่อนำความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านยวนสีคิ้วมาเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ เช่นเป็นเอกสารรายงานการวิจัย เป็นภาพนิ่ง รูปภาพสีและข้อความ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการแสดงนิทรรศการด้วย อีกประการหนึ่ง เพื่อศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านของยวนสีคิ้ว อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านอื่นต่อไป

ความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านเกี่ยวกับยวนสีคิ้ว ที่รวบรวมไว้มีหลายด้าน คือ ประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้านยวนอำเภอสีคิ้ว และศิลปะพื้นบ้านยวนสีคิ้ว ก่อนที่จะศึกษาถึงประเพณี วัฒนธรรม และศิลปะพื้นบ้าน คณะวิจัยถือว่าภาษายวน เป็นลักษณะเด่นของยวนที่จะละเลยไม่ได้ จึงรวบรวมภาษา ยวน เปรียบเทียบระหว่างคนหนุ่ม กับวัยกลางคนเพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ที่ใช้ในหมู่นวน นอกจากนี้ได้เปรียบเทียบภาษายวนกับภาษาอีสานไว้ด้วย พบว่าภาษาอีสานเข้ามาปะปนในภาษา ยวน มาก โดยเฉพาะภาษาที่ใช้ในการเล่นลำเต๋อนห้า การว่าผญาได้ต่อกัน เป็นผญาเกี่ยว ซึ่งเป็นกลอนลำ สั้นๆ บางคนเรียกผญาออยของยวน ในผญาออยดังกล่าวนี้มีคำอีสานมาปะปนมากเป็นพิเศษทั้งนี้ เพราะมีชาวบ้านใกล้เคียงที่พูดภาษาอีสานมาร่วมลำเต๋อนห้ากับชาวยวนอยู่เสมอ และภาษายวนเป็นภาษาถิ่น ภาคเหนือที่ยังใช้กันในชีวิตประจำวันของยวนสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้านยวนสีคิ้ว เป็นประเพณีและวัฒนธรรมไทยโดยทั่วไปนั่นเอง เพียงแต่มีลักษณะของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษบ้าง เช่น การละเล่นในวันสงกรานต์ การทำบุญสารท การไว้ศึบรรพบุรุษในงานแต่งงาน เป็นต้น สำหรับความคิดความเชื่อที่นับว่าเป็นคติชนชาวยวนสีคิ้ว ได้แก่ การเชื่อความฝัน การเชื่อโชคกลาง การเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ โดยเฉพาะเรื่องผีและวิญญาณ ปรากฏความเชื่อเป็นรูปธรรม เช่น การสร้างศาลเจ้าพ่อ เจ้าแม่ต่างๆ ตลอดจนมีประเพณีการเช่นสรวง ประจำปี ความเชื่อดังกล่าวสัมพันธ์กับการเกษตร และการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และยังมีผลพลอยได้คือ สร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในหมู่บ้านด้วย

นุสรุา เรื่องสังข์และคณะ (2532: 31-32) ได้กล่าวถึงประเพณีสำคัญของชาวยวนสีคิ้วในการ วิจัยการศึกษาเรือนไทยยวนบ้านใต้ ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาว่า ชาวไทยเชื้อสายยวน (โยนก) ซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในอำเภอสีคิ้ว มีประเพณีเดิมเป็นพื้นฐาน เช่นเดียวกับประเพณีไทยทั่วไป

ได้แก่ ประเพณีที่จัดขึ้นตามเทศกาลต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ มีประเพณีเกี่ยวกับศาสนาได้แก่ การบวชนาค การทำศพ เป็นต้น

การละเล่นในยามสงกรานต์ คือการสาดน้ำ สรงน้ำนั้นมีบ้างพอสมควรและค่อนข้างสุภาพ ตอนกลางคืนจะมีการละเล่นพื้นบ้านคือ ลำเต็อนห้ำ มีลักษณะเป็นพญาอย ร้องโต้ตอบระหว่างชายหญิง เล่นกันเป็นเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ โคนเล่นตามบ้านต่างๆ บ้านคนโน้นบ้าง คนนี้บ้าง ในแต่ละบ้าน เจ้าของบ้านมีหน้าที่ห้ำน้ำท่าและของขบเคี้ยวมาเลี้ยงดู สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ สุรา ซึ่งทำให้สนุกครึกครื้น สงกรานต์เป็นเทศกาลปีใหม่ที่ชาวบ้านสืคิ้ว ให้ความสำคัญมาเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ในปัจจุบัน การเล่นลำเต็อนห้ำ ในวัยสงกรานต์ยังหาได้เสมอทุกปี แม้ความเจริญด้านอื่นๆ จะเข้ามาแทรกแซงอยู่ตลอดเวลาก็ตาม ผู้ใหญ่ขนาดวัย 40 ปีขึ้นไป ยังให้ความสนใจต่อประเพณีสงกรานต์ และการละเล่นลำเต็อนห้ำ ซึ่งเป็นการว่าพญาอยนืออยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน

สุดาพร หงส์นคร (2539: 335-336) ได้ศึกษาประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรงพ่อพญาสี่เขียว ของชาวไทยวนบ้านสืคิ้ว ตำบลสืคิ้ว อำเภอสืคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ในแง่จิตวิเคราะห์แล้วว่า ในภาวะความสับสนของการดำรงวิถีชีวิตปัจจุบันของผู้คนในสังคมนี้ ต่างประสบกับภาวะคืนรนแสวงหาซึ่ง โภคทรัพย์โดยละเอียดในเรื่องของจิตใจ ผนวกกับแรงบีบคั้นทางเศรษฐกิจรัดตัวอีก ย่อมเป็นปัญหาความคับข้องใจ จึงต้องการที่บอกเล่าเรื่องราวหรือผู้รับฟังเพื่อปรับทุกข์ผ่อนคลายความตรึงเครียด ดังนั้นจึงได้หันหน้าไปใช้บริการการเข้าทรง เพราะมีคนคอยรับฟังเรื่องราวทุกข์ร้อน มีคนคอยช่วยแนะนำ มีคนเป็นที่ปรึกษาหรือได้พูดคุยระบายความทุกข์กาย ทุกข์ใจให้คลายความวิตกกังวล แล้วเกิดความสบายใจ มีกำลังใจ เผชิญกับปัญหาในการดำรงชีวิตต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การทรงเจ้าเข้าผียังคงดำรงอยู่ในสังคมได้ทุกยุคทุกสมัยสืบต่อกันมา

ในสังคมไทยวนนั้นเชื่อว่า การประกอบพิธีกรรมอย่างถูกต้อง ดิงาม เครื่องครัดตามกฎระเบียบจะเป็นที่พอใจของดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของพ่อพญาสี่เขียว แต่ถ้าทำผิดพลาดหรือไม่ทำจะก่อให้เกิดความไม่สบายใจ เกรงว่าดวงวิญญาณของพ่อพญาสี่เขียวจะโกรธและลงโทษได้ เพราะพิธีกรรมเหล่านี้ถือเป็นพิธีกรรมสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีกรรมงานเลี้ยงพ่อพญาสี่เขียวแล้ว ยังได้ผนวกเอาพิธีกรรมทางพุทธศาสนาธรรมไว้ในส่วนหนึ่ง ได้กระทำสืบทอดต่อกันมาเป็นประเพณี เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างลูกบ้านหลานเมืองสืคิ้วกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันสอดคล้องกับสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชาวไทยวนบ้านสืคิ้ว การประกอบพิธีกรรมทางศาสนานั้น เกิดมาจากการที่มนุษย์พยายามขมขมูมปรึกษาหารือกันเป็นประการแรก ส่วนจุดประสงค์ทางศาสนากลับเป็น

เป้าหมายรองลงมา ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม มีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมส่วนรวม คือทำหน้าที่ดึงดูดให้ผู้คนในที่ต่างๆ มาร่วมพิธีกรรมด้วยกัน ความเชื่อนี้ต่างทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางใจของปัจเจกชนด้วย

อำพร ขุนเนียม (2546: 129-130) กล่าวว่า คุณค่าของพิธีกรรมและประเพณีของชาวบ้านไทยวนบ้านท่าเสา และผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมและประเพณีที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวไทยวนบ้านท่าเสา ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่าคุณค่าที่ปรากฏในพิธีกรรม และประเพณีของชาวไทยวน เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อชุมชน แสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังความกตัญญูทศกัณฐ์ที่เกิดแก่ลูกหลานชาวไทยวน แสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัวและชุมชน และก่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเองไว้ได้ ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมภายนอก คุณค่าทั้งหมดนั้นเกิดขึ้นได้ทั้งกับตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพิธีกรรม และประเพณีของชาวไทยวนบ้านท่าเสาพบว่าเป็นไปตามกระบวนการที่เกิดจากคน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย คนวัยชรา ที่ยังคงรักษา และยึดมั่นอยู่กับพิธีกรรม และประเพณีตามความเชื่อดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น ไม่ยอมรับวัฒนธรรมอื่นที่เห็นว่า แตกต่างไปจากที่ตนเคยประพฤติปฏิบัติ ทำให้คนกลุ่มนี้มีโอกาสผสมผสานทางวัฒนธรรมให้เข้ากับสังคมอื่นได้ยาก และค่อนข้างช้า ส่วนวัยกลางคน เริ่มมีการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมและประเพณีตามความเปลี่ยนแปลงของกระแสทางวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มวัยชรา และเป็นกลุ่มคนที่ทำให้คนวัยชรา กับวัยรุ่นสามารถสามารถเชื่อมประสานความคิดยอมรับซึ่งกันและกัน ไม่เกิดช่องว่างระหว่างวัยและความคิดมากนัก และท้ายสุดคือ กลุ่มวัยรุ่น ส่วนมากไม่เห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนตามพิธีกรรม และประเพณีดั้งเดิม อันเนื่องมาจากมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและติดต่อกับคนนอกชุมชนมากกว่า อีกทั้งได้รับการศึกษาสูงขึ้น ทำให้มีความคิดและแนวปฏิบัติเป็นของตนเองมาก ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมได้สูงมากกว่าคนสองกลุ่มแรก บางครั้งจึงกลายเป็นการรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามามากเกินไปจนขาดการคัดสรร ละเอียดและมองข้ามวัฒนธรรมอันดีงามของตน ส่งผลให้วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนแห่งนี้อาจหมดสิ้นไปในอนาคตข้างหน้าเพราะคนกลุ่มนี้ก็เป็นได้

การเปลี่ยนแปลงพิธีกรรม และประเพณีของชาวไทยวนบ้านท่าเสาส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยวนกลุ่มนี้เปลี่ยนไป ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งที่ก่อให้เกิดผลดีและผลเสีย ซึ่งทั้งหมดล้วนแสดงให้เห็นถึงพลวัตทางวัฒนธรรมชาวชาวไทยวนกลุ่มนี้ ที่ส่วนหนึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนเป็น

วัฒนธรรมร่วมกับชุมชนภาคกลางได้อย่างผสมกลมกลืน และมีบางส่วนยังปรากฏให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยวน ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษทางภาคเหนือ เช่นภาษาพูดที่ใช้สื่อสารกันในชุมชนยังคงใช้ภาษาขวน รวมถึงวัฒนธรรมการนับถือผี เป็นต้นนอกจากนี้คนตริยังมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นดังปรากฏใน อัมรินทร์ แรงเพชร (2552: 231 – 232) กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยเป็นเวลานานกว่า 200 ปี มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน จากหลักฐานที่เชื่อถือระบุว่า ลาวโซ่งหรือไทยทรงดำอพยพเข้าสู่ประเทศไทยในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ในปี พ.ศ.2322 สาเหตุของการอพยพเนื่องจากเมื่อต้นแผ่นดินของพระเจ้าตากสินมหาราช เจ้านครเวียงจันทน์ได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จึงได้มีพระบรมเดชานุภาพ จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งที่ดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ยกกองทัพขึ้นไปตีนครเวียงจันทน์ใน พ.ศ.2321 ครั้นปี 2322 กองทัพสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกกำหนดให้กองทัพเมืองหลวงพระบางยกกำลังไปตีเอาเมืองม่วย เมืองทัน (ญวนเรียกว่า เมืองซ้อหง) ซึ่งเป็นเมืองของชาวไทยทรงดำหรือชาวลาวโซ่ง ตั้งอยู่ริมเขตแดนเมืองญวนเหนือ แล้วกวาดต้อนครอบครัวลาวเวียงจันทน์และลาวโซ่งลงมายังประเทศไทย ให้ลาวเวียงจันทน์ตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองสระบุรี ราชบุรี และจันทบุรี ส่วนลาวโซ่งให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรี สันนิษฐานว่าอยู่ที่หนองปรัง (หรือหมู่บ้านหนองเลา) อำเภอยะโฮย

ในปี พ.ศ.2535 ลาวโซ่งได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง สาเหตุเกิดจากพวกเมืองเกลงเมืองพวน แข็งข้อต่อเมืองเวียงจันทน์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงยกกองทัพไปตีและได้ส่งลาวโซ่งและลาวพวนมาได้ที่เพชรบุรี ต่อมาในปี พ.ศ.2371 ในสมัยรัชกาลที่ 3 หัวเมืองบางหัวเมืองที่ขึ้นต่อเมืองหลวงพระบางกระด้างกระเดื่อง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แม่ทัพยกกองทัพไปปราบเมืองแกลง และได้ครอบครัวลาวโซ่งลงมาไว้ที่เมืองเพชรบุรีอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นในปี พ.ศ.2379 เมืองหิม (ฮิม) เมืองคอย เมืองควร แข็งข้อต่อเมืองหลวงพระบาง เจ้าอุปราชเจ้าราชวงศ์แต่งให้ท้าวพระยาคุมกองทัพขึ้นไปปราบได้ลาวโซ่งจึงส่งมาไว้ที่เมืองเพชรบุรี ต่อมาปี พ.ศ. 2381 เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ เจ้านายทางเมืองหลวงพระบางและเวียงจันทน์เกิดวิวาทกัน เจ้าราชวงศ์ได้คุมลาวโซ่งที่นำมาไว้ในจังหวัดเพชรบุรี ในรัชกาลที่ 3 นี้ตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี แต่เนื่องจากชาวลาวโซ่งชอบอาศัยอยู่ที่ดอน น้ำไม่ท่วม และบริเวณที่อาศัยเดิมขาดแคลนน้ำ จึงได้อพยพไปอยู่ที่อำเภอยะโฮยในเวลาต่อมา

ไม่ว่าชาวลาวโซ่งจะต้องอพยพและเดินทางมานานเท่าไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของลาวโซ่งคือการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคารพและยึดถือในความเชื่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนเองอย่างเหนียวแน่น ดังนั้นเมื่อชาวลาวโซ่งเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยในแต่ละครั้งนั้น ย่อมจะต้องนำเอา วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ ของตนเองเข้ามาด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากในปัจจุบันตามหมู่บ้านของลาวโซ่งในแต่ละจังหวัดยังคงมีประเพณีและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อของตนเอง รวมไปถึงดนตรีที่ใช้เพื่อ ความบันเทิงและบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรม

ดนตรีนั้นถือเป็นสิ่งที่ผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของชาวลาวโซ่งมาช้านาน ซึ่งดนตรีของลาวโซ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ใช้เล่นเพื่อความบันเทิง เช่น แคน และการขับร้อง ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ ดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อต่างๆ ซึ่งเรียกว่าพิธี “เสน” ด้วยชาวลาวโซ่งมีความเชื่อและนับถือผีมาตั้งแต่เมื่อครั้งอดีตและยังคงนับถืออย่างเหนียวแน่นมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ความเชื่อในเรื่องขวัญ ความเชื่อในเรื่องโชคกลาง คาถาอาคมต่างๆ แต่ความเชื่อที่ถือว่าเป็นโครงสร้างหลักทางสังคมและมีผลต่อวิถีชีวิตของลาวโซ่งมากที่สุดก็คือความเชื่อในเรื่องผี และความเชื่อเรื่องขวัญ นอกจากนี้ชาวลาวโซ่งยังมีความเชื่ออีกว่า เสียงดนตรีสามารถติดต่อสื่อสารและนำพาคำขอร้องและอ้อนวอนของตน ไปสู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พวกเขาเคารพบูชาได้เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญซึ่งมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบูชาผีบรรพบุรุษด้วยซึ่ง

เฉลิมพล โลหะมาตย์ (2552: 151 – 152) กล่าวว่า ชาวมอญเป็นชนชาติที่เลื่อมใสในพุทธศาสนาควบคู่กับความเชื่อในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษมาแต่โบราณ โดยเชื่อกันว่าวิญญาณบรรพบุรุษจะยังคงคุ้มครองดูแลลูกหลานและคลบ้นดาลความสุขความเจริญให้ รวมทั้งสามารถคลบ้นดาลให้มีโรคภัยไข้เจ็บก็ได้หากเหล่าลูกหลานประพฤติผิด วิญญาณของบรรพบุรุษมอญจะสิงสถิตอยู่ที่ “เสาผี” หรือเสาเอกของบ้าน ในครอบครัว ชาวมอญจะมีลูกชายของตระกูลที่เรียกว่า “ต้นผี” ลูกผู้ชายผู้นี้จะเป็นที่เกิดต้นผีของตระกูลและต้องรับผิดชอบจากบรรพบุรุษเป็นทอดๆ ผู้ที่เป็นต้นผีนี้จะต้องรักษาของที่เป็นของผีไว้ ได้แก่ แหวน พลอยแดง คาบ เสื้อผ้าผี ผ้าโพกหัว ผ้าคาดเอว ซึ่งของทั้งหมดจะเก็บรักษาไว้ในกระเป๋หรือหีบ วางไว้ที่เสาผีของแต่ละบ้าน แต่ละผีจะมีการ เลี้ยงผีตระกูลของตนตามวาระสมควร ชาวมอญมีพิธีกรรม ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในการนับถือผีอยู่หลายอย่างซึ่งพิธีกรรมที่มีความสำคัญและเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อในการนับถือผีอย่างหนึ่งคือ “พิธีรำผี” พิธีนี้จะไม่จัดขึ้นหากไม่มีเหตุจำเป็น สำหรับมูลเหตุของการรำผีมีดังนี้

ชาวมอญตระกูลใดจัดพิธีขึ้นแสดงว่าตระกูลนั้นมีการ “ผิดผี” การผิดผีเป็นสาเหตุหนึ่งของการจัดพิธีรำผีขึ้นเพื่อขอมมาลาโทษแก่ผีบรรพบุรุษ ซึ่งตามความเชื่อของชาวมอญแล้ว เมื่อมีการกระทำที่เรียกว่าผิดผีแล้ว จะบังเกิดโรคร้ายไข้เจ็บซึ่งทางการแพทย์หาสาเหตุไม่ได้หรือรักษาไม่หายขาด นายธวัชพงศ์ มอญคะ ชาวมอญบางกระพี่และเจ้าของศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมอญบางกระดึกกล่าวถึงสาเหตุที่ต้องมีการรำผีดังนี้

1. การผิดผี ซึ่งสาเหตุการผิดผีที่รู้จักในคนมอญบางกระดึก คือ คนท้องนอกตระกูล มาพึ่งเสาเรือน ฝาเรือน หรือการหลับนอนในบ้านของคนที่ไม่ใช่ผีซึ่งไม่ใช่ผีเดียวกัน หรือสามีภรรยาออกตระกูลหรือคนละผี มาหลับนอนห้องเดียวกันหรือมุ้งเดียวกันในบ้านผู้อื่นที่ไม่ใช่ผีเดียวกัน เมื่อเกิดการผิดผีขึ้นคนในตระกูลหรือบ้านที่มีการผิดผีอาจจะมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยหรือพิการขึ้นมาโดยไม่ทราบสาเหตุ เมื่อรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบันไม่ได้ก็ต้องหาทางรักษา โดยติดต่อสอบถามจากผีผ่านหมอดู ถ้าหมอดูให้จัดการรำผี ก็เพื่อให้บรรพบุรุษมาเข้าทรงและช่วยรักษาอาการต่างๆที่เกิดขึ้น

2. การบนบานสานกล่าว หรือการตั้งสัตย์ไว้กับผีบรรพบุรุษว่า จะมีการรำผีมอญให้ปีละครั้งหรือกี่ปีครั้ง ซึ่งแล้วแต่ตระกูลนั้นๆ ที่สัญญากับผีบรรพบุรุษไว้ หรือบนบานในเรื่องอื่นๆ ซึ่งเมื่อได้ตามที่ขอแล้ว จะต้องจัดพิธีรำผีมอญให้เพื่อเป็นการบูชาเช่นไหว้ นอกจากนี้

ปัญญา รุ่งเรือง (2552: 19 – 26) กล่าวว่า คนตรีพิธีกรรมของชาวลาวมีบทบาทมากในช่วงงานฉลองปีใหม่ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นช่วงเวลาเดียวที่วิญญาณบรรพบุรุษจะกลับมาที่หมู่บ้านเพื่อเป็นสักขีพยานที่บูชาจะถูกประดับประดาอย่างดีด้วยกระดาษสีขาวติดกันไม้ไผ่ มีการตัดกระดาษเป็นตุ๊กตาชายหญิงเพื่อบูชาวิญญาณสูงสุด ผู้เฒ่าผู้แก่จะเช่นด้วยขนมที่ทำด้วยข้าวและสวดบูชาไปพร้อมกับหัวหน้าครอบครัวทุกคนครัว จากนั้นทั้งหมู่บ้านก็จะเต็มไปด้วยสีสันทันแห่งการดื่มกินและร้องเพลงปีใหม่ ชาวลาวผู้ชายจะเดินด้วยการกระแทบเท้าลงกับพื้นดินเป็นจังหวะอิสระ ฝ่ายหญิงจะเดินรำสายสะโพกไปรอบๆ ผู้ชายซึ่งเป่าแคนน้ำเต้า หนุ่มสาวจะร้องเพลงเกี่ยวกับ โดยพากันไปชุมนุมรอบกองไฟนอกหมู่บ้าน ฝ่ายชายกองหนึ่งหญิงกองหนึ่ง ร้องเพลงเกี่ยวได้ต่อกันระหว่างกลุ่มชายหญิงตลอดทั้งคืน เพลงที่ร้องเป็นกลอนด้นสด พอใกล้รุ่งฝ่ายชายจะพยายามถอดเอาผ้าโพกศีรษะของฝ่ายหญิงออก และเมื่อนำมาคือก็ถือว่าเป็นการหมั้นหมายส่วนการร้องเพลงรักเกี่ยวกับระหว่างหนุ่มสาวเป็นเอกเทศนั้นสามารถทำได้ตลอดปี และนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์การฉลองการเก็บเกี่ยวดำเนินไปคล้ายกับช่วงปีใหม่ แต่มีการตีฆ้องและร้องเพลงเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้นในปีถัดไป คนทั้งหมู่บ้านจะแต่งตัวสวยงามและร้องเพลงพร้อมกับเดินรำไปด้วย เครื่องดนตรีที่ใช้ได้แก่ แคนน้ำเต้า ฉาบ ฆ้อง กลอง

การเย็บปักถักร้อย การปลูกพืช เก็บเกี่ยว หรือแม้แต่แนวข้าว ชาวลาฮูจะมีเพลงที่ร้องประกอบตามโอกาสนั้นๆเสมอ นอกจากนั้นยังมีบทเพลงแต่งงาน เพลงพิธีศพ เพลงของหมอผี เพลงเล่าเรื่อง และเพลงกล่อมเด็กอีกด้วย เพลงเล่าเรื่องมีทั้งนิทานปรัมปราที่เกี่ยวกับการสร้างเผ่าพันธุ์ พวกลาฮูน่าจะร้องเพลงสวด แบบคริสเตียนจากหนังสือเพลง Gospel ที่มีเรื่องร้องภาษาลาฮูได้โน้ตสากล ส่วนลาฮูในประเทศไทยสามารถเป่าแคนน้ำเต้าด้วยทางที่ค้นสดหลากหลาย ต่างจากลาฮูกลุ่มอื่นๆ

ดนตรีในวิถีชีวิตชาวม้ง เครื่องดนตรีที่สำคัญของชาวม้งได้แก่ แคนเต้ายาว (free reed aerophones) ที่เรียกว่า แก้ง เก้ง เก่ง หรือ เต้ง และแต่กรณี ปากเป่าทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ประกอบกับลูกแคนที่ทำด้วยไม้ซางจำนวน 6 ท่อ เก้งมีขนาดต่างๆกัน ตั้งแต่เล็กๆ สำหรับเด็กเล่น ไปจนขนาดยาวถึง 2 เมตร บทเพลงสำหรับเป่าแก้งมี 2 ประเภท คือ ประเภทที่มีเนื้อร้อง และประเภทที่ไม่มีเนื้อร้อง ทั้งสองประเภทสามารถนำมาใช้ในพิธีกรรมต่างๆได้ เช่น พิธีทำศพ การบูชาบรรพบุรุษ การบวงสรวง การบูชากลอง ตลอดจนการแต่งงาน

ดนตรีม้งมีความสัมพันธ์กับการพูดเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ กูแวน หรือ นุเกาส - จีองหน่อง สามารถเล่นเลียนเสียงพูดได้อย่างแนบเนียน แต่มีเสียงเบา จึงเหมาะสำหรับเล่นให้คนใกล้ชิดฟังโดยไม่ต้องทำให้ผู้อื่นได้ยิน เครื่องดนตรีชนิดนี้จะทำอย่างประณีตบรรจุไว้ในกระบอกไม้ซาง ที่ตกแต่งด้วยด้ายสีต่างๆ พันไว้โดยรอบเพื่อความสวยงาม

เครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่งคือ ปี่ลูกแคน ที่ทำมาจากลูกแคนของแก้งนั่นเอง นำมาเป่าเพียงท่อเดียวอย่างอิสระ ใช้ในการเกี่ยวสาว แต่ไม่สามารถเลียนเสียงพูดได้ แต่คนที่เป่าปี่ชนิดนี้จะทำเอาท่วงทำนองที่ใช้กับบทเพลงซึ่งมีเนื้อร้องเป็นที่รู้จักกันดีมาบรรเลง ซึ่งผู้ฟังที่คุ้นเคยก็จะทราบได้ทันทีว่าผู้เป่า หมายถึงอะไร เครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ ซึ่งปัจจุบันได้สูญไปแล้ว ได้แก่ ขลุ่ย ซอสองสาย เครื่องดนตรีทั้งสองใช้เพื่อการเกี่ยวพาราตี นอกนั้นยังมีการเป่าปี่เขาควยที่ใช้ลิ้นอิสระ - กูแวน อีกด้วย

ชาวม้งนับถือผีเช่นเดียวกับชาวเผ่าอื่นๆ และเชื่อว่าวิญญาณคนตายนั้นมีพฤติกรรมไม่ต่างไปจากมนุษย์พวกเขาบูชาวิญญาณของบรรพบุรุษที่อาศัยอยู่ตามต้นไม้ ก้อนหิน ทุ่งนา ฯลฯ หมอผีหรือคนทรงชาวม้งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง ทำหน้าที่รักษาความเจ็บไข้ได้ป่วยและไล่ผี ประเพณีบางอย่างของม้งมีความเชื่อของเต๋าปะปนอยู่ขณะที่ม้งบางคนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ ผีของชาวม้งมี 3 ระดับ คือ ผีระดับเทพ ได้แก่ เข่อโซ้ว ผู้สร้าง ปะหย่งเหล่า ผู้ดูแลประการหนึ่ง เน้ง ซึ่งเป็นผีที่คอยต่อต้านความชั่วร้ายประเภทหนึ่ง และอีกประเภทหนึ่งคือ ต้าผีต่างๆ ไปมีทั้งให้คุณและให้โทษ รวมทั้งผีเรือน ต้าโหวเจ้ ด้วย นอกจากนี้ดนตรียังมีบทบาทในการรักษา คือ ถ้าผีฟ้า ดนตรีบำบัดใน

ประเทศลาว ในจังหวัดเชียงขวางประเทศลาวตอนใต้ มีพิธีกรรมการรักษาโรค คือ “ลำผีฟ้า” เป็นการขับร้อง ฟ้อนรำเพื่อเชิญผีฟ้ามาเข้าทรง บางแห่งเรียกพิธีนี้ว่า “ลำผีไทย” หรือ “ลำผีแดน” ก็มี พิธีกรรมนี้ทำขึ้นในกรณีที่การเจ็บไข้ได้ป่วยนั้นเป็นเพราะการกระทำของผี จึงทำพิธีเชิญผีมาช่วยรักษา เจ้าพิธีซึ่งเป็นสตรีสูงอายุทำ หน้าไม้ที่ทั้งร้องทั้งรำ ประกอบการเป่าแคนของ หมอแคน เชิญผีที่เป็นสาเหตุของการป่วยมาเข้าทรงต่อหน้าผู้ป่วย มีการซักถามผีถึงการป่วยและการแก้ไข พิธีกรรมดังกล่าวนี้ทำกันที่บ้านของผู้ป่วย โดยมีเครื่องเช่นสังเวดต่างๆ ตามที่กำหนด มีหมอแคนและหมอลำขึ้น – เจ้าพิธี เป็นผู้ดำเนินการรักษาผู้ป่วยที่เข้าใจกันว่า “ขวัญกระเจิง” ทำการเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัว โดยการลำ (ร้อง) ในทำนอง ลำซอม พร้อมกับเวทมนต์คาถา ซึ่งอาจใช้เวลานานหลายชั่วโมงกว่าจะสำเร็จ เมื่อขวัญกลับมาแล้วการรักษา ก็เสร็จสมบูรณ์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในเรื่อง ลำเคื่อนห้า : เพลงพื้นบ้านล้านนา บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลประวัติและประเพณีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรวบรวมกลอนลำเคื่อนห้า ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนบ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารอ้างอิงต่างๆ

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น และได้แบ่งการจัดหมวดหมู่ออกเป็น เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลอนลำเคื่อนห้า บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ โดยผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารภายในห้องสมุดกลางของสถาบันต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
- สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

1.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

1.2.1 การเตรียมอุปกรณ์ได้แก่

- เครื่องบันทึกภาพนิ่ง
- เครื่องบันทึกเสียง
- เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว
- สมุดสำหรับจดบันทึก

1.2.2 การเตรียมตัวสำรวจพื้นที่ที่จะศึกษา และนัดหมายผู้เกี่ยวข้อง

1.2.3 การสังเกต เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม รวมไปถึงการเก็บภาพ บันทึกภาพ และบันทึกเสียงในขณะการแสดง

1.2.4 การสัมภาษณ์ นางลวด เจียบกระโทก และนายเพี้ยน ที่จันทิกและบุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง กับการลำเดือนห้า ของไทยวนสี่คิ้ว

2. การศึกษาและจัดกระทำข้อมูล

2.1การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของไทยวน

2.1.2 ความเป็นมาของ ลำเดือนห้า บ้านสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

2.1.3 สภาพปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน บ้านสี่คิ้ว

2.1.4 วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน ในเดือนห้า

2.2 การสัมภาษณ์บุคคลที่ให้ข้อมูล ได้แก่

- นางลวด เจียบกระโทก ผู้ขับร้องกลอนลำเดือนห้า
- นายเพี้ยน ที่จันทิก ผู้ขับร้องกลอนลำเดือนห้า
- นายแก้ว เขมิกจันทิก หมอแคน
- นายประมวล พรหมนิลพันธุ์ ประธานชมรมไทยวนสี่คิ้ว
- นายสุวรรณ พรหมพันธ์ใจ ผู้ดูแลบ้านพ่อพญา
- ผู้ใหญ่บ้านสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

จากนั้นผู้วิจัยนำเอาข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง เพื่อเป็นการนำไปสู่ความรู้และเชื่อมต่อข้อมูลต่างๆจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการลำเดือนห้า เริ่มจากการนัดหมายและสอบถาม ถึงสัมภาษณ์ โดยบันทึกเสียงและบันทึกภาพตามลำดับ

3. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการเก็บข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาเรียบเรียง และสรุปเนื้อหาทั้งหมดโดยมีกรอบแนวความคิด และจุดประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

3.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนบ้านสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

3.1.1 ประวัติความเป็นมาของไทยวนบ้านสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

3.1.2สภาพปัจจุบันและวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้อง ของไทยวนบ้านสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

3.2 ศึกษาประวัติความเป็นมาของลำเดือนห้า ของไทยวนบ้านสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

3.2.1 ประวัติลำเคื่อนห้า ไทวนบ้านสี่คิ้วอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

3.2.2 องค์ประกอบของการแสดงลำเคื่อนห้า ไทวนบ้านสี่คิ้ว

3.3 ศึกษาวิเคราะห์ทำนองร้อง ลำเคื่อนห้า ของไทวนบ้านสี่คิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

3.3.1 ผญาเกี่ยว

- โครงสร้างบทกลอน
- ความหมาย
- ทำนองร้องและวิธีร้อง
- ทำนองดนตรี

3.3.2 ผญาภายิต

3.3.3 ปริศนาคำทาย

4. สรุป

นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง สรุป อภิปราย และเสนอแนะ เป็นเอกสารที่สมบูรณ์เป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. บทนำ
2. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุป อภิปราย และเสนอแนะ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

จังหวัดนครราชสีมา หรือเมืองโคราช เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม อันจะเห็นได้จาก ในเมืองโคราชนั้น นอกจากจะมีไทยโคราชแท้ ๆ อาศัยอยู่แล้ว ยังมีไทยอีสาน ไทยวน ไทยเขมร ไทยส่วย ไทยมอญ ชาวบน ไทยแขก ไทยจีน อาศัยอยู่ด้วย ซึ่งแต่ละเผ่าพันธุ์ ก็มีอาชีพ มี ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ การแต่งกาย และภาษาพูด แตกต่างกันไปแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้

ไทยอีสานเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสาน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่ อำเภอบัวใหญ่ อำเภอแก้งสนามนางอำเภอประทายอำเภอชุมพวง อำเภอห้วยแถลง อำเภอสูงเนิน อำเภอ สีคิ้ว อำเภอปักธงชัยและกระจายอยู่ในเขตอำเภออื่น ๆ บ้าง ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันคือภาษาอีสาน ผู้หญิงชาวไทยอีสานจะนุ่งผ้ามัดหมี่ สวมเสื้อตามสมัยนิยมผู้ชายนุ่งผ้าโสร่งมีผ้าขาวม้าคาดเอว สวมเสื้อ ตามสมัยนิยมเช่นกันหากไปวัดจะมีผ้าสะไบคาดทับเสื้อทั้งหญิงและชาย

ไทยเขมรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่อำเภอห้วยแถลงและบางส่วนในอำเภอปักธงชัย ใช้ภาษาเขมร และภาษาโคราชสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน ผู้หญิงไทยเขมรนุ่งผ้าโจงกระเบนสวมเสื้อตามสมัย มีผ้า ห่ม พาดไหล่ โดยกระหวัดชายผ้าให้พาดไหล่ทั้งซ้ายขวาผู้ชายนุ่งผ้าโสร่ง สวมเสื้อตามสมัย

ไทยส่วยไทยส่วยหรือกูยเป็นกลุ่มชนที่อพยพมาอยู่ในเขตอำเภอห้วยแถลงประมาณ 4 หมู่บ้าน มีภาษาส่วยของตนเองแต่ใช้ภาษาโคราชในการสื่อสารกับคนภายนอกผู้หญิงยังคงสืบทอดการทอผ้า สำหรับใช้ในครอบครัว โดยเริ่มตั้งแต่การปลูกหม่อนไหมกระทั่งทอเป็นผืนผ้า ส่วนมากจะทอเป็นชิ้น เจริญเล็ก ๆ สีแดง ผู้หญิงนิยมนุ่งชิ้นสวมเสื้อ หากไปวัดจะห่มผ้าสไบทับเสื้ออีกชั้นหนึ่งส่วนผู้ชายนุ่งโสร่ง

ไทยมอญเป็นชนชาติที่อพยพมาอยู่ที่อำเภอปักธงชัย เมื่อประมาณ 200 กว่าปีมาแล้วในอดีต ไทยมอญมีภาษามอญใช้ในชีวิตประจำวันแต่ปัจจุบันใช้ภาษาโคราชและมีการแต่งกายเหมือนอย่างชาว ไทยโคราช

ชาวบนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอาศัยอยู่ในหลายหมู่บ้านของตำบลตะขบ อำเภอปักธงชัยและ ตำบลหนองกระชาย อำเภอครบุรี ในอดีตใช้ภาษาชาวบน แต่ปัจจุบันใช้ภาษาโคราชเป็นหลักมีการแต่ง กายเหมือนชาวโคราชทั่วไป แต่ในอดีตผู้หญิงชาวบนสวมเสื้อเกาะนุ่งผ้าชายพกใหญ่และมีผ้าสไบพาด บ่า

ไทยจีนอพยพมาเพื่อทำการค้าขายเป็นกลุ่มชนที่รักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติพันธุ์ที่เข้มแข็งยังคงใช้ภาษาจีนภายในกลุ่มของตน และใช้ภาษากลางสื่อสารกับคนอื่นการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ คือการสวมกางเกงปั้งลีนผู้หญิง ไว้ผมยาวแล้วพับทบติดกับด้านหลัง นิยมสวมกำไลหยกเป็นเครื่องประดับ

ไทยแขกเป็นกลุ่มชาวซิกข์ที่อพยพมาเพื่อค้าขายใช้ภาษาซิกข์ภายในสังคมซิกข์และใช้ภาษากลางสื่อสารกับคนภายนอกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงรักษาการแต่งกายแบบดั้งเดิมไว้ทั้งชายและหญิง

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า จังหวัดนครราชสีมาเป็นเมืองใหญ่ที่มีผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์มาอยู่ร่วมกันและกลุ่มชาติพันธุ์ไทยยวนก็เป็นส่วนหนึ่งและได้กลายเป็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ได้หล่อหลอมเป็นหนึ่งเดียวมานานนับศตวรรษ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทยยวนนั้นยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาอาหาร บ้านเรือน รวมถึงการละเล่นพื้นบ้านคือการลำเค็นห้าซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการรักษาวัฒนธรรมเดิมและการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ คือวัฒนธรรมอีสานเข้าร่วมกันอย่างลงตัว ซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยยวน และรูปแบบของดนตรีการร้องและเล่นลำเค็นห้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยยวน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของไทยยวน บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ไทยยวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เมื่อประมาณ 200 ปี ก่อน ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่อำเภอสีคิ้ว มีภาษาไทยยวนเป็นภาษาในชีวิตประจำวันผู้หญิง ไทยยวนนิยมนุ่งผ้าซิ่นยวน ที่มีลักษณะเป็นผ้ามีเชิงและ ลายขวางสวมเสื้อตามสมัยและมีผ้าพาดไหล่ และยังคงสืบทอดการทอผ้าฝ้ายเป็นมรดกพื้นบ้านที่สำคัญอีกด้วย ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยยวนบ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1 ความเป็นมาของไทยยวน บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยยวน ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีประวัติความเป็นมาและการเดินทางอันยาวนาน ทำให้การบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการบอกต่อที่หลากหลาย

คังที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์นายแก้ว เหมิกจันทิก ได้บอกเล่าถึงประวัติความเป็นมาของไทยวนบ้านสีคิ้ว

ตามประวัติที่ชาวไทยวนนั้น มีถิ่นฐานอยู่ลุ่มแม่น้ำโขงตรงบริเวณที่เรียกว่าเมือง หรือเวียงโยนก คำว่าโยนกเป็นภาษาบาลีซึ่งมาจากคำว่า ณะ หรือ เชนะ ฉะนั้นคนไทยที่อาศัยอยู่เมืองโยนกจึงเรียกตัวเองว่า ไท โยนก หรือ ไท โยนะกะ หรือ ไทยวน เมืองโยนกในปัจจุบันคือ เมืองเชียงแสนในจังหวัดเชียงราย ซึ่งก็นับได้ว่าเป็นถิ่นกำเนิดของชาวไทยวนทั้งหมด แต่ต่อมาก็ได้อพยพไปอยู่ตามภาคเหนือของไทย หรือบ้างก็ถูกพม่าจับเป็นเชลย พอถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระองค์ทรงมีพระบัญชาให้พระยายมราชยกทัพหลวงไปร่วมกับหัวเมืองฝ่ายเหนือ เพื่อทำการกวาดล้างพม่าที่ยึดครองเมืองเชียงแสนอยู่ในขณะนั้นให้สิ้นซากไป หลังจากตีเมืองเชียงแสนได้สำเร็จแล้ว จึงให้ทำการเผาป้อมปราการและกำแพงเมืองทิ้งเสียพร้อมกับกวาดต้อนผู้คนที่ยึดจับไว้เป็นเชลยซึ่งก็ได้แก่ชาวไทยวน จำนวนกว่าสองหมื่นคนลงมาด้วย ในระหว่างนั้น ชาวไทยวนบางกลุ่มก็ได้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ที่เชียงใหม่ น่าน ลำปาง อุตรดิตถ์ เช่นชาวไทยวนอำเภอลับแล ท่าปลา และตรอน เป็นต้น ส่วนที่อพยพลงมาทางใต้ตามทัพหลวงซึ่งนำโดยพระยายมราชนั้นก็เลือกมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ลุ่มแม่น้ำป่าสักในเขตอำเภอเสาให้ จังหวัดสระบุรี ส่วนหนึ่งก็ไปอยู่จังหวัดราชบุรี และอีกส่วนหนึ่งที่ตั้งใจจะไปอยู่เวียงจันทน์เพราะมีญาติพี่น้องอยู่ที่นั่น ชาวไทยวนกลุ่มนี้ได้เดินทางผ่านดงพญาเย็น ผ่านนครจันทิก จนกระทั่งมาถึงที่ที่อุดมสมบูรณ์มีคลองไหลผ่าน จึงได้ชักชวนกันอยู่ที่นี้และตั้งชื่อบ้านที่นี้อยู่ที่บ้านสีคิ้ว ซึ่งหมายถึงตลาดหรือแคว้นตลาดที่จะไปเวียงจันทน์

ต่อมานครจันทิกได้เปลี่ยนเป็นอำเภอจันทิก และได้เกิดไข้มาลาเรีย เหล่าข้าราชการได้ย้ายอำเภอจันทิกมาตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัว แต่ก็ยังมีไข้มาลาเรียอยู่จึงได้ย้ายอำเภอมาตั้งอยู่ที่บ้านสีคิ้วและตั้งชื่อว่าอำเภอสีคิ้ว เมื่อปี พ.ศ. 2445 ได้เกิดโรคท้องร่วงระบาดที่บ้านสีคิ้ว มีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก พวกพ่อใหญ่แม่ใหญ่ได้พากันมาตั้งบ้านใหม่ตรงนี้ซึ่งในสมัยก่อนเป็นที่เนิน (โนน) และมีคลองน้ำอยู่ 2 ด้าน ทิศเหนือเป็นคลองตลอดและทิศใต้คือคลองบุญโสนทั้งสองคลองไหลมารวมกันที่ทิศตะวันออกที่เรียกบ้านนี้ว่า บ้านโนนกลุ่ม เพราะบริเวณนี้เป็นโนนและมีดินกลุ่มเป็นจำนวนมากชาวบ้านอาศัยอยู่อย่างมีความสุข และได้ช่วยกันสร้างวัดโนนกลุ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2455 โดยมีหลวงปู่ชินพุทธสะโร เป็นเจ้าอาวาส ท่านได้สร้างศาลาการเปรียญ และเปิดเป็นโรงเรียนวัดโนนกลุ่ม หลวงปู่ชินเป็นครูสอนนักเรียนด้วย คือท่านสอนทั้งด้านทางโลกและทางธรรมไปพร้อมๆกัน

ชาวบ้านมีความรุ่มเย็นเป็นสุขมาตลอดต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2493 ทางกรมได้ประกาศให้ชาวบ้านแจ้งที่สาธารณะประจำหมู่บ้านและที่ราชพัสดุ พ่อใหญ่ทอง สมจันทิก ผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นได้ปักแนวเขตที่สาธารณะได้ 1 แปลง (25 ไร่) ที่ป่าช้า 1 แปลง (15 ไร่) พ่อใหญ่ทอง ศรีสุนนท์ซึ่งเป็นครูอยู่โรงเรียนวัดโนนกลุ่มก็ได้ไปจองขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุไว้ 2 แปลงๆที่หนึ่งอยู่ทางทิศใต้ของบ้านโนนกลุ่ม และแปลงที่สองอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับมาจากนางสุธัญญา สิทธิกุลเกียรติ ความว่า ไทยวน หรือ ไทยล้านนา หรือ โยนก เป็นกลุ่มชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในดินแดนล้านนามาเป็นเวลาช้านาน มักเรียกตนเองว่า “คนเมือง” ชาวไทยวนอาศัยอยู่ในเขตจังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง น่าน แพร่

ตามตำนานสิงหนวัตินกล่าวว่า สิงหนวัตินุมารโอรสของท้าวเทวกาล ซึ่งปกครองบ้านเมืองอยู่ทางยูนนาน ได้นำผู้คนมาตั้งบ้านเรือนอยู่ลุ่มน้ำโขง ตอนใต้ซึ่งก็คือเชียงราย เชียงแสน ในปัจจุบัน และตั้งชื่อเมืองว่า โยนกนคร หรือ โยนกนาคนคร คนทั่วไปเรียกเมืองนี้ว่า โยนก หรือ ยูน หรือ ยวน หรือ ไทยวน

รัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งพระองค์ท่านโปรดเกล้าฯ ให้กรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราชจัดกองทัพจากกรุงเทพฯ ไปสมทบกับกองทัพนครลำปาง กองทัพนครเชียงใหม่ กองทัพน่าน และกองทัพนครเวียงจันทน์ รวม 5 กองทัพไปตีเมืองเชียงแสน ซึ่งในขณะนั้นตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า เมื่อทัพไทยสามารถตีเมืองเชียงแสน ได้แล้วจึงให้รื้อกำแพงเมือง และได้รวบรวมผู้คนชาวเชียงแสนโดยได้แบ่งเป็น 5 ส่วน ไปอยู่ที่กองเมืองเชียงใหม่ ลำปาง น่าน เวียงจันทน์ และกรุงเทพฯ พวกที่ไปกรุงเทพฯ บางส่วนได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สระบุรีและราชบุรี จากอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี เนื่องจากมีการตั้งกองโคเพื่อเป็นเสบียงให้แก่กองทัพในสมัยนั้นได้มาอยู่ชายดงพญาเย็น อยู่ใกล้ลุ่มน้ำลำตะคอง เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ จึงได้ย้ายมาหากินสร้างบ้านแปลงเมืองตั้งแต่นั้นมา ซึ่งก็คืออำเภอจันทิก ต่อมาได้มีการย้ายอำเภอจันทิกจึงได้ย้ายไปอยู่ที่บ้านหนองบัว และต่อมาก็ได้มีการย้ายอำเภอ มาอยู่ที่ในที่ตั้งอำเภอสีคิ้วปัจจุบัน กลุ่มชาวไทยวน ที่มาอาศัยอยู่มากในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาได้แก่ บ้านเหนือ บ้านใต้ ในเขตอำเภอสีคิ้ว บ้านโนนกลุ่ม ตำบลมิตรภาพ บ้านโนนทอง บ้านถนนคต บ้านโนนนา บ้านทับม้า และบ้านน้ำเมา เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์นายแก้ว เขมิกจันทิก และนางสุธัญญา สิทธิกุลเกียรติ ซึ่งสอดคล้องกับ สุรัสวดี อ่องตระกูลที่กล่าวไว้ว่าชาวไทยวน คือ ชาวล้านนา หรือกลุ่มชนที่เรียกตัวเองว่า “คนเมือง”

อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ต่อมาชาวไทยบางส่วนหนึ่งได้อพยพย้ายถิ่นด้วยเหตุผลต่างๆไปอาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ เช่น ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ เกิดชุมชนไทยวนขึ้นในพื้นที่อื่นๆด้วย เช่นชาวไทยวนที่อพยพมาอยู่ภาคกลางในสมัยรัชกาลที่ 1 (พ.ศ.2347) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อันเนื่องมาจากการทำสงครามกับพม่า ปัจจุบันการกระจายตัวตั้งถิ่นฐานอยู่ในตำบลต่างๆในจังหวัดราชบุรี สระบุรี นครปฐม และนครราชสีมา โดยยังคงลักษณะต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้อย่างเด่นชัด แม้ว่าจะห่างถิ่นมาอยู่ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเป็นเวลาร่วม 200 กว่าปีแล้วก็ตาม นอกจากนี้ ยังมีชาวไทยวนอีกส่วนหนึ่ง ที่อพยพย้ายถิ่นโดยส่วนตัวหรือส่วนครอบครัวไปอาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ ตามความสมัครใจ เช่น กรุงเทพมหานคร หาดใหญ่ ภูเก็ต เป็นต้น พวกเขาจะแสดง

อัตลักษณ์ความเป็น “คนเมือง” หรือ “จาวเหนือ” ให้ปรากฏต่อคนอื่นๆ ผ่านภาษา การแต่งกาย บุคลิกภาพและประเพณีวัฒนธรรมในเทศกาลต่างๆ และจากการสอบถามและเก็บข้อมูลทำให้ทราบว่าอำเภอสิเกะมีพ่อพญาสี่เขียว ซึ่งเป็นเสมือนศูนย์รวมใจของชาวสิเกะ ซึ่งข้าพเจ้าได้สัมภาษณ์คุณสุภาพร หงส์นคร ผู้ที่เคยศึกษาและรวบรวมข้อมูลของพ่อพญาสี่เขียวไว้ ดังต่อไปนี้

“พ่อพญาสี่เขียว” หรือที่ชาวไทยวนบ้านสิเกะให้ความเคารพนับถือในฐานะเสื่อบ้านเสื่อเมือง พ่อพญาสี่เขียวเป็นดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ที่มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองลูกบ้านหลานเมืองสิเกะให้อยู่ร่วมกันด้วยความอยู่เย็นเป็นสุขตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พ่อพญาสี่เขียวท่านได้เล่าประวัติความเป็นมาของท่าน โดยเล่าผ่านร่างทรงว่า

พ่อพญาสี่เขียว เป็นเจ้าเมืองเชียงแสนในอดีตกาลเมื่อหลายพันปีมาแล้ว ซึ่งการปกครองแต่ละเมืองในสมัยนั้นจะมีเจ้าเมืองของตนปกครองกันไป ยังไม่มีการรวมกันเป็นอาณาจักร “โยนกนครไชยศรีธานีศรีช้างแสน” พระองค์ทรงประสูติเมื่อ จ.ศ. 23 และสวรรคตเมื่อ จ.ศ.115 รวมสิริพระชนม์ได้ 92 พรรษา (การศึกษาเรื่อง ศักราชนั้นอาจมีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง ทั้งนี้ขอมอบหมายให้นักประวัติศาสตร์ได้ทำการตรวจสอบต่อไป) เสด็จพ่อทรงพระนามว่า พระเจ้าพรหมจันราเป็นผู้มีเชื้อสายยักษ์ ส่วนผู้แม่ทรงพระนามว่า พระนางศรัทธาวิ มีเชื้อสายทางนาคราช ทรงเป็นพระธิดาของพญานาคราชแห่งราชอาณาจักรล้านนาต้า (อยู่บริเวณลุ่มน้ำโขงตอนล่างระหว่างอำเภอโพธิ์พิสัย ถึงอำเภอปากคาด ในเขตจังหวัดหนองคาย ปัจจุบันซึ่งตามความเชื่อ ดั้งเดิมของผู้คนชาวไทย-ลาว ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมสองฟากฝั่งโขงในบริเวณดังกล่าวเชื่อว่าเป็นเมืองของพญานาคราช ซึ่งอยู่ใต้บาดาล ดังที่ได้พบร่องรอยแท่นพญานาคบนรถที่จ้อคริมฝั่งโขง หรือจะเห็นบั้งไฟพญานาคโผล่พุดพื้นผิวน้ำ ในวันออกพรรษาของทุกปี) ทรงมีพระญาติวงศ์ร่วมพระบิดามารดาเดียวกันร่วม 4 พระองค์ คือ

1. พระนางกัณฐิกาลาวณีย์ เป็นสตรีล้านนาที่ทรงพระสิริโฉมงดงามมาก มีคุณสมบัติแห่งกุลสตรีผู้สูงศักดิ์ที่ชาวล้านนาพึงมี ยังมีได้ทรงอภิเษกกับเจ้าชายเมืองใดๆเลย
2. เจ้าฟ้าทศดาเทวัญ หรือ พ่อพญาสี่เขี้ยว ได้ทรงอภิเษกกับพระธิดาเมืองใกล้เคียงที่ส่งตัวมาถวายเพื่อเจริญพระราชไมตรี จำนวน 2 องค์ ทรงพระนามว่า พระนางบัวผา และพระนางบัวเพื่อน
3. เจ้าฟ้าอิทธิธังเทวัญ เป็นเจ้าชายหนุ่มผู้มีความสามารถเก่งกล้าในการรบ
4. พระธิดาสิริวันทา เป็นพระธิดาองค์เล็ก ทรงพระสิริโฉมงดงามยิ่งนัก หรือที่ชาวบ้านลือกันว่ารู้จักกันโดยทั่วไป คือ เจ้าแม่ตองเขี้ยว

ด้วยในสมัยยุคนั้น เมืองเชียงแสนซึ่งเป็นเมืองเล็กๆ เมืองหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ไพร่บ้านพลเมืองประกอบสัมมาอาชีพทางการเกษตร ข้าวกล้าไร่ได้ผลดี เจ้าบ้านเจ้าเมืองปกครอง แบบพ่อปกครองลูก บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุขเสมอมา และแล้วในกาลต่อมาพวกฝรั่งเศสได้ออกล่าอาณานิคมเพื่อแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติส่งกลับประเทศของตน และดินแดนอุษาคเนย์ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ตกอยู่ในเป้าหมายนั้น เมืองเชียงแสนได้ถูกกองทัพฝรั่งเศสข่มขู่เอารัศเอาเปรียบต่าง ๆ นานา จนในที่สุดเมื่อความอดทนถึงที่สุดจึงได้เกิดสงครามขึ้น เนื่องด้วยชาติตะวันตกมีความเจริญทางเทคโนโลยีมากสามารถผลิตปืนขึ้นใช้ได้ ส่วนชาวพื้นเมืองนั้นมีเพียงมีด หอก ดาบ เป็นอาวุธเท่านั้น แต่กระนั้นกองทัพฝรั่งเศสก็ไม่สามารถทำอะไรได้ ได้เพียงปิดล้อมเมืองเชียงแสนไว้ราวเดือนเศษ เสบียงอาหารที่มีอยู่ร่อยหรอลงทุกวัน ชาวฝรั่งเศสหมดความอดทนที่จะปิดล้อมเมืองต่อไป สุดท้ายจึงได้ทำการเผาเมืองเพื่อเป็นการตัดกำลังชาวเมืองเชียงแสน เปลวไฟได้ลุกแดงโชติช่วงท่วมเมืองเชียงแสน ผู้คนระส่ำระสายต่อสู้อันธรรณเอาตัวรอด บ้านเมืองอยู่ในสภาพบ้านแตกสาแหรกขาด พระเจ้าพรหมจันทรา พระนางศรัททราวดี พระนางกัณฐิกาลาวณีย์ และเจ้าฟ้าอิทธิธังเทวัญ ต่างสิ้นชีพตักษัยลงในเปลวไฟที่โห้งวังที่ประทับนั่นเอง

เจ้าฟ้าทศดาเทวัญพร้อมด้วยมเหสีชายชวา คือ พระนางบัวผา พระนางบัวเพื่อน และพระเจ้าน้องยาเธอพระยาพระธิดาสิริวันทา ทหารเอกคู่ใจและลูกบ้านหลานเมืองจำนวนหนึ่ง ต่างได้หลบหนีออกจากวังพากันหลบซ่อนออกจากเมืองด้วยความยากแค้น ทรงช้างทรงม้า บุกรป่าฝ่าดงทุรกันดารล่องมาจนถึงบริเวณที่ราบริมของฝั่งแม่น้ำโขง เมื่อรวบรวมผู้คนได้จำนวนหนึ่งแล้ว เจ้าฟ้าทศดาเทวัญได้นำลูกบ้านหลานเมืองเหล่านั้นต่อแพเพื่อเดินทางล่องตามสายน้ำสู่ล้านนาค้า ทั้งนี้ด้วยทรงเห็นว่าคงยากที่จะกลับไปกอบกู้บ้านเมืองคืนมา เพราะมีผู้คนจำนวนเพียงน้อยนิด แล้วยังไม่มีอาวุธพอเพียง สำหรับป้องกันตัว ขบวนการวานแพของชาวเชียงแสนได้ล่องตามลำน้ำโขงลงมาเรื่อยๆ แพบางลำค้ำค้ำท้ายไม่

คิดกลงสู้ห้วงน้ำวน กว่าจะหลุดออกมาได้ก็ไม่ทันขบวนเสียแล้ว แพบางลำได้ขึ้นบกตั้งถิ่นฐานอยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ต่อมาได้มีการแต่งงานอยู่กินกับชาวพื้นเมืองลาว จึงปรากฏมีชาวเชียงแสนอยู่ฝั่งประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน ส่วนขบวนแพของเจ้าฟ้าทัตตาเทวัญและข้าราชการบริพารนั้น ได้ล่องตามลำน้ำโขงมาเรื่อยๆ จนกระทั่งแพเกยตื้นสันทรายที่เวียงจันทน์ทางฝั่งขวา (เดิมอาณาจักรเวียงจันทน์นั้นกินพื้นที่สองฝั่งของลำน้ำโขงเมืองเวียงจันทน์มีลักษณะเป็น “เวียงออกแตก” ด้วยมีลำน้ำโขงไหลผ่านใจกลางเมือง ขบวนแพเจ้าฟ้าทัตตาเทวัญเกยตื้นที่สันทราย ณ พื้นที่ปัจจุบันขึ้นกับอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย)

เมื่อเจ้าฟ้าทัตตาเทวัญได้นำลูกบ้านหลานเมืองขึ้นบกแล้วต่างได้เดินทางเสาะแสวงหาที่ทางสร้างบ้านเมือง ครั้งแรกได้พอใจทำเลที่ตั้งบ้านเชียงในปัจจุบัน ด้วยเป็นพื้นที่เนินเหมาะในการตั้งชุมชนและรอบๆ บริเวณนั้นเป็นที่ราบลุ่มเหมาะสมในการทำการเพาะปลูก อันเป็นอาชีพหลักของลูกบ้านหลานเมือง และในบริเวณดังกล่าวยังมีแหล่งดินดิบที่เหมาะสมในการปั้นหม้อไห จึงได้มีการปั้นหม้อไหเป็นอาชีพเสริมหลังจากการทำนา หม้อไหดังกล่าวนอกจากจะปั้นขึ้นใช้ตามความจำเป็นในวิถีชีวิตแล้ว ยังปั้นไว้แลกเปลี่ยนกับสินค้าชนิดอื่นๆ ด้วย ถึงแม้ว่าการสร้างบ้านเมือง ณ ที่นี้เป็นไปด้วยความรีบร้อน แต่หาได้เป็นที่พอใจของเจ้าฟ้าทัตตาเทวัญไม่ ด้วยทรงมีความคิดว่าบริเวณดังกล่าวถึงแม้จะมีภูมิประเทศที่เหมาะสมก็ตาม แต่ตั้งอยู่ใกล้เวียงจันทน์ในแผ่นดินเวียงจันทน์นั้นยังมีสงครามแย่งชิงราชบัลลังก์กันอยู่บ่อยๆ บ้านเมืองไม่สงบ ถึงอย่างไรก็ตามด้วยความใกล้ชิดติดกันสักวันหนึ่งพระองค์คงต้องมีส่วนร่วมในสงครามนั้นเป็นแน่ ดังนั้นจึงตกลงใจเดินทางลงมาทางใต้เรื่อยๆ ส่วนลูกบ้านหลานเมืองนั้นใครจะอพยพติดตามหรือไม่ก็แล้วแต่ความสมัครใจ

การเสาะแสวงหาที่ทางสร้างเมืองใหม่ครั้งนี้ ได้เดินทางล่องถึงบริเวณเขตภูเขาแดงพญาไฟใกล้ริมฝั่งลำตะคอง ในบริเวณนี้เต็มไปด้วยป่าสะแก จึงได้ตั้งรกรากหักร้างถางพงและปลูกที่อยู่อาศัยแล้วเรียกชื่อว่า “ทับสะแก” ก่อนที่เจ้าฟ้าทัตตาเทวัญ จะมาตั้งหลักแหล่งนั้น เดิมบริเวณนี้อยู่ในอาณาบริเวณของขอมทวารวดี ซึ่งมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่ “เมืองเสมา” ในเมื่อผู้อยู่ก่อนและผู้เข้ามาอยู่ใหม่ไม่ได้มีปัญหาขัดแย้งกัน จึงต่างสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ และที่เมืองทับสะแกนี้เจ้าฟ้าทัตตาเทวัญได้มีพระโอรสกับนางบัวผา 1 พระองค์ ชื่อเจ้าชายสร้อยทับฟ้า และมีพระโอรสกับพระนางบัวผ่อ่อนอีก 1 องค์ ชื่อเจ้าชายสร้อยปิ่นเพชร

เมืองทับสะแกได้เริ่มเป็นบ้านเป็นเมือง เจ้าฟ้าทัตตาเทวัญโปรดให้สร้างวังทางตะวันตกของหมู่บ้าน ส่วนลูกบ้านหลานเมืองนั้นต่างจับจองปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและทำมาหากินกัน ตลอดริมฝั่งน้ำ

ถ้าตะคอง บ้านเมืองเริ่มพัฒนาเป็นปึกแผ่นแน่นหนาขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งวันหนึ่ง เจ้าฟ้าทัตตาเทวัญได้
 นิมิต्तว่า พระอินทร์ได้เสด็จลงมาจากพรหมโลก โปรดตรัสกับพระองค์ว่า “ด้วยเกณฑ์ชะตาบารมีของ
 ท่านนั้นเป็นเกณฑ์ชะตาคินบ้านกิมเมือง ขอให้ท่านจงไปถือศีลปฏิบัติธรรม นุ่งขาว ห่มขาว ณ เขา
 พระวิหาร เป็นเวลา 2 ปี แล้วอานิสงส์ในครั้งนี้จะดลบันดาลให้พื้นชะตาร้ายท่านจะได้เป็นเจ้าเมืองผู้
 ยิ่งใหญ่เหนือเจ้าเมืองทั้งมวลที่เจริญไปด้วยเมตตาบารมี” พลันทันได้พระอินทร์ ได้เสด็จกลับไป พอ
 ตื่นจากบรรทมแล้ว เจ้าฟ้าทัตตาเทวัญมีจิตมุ่งมั่นที่จะต้องปฏิบัติให้ได้ตามนิมิตนั้น เจ้าฟ้าทัตตาเทวัญ
 บังเกิดความอยากเสวยเนื้อสัตว์มาก ถึงจะระงับความต้องการเท่าใดก็ไม่สามารถระงับยับยั้งได้ เลยยอม
 ลาเพศพรหมจรรย์กลับมายังบ้านเมืองของตน ตลอดระยะทางที่ผ่านมานั้น ยังไม่สามารถหาเนื้อสัตว์มา
 เสวยได้ จนกระทั่งเดินทางมาถึงบ้านบุงฮาไฮ (บ้านบุงลำไย) ได้เห็นชายหนุ่มหญิงสาวสองคนหาบ
 คอนผ่านมา พระองค์ได้ปริศนาททการเอกดูใจว่า “เราอยากเสวยเนื้อสัตว์ถึงกับต้องยอมสละเพศ
 พรหมจรรย์ ตลอดระยะทางที่ผ่านมาระกี่ยังไม่สามารถหาเนื้อสัตว์มาเสวยได้ จำเราจะลองเสวยเนื้อ
 มนุษย์ดูสักครั้งหนึ่ง ดูทีว่าจะเป็นอย่างไร” เมื่อคำริเช่นนั้นแล้ว จึงโปรดให้นายททการเอกดูใจไปลวง
 ชายหญิงสองคนนั้นมา เพื่อเอาเนื้อมาเสวย คำแรกที่เสวยเป็นเนื้อมนุษย์ผู้ชายซึ่งเนื้อนั้นมีความเหนียว
 หยาบกระด้าง ส่วนคำที่สองได้เสวยเนื้อมนุษย์ผู้หญิง มีรสชาติหวาน เนื้อนุ่มละมุน และด้วยเจ้าฟ้าทัต
 ตาเทวัญเป็นผู้มีวิชาเก่งกล้าทางอาถาอาคม ครั้นเมื่อได้เสวยเนื้อมนุษย์เข้าไปแล้วจึงเกิดแพ้อาคมตนเอง
 พลันทันได้เขียวในปากทั้งสี่เขียวไฉ่งอกออกยาวพันปาก ร่างกายได้ขยายสูงใหญ่เป็นร่างยักษ์ขนาดร
 อกกว้าง 8 ศอก พอถูกบ้านหลานเมืองเห็นยักษ์จึงเกิดความกลัวว่า ถ้าไม่รีบกำจัดเจ้ายักษ์ตนนี้แล้ว
 คงจับถูกบ้านหลานเมืองกินอาหารหมดแน่ๆ ดังนั้นกรรมการเมืองทั้งหลายทั้งปวงต่างประชุม
 ปรีกษาหารือเพื่อหาวิธีกำจัดยักษ์ใหญ่ตนนั้น โดยได้ขอร้องให้นายททการเอกดูใจผู้รู้คาถาอาคมช่วย
 ปราบยักษ์ นายททการเอกผู้นั้นได้ทราบและรับรู้เรื่องราวทั้งหมด จึงมีกล้าจะกระทำการใดๆลงไป แต่
 แล้วเพื่อความสงบสุขของผู้คนจำนวนมากจึงยอมทำการสังหารยักษ์ด้วยธนูมนต์ นายททการเอกได้ทำ
 การสังการะของมายักษ์แล้วยิงธนูมนต์ไปยังร่างยักษ์นั้น ธนูลูกแรกปักลงกลางหน้าอก ยักษ์ล้มลงแล้ว
 ธนูมนต์ลูกที่สองตามมาติดๆ ปักลงตรงกลางหน้าผากอันเป็นจุดดวงใจของยักษ์ ยักษ์นั้นคืนทรนทราย
 ขาดใจตายเซล้มที่ บริเวณบึงใหญ่ท้ายบ้านสี่ควีในปัจจุบัน พระขรรค์เพชร และเกือกแก้วยังจมพื้น
 ธรณีอยู่ในทุกวันนี้ เมื่อยักษ์ล้มตายได้แล้วได้กลับร่างกลายเป็นร่างของเจ้าฟ้าทัตตาเทวัญ ลูกบ้านหลาน
 เมืองเห็นดังนั้นต่างเสียใจกันทั่วหน้า ต่างรำลึกถึงคุณงามความดีของพระองค์ รำลึกถึงการต่อสู้ฝ่าฟัน
 อุปสรรคต่างๆนานา จนสามารถสร้างบ้านเมืองได้เป็นปึกแผ่น แต่แล้วกลับต้องมาเสียชีวิตเช่นนี้ เมื่อ

พระประยูรญาติได้ทราบข่าวการสิ้นพระชนม์ชีพของเจ้าฟ้าทศดาเทวัญแล้ว ต่างออกจากวังมาหาศพแต่ก็หากันไม่พบ ที่ตั้งบริเวณนั้นจึงเรียกว่าท่าบ่อบ (บริเวณริมฝั่งลำตะคองใกล้หัวบึง) เมื่อนำศพเข้าสู่วังได้ประกอบพิธีกรรมถวายพระเพลิงสมพระเกียรติแล้ว ด้วยคุณงามความดีของพระองค์ที่อุทิศสาหะวีริยะสร้างบ้านแปลงเมืองจนเป็นปึกแผ่นลูกบ้านหลานเมืองทับสะแก ได้พร้อมใจกันถวายพระนามว่า “เจ้าพญาแสนคำรามสิริชัยโย” แล้วพิธีอัญเชิญดวงวิญญาณของพระองค์สถิตเป็นเสื่อบ้านเสื่อเมืองทับสะแกตั้งแต่นั้นมา

เนื่องจากเมื่อเจ้าฟ้าทศดาเทวัญได้กลายร่างเป็นยักษ์ มีเขี้ยวงอกออกมาถึงสี่เขี้ยว ลูกบ้านหลานเมืองจึงเรียกว่า “พ่อพญาสี่เขี้ยว” จนมาถึงทุกวันนี้ เมืองทับสะแกได้ถูกเรียกชื่อใหม่เป็น “เมืองพญาสี่เขี้ยว” แล้วต่อมาเรียกว่า “เมืองสี่เขี้ยว” แล้วเป็น “สี่คิ้ว” ในปัจจุบัน

พ่อพญาสี่เขี้ยวปัจจุบันนี้อายุ 2,600 ปี (พ.ศ.2538) ยังคงดำรงสถานะเสื่อบ้านเสื่อเมือง “เมืองสี่เขี้ยว” ในรูปของดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ สามารถสื่อสารกับลูกบ้านหลานเมืองได้โดยการผ่านร่างทรง พระองค์ทรงเล่าให้ฟังว่า ณ โลกวิญญาณเมืองทับสะแกนี้ เมื่อประมาณพันปีล่วงมาแล้วได้อภิเษกกับวิญญาณแม่มารศรี เป็นเป็นสตรีสามัญชนชาวล้านนา ผู้เฝ้ายามไปด้วยคุณสมบัติแห่งกุลสตรีนางได้ติดตามสามีชาวล้านช้างมารบทัพจับศึก แล้วเสียชีวิตที่เมืองขอม (เมืองเสมา) ดวงวิญญาณแม่มารศรีมานั่งร้องไห้อยู่ที่วังพ่อพญาสี่เขี้ยว ด้วยความสงสารที่เป็นชาวล้านนาพลัดถิ่นเหมือนกัน จึงได้ชุบเลี้ยงช่วยเหลือเลี้ยงดูและมีโอรสด้วยกันองค์หนึ่งชื่อ “เจ้าธงชัย”

พ่อพญาสี่เขี้ยวเป็นดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ เป็นร่างเทพสามารถสิงสถิตอยู่ได้ใน 32 ชั้นฟ้า 35 ชั้นดิน สามารถคลันดาลให้ผู้บนบานศาลกล่าวได้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งมาดปรารถนาทุกประการ เนื่องจากเมืองสี่เขี้ยวเป็นเมืองใหญ่ พระองค์จึงได้แยกร่างเป็น 4 องค์ และให้แต่ละองค์ดูแลบ้านเมืององค์ละทิศ ดังนี้

1. องค์พญาร่มแก้ว อายุ 1,000 ปี รักษาเมืองทิศเหนือ (ศาลหัวบึง)
2. องค์พญาร่มเขียว อายุ 1,500 ปี รักษาเมืองทางทิศใต้ (ศาลบ้านโนนกลุ่ม)
3. องค์พญาร่มขาว อายุ 1,200 ปี รักษาเมืองทางทิศตะวันออก (ศาลบ้านบึงลำไย)
4. องค์พญาแสนคำรามสิริชัยโย อายุ 2,600 ปี รักษาเมืองทางทิศตะวันตก (ศาลพ่อพญาสี่เขี้ยว) วิญญาณที่แยกออกไปจากร่างพญาสี่เขี้ยว นั้น แต่ละองค์จะสร้างจิตวิญญาณของตนตามบุญบารมี บางองค์ได้ลงประทับทรงและบางองค์ยังหาร่างประทับทรงยังไม่ได้

เดิมศาลพ่อพญาสี่เจ็ว นั้น เป็นเพียงเรือนหลังเล็กๆ มีรูปไม้สลักเป็นช้าง ม้า คาน ตั้งไว้ที่ศาล ชาวไทยวนบ้านสี่คิ้วต่างให้ความเคารพยำเกรง สักการะกราบไหว้เสมอมา เมื่อถึงวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปีจะจัดเป็นพิธีกรรมใหญ่มีการเลี้ยงสักการะดวงวิญญาณพ่อพญาสี่เจ็ว โดยการนำวัวรุ่น 1 ตัว ผูกมัดไว้ในบริเวณประกอบพิธี ชาวบ้านสี่คิ้วจตุรปูบอกให้พ่อพญาสี่เจ็วหักคอวัว วัวตัวนั้นล้มตายลงโดยไม่มีบาดแผลใดๆ เมื่อประกอบพิธีกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้แบ่งเนื้อวัวให้ทุกบ้านนำไปประกอบอาหารกินเพื่อเป็นสิริมงคล การฆ่าวัวครั้งนั้นเป็นครั้งแรก และครั้งสุดท้าย ต่อมาท่านได้ห้ามฆ่าสัตว์ใหญ่ในพิธีเลี้ยงประจำปี ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนสายต่างๆ ผ่านตัวอำเภอสี่คิ้ว ทำให้มีรถยนต์มากขึ้น มีการเกิดอุบัติเหตุถึงแก่ชีวิตมีบ่อยครั้งขึ้น ท่านจึงให้ย้ายพิธีเลี้ยงใหญ่ประจำปีมาจัดขึ้นกลางบ้าน (บริเวณสี่แยกตลาดสดอำเภอสี่คิ้ว) ทั้งนี้เพื่อเป็นการขจัดปัดเป่าสิ่งไม่ดีไม่งามทั้งปวง อีกทั้งกำจัดผีร้ายต่างๆ ที่นำอุบัติเหตุเภทภัยมาสู่ลูกบ้านหลานเมืองให้ก่อพระทราศกลางบ้าน สวดมนต์เย็นทำบุญตักบาตรเช้า อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้สัมภเวสีทั้งหลายทั้งปวง และให้ถือปฏิบัติสืบเนื่องเป็นประเพณี จากศาลเดิมที่มีขนาดเล็ก ต่อมาได้มีชาวจีนผู้หนึ่งได้ बनบานศาลกล่าวได้รับรางวัลสมปรารถนา จึงได้จัดสร้างศาลพ่อพญาสี่เจ็วขึ้นใหม่ โดยมีรูปลักษณะปรากฏออกมาในรูปแบบสถาปัตยกรรมจีน และในปีนั้นดวงวิญญาณของพ่อพญาสี่เจ็วได้ลงประทับร่างทรงชายชราชาวจีน จึงทำให้ชาวไทยวนบ้านสี่คิ้วมีความเชื่อว่า พ่อพญาสี่เจ็วเป็น “เจ้าเจ๊ก” ชาวไทยวนบ้านสี่คิ้วจึงพร้อมใจกันสร้างศาลพ่อพญาสี่เจ็วขึ้นใหม่อีกแห่งหนึ่งที่หัวบึง (บ้านริมบึง หมู่ที่ 4 ตำบลสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา) เพราะได้เกิดอัศจรรย์ขึ้นอย่างหนึ่งคือ ที่บริเวณบึงนั้นปกติเต็มไปด้วยวัชพืชและพืชน้ำแกคลุมหนาแน่นจนไม่เห็นแผ่นดิน และแล้ววันหนึ่งบึงได้เปิดกว้างออกเห็นแผ่นดินเป็นวงกลม ผักตบชวาถล่มลอยไปรวมกันอยู่มุมหนึ่งของบึง โดยที่ไม่ได้ใครไปขุดลอก ได้เกิดข่าวลือหนาหูว่าพ่อพญาสี่เจ็วอยากมาอยู่หัวบึง ชาวไทยวนบ้านสี่คิ้วจึงได้สร้างศาลพ่อพญาสี่เจ็วขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2516 ศาลพ่อพญาสี่เจ็วแห่งนี้สร้างเป็นเรือนไม้ขนาดใหญ่ยกพื้นสูงประมาณเมตรครึ่ง ขนาดสองห้อง และมีลานกว้างหน้าศาลสร้างเป็นเพิงหลังคาถาวรเพื่อใช้เป็นร่มเงาในวันประกอบพิธีกรรมงานเลี้ยงประจำปี ดังนั้นที่บ้านสี่คิ้วนี้จึงมีศาลพ่อพญารวมสองแห่งคือ แห่งที่หนึ่งคือบริเวณพื้นที่วังเดิมของพระองค์ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านสี่คิ้ว (บ้านใต้) มีรูปแบบเป็นศาลเจ้าตามแบบสถาปัตยกรรมจีน และอีกแห่งหนึ่งตั้งอยู่ที่หัวบึง อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน (บ้านเหนือ) เป็นศาลเจ้าขนาดใหญ่มีรูปแบบเป็นเรือนขนาดย่อม มีรั้วรอบขอบชิดและยังคงมีการประกอบพิธีกรรมงานเลี้ยงใหญ่ประจำปีขึ้นพร้อมกัน ณ วันและเวลาเดียวกันด้วย

ภาพประกอบ 1 งานบวงสรวงพ่อพญาสี้เขี้ยว ประจำปี 2554

ภาพประกอบ 2 เครื่องสังเวยที่ชาวสี้คว้นำมาถวายพ่อพญาสี้เขี้ยว ปี 2554

1.2 สภาพปัจจุบันและวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องของไทยวนบ้านสี้คว อำเภอสี้คว จังหวัดนครราชสีมา

ชาวไทยวน อำเภอสีคิ้วมีขนมอบธรรมเนียมประเพณีต่างๆที่สืบทอดมาแต่โบราณ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตานก๋วยสลาก (สลากพัตร) การทำบุญปอยพะสัง บทสวดมนต์ ภาษาพูด คำอวยพรที่เป็นภาษายวน และศิลปะการทอผ้า เป็นต้น

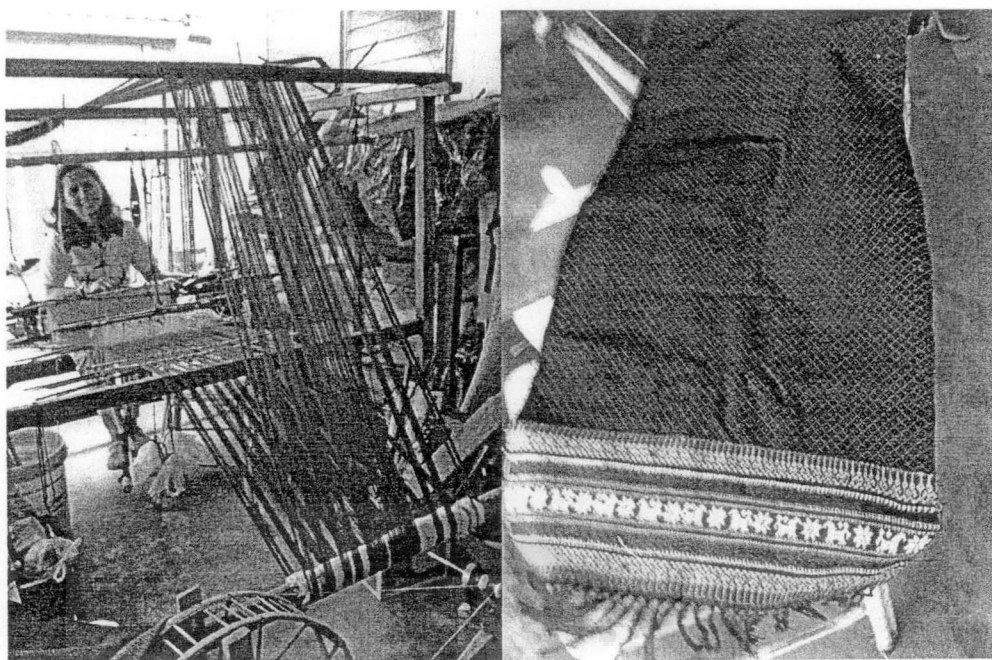
ชาวไทยเชื้อสายยวน (โยนก) ซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในอำเภอสีคิ้ว มีประเพณีเดิมเป็นพื้นฐานเช่นเดียวกับประเพณีไทยทั่วไป ได้แก่ ประเพณีที่จัดขึ้นตามเทศกาลต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ มีประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ได้แก่ ประเพณีทำบุญสารท และประเพณีเกี่ยวกับชาติ เช่น การบวชนาค การทำศพ เป็นต้น

1. การทอผ้า

การทอผ้า หรือ การทอหูก เป็นสิ่งที่ทำมาตั้งแต่ดั้งเดิม ถือว่าเป็นงานของผู้หญิง บรรพบุรุษชาวไทยวนจะทอผ้าใช้เอง ปลูกฝ้าย บั่นฝ้าย กรอฝ้าย และนำมาทอ การทอผ้าก็เพื่อไว้ใช้เองภายในครอบครัว แต่ปัจจุบันมีการนำมาขายเพื่อส่งเสริมรายได้ภายในครัวเรือน บางครอบครัวที่ไม่ได้ทำนาก็ยึดการทอผ้าเป็นอาชีพหลัก

ในอดีตจะทอผ้าในช่วงที่ว่างจากการทำนาข้าว เวลาในการทอนั้นก็ขึ้นอยู่กับความชำนาญของแต่ละคน กรรมวิธีการทอซึ่งอาจจะเลือกทอมุ้ง ทอผ้าห่ม ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่น ผ้าตัดเสื้อ เลือกสีเลือกลายตามความเหมาะสมหรือความต้องการ ปัจจุบันใช้ฝ้ายไหมประดิษฐ์แทนฝ้ายธรรมชาติ นำมาปั่นกรอแล้วนำมาค้นหา (หรือภาษายวนเรียก “สืบทูก”) ความยาวประมาณ 40-50 เมตร สุดท้ายนำมาใส่พื้นหวีก็สามารถทอออกมาเป็นผืนได้สะดวกไม่มากขั้นตอน

ทอผ้าเป็นการสืบสานวัฒนธรรมทั้งอาชีพและการแต่งกายอีกทั้งยังเป็นรายได้ที่ดีของครัวเรือน

ภาพประกอบ 3 การทอผ้าของชาวไทยวนสีคิ้ว 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2555

2. งานเลี้ยงแบบขันโตกชาวไทยวน

โตก คือ ภาชนะที่ใช้ใส่สำหรับอาหารของคนทางภาคเหนือ โดยนำอาหารใส่ภาชนะแล้วเรียงใส่โตก คนรับประทานนั่งกับพื้น รายการอาหารในโตก มี ข้าวสวย ข้าวเหนียว ลาบ ตำ ขนุน หมูทอด แกงแค น้ำพริกหนุ่ม แคบหมู

ภาพประกอบ 4 การเลี้ยงอาหารแบบขันโตกของชาวไทยวน 13 มีนาคม พ.ศ. 2554

3. ประเพณีสงกรานต์รดน้ำดำหัว

วันสงกรานต์ถือเป็นวันสำคัญของชาวไทยวน คือเป็นวันขึ้นปีใหม่ จะทำบุญตักบาตร เป็นวันแสดงความกตัญญูแก่ผู้เฒ่าผู้แก่ จะทำบุญบั้งสุกฤทธิศส่วนกุศลไปให้ญาติที่ล่วงลับ และคนเฒ่าคนแก่ที่มีชีวิตอยู่ ก็จะรดน้ำดำหัวและขอคำอวยพรเป็นวันที่มีความสุข มีการเล่นสนุกสนาน เช่น เล่นสละบ้า รำโทน และลำเคื่อนห้า ซึ่งประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีสำคัญในรอบปี สงกรานต์หมายถึง การโคจร การเคลื่อนย้ายของดวงอาทิตย์จากราศีหนึ่งไปยังอีกราศีหนึ่ง มหาสงกรานต์เป็นการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ราศีหนึ่ง มหาสงกรานต์เป็นการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ราศีใหม่ของคัมภีร์ราศี คือ ดวงอาทิตย์เคลื่อนย้ายเข้าสู่ราศีเมษ

มหาสงกรานต์ที่สี่คือ เริ่มวันที่ 12 เมษายน ถึง 15 เมษายน เป็นประเพณีทางศาสนา คือประชาชนจะทำบุญตักบาตร และฟังเทศน์ บ่ายสงฆ์เช้าพระ ขนทรายเข้าวัดและสาดน้ำกัน

การเล่นในยามสงกรานต์คือการสาดน้ำ สรงน้ำนั้นมีย่างพอสสมควร และค่อนข้างสุภาพ ตอนกลางคืนจะมีการเล่นพื้นบ้าน คือลำเคื่อนห้า จะมีลักษณะเป็นผญาขยเช่นกันเป็นเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ โดยเล่นตามบ้านต่างๆ บ้านคนโน้นบ้างบ้านคนนี้บ้าง ในแต่ละวันเจ้าของบ้านมีหน้าที่หาน้ำท่าของขบเคี้ยวมาเลี้ยงดู สิ่งที่เขาไม่ได้คือ สุราดูเหมือนว่าถ้าเขาสุราจะไม่ครึกครื้น

สงกรานต์เป็นเทศกาลปีใหม่ ที่ชาววนสี่คือให้ความสำคัญมาเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ปัจจุบัน การเล่นลำเคื่อนห้าในวันสงกรานต์ก็ยังคงหาได้เสมอทุกปี แม้ความเจริญด้านอื่นๆ จะเข้ามาแทรกแซงอยู่ตลอดเวลาก็ตาม ผู้ใหญ่ขนาดวัย 40 ปีขึ้นไป ยังให้ความสนใจต่อประเพณีสงกรานต์ และการเล่นลำเคื่อนห้า ซึ่งเป็นการว่าผญาขยนี้อยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน

การดำหัว หรือประเพณีรดน้ำดำหัว จะกระทำกันในวันที่ 15 เมษายน เริ่มด้วยการดำหัว (สรงน้ำ) พระสงฆ์ก่อน จากนั้นก็ไปดำหัวบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ครู อาจารย์ สิ่งที่ใช้ในน้ำตอนดำหัวคือ น้ำมัน น้ำส้มป่อย น้ำอบ น้ำหอม

ภาพประกอบ 5 ชาวไทยนรรมตัวกันมาเล่นน้ำ และทำบุญที่วัดในวันสงกรานต์ ประจำปี พ.ศ. 2554

ภาพประกอบ 6 ประชาชนชาวไทยนรรมตัวกันมาสงน้ำพระที่วัดในวันสงกรานต์ ประจำปี พ.ศ. 2554

ภาพประกอบ 7 การรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ของชาวไทยวน ซึ่งจัดขึ้นที่วัด ประจำปี พ.ศ. 2554

ภาพประกอบ 8 การเล่นรำโทน ที่วัดสีคิ้ว ในวันสงกรานต์ ประจำปี พ.ศ. 2554

ภาพประกอบ 9 การเล่นลำเตียนห้า ที่วัดสี่คิ้ว ประจำปี พ.ศ. 2554

4. เวนขันแก้ว

เป็นการสวดเพื่อขอขมาวิบัติวามของชาวไทยวน เป็นภาษาขวน เนื้อหาจะเป็นการขอขมา ขอโทษวิบัติวามที่ได้เข้าไปล่วงเกินทั้งที่รู้และไม่รู้ จะสวดในวันพระช่วงเข้าพรรษา อุบาสก อุบาสิกาที่ไปจำศีลปฏิบัติธรรม ต้องถือศีล 8 ในตอนเย็นจะนิมนต์พระ 3 รูป มารับพานดอกไม้เพื่อขอขมาจะมีชะลอมที่สานเป็นภาชนะพานทรงสูง ทุกคนจะเอาดอกไม้ธูปเทียนไปใส่ในชะลอม แล้วตัวแทนยกถวายพระและมักทายกจะนำสวด

บทสวดคำเวนขันแก้ว โดยคุณตาเมือง พรหมพันธ์ใจ

นโมตัสสะ ภาคะวะโต อระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ (3จบ)

โย สันนิสันโน วรรระโพธิมุเต มารังสะเสนัง มะหันตัง วิชะโย สัมโพธิมาคัจฉิ อะนันตะญาญญ โลกุตตะโม ตัง ปะณะมามิ พุทฺธัง ตัง ปะณะมามิ รัมมัง ตัง ปะณะมามิ สัจฉัง ตัง

สาธุ สาธุ อุภาสะ ข้าแต่พระรัตนะแก้วสามสิ่ง อันเป็นแก้วยิ่งเรียงราย บัดนี้ผู้ข้าทั้งหลาย ทั้งขุนนาย แลไพร่น้อย ทั้งน้อยหน้อยหมู่ชายหญิงทั้งหลาย ก็ได้บังชวนขวยตักแตง พร้าพร้อมน้อม นำมายังบุปผามาลาดวงดอกไม้ธูปเทียนเครื่องพร้อม จึงมานบน้อมใส่ขัน ปันกันไว้เป็นสามโกฐาก ประฐะวิภาคอันหวัที บัดนี้ผู้ข้าทั้งหลายก็เอามาดถวายพระมุณี เจดีย์พระบาท และพระธาตุนั้นได้สัร้อย ทั้งพระเจ้าตนใหญ่แลตนน้อย อันอยู่ในถือน้ำและเหวผา ทั้งพระเจ้าอันอยู่บนอากาศดาวเวหา ทั้ง

พระเจ้าอันอยู่บนฟ้าดาวติงสา ชื่อว่า จุฬามณีเกตุแก้ว มิ่งมานฮอดเมืองได้ล้าไปเมืองกุลา ปันนาและ
 ลานช้าง ตัวศาสนาที่พระเจ้าตั้งไว้เมืองคุด (ครุฑ) และเมืองนาค เมืองลังกาและเชียงใหม่ ถ้าพุนไป
 นครลาวและแพร่่าน บัดนี้ผู้ข้างทั้งหลายก็มาถวายถึงพร้าพร้อมเสียงทุกแห่ง ผู้ข้าก็มาแต่งสมมาบังลูก
 ศิษย์กระษัตรา (ละเหลา) อันลูกนั่ง นอนยืน เทียวที่กลางป่าไม้ดงเขียว จุงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี

ทูลโกฐากส์วิถิอันถ้วนสอง บัดนี้ผู้ข้าทั้งหลายก็พากันเอามาองไว้อยู่ดุงาม บัดนี้ผู้ข้าทั้ง
 หลายก็พากันมาไหว้ยังพระนวลโลกุตรธรรมเจ้าเก่าประการ สอกับทั้งพระอริยะดิตรม บ่หื้อขาด เป็น
 พุทธโรวาท เป็นพุทธรัตนไตร ปลูกะพุทธวินัย เลื่อนหลามไหลสูไบลาน ได้สี่หมื่นสองพันชั้น แล้ว
 เอามารวมกันได้แปดหมื่นสี่พันชั้น จักเป็นชั้นพร้อมแล้วบูชา ขอสมนาบ่หื้อขาด ขอหื้อบาปอัน
 นั้นขาดเสียงหายไปในัน จงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี

ตดิยะโกฐากส์วิถิอันถ้วนสาม บัดนี้ผู้ข้าทั้งหลายก็มาไหว้พระอริยสังฆเจ้า คนทรงศีลใสบ
 เสรี พรังพร้อมหากดุงามบัดนี้ผู้ข้าทั้งหลาย ก็มีศรัทธา เดิมตามตั้งสมมา

หลอนว่าผู้ข้าทั้งหลายนี้หนา ได้ลวงล้าว่าจาคิด กองหื้อหมากเมียงเผาไฟ หลอนได้จามได้
 ใโหมากเคี้ยวอมคาย น้ำมูกน้ำลาย หลอนตกหลอนหายเกศเกล้าเกศี ในเขตพระมณีอวาต จึงได้ชื่อว่า
 ประมาทบาตา ยามเมื่อจักเข้าวัดแลออกว่า คินติดบาตา คินในติดออกคินนอกติดเข้า จะกางจ้องสูก
 เกิบกว่านบ่ยำแยง ผ้าคัมภีร์ผืนดำแดง อันสนแส่วร้อยบ่เกรงขาม หลอนหันงามลวดคว่าเอาหนี มีทั้ง
 มิดพร้าและเหล็กจีเสียมสิ่วรวั้งพร้อมหมู่จกเงา หลอนได้เอาครุภัณฑ์หนักยิ่งกว่าฟ้า ขอพระเจ้าจึง
 ขมา

ยามเมื่อจักฟังธรรมเทศนานั้นหนา ทารก (ตาระกะ) เด็กอ่อนน้อยมาให้โหร้องอ่อนกินนมใน
 อารมณ้วาส จึงได้ชื่อว่าประมาทบาตา ลางผ่องนั้นใจจิตเพื่อลูกน้อย อันมาอิ่งอ่อนให้อ่อนแม่กินนม
 ในแม่นี้เป็นระเวระวนข้องค้ำอยู่ในสงสาร หัวใจแม่เป็นมารเพื่อลูกน้อย อันบ่สู้ดีด้วยคำคน ทั้งไป
 เทียวโหนเล่นเล่นที่หน่อนาๆ ลางผ่องนั้นหนาว่าอยากกินแดง ลางผ่องว่าอยากกินเต้า ลางผ่องว่าอยาก
 กินข้าวเอามาจุกกิน ลางผ่องก็เดิน ลางผ่องก็ฟ้อน ลางผ่องก็คว่ำไม้ค้อนเอามาตีหัวกันดั่งปะเปง ให้
 วะเว้งเมื่อนั้น ครั่ง พ่อแม่คำก็ว่ากวนธรรม ครั้นบ่คำก็กลัวเป็นกรรมอันหนักและอันใหญ่ ลางผ่องก็
 มาจีเขี้ยวใส่วัดและใส่วา ลางผ่องก็มายกขาและงอแข้ง ลางผ่องก็มายื้อแย่งตีกะแด้ง ลางผ่องก็ได้ไม่
 มาขัดมาแคะเล่นหมากบ้าน แลหมากแข่ง อยู่ในช่วงแก้วหน่ออาราม ดูบงามจักหยาด จึงได้ชื่อว่า
 ประมาทบาตา ลางผ่องนั้นหนากิริยาเปิดเปลือยเนื้อ แก่เสื้อผ้าเปิดเปลือยนม ลางผ่องก็มาคลั่งเกศอยู่
 ในช่วงแก้วหน่ออาราม ดูบงามจักหยาด เป็นบทบาทต้องจักเข้าสู่ห้วงแห่งอบาย ลางผ่องนั้นหนาหัน

บุปผามาลาดวงดอกไม้ บานอยู่ที่ริมใกล้เขตอารามหลอนทันงานได้เด็ดเอามาข้อมง ตายเป็นเปรตอยู่ใน
สงสาร ลางห้องนั้นหนาหันผล (ผลา) ถูกไม้หวานสัมผัส คว่าเอาไม้มาผ่าคดหล่นคคินหลอนได้เก็บ
เอามากิน กลายเป็นเปรตอยู่ในเขตอวาตจึงได้ชื่อว่าประมาทบาตา ล้างห้องผิดกิริยาบทบาท อย่างคำ
ปากร้ายเสพสุรา ลางห้องเข้าวัดมาเยสุรู้ๆ อวดว่าตัวนี้รู้มาไล่ลูกศิษย์พระกษัตริย์ละลาตณวิเศษ จึงได้
ชื่อว่าประมาทบาตา ลางห้องนั้นมากล่าวคำมูสาหล่อไหลเล่นเฟดนั่งกรณา ยามเมื่อจักฟังธรรมเทศนานั้น
หนา ใจบ่ตั้งจิตพลาดพลั้ง มัวเมาคำหนักคำเบาเอาบได้ ล้างห้องก็มานั่งเสื่อและนั่งสาด ลางห้องก็มา
นั่งอาสนะ ลางห้องก็มานั่งเด็กหมอนฝายอยู่เองเอง

ศอกเค้าเนิ่งสูบยาควัน ลางห้องก็มานั่งไค้หัวกันอยู่ยี่ยำๆ ว่าเล่นซู้ต่อหน้าและลับหลังเป็นโทษ
ร้าย บ่ดี กลัวไปตอกเวจีพรากห้องเมืองคน กอดคอกันจมลงตัวที่บ่อนอบาย บัดนี้ผู้เข้าทั้งหลาย ก็มา
ขอสมมา ยังโทษ ขอพระเจ้าแก้วจงโปรดกรุณาขออนุญาต ขอให้อบาปอันอันนั้นขาดเสี้ยนหายไป ชูผู้
คน ตั้งน้อยๆ หมู่ชายหญิงทั้งหลาย นั้นจุงจักมีเที่ยงดีหลี

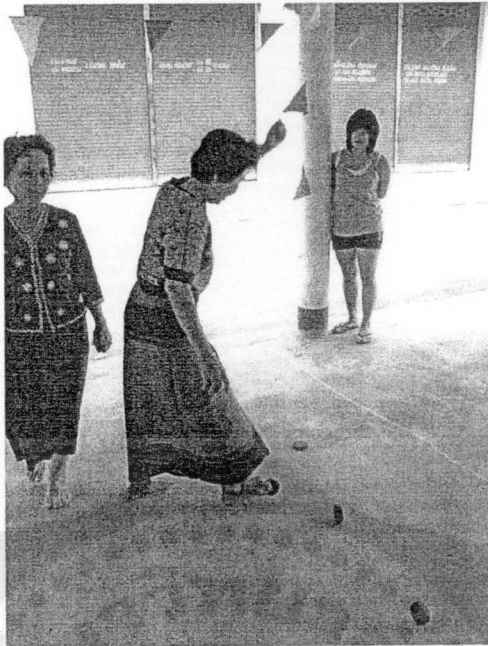
5. การเล่นสระบัว

การเล่นสระบัวนั้น เป็นการเล่นของชาวไทยรามัญ โดยมักเล่นกันในช่วงสงกรานต์
การเล่นสระบัว แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ สระบัวทอย และสระบัวบ่อน คนไทยวนก็เล่นสระบัวในช่วง
สงกรานต์ นิยมเล่น ในหมู่หนุ่มสาว เพื่อทำความรู้จักกันหลังจากเสร็จงาน ในตอนกลางวัน ครึ่งถึง
เวลาค่ำ จะมีการนัดเล่นบริเวณลานบ้านที่บ้านของคนที่เป็นเจ้าของบ่อนพร้อมกับแบ่ง ผู้เล่นชาย ผู้เล่น
หญิง เป็นคู่เท่ากันให้ลูกสระบัวทอยไปยังแป้นที่มีหญิงคู่ของตนนั่ง ถ้าทอยผิด ฝ่ายหญิง จะยึดลูกสระบัว
ไว้ต่อรองให้ฝ่ายชายทำในสิ่งที่ฝ่ายหญิงต้องการ เช่น ร้องเพลง

ปัจจุบันนี้การเล่นสระบัวไม่มีการเล่นเป็นประจำทุกปีเหมือนแต่ก่อน อาจจะช่วยเหตุผลที่ว่า
สภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไปหรือคนหนุ่มสาวสมัยนี้มีสิ่ง บันเทิงต่างๆ หรือมหรสพอื่นๆ เช่นการ
ดูหนัง ฟังเพลง ตลอดจนภูมิปัญญา ด้านนี้อยู่ในวัยที่ชรา มากขึ้น จึงทำให้การเล่นสระบัวนั้นลด
น้อยลงตามลำดับแต่ถึงอย่างไรก็ตามการเล่นสระบัวของไทยวน อำเภอสีคิ้ว ยังเป็นการละเล่นที่ยังมี
ผู้นำชุมชนบางส่วนอนุรักษ์ไว้ และจัดให้มีการเล่น สระบัว เพื่อการอนุรักษ์และเพื่อให้ลูกหลานได้ชม
และรู้จักการเล่นสระบัว สืบต่อไป

วิธีการเล่นจะมีทำต่างๆ ดังนี้

- ทำอี่สี่ลอย
- ทำเข้า
- ทำออก

ภาพประกอบ 10 การเล่นเกมส่าในวันสงกรานต์ที่วัดสี่คิ้ว ประจำปี พ.ศ. 2554

6. ประเพณีสารท

ชาวสี่คิ้วมีประเพณีในวันสารทเป็นประเพณีเดิมที่น่าสนใจ พิธีสารทจะมีการจัดสิ่งของเหมือนตวนก้วยสลาก แต่มีชื่อเรียกว่า ก้วยตั้น (กวยตั้น) ใส่ของถวายพระแบบสลากภัตต พิธีสารทเป็นพิธีทางศาสนา ซึ่งไทยได้รับเป็นประเพณีมาจากพราหมณ์ แล้วผสมผสานเข้ากับพุทธศาสนา ซึ่งจัดขึ้นในเดือน 10 ของทุกปี โดยจัดในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน

จุดมุ่งหมายในการทำบุญวันสารทของชาวยวนสี่คิ้ว มี 2 ประการ คือ

1. เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว
2. เพื่อเป็นการทำบุญกลางปี และถือว่ายู่กลางพรรษาด้วย

พิธีกรรมการทำบุญตักบาตรในวันสารทชาวบ้านจะทำอาหาร ขนมและกระยาสารทไปถวายพระในตอนเช้า หลังจากพระฉันอาหารแล้ว ชาวบ้านจะนำตั้น ก้วยตั้น มาถวายพระภิกษุ โดยตั้งรวมกันไว้ก่อน สำหรับปัจจุบันไม่ค่อยทำก้วยตั้น ซึ่งมีลักษณะเป็นเครื่องจักสานเป็นชั้นๆ สำหรับวางของที่ต้องการถวายพระ หากแต่ทำเป็น “ตั้นดอกไม้” แทน

ต้นดอกไม้มีทั้งต้นไม้จริง และต้นไม้ประดิษฐ์ ต้นไม้จริงก็นำมาติดเงินใช้ได้เลย กล่าวคือยกมาทั้งกระถาง เสร็จแล้วก็มอบให้เป็นต้นไม้ประดับวัด ส่วนต้นไม้ประดิษฐ์ ทำเป็นรูปต้นไม้ โดยการคัดลวดเป็นกิ่งก้านสาขา ใช้กระดาษสีสันประดับต้นไม้ด้วย ธนบัตร บุหรี่ ไม้ขีด เทียน ผงซักฟอก สบู่ ยาสีฟัน เป็นต้น แล้วเขียนชื่อญาติพี่น้องใส่ในกระถางด้วย

นอกจากถวายต้นดอกไม้แล้ว ชาวบ้านยังจัดภัตตาหารเทศน์มาถวายพระด้วย เมื่อเทศน์จบ ถวายภัตตาหารเทศน์แล้วก็ถึงคราวถวายต้นดอกไม้ ใช้วิธีจับสลากชื่อพระ ใครจับสลากชื่อพระภิกษุรูปใด รูปนั้นก็มารับต้นดอกไม้ แล้วกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้องตามรายชื่อที่เขียนใส่ไว้ หลังจากนั้นพระให้ศีลให้พร ก็เป็นอันเสร็จพิธี ต่างแยกย้ายกันกลับบ้านเรือน

7. งานแต่งงานของชาวไทยวน

เมื่อบ่าวสาวชอบพอกัน และตกลงจะร่วมหัวจมท้ายกันแล้ว ฝ่ายเจ้าบ่าว ก็จะให้ผู้ใหญ่มาสู่ขอกับพ่อแม่ของสาวที่ตนชอบ การมาสู่ขอ ถ้าตกลงก็จะมีการคว่ำขันหมาก คือหมั้นกันด้วยขันหมาก ซึ่งจะมีหมาก 8 กำ และเงินมัดจำตามสมควร แล้วก็ตกลงกำหนดวัดกินดอง (วันแต่งงาน) วันแตงนี่ ฝ่ายเจ้าบ่าวจะยกขันหมากมาบ้านเจ้าสาว ขันหมากจะมีบายศรี ซึ่งทำด้วยใบตอง แต่งใส่พานหรือโตก ในกระถางบายศรี จะใส่พวกข้าวต้มมัด กล้วย ไข่ขวัญ เมื่อทั้งสองฝ่ายพร้อม จะนำคู่บ่าวสาวมานั่งคู่กันข้างหน้าคู่บ่าวสาวจะเป็นกระถางบายศรี หมดเรียกขวัญก็จะมาทำพิธีเรียกขวัญ (สู่ขวัญบ่าวสาว) หลังจากนั้นผู้ใหญ่อันทั้งสองฝ่ายจะเข้ามาผูกข้อมือบ่าวสาว พร้อมกับให้ศีลให้พร (อวยพรคู่บ่าวสาว) พอเสร็จเจ้าสาวจะงอมือเจ้าบ่าวเข้าห้องพอเป็นพิธีเสร็จแล้วมีการกินเลี้ยง อาหารที่ใช้เลี้ยงญาติพี่น้องที่ไปช่วยงานคือ ลาบ ก้อย เสร็จพิธีต่างๆ เจ้าสาวจะทำเครื่องสมมา (เครื่องไหว้) มาสมมาพ่อแม่ฝ่ายชาย ซึ่งจะเป็นพวกผ้าซิ่น ผ้าขาวม้า ที่นอน หมอน เป็นต้น

หลังจากเสร็จพิธีทั้งหมดก็จะมีพิธีการเช่นไหว้ผีปู่ ย่า ตา ยาย บอกกล่าวให้ทราบและให้มากินข้าวปลาอาหารที่หาให้ พิธีดังกล่าวนี้เป็นประเพณีดั้งเดิม ปัจจุบันมีการดัดแปลงตามความเหมาะสม แต่ก็คงประเพณีเดิมไว้ด้วย โดยเฉพาะการเช่นไหว้ผีปู่ย่า ตายาย

ซึ่งประเพณีการแต่งงานเป็นการแสดงออกทางสังคมที่ มนุษย์เราไม่ว่าประเทศใดก็ตามได้กระทำเพื่อแสดงออกถึงการยอมรับ การให้เกียรติ สำหรับชาวไทยวน อำเภอสี่คิ้วก็เช่นเดียวกันโดยเริ่มจากคู่บ่าวสาวได้ชอบพอเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้ว ก็ได้ให้ผู้ใหญ่ฝ่ายชายไปสู่ขอฝ่ายหญิงแล้วก็กำหนดวันแต่งงานกัน ส่วนมากจะเป็นเดือนคู่ เช่นเดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เดือนสิบสอง เป็นต้น

คนไทยวนจะไม่แต่งงานช่วงเข้าพรรษาคือเดือนแปดถึงเดือนสิบเอ็ด งานแต่งงานเริ่มด้วยฝ่ายเจ้าบ่าวต้องเตรียมสิ่งของดังนี้

การสู่ขอ ฝ่ายชายจะให้ผู้ใหญ่ที่ตนเคารพนับถือ ไปสู่ขอฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงก็จะให้ญาติผู้ใหญ่มาต้อนรับและมาเป็นพยานกัน เงินสินสอดจะเรียกก็ได้หรือแล้วแต่ทางฝ่ายชายจะจัดมาให้ตามสมควรแก่ฐานะ เมื่อสู่ขอแล้วก็ไปกำหนดวันแต่งงาน

ในวันจัดพิธีแต่งงาน

ฝ่ายชายต้องเตรียม

- เงินสินสอด (ตามที่ตกลงกันไว้)
- ขันหมาก
- ญาติผู้ใหญ่ที่เจ้าบ่าวเคารพนับถือ
- ที่นอน

ฝ่ายหญิงต้องเตรียม

- ของไหว้ สำหรับญาติฝ่ายชายได้แก่ผ้าถุง (โสร่ง, ผ้าขาวม้า), หมอน, ผ้าห่ม
- ผู้ใหญ่ที่เคารพสำหรับรับขันหมากต้องเป็นไม้เป็นหม้าย
- จัดอาหารเลี้ยงแขกทั้งญาติตนและญาติเจ้าบ่าว
- คนล้างเท้าเจ้าบ่าว (เป็นลูกหลานเจ้าสาว)
- ของสำหรับไถ่ของที่เจ้าบาวนำมาในพิธี

การจัดขบวนขันหมากถ้าเจ้าบ่าวอยู่บ้านใกล้กันก็จะจัดมาจากบ้าน ถ้าบ้านเจ้าบ่าวอยู่ไกลหรือต่างจังหวัดก็หาบ้านญาติที่อยู่ใกล้ๆจัดขบวนขันหมาก

รูปแบบขบวนขันหมาก

- ผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าว
- ขันหมาก
- สินสอด
- ที่นอนหาบด้วยไม้กำพัน (ไม้สำหรับม้วนผ้าที่ทอจากที่ทอผ้า)
- ญาติและเพื่อนที่มาร่วมงานแต่ง

เมื่อขันหมากมาถึง ก็จะมีญาติเจ้าสาวที่เป็นเด็กทำการกั้นประตู โดยญาติเจ้าสาวล้างเท้าเจ้าบ่าวขณะแห่ขันหมากก็มีการโห่ร้อง(โห่ หิว โห่ หิว) เพื่อให้เป็นที่รับรู้กันว่าบ้านนี้มีการแต่งงาน

มีลูกสาวสวย และมีคุณสมบัติที่ดี จึงมีชายมาแต่่ง แม้จะไม่ต้องมีสิ่งใดติดตัวไปด้วยมากก็ตาม แต่จะต้องมีเงินติดไปนยามหรือหับนั้นให้มาก นัยว่าเพื่อจะนำไปลงทุนในครอบครัวใหม่ของตน ซึ่งเมื่อไปถึงแล้ว ฝ่ายหญิงจะต้อนรับตามธรรมดาแล้วฝ่ายชายจะแสดงว่าตนมีเงินไปด้วยมากน้อยอย่างไร โดยบางครั้งอาจจะมีการเทเงินลงนับกันกลางเรือนก็ได้ การที่ฝ่ายชายได้ไปอยู่บ้านของฝ่ายหญิงโดยไม่นำสิ่งของเครื่องใช้ไปด้วยนั้น เป็นเพราะฝ่ายหญิงจะเตรียมข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ให้พอเพียงสำหรับครอบครัวไว้แล้ว เพียงแต่ให้ฝ่ายชายนำเงินและตนเองไปร่วมสร้างชีวิตใหม่เท่านั้น

การจัดขันหมาก

-ใบพลู 9 คู่

-หมากงาม 9 คู่

-ใบเงินใบทอง 9 คู่

-ถั่ว งา ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง (ห่อไว้โรย)

8. ประเพณีทำบุญงานศพ

ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตที่พบได้เสมอคือ ประเพณีทำบุญงานศพ การตายเพราะสิ้นอายุขัย กับการตายแบบผิดธรรมชาติ เช่น เกิดอุบัติเหตุ จะมีความคิดความเชื่อต่างกันไป โดยเฉพาะจะไม่เคลื่อนย้ายศพผู้ที่ตายด้วยอุบัติเหตุเข้ามาในบ้าน พิธีปฏิบัติต่อผู้ตายเพราะสิ้นอายุขัย ประกอบด้วย การบอกหนทาง คือบอกให้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย การเผาศพ คือการอยู่ยามตามไฟ เอาผ้าคลุมศพ และระวางไม่ให้แมวกระโดดข้ามศพ บางครั้งต้องกางมุ้งให้ด้วย

การอาบน้ำศพใช้สำหรับการตายปกติ ถือเป็นการทำความสะอาด และชำระบาป เสร็จแล้วจะตกแต่งร่างกาย สวมเสื้อผ้าให้ด้วย บางแห่งมีรดน้ำศพด้วย

เงินใส่ปากศพ ใช้เหรียญบาทใส่ปากศพ ถ้าเป็นคนเคยกินหมาก ก็จะเอาหมากใส่ไปด้วย นอกจากนี้มีการมัดตราสังข์ และลงเก็บในโรงไม้ เพื่อนำมาตั้งศพก่อนเผา

ประเพณีตามไฟหน้าศพ พระสวด และคฤหัสถ์สวด ปัจจุบันมีแต่พระภิกษุสวดศพ สำหรับคฤหัสถ์สวดศพนั้น เคยมีบ้างเป็นบางครั้ง สิ่งที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบันคือ การบวชชีพราหมณ์ (ไม้โกนผม) หรือบวช ศีลจารีณีนหน้าศพ โดยบุตร ภรรยา ญาติมิตร ถือว่าเป็นการรักษาศีล เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายการเผาศพ มักจะทำกันแบบย้อนกว่าสมัยโบราณ แต่คงคติความเชื่อ เช่น ห้ามเผาวันคู่ มีดินสามหาบ คือจัดของถวายพระ เดินรอบกอบพอน 3 รอบ แล้วทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้การเก็บอัฐิ และการบรรจุอัฐิ นิยมบรรจุในเจดีย์ และใส่โกศไว้บูชาด้วย

9. ความเชื่อเรื่องผี หมายถึงความเชื่อว่ามีผีมีวิญญาณ

9.1 ความเชื่อเรื่องผีปู้ย่า ตายาย เชื่อว่าจะสามารถบันดาลให้ลูกหลานเจริญรุ่งเรือง ทำมาค้าขึ้น และช่วยปกป้องคุ้มครองให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวงได้ ถ้าลูกหลานไม่นับถือจะเกิดเรื่องร้ายต่างๆ ในตระกูล จึงต้องมีการเลี้ยงผีปู้ย่า ตายาย

จุดมุ่งหมายของการเลี้ยงผีปู้ย่า ตายายคือ เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้านที่นื่อง เพราะเวลาเลี้ยงต้องบอกญาติพี่น้องมาร่วมงาน ถ้าเกิดแตกสามัคคีไม่มาร่วมงาน ถือว่าผีปู้ย่า ตายายจะโกรธ และบันดาลให้เกิดความเสื่อมเสียร้ายแรง จึงต้องทำการขอขมาให้เรื่องร้ายกลายเป็นดี

โอกาสที่จะเลี้ยงผีปู้ย่า ตายาย คือในพิธีแต่งงานของคนในตระกูล โดยมีเครื่องเช่นได้แก่ หัวหมู ไก่ เหล้า และไข่ต้ม 1 คู่ แล้วบอกเล่าให้ช่วยปกป้องรักษาลูกหลานสืบไป

9.2 ความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อพระยาสี่เขี้ยว ศาลเจ้าพ่อพระยาสี่เขี้ยวมีอยู่หลายแห่งในหมู่บ้านของชาวยวนสีคิ้ว โดยแต่ละหมู่บ้านก็ตั้งศาลเจ้าพ่อพระยาสี่เขี้ยวขึ้น การเช่นไหว้บวงสรวงจะกระทำทุกปีในเดือนหก ขึ้นหกค่ำ โดยมีคนทรงเป็นผู้อัญเชิญดวงวิญญาณให้มาสถิตที่ศาล เพื่อให้ชาวบ้านกราบไหว้บูชา ใครที่ลบหลู่คู่มั่นก็จะมีอันเป็นไปต่างๆ นานา

บริเวณที่ไหว้ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงกันที่ศาลในหมู่บ้าน แต่จะมีการย้ายมาเลี้ยงหรือเช่นไหว้กันที่สี่แยกตลาดสีคิ้วบ้างในบางปี โดยเฉพาะในระยะหลังๆ นี้

จุดมุ่งหมายของการเลี้ยงผี หรือเช่นไหว้เจ้าพ่อพระยาสี่เขี้ยว เพื่อให้คุ้มครองบ้านเมืองให้สงบสุข ปราศจากเหตุร้ายต่างๆ คนทรงจะทำพิธีอัญเชิญดวงวิญญาณมาเข้าร่างเพื่อให้ชาวบ้าน ชาวเมืองถามทุกข์สุข และถามเหตุการณ์บ้านเมืองว่าจะมีเหตุการณ์อะไรในปีใหม่นี้ ถ้าทำนายทายทักว่ามีเหตุร้าย ชาวบ้านก็จะขอร้องให้เจ้าพ่อช่วยเหลือมีเรื่องเล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์ เช่น ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ทหารฝ่ายสัมพันธมิตร จะมาทิ้งระเบิดที่สีคิ้ว แต่เจ้าพ่อบันดาลให้มองไม่เห็นชาวสีคิ้วจึงปลอดภัยจากสงคราม พิธีกรรมและอุปกรณ์ในการเช่นไหว้คือ กระถางบายศรี ขนมัดม กล้วย หัวหมู วัวทั้งตัว เหล้า 2 ขวด ไก่ 2 ตัว นำของมาวางบนชั้น หรือหิ้งที่สร้างไว้ แล้วบอกเล่าให้ท่านมากินเครื่องเช่นไหว้ เสร็จแล้วมีการเล่นรำโทน โดยใช้โทนพื้นบ้าน 2 ใบ ตีในจังหวะสนุกสนาน เชิญเจ้าพ่อ ซึ่งวิญญาณอยู่ในร่างคนทรงมาเล่นสนุกสนานร่วมกับชาวบ้าน ตอนเย็นมีเทียนถึงตี 3 จึงมีการแห่เจ้าพ่อคืน ไปอยู่ศาลดั้งเดิมเจ้าพ่อพญาสี่เขี้ยวมีศาลอยู่ในหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านนับถือเช่นเดียวกับผีตา ปู่ ท้าวๆ ไป และสัมพันธ์กับการแหกkena เพราะมีพิธีกรรมเลี้ยงผีในเดือนหก ขึ้นหกค่ำ

9.3 ความเชื่อความฝันและวิญญาณ ชาววนสี่ทิวก็เช่นเดียวกับคนไทยทั่วไปที่ยังคงเชื่อเรื่องวิญญาณ และความฝัน

- ฝันว่าไฟไหม้บ้านจะเกิดเหตุร้าย
- ฝันว่าฟันหัก จะต้องเสียของรัก
- เชื่อว่าต้นไม้มีเทพเจ้ารักษา ไม่ควรไปตัดหรือทำลาย
- เชื่อว่าวิญญาณศักดิ์สิทธิ์จะบันดาลให้เกิดเหตุดี และเหตุร้ายต่างๆ ได้

9.4 ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ

- อีแรงจับหลังคาเรือน เชื่อว่าจะมีเคราะห์
- นกแสกร้อง เชื่อว่าจะมีเด็กเกิด
- หมาจิ้งจอกวิ่งผ่านบ้านจะเกิดอุบาทว์
- ผีจับบนเรือนไม่ดี จะต้องทำพิธีต้อนรับ
- เขี้ย ตะกวดขึ้นบ้าน ไม่ดีจะมีเหตุร้าย
- พักทองพินขึ้นบนบ้าน ไม่ดีจะมีเหตุร้าย
- ข้าวสารแตกตาเป็นใบ (เป็นเข็ช้รา) ไม่ดี
- กล้วยแทงปลีออกข้าง ถือว่าไม่ดี
- กาชี้รดหัวไม่ดี
- เห็นงอกบนเตาไฟ (เตาทำด้วยไม้) ไม่ดี
- หมากออกลูกบนเรือนไม่ดี
- นกแขก นกเค้า บินเข้าบ้านไม่ดี
- หม้อรื่อง จะมีเหตุการณ์ไม่ดี
- สัตว์เข้าไปในฟูกในหมอนไม่ดี

9.5 ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน และคาถารักษาโรค

- ตะขบต้อย ให้เอาเครื่องนักระวาด ผ่นใส่น้ำมะนาวปิดตรงที่ถูกต้อย
- ถ้าเป็นลมพิษให้ใช้คาถาเป่า
- เป็นคางทูม ให้ใช้คาถาเป่า
- เป็นลมพิษ ใช้คาถาเป่า

สรุปความเชื่อ เป็นไปในลักษณะคนไทยทั่วไป แต่มีข้อสังเกตว่า เชื้อผีสาม เทวดา และทรงเจ้าเข้าผีกันมาก ดังปรากฏศาลในอำเภอสีคิ้ว มีศาลเจ้าพ่อ และศาลเจ้าแม่หลายแห่ง เช่น ศาลเจ้าพ่อขุนรามจวบแดน ศาลเจ้าพ่อพระยาสี่เขียวมีทุกหมู่บ้าน และมีในตัวอำเภอ ศาลเจ้าแม่ตองเขียว มีคนทรงเจ้าที่เชื่อถือกัน โดยมีการเข้าทรงเป็นประจำทุกวันพฤหัสบดี

พื้นฐานความเชื่อของชาวยวนสีคิ้วมี 2 ประการ คือพื้นฐานความเชื่อแบบคนไทย ทั่วไป กับพื้นฐานความเชื่อที่ได้มาจากบรรพบุรุษซึ่งเป็น ยวน (โยนก) ซึ่งการนับถือผีและวิญญาณที่สีคิ้ว เป็นวิญญาณบรรพบุรุษ มีลักษณะจัดขึ้นเพื่อความสามัคคีของหมู่บ้านประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง เพื่อช่วยเป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิต ปัญหาการค้า ตลอดจนช่วยเป็นกำลังใจในการเกษตรในแต่ละปีด้วย

10. ประเพณีการแรกนา

การแรกนาของชาวยวนสีคิ้วจะเริ่มทำการปักดำ วิธีทำชาวบ้านจะสานไม้ไผ่เป็นกระแตะ (ลายขัดกัน) แล้วนำไปวางที่มุมคันทนา ใช้หลักยึดกระแตะไว้ 4 มุม เอาบู่หรี หมาก ข้าว กล้วย และของกินอื่นๆ วางบนกระแตะ เพื่อเป็นเครื่องเซ่น เริ่มพิธีกรรม นำต้นกล้าหรือต้นข้าวไปปักดำตรงมุม 4 ด้านในที่นา พอเป็นพิธี เรียกว่า “ข้าวตาแฮก” แล้วจึงทำนาตามปกติต่อไปเมื่อเริ่มเก็บเกี่ยว จะเก็บเกี่ยวข้าวตาแฮกที่ปักดำครั้งแรกนี้ก่อน แล้วมัดทำเป็นกำ นำไปแขวนห้อยไว้ตามต้นไม้ หลังจากนั้นจึงเก็บเกี่ยวข้าวในนาต่อไปจนเสร็จข้าวตาแฮกนี้จะไม่ตี (ไม่ต้องนวดข้าว) แต่จะนำไปห้อยไว้ในเล้าข้าว (ยุ้งข้าว) พอถึงเวลาดำนาแต่ละปีก็จะนำข้าวตาแฮกนี้ไปล่อปลาในการตกปลา

11. ประเพณีการเรียกขวัญข้าว

ในการทำพิธีเรียกขวัญข้าวนี้ จะจัดขึ้นตามเวลาที่เจ้าของเห็นสมควร โดยคุณภรรยา กับพระภิกษุ ถ้าใครได้ข้าวมากก็จะทำพิธีเรียกขวัญข้าว โดยเอาข้าวที่เกี่ยวข้องเสร็จแล้วทั้งที่เป็นมัด มามัดรวมกันทำเป็นลอมข้าวไว้ที่ลานที่เตรียมไว้สำหรับใช้เป็นลานนวดข้าว เมื่อทำลอมข้าวเสร็จ เจ้าของบ้านจะไปนิมนต์พระมาทำพิธีเรียกขวัญข้าวในวันที่กำหนดไว้ มีการบอกญาติพี่น้องไปร่วมงาน ทำบุญเลี้ยงพระ หลังจากพระฉันเสร็จแล้วก็นำข้าวที่อยู่ในลอม (กองข้าว) นีมาตี หรือฟาด ซึ่งทางภาคกลางใช้นวดข้าว ภาคอีสานใช้ตีข้าว หรือฟาดข้าวหลังจากตีข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็นำข้าวเปลือกเข้าเก็บในเล้าข้าว (ยุ้งข้าว)

12. ประเพณีขึ้นเรือนใหม่

ประเพณีขึ้นเรือนใหม่ หรือขึ้นบ้านใหม่ คือการเริ่มต้นเข้าอยู่ในเรือนหลังใหม่ ตามปกติเรือนแต่ละหลังกว่าที่จะสร้างเสร็จลงได้นั้น ผู้เป็นเจ้าของจะต้องทำงานหนักเพื่อรวบรวมวัสดุต่างๆ มารวมปลูกสร้างเป็นเรือน กว่าที่จะยกเสาตงหลุมได้ก็ต้องผ่านพิธีกรรมอีกมากมาย เมื่อการปลูกสร้างเรือนสำเร็จลงแล้ว ผู้เป็นเจ้าของย่อมจะมีความผูกพันและภาคภูมิใจที่ผลของการที่ได้ทุ่มเทไปนั้นปรากฏรูปร่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นเมื่อเริ่มที่จะเข้าไปอยู่อาศัย ชาวไทยวน จะต้องทำพิธีกรรมอีกชั้นหนึ่ง คือพิธีขึ้นเรือนใหม่ เมื่อปลูกบ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าของก็จะคิดถึงการขึ้นเรือนใหม่เริ่มแรกก็จะต้องหาฤกษ์ยามหรือวันดี โดยต้องไปปรึกษากับผู้รู้เสียก่อน ซึ่งจะต้องมีการสอบดูเพื่อหาเดือน วัน ยามที่ดีเหมาะแก่การขึ้นเรือนใหม่ ตามคตินิยมแล้ว ท่านให้ขึ้นเรือนใหม่เดือนคู่ เช่น เดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เป็นต้น ที่นิยมกันมากคือในเดือนสิบสอง แต่ถ้าจะขึ้นเรือนใหม่ในเดือนคี่แล้วก็จะ เป็นได้เพียงในวันพฤหัสบดี หรือวันเถลิงศกเท่านั้น และต้องตรวจสอบวันต่างๆ เมื่อได้ฤกษ์ที่เหมาะสมแล้วก็จะเริ่มเตรียมการต่างๆตามลำดับ อันดับแรก เข้าบ้านจะต้องเริ่มบอกเล่าแก่ญาติมิตรให้มาร่วมฉลองการขึ้นเรือนใหม่โดยมากจะบอกด้วยวาจาไม่มีการ์ด สิ่งของที่ต้องเตรียมได้แก่ พระพุทธรูป 1 องค์ ข้างเปลือก 1 กระบุง ข้าวสาร 1 กระบุง ฟักทอง 1 ผล ฟักเขียว 1 ผล น้ำ 1 โอ่ง หิน 1 ก้อน เชิญแขกที่มีชื่อดีๆ เช่น ชื่อทอง ชื่อคำ ชื่อแก้ว ชื่อทองดี เป็นต้น อาหารคาวหวาน ถ้าขึ้นตอนเช้าก็จะนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธี ถ้าได้ฤกษ์ขึ้นตอนบ่ายหรือเย็นก็ไม่ต้งนิมนต์พระสงฆ์ก็ได้ความหมายของสิ่งของที่เตรียมในการขึ้นบ้านใหม่

พระพุทธรูป หมายถึง ความดีงามคุณพระคุ้มครองการมีศีลมีธรรมของเจ้าของบ้าน และเจ้าของบ้านจะได้ร่มเย็น

ข้าวเปลือกข้าวสาร หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ความเจริญงอกงาม การอยู่ดีกินดี

ฟักทอง ฟักเขียว หมายถึง การอยู่เย็นเป็นสุข

โอ่งใส่น้ำให้เต็ม หมายถึง ความอึด ไม่อดอยาก ความชุ่มเย็น ความอยู่เย็นเป็นสุข

ก้อนหิน หมายถึง ความหนักแน่นมั่นคง

คนที่ชื่อดีๆ หมายถึง ชีวิตจะได้เจอสิ่งดีๆ มีความเจริญงอกงาม

ข้าวเหนียว หมายถึง ความกลมเกลียว เหนียวแน่น เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ข้าวจ้าว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์

ตาขุ่น หมายถึง มีคนรักใคร่อุดหนุน

ห่อหมก หมายถึง การอยู่อย่างสมถะ
 ลาบ หมายถึง ความมีโชค
 หมูทอด หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์
 บวดฟักทอง หมายถึง ความอยู่เย็นเป็นสุข
 ขนมถ้วยฟู หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง เป็นต้น

ในการนิมนต์พระสงฆ์มาในงานขึ้นเรือนใหม่นั้นโบราณนิยมนิมนต์เพียงรูปเดียว พระสงฆ์นั้นจะมานำเจ้าภาพขึ้นสู่เรือนใหม่มาประพรมน้ำพระพุทธมนต์และมาเทศน์ 1 กัณฑ์ ในวันงานขึ้นเรือนใหม่นั้น โดยมากมักจะจัดพิธีในช่วงเช้า ทั้งนี้บางคนอาจเอาเคล็ดตามวันที่ขึ้นเรือนใหม่ด้วย ดังนี้ วันอาทิตย์ กินข้าวแล้วขึ้น ให้นายแก้วหรือนายคำขึ้นเรือนก่อน วันจันทร์ เอาพานดอกไม้หรือของหอมขึ้นก่อน วันอังคารเอาภาชนะใส่น้ำขึ้นก่อน วันพุธ เอาพันธุ์ข้าวขึ้นก่อน วันพฤหัสบดี เอาไม้กับหนังสือขึ้นก่อน วันศุกร์ เอาข้าวสารหรือแป้งก็เอาดอกไม้สีขาวขึ้นก่อน วันเสาร์ เอาก้อนหินและชวานขึ้นก่อน บ้างก็ทำท่าโกธแล้วให้ลูกเมียขึ้นก่อน เมื่อพร้อมก่อนจะได้เวลาตามฤกษ์จะมาเข้าแถวเดินแห่กันมา (ระยะใกล้) พร้อมกับส่งเสียงโห่เอาฤกษ์เอาชัย ผู้ถือพานพระพุทธรูปจะนำหน้า ส่วนเครื่องใช้ชนิดอื่นก็จะเข้าที่ตามลำดับ เดิมมาถึงบันไดบ้านแล้วรอฤกษ์ตามที่หามา แล้วเจ้าของบ้านจะสะพายย่ามไทยวนก้าวเท้าขวาขึ้นก่อน เดินไปที่ๆเตรียมไว้วางพระพุทธรูปบนแท่นที่เตรียมไว้ข้างของต่างๆ ข้าวสาร ฟักทอง ฟักเขียว ก็จัดวางไว้ที่ใกล้เคียงกันสำหรับอาหารคาวหวานก็นำมาเลี้ยงแขกที่มาในงานจะช่วงเหลือเจ้าของบ้านก็จะเอาเงินขวัญถุงใส่ในย่ามของเจ้าภาพ เจ้าภาพจะเก็บไว้เป็นขวัญถุงแล้วเชิญแขกรับประทานอาหารเพื่อนเป็นสิริมงคล

13. ลักษณะทั่วไปของเรือนไทยวน

คำว่า “เรือน” มักหมายถึงที่อยู่อาศัยที่สร้างด้วยไม้เป็นส่วนใหญ่ภาษาถิ่นของชาวบ้าน เรียกกันว่า “เฮือนหรือเฮียน” ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในท้องถิ่นนั้น จะใช้เวลาส่วนใหญ่คลุกคลีอยู่กับเรือน จึงนิยมสร้างเรือนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการในการดำรงชีวิต ด้วยเหตุผลนี้เราอาจกล่าวได้ว่า เรือนของถิ่นใดก็ตามจะเป็นเครื่องแสดงถึงลักษณะชีวิตจิตใจสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมของคนแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปในท้องถิ่นเช่น มักพูดกันว่า ไปเฮือนคนนั้น ไปเฮือนคนนี้ส่วนคำว่า “บ้าน” หมายถึง เรือนที่อยู่อาศัย “บ้าน” สี่คิ้ว หมายถึง ตัวเรือนที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของชาวสี่คิ้ว สร้างด้วยไม้ มีบริเวณ มีสิ่งก่อสร้างอื่นๆ อยู่ด้วยเช่นครัวไฟ ทุ่งข้าว ศาลพระภูมิ และคอกสัตว์ แต่ชาวบ้านไม่นิยมเรียกว่าบ้าน

นิยมเรียกว่า “เรือน” ส่วนคำว่าบ้าน ชาวบ้านนี้หมายถึง หมู่บ้าน เช่นบ้านสี่คิ้ว บ้านโนนกลุ่ม บ้านโนนทอง บ้านโนนแค เป็นต้น

เรือนไทยของชาวขวนสี่คิ้ว มีลักษณะเป็นเรือน “เครื่องสับ” เป็นส่วนมา หลังคามุงด้วยสังกะสี กระเบื้องหน้าวัว และกระเบื้องดินเผา เดิมทีเดิยวนั้น คงจะมุงด้วยหญ้า แต่เนื่องจากมีความคงทนน้อย จึงเปลี่ยนมาเป็นมุงด้วยสังกะสีเสียส่วนมาก โครงสร้างของหลังคา เป็นเรือนแฝดสองหลังสามหลังบ้าง นิยมสร้างหลังคาคลุมชานและบันได ชานสร้างคู่กับตัวเรือน หรือสร้างด้านสกัดที่หัวเรือน หรือท้ายเรือน คราวอาจจะปลูกไว้ต่างหากหรือกันห้องไว้กับตัวเรือน ส่วนมากยกใต้ถุนสูงเพื่อให้อากาศผ่านได้สะดวก ทั้งยังเพื่อประโยชน์ในด้านอื่นๆอีก เช่น ใช้ทำคอกสัตว์ ใช้เป็นที่เก็บเครื่องมือการเกษตร และใช้สำหรับเป็นที่พักผ่อนในยามว่างงานการปูพื้นใช้ไม้เนื้อแข็ง มีขนาดกว้างและหนา กว่ากระดานปูพื้นห้องอื่นอื่น ลักษณะการปูพื้นจะปูพื้นลดหลั่นกันตามระดับความสำคัญของประโยชน์ใช้สอย โดยมากไม่นิยมใช้ตะปูยึด ใช้วางเรียงกันไว้ ฝาทำเป็นฝาสำเร็จ ฝาปะกน ฝาเกล็ด บางช่วงใช้ไม้ตีเป็นระแนงเพื่อต้องการให้ลมพัดผ่านเข้าในครัวเรือน ทำให้เย็นสบาย หน้าต่างเป็นหน้าต่างขนาดเล็กมีทั้งสี่เหลี่ยมและห้าเหลี่ยม ทำเป็นทั้งบานเดี่ยวและบานคู่ บานเกล็ดและประตู จะทำธรณีประตูสูงจากพื้นเรือนประมาณ 1 สอก ทำเป็นบานเดี่ยวและบานคู่ ประตูบานเกล็ดและบานสำเร็จ เหนือประตูมีรูปเคารพหรือรูปของบรรพบุรุษแขวนไว้

เรือนไทยชาวขวนสี่คิ้ว คงมีลักษณะคล้ายเรือนทางภาคเหนือทั้งในด้านรูปทรงการเรียกชื่อส่วนต่างๆ ของเรือน ถึงแม้ว่าจะปลูกเรือนใต้ถุนสูงและเสาไม้เอียงสอบเข้าเหมือนเรือนไทยภาคกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับเรือนอีสานก็จะไม่มีระเบียงเป็นส่วนประกอบของเรือน ไม่แบ่งเป็นห้อง เปีง ห้องส้วม และห้องกลาง แต่จะมีเต็น ห้องนอน และชานและที่นำสังเกตุส่วนหนึ่งคือเป็นเตียงในกรณีที่ช่วงของเรือนไม่เป็นมงคลจะทำเป็นสตูป (หรือดินก้อม)

ลักษณะเฉพาะของเรือน

โครงสร้างใช้ไม้แก่น ส่วนมากเป็นไม้เต็ง ไม้รัง ไม้มะค่า ไม้กลวงโดยแบ่งแยก ความสำคัญดังนี้ เสาใช้ไม้มะค่าแต่ หรือไม้รังไม้ภาค เครื่องบนใช้ไม้กลวง ประดานพื้นใช้ไม้มะค่าแต่หรือมะค่าโมง กระดานฝาใช้ไม้เต็งไม้รัง ส่วนประกอบต่างๆ จะมีขนาดใหญ่หนาอุปกรณ์ใช้ยึดคั้ง ใช้ตะปูเป็นส่วนน้อย ใช้เคียวไม้ เหล็กช่วยในการเข้าไม้ซึ่งเดิมใช้หวายมัด

ขนาดของเรือน เป็นเรือนขนาด 3-5 ห้อง ไม่มีขนาดที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ความต้องการและฐานะของเจ้าของเรือน ความสูงของเสามีขนาดเท่ากันและเสามีลักษณะเป็นเสาขนาด 8,16,18 เหลี่ยมแล้วแต่ความพอใจ ด้านยาว เสาจะห่างกันประมาณช่วงละ 3 เมตร ด้านกว้างของเสาจะห่างกันประมาณ 2.50 เมตร

ปั้นลม ส่วนยอดของหลังคาจะเป็นยอดเล็กแหลม เรียกมุมสูงสุดของปั้นลมว่า “กาแล” ชายล่างปั้นลมทำเป็นตัวหางขนาดเล็ก มีลักษณะคล้ายเลขหนึ่งไทย

จั่ว ตอนล่างตีแบบลูกฟักและแบบเกล็ดเพื่อกันแดดฝน ตอนบนตีแบบรัศมีแสงพระอาทิตย์ เพื่อระบายอากาศตรงกลางทำเป็นรูปใบโพธิ์ นอกจากนี้ ยังมีประดับกระจกวงกลมอีกด้วย

รูปแบบ : ลักษณะของเรือนไทยยวน

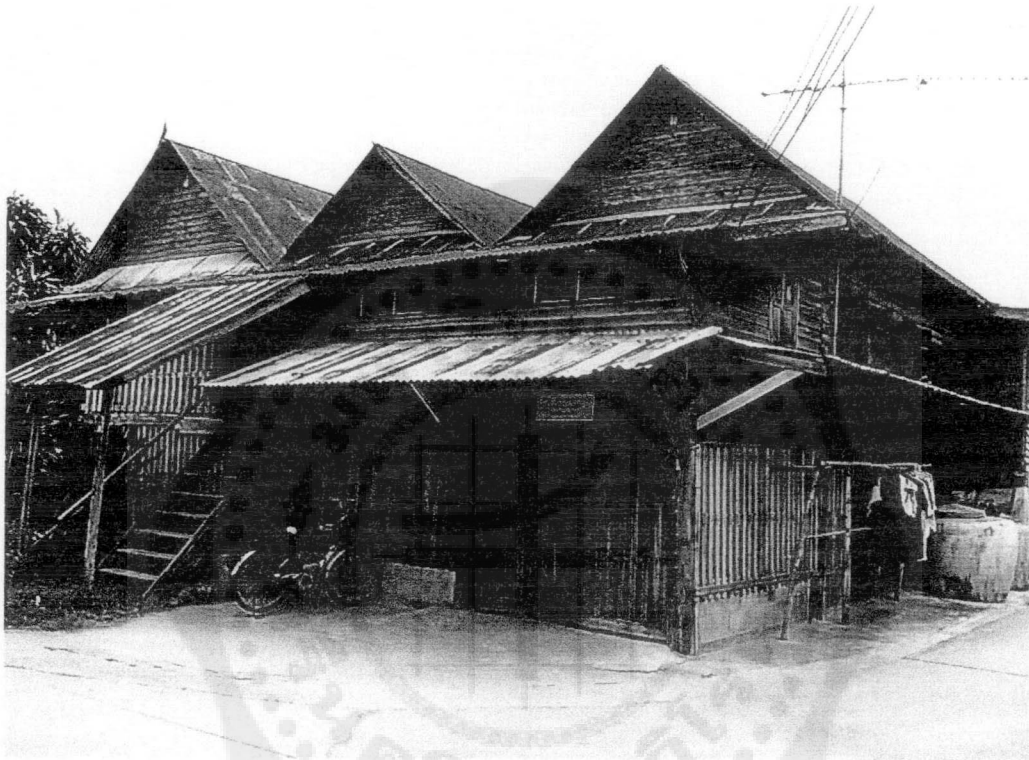
เรือนไทยยวน โดยทั่วไป เป็นเรือนประเภทครอบครัวเดียว ประกอบด้วยเรือนนอน เรือนโถง ฐาน เต็น ครัว เรือนน้ำ และแป้นเสียบ ซึ่งมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ที่ต่างไปจากเรือนไทยภาคกลาง หรือเรือนไทยโคราชโดยพิจารณาจากรูปร่างลักษณะออกได้ดังนี้

1.เรือนแฝดทรงไทย สองหลัง เป็นเรือนดั้งเดิมยังคงเหลืออยู่ อายุของเรือนเก่าแก่ บางส่วนของตัวเรือนทรุดโทรม โดยเฉพาะครัว เดิมที่เป็นเรือนแฝดสามหลังเจ้าของได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เหมาะสม ลักษณะของเรือนเป็นเรือนแฝดทรงจั่วสูงชายคาชนกัน มุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินเผา 5 เหลี่ยม โครงสร้างส่วนใหญ่สร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง มีบางส่วนที่เป็นเหล็กเสริม ยึดระหว่างซอกกับเสา ฝาเป็นฝาสายบัวหน้าต่างมีทั้งแบบเหลี่ยมและห้าเหลี่ยม หน้าจั่วเป็นแบบรัศมีแสงพระอาทิตย์ ตรงกลางเป็นรูปใบโพธิ์ เป็นเรือนประเภทถาวร

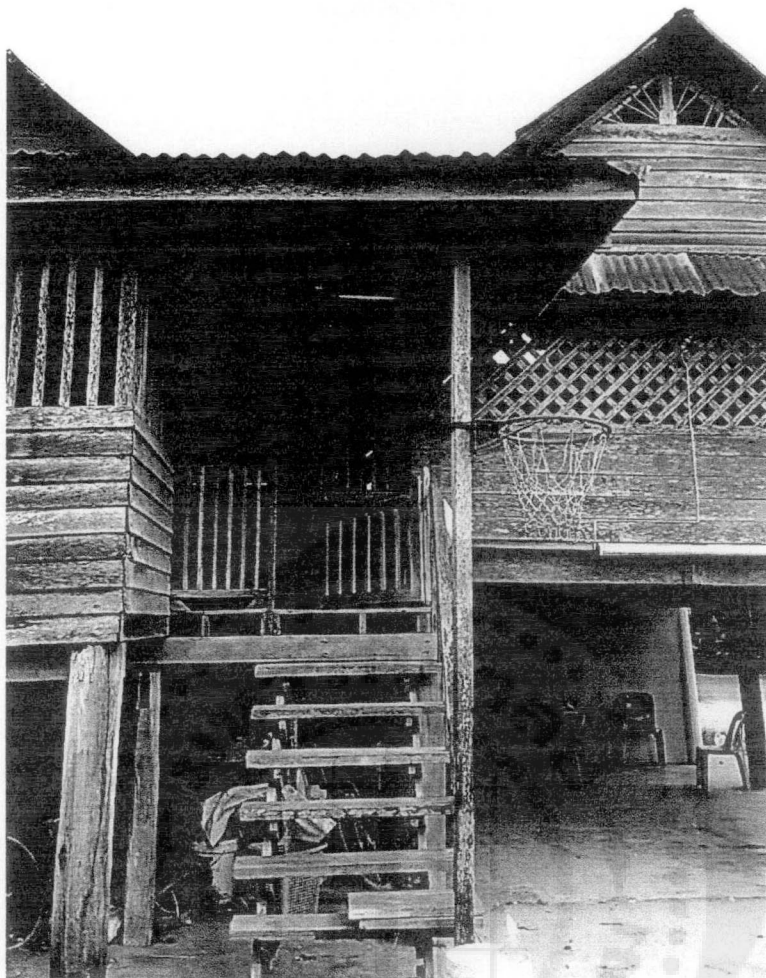
ภาพประกอบ 11 เรือนแฝดทรงไทยถ่ายเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2555

2. เรือนแฝดไทยสามหลัง เป็นเรือนที่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากแบบแรกคือ จะปลูกเรือนเป็นเรือน 3 หลังเรียงกัน เป็นรูปจั่วทรงสูง มุงด้วยสังกะสี ซึ่งเดิมมุงด้วยกระเบื้องไม้ เนื่องจากไม้ขาดแคลนจึงได้เปลี่ยนวัสดุมุงหลังคา มีเรือนโถงเป็นตัวเชื่อม ฝาส่วนใหญ่เป็นฝาเกล็ด หน้าต่างบานเล็กแบบคู่ลายบัว จะมีแป้นเทียบเฉพาะเรือนหลังใหญ่ บันไดมีหลังคาคลุมเป็นส่วนใหญ่ เป็นบันไดพื้นเรียบมีราวบันไดทั้งสองข้าง

ภาพประกอบ 12 เรือนแฝดไทยสามหลังถ่ายเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2555

3. เรือนแฝดสองหลังมีดินก้อมหรือสตูบ ลักษณะเป็นเรือนไทยสองหลังหนึ่งเป็นเรือนนอนอีกหลังหนึ่งเป็นชานโล่ง ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเรือนทั้ง 2 แบบ คือ มีส่วนที่ยื่นออกจากตัวเรือนนอน เอียงทำมุม 60 องศา ไม่จัดว่าเป็นห้องชาวบ้านเรียกว่าสตูบหรือดินก้อม มุมหลังคาด้วยสังกะสีบางส่วนมุงด้วยกระเบื้องหน้าวัวได้แก่ ครัว พื้นจะปูต่างระดับกันตามการใช้งาน

ภาพประกอบ 13 เรือนแฝดไทย มีตึนก้อมหรือสลุปลูกถ่ายเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2555

สรุป

คติความเชื่อและประเพณีการปลูกเรือน เป็นไปในลักษณะการกระทำเพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิต คือต้องการความสุข มั่นคงและปลอดภัยในการดำเนินชีวิต ต้องการหลักฐานที่มั่นคงอันได้แก่ คติความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม เพื่อก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล เดือนที่นิยมปลูกเรือนคือเดือน 4 วันพฤหัสบดี เนื่องจากเป็นช่วงที่ว่างจากการทำนา สภาพดินฟ้าอากาศก็เอื้ออำนวย ไม่มีฝนและลมกรรโชก ตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้นเพราะหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เดือนที่นิยมรองลงคือเดือน 6,9 และเดือน 12 วันพฤหัสบดี และวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นเดือนที่ก่อให้เกิดความมงคลและเจริญก้าวหน้าได้เช่นกัน

คติความเชื่อเกี่ยวกับการหันทิศของตัวเรือน นิยมหันตามแนวเหนือ-ใต้ หรือเรียกตามภาษาช่างว่า “เรือนขวางตะวัน” ซึ่งผิดกับเรือนอีสานและเรือนในภาคกลาง ที่หันตัวเรือนที่หันตัวเรือนตามแนวตะวัน ลักษณะเช่นนี้ทำให้ตัวเรือนได้รับความอบอุ่นตลอดทั้งวัน เนื่องจากชาวขวนสี่ลี้สี่บ่อดมาจากล้านนาที่อาศัยอยู่ในแถบที่มีอากาศหนาวเย็น จึงวางตัวเรือนให้ขวางตะวันเพื่อรับแสงแดด ในลักษณะดังกล่าว

ประเพณีการปลูกเรือน ก่อนจะลงมือปลูกเรือนได้นั้น จะทำพิธีหลายอย่างด้วยกัน อาทิ พิธีเสี่ยงทายทำเลที่ตั้ง พิธีโหลกเสาเรือน พิธีขุดหลุมเสา ซึ่งจะต้องเตรียมกระทำไว้ก่อนวันปลูกเรือน การปลูกเรือนนิยมกระทำกันในเวลาเช้าตรู่ โดยจะเกณฑ์คนในหมู่บ้าน ญาติพี่น้องมาช่วยกัน โดยเจ้าของเรือนจะทำอาหารเลี้ยงตามอัตราที่นิยมทำกันคือ ขนมหุ้น ลอดช่อง ขนมห้วยฟู ซึ่งถือว่าก่อให้เกิดความเป็นมงคล

ด้านรูปแบบลักษณะของเรือน ลักษณะของเรือนไทยขวน เป็นเรือนประจำเรือนเครื่องสับ ยกได้สูง คล้ายเรือนทางภาคเหนือ หลังคามุงด้วยกระเบื้องหน้าวัว กระเบื้องดินเผาและสังกะสี ส่วนโครงสร้างของหลังคาเป็นเรือนหลังคาแฝดสองหลัง และแฝดสามหลัง นิยมสร้างหลังคาคลุมชานและบันได ครัวอาจจะปลูกต่างหากหรือกันห้องไว้ที่ตัวเรือนอีกหลังหนึ่ง พื้นเรือนจะปลูกหลั่นกันตามประโยชน์ใช้สอย ฝาเป็นฝาสำเร็จ ได้แก่ฝาปะกน ฝาสาบบัว ฝาเกล็ด มีหน้าต่างน้อยและเป็นหน้าต่างบานเล็ก ๆ

ประตูบ้าน เหนือกรอบประตูไม่มีการแกะสลักเป็นลวดลายหรือทำย่นต์ เหมือนเรือนทางภาคเหนือแต่จะมีรูปเคารพบูชา เช่น พระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์ รูปบิดามารดาติดไว้ มีธรณีประตูสูง ที่น่าสังเกตคือมีจั่วแหลม ชาวบ้านยังเรียกว่า “กาแล” อยู่

ลักษณะของเรือนชาวขวนที่คล้ายกับเรือนภาคเหนืออีกประการหนึ่งคือ การเรียกชื่อส่วนต่างๆของเรือน ถ้าจะเปรียบเทียบกับเรือนของอีสาน ก็ไม่มีระเบียงหรือเกยเป็นส่วนประกอบตัวเรือน ลักษณะการแบ่งห้องของเรือนชาวไทยขวนจะไม่มีแบ่งเป็นห้องเปิง ห้องกลาง และห้องส้วม แต่จะแบ่งเป็นชาย ครัว เต็น และห้องนอน ซึ่งปูพื้นลั่นกันตามประโยชน์การใช้สอย

เครื่องมือที่ใช้ในการปลูกเรือน เป็นลักษณะของเครื่องมือของช่างไม้ทั่วไปเนื่องจากเรือนไทยขวนเป็นเรือนที่สร้างด้วยไม้ทั้งหลัง นอกจากหลังคาเท่านั้นที่ใช้วัสดุอื่นๆ เช่น กระเบื้องดินเผา สังกะสี ซึ่งต้องใช้ตะปูช่วยยึด เครื่องมือใช้ในการก่อสร้างคือ เลื่อย กบ ลิว ค้อนไม้ ฉาก ขวาน โยน รัศบี่น้ำ ไม้วัด เป็นต้น

2. ประวัติความเป็นมาของลำเค็นห้า ของไทยวนบ้านสีิ้ว อำเภอสีิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ลำเค็นห้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานคู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน บ้านสีิ้ว อำเภอสีิ้ว จังหวัดนครราชสีมา จนเป็นลำเค็นห้าถึงในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 ประวัติลำเค็นห้า ของไทยวนบ้านสีิ้ว อำเภอสีิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ไทยวน หรือ ไทยล้านนา หรือ โยนก เป็นกลุ่มชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในดินแดนล้านนามาเป็นเวลายาวนาน มักเรียกตนเองว่า “คนเมือง” ชาวไทยวนถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่ในภาคกลางเป็นระยะๆ ตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 เป็นเวลานานกว่า 100 ปีมาแล้ว โดยไทยวนเหล่านี้ถูกกวาดต้อนเข้ามายังหัวเมืองชั้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สาเหตุของการกวาดต้อนในครั้งนั้นเป็นเพราะผลกระทบจากสงครามที่เกิดขึ้นในบริเวณหัวเมืองลาวและหัวเมืองล้านนา เป็นสงครามช่วงชิงความมีอำนาจเหนือหัวเมืองเหล่านี้ระหว่างไทยกับเวียงจันทน์ พม่า ญวน เพราะการทำสงครามในสมัยอดีตของประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการขยายอำนาจให้แก่อาณาจักรเท่านั้น แต่เป็นการทำสงครามเพื่อช่วงชิงเอากำลังผู้คนของข้าศึกมาไว้ในดินแดนของตนเพื่อนำไปเป็นกำลังรบ และเพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และเพื่อเป็นการเพิ่มพูนพระบรมเดชานุภาพให้แก่พระมหากษัตริย์ ทำให้ชาวไทยวนต้องถูกกวาดต้อนลงมาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดสระบุรี และราชบุรี ตามลำดับ จนเกิดเป็นชุมชนชาวไทยวนในภาคกลางขึ้น และเมื่อจำนวนครอบครัวขยายมากขึ้นประกอบกับเหตุผลเรื่องทำมาหากิน จึงได้มีการโยกย้ายไปอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง ถึงแม้ว่าจะมีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในที่ต่างๆ ที่กล่าวมานั้น แต่ชาวไทยวนก็ยังคงรักษาประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่นซึ่งในรัชสมัยนั้นเอง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งพระองค์ท่านโปรดเกล้าฯ ให้กรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราชจัดกองทัพจากกรุงเทพฯ ไปสมทบกับกองทัพนครลำปาง กองทัพนครเชียงใหม่ กองทัพนครน่าน และกองทัพนครเวียงจันทน์ รวม 5 กองทัพไปตีเมืองเชียงแสน ซึ่งในขณะนั้นตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า เมื่อทัพไทยสามารถตีเมืองเชียงแสน ได้แล้วจึงให้รื้อกำแพงเมือง และได้รวบรวมผู้คนชาวเชียงแสนโดยได้แบ่งเป็น 5 ส่วน ไปอยู่ที่กองเมืองเชียงใหม่ ลำปาง น่าน เวียงจันทน์ และกรุงเทพฯ พวกที่ไปกรุงเทพฯ บางส่วนได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สระบุรีและราชบุรี จากอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เนื่องจากมีการตั้งกองโคเพื่อเป็นเสบียงให้แก่กองทัพในสมัยนั้นได้มาอยู่ชายดงพญาเย็น อยู่ใกล้ลุ่มน้ำลำตะคอง เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ จึงได้อยู่ทำมาหากินสร้างบ้าน

แปลงเมืองตั้งแต่นั้นมา ซึ่งก็คืออำเภอจันทิก ต่อมาได้มีการย้ายอำเภอจันทิกจึงได้ย้ายไปอยู่ที่บ้านหนองบัว และต่อมาก็ได้มีการย้ายอำเภอ มาอยู่ที่ในที่ตั้งอำเภอสีคิ้วปัจจุบัน ซึ่งมีการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆรวมถึงการละเล่นพื้นบ้านในเทศกาลต่างๆไว้ด้วยนั้น ซึ่งชาวยวนมีการละเล่นที่สนุกสนานในวันสงกรานต์ เรียกว่า “ลำเดือนห้า” เป็นการละเล่นที่ยังคงอยู่จนถึงทุกวันนี้ ซึ่งชาวยวนได้ผสมผสานความเป็นยวนกับหมอลำอีสานเข้าด้วยกัน ทำให้ลักษณะของการละเล่นลำเดือนห้า ประกอบด้วยการลำ (ว่ากลอนผญา) การเป่าแคน ละครฟ้อนตามจังหวะแคน ดังนั้น “ลำเดือนห้า” จึงมีชื่ออื่นที่เรียกกันว่า ผญาออยและลำแคน

ภูมิหลังของการละเล่นชนิดนี้ มีความสืบเนื่องมาจากนิสัรการร้องรำ เป็นชาวเหนือผสมเข้ากับประเพณีท้องถิ่นอีสาน และการละเล่นต่างๆ คนยวนสีคิ้วให้ความสำคัญต่อวันสงกรานต์มากเป็นทุนเดิม เมื่อมีการเล่นเพลงร้องรำ ก็เลือกระยะเวลาสงกรานต์เป็นเทศกาลสำคัญ

2.2 องค์ประกอบของการแสดงลำเดือนห้า ของไทยวนบ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัด

นครราชสีมา

1. ภาษาไทยวน หรือภาษายวน ที่ใช้ในการพูดคุย รวมถึงใช้ในการแสดงลำเดือนห้า เป็นหนึ่งภาษาถิ่นที่จัดอยู่ในจำนวนภาษาตระกูลไทย ภาษายวนหรือภาษาล้านนาไทยได้แก่ ภาษาที่พูดโดยชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ 8 จังหวัด ในภาคเหนือของไทยคือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง แม่ฮ่องสอน และบางหมู่บ้านในเขตจังหวัดตาก สุโขทัย และอุดรดิตถ์

ภาษาไทยวนนี้ภาคเหนือ เรียกว่า “คำเมือง” มากกว่าชื่ออื่นๆ คนที่พูดภาษาไทยวนนี้ต้องเรียกตัวเองว่า “คนยวน” เช่น อำเภอเสนาให้จังหวัดสระบุรี บ้านกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

ลักษณะภาษายวน มีดังนี้

1.1 ภาษายวน จะมีน้ำเสียงค่อนข้างแข็ง และห้วนกว่าภาษายวนภาคเหนือ

1.2 เสียงพยัญชนะของภาษายวนจะมี 20 เสียง คือ

- เสียง ป นี้จะแทนเสียง พ ในภาษาไทยบางคำ เช่น ป้อ(พ่อ), ปีบ(พบ), ปี่ จำรณา(พิจารณา), รี่ปล(รึปล), เป็นต้น
- เสียง ต นี้จะแทนเสียง ท ในภาษาไทย เช่น หัวตาง(หนทาง), เต้(แท้), ตังหลาย(ทั้งหลาย), เต้า(เท่า) เป็นต้น

- เสียง จ ใช้แทนเสียง ช ในภาษาไทย เช่น จ้าง(ข้าง), เจ็ด(เซ็ด), ราชอาณาจักร
- (ราชา) เป็นต้น
- เสียง ก ใช้แทนเสียง ค ในภาษาไทย เช่น กำ(คำพูด), กัด(กด), ก้า(ค้ำ)
- เป็นต้น
- เสียง อ เช่น อ่าน, อิม เป็นต้น
 - เสียง พ ผ ภ เช่น วันพุก(พรั่งนี้), ผ เช่น ผ้า ผ่อ(มองดู) ภ เช่น ภะกะวา
- (ภควา)เป็นต้น
- เสียง ท ฐ ฒ ฐ ถ
 - เสียง ค ฌ ข
 - เสียง บ
 - เสียง ด
 - เสียง ม
 - เสียง น ฌ
 - เสียง ง
 - เสียง ฟ ผ
 - เสียง ส ซ
 - เสียง ห ฮ เสียง ฮ จะใช้แทนเสียง ร ในภาษาไทย เช่น ฮัก(รัก), เฮียน
- (เรียน), ฮู้(รู้), ฮ้าง(ร้าง), ฮ้อน(ร้อน) เป็นต้น
- เสียง ญ ย
 - เสียง ล

1.3 เสียงสระมีเหมือนภาษาไทย แต่ที่แตกต่างออกไป คือ เสียงสระ อี ในภาษาไทยบางคำเป็นสระเออในภาษาไทยวน เช่น คิด – กิด, ถึง – เถึงหรือเติง, ฟัง – เบ็ง, ชั่ง – เซ็ง, ผึ่ง – ผั้ง, ลึก – เล็ก เป็นต้น แต่จะออกเสียงเป็น อี 2 คำ คือ จั้ง – จิ่ง, คะนั้ง – คะนิง

1.4 วรรณยุกต์ในภาษายวนมี 6 เสียง คือ

- เสียงสามัญ เช่น ไก (ตะไคร่น้ำ, จี่ไคล)
- เสียงเอก เช่น ไก่
- เสียงโท เช่น ไก่ (พองขึ้น)

- เสียงตรี เช่น ไก่ (ไก่ปิ่น)
- เสียงจัตวา เช่น ไก่ (ไกล)
- เสียงเบญจมา เช่น ไก่ (ไกล)

จะมีระดับเสียงอยู่ที่ระดับโทกับเสียงตรี เสียงนี้จะใช้มาก ซึ่งไม่สามารถเขียนได้ตรงกับภาษาไทยได้ เช่น ไหม้ ใต้ น้ำ ใ้ แก้ว ถ้วย เป็นต้น

1.5 คำที่เป็นอักษรกลางในภาษาไทยบางคำ คนขวนจะออกเสียงเป็นเสียงจัตวา เช่น ป่า (ปลา), ต้า (ตา), ใจ (ใจ), ก้าง (กลาง), ต้าย (ตาย) เป็นต้น

1.6 ภาษาขวนไม่ใช้ ร ล ควบกล้ำ เช่น พระยา (พระยา), ก้าง (กลาง), ก้าว (กล่าว) เป็นต้น

1.7 ภาษาขวนที่มีเสียง ว ควบกล้ำ 11 เสียง คือ

- กว เช่น กวาด แก้ว
- ลว เช่น ลวาด
- ขว เช่น ขวาย (สาย), ขว้า (คว้า)
- สว เช่น สวะ (สละ)
- คว เช่น ควาย แควน (ค่อนข้างชั่ว)
- ชว เช่น ชวะไชว
- งว เช่น งว้าย (เลี้ยว)
- ยว เช่น ยวะยวาบ (พรางพราย)
- อว เช่น อว้าย (หัน)
- ถว เช่น ถวาย

1.8 คำที่ใช้เป็นคำถามในภาษาไทยขวน มีดังนี้

- อะหยัง ไอ่หยัง (อะไร)
- ตี้ไหน (ที่ไหน)
- ยะหยัง เยียะหยัง (ทำอะไร)
- ไผ (ใคร)
- ก้า (หรือ เช่น แต่ก้า – จริงหรือ)
- เก้า ก่อ (ไหม เช่น ไปเก้า – ไปไหม)

1.9 ในภาษาไทยจะมีคำลงท้ายประโยค เพื่อแสดงความเคารพ หรือคำสุภาพ เช่น ครับ ค่ะ ขา คะ หรือภาษาคำเมือง (เหนือ) จะมีคำว่า “เจ้า” ลงท้ายประโยค แต่คำไทยวนไม่มีคำลงท้ายแบบนี้ ถ้าต้องการจะพูดให้ไพเราะหรือแสดงความเคารพ ก็ทอเสียงให้ยาวพอควร หรือลากพยางค์ท้ายให้ยาวกว่าเล็กน้อยก็ถือว่าสุภาพแล้ว เช่น ถ้ามีคนเรียกก็รับขานว่า “เฮย.....” หรือ “อือ เออ” ใช้ได้ทั้งชายและหญิง ไม่ถือว่าผู้พูดไม่มีมารยาทแต่ประการใด เช่น “สมภารบอกโยมว่า วันพุกมาแต่เจ้าเนื้อ” โยมรับว่า “เออ.....”

2.การแต่งกายคนไทยวนยุคก่อนจะนิยมนุ่งซิ่นที่ทอใช้กันเอง ใช้ผ้าสไบคาดอก เรียกว่า ผ้าแถบ ปล่อยชายข้างหนึ่งห้อยลงมา ต่อมาก็พัฒนามาเป็นเสื้อแขนงูด เสื้อคอกระเช้า สำหรับหญิงไทยวน จะนุ่งซิ่นลายขวาง ชายบนล่างอาจจะเป็นผ้าพื้นสีแดงดำ หรือขาว ห่มสไบพาดทางซ้าย ที่ผมอาจทัดดอกไม้ดอกเอื้องพองามโอกาสในการแต่งกาย ถ้าอยู่บ้านจะนุ่งซิ่นลายขวางธรรมดา สมเสื้อคอกลมผ่าหน้าติดกระดุมหรือผูกเชือก หรือเสื้อป้ายข้างติดกระดุมหรือผูกเชือก แขนสั้นหรือแขนยาวก็ได้ ถ้าเป็นงานพิธีก็สวมเสื้อแขนยาว นุ่งซิ่นลายขวาง ชายซิ่นมีจกหรือจะยกมุมทั้งผืนก็ได้ ตามแต่ฐานะของผู้สวมใส่ เก้าอี้ผมมวยสูง ติดปั้นดอกไม้ไหว หรือทัดดอกไม้ สวมเครื่องประดับพอประมาณตามฐานะ

ภาพประกอบ 14 การแต่งกายด้วยผ้าทอไทยวนของชาวไทยวนอำเภอสีคิ้ว

จังหวัดนครราชสีมา 13 มีนาคม พ.ศ. 2554

3. ลักษณะกลอนลำ มีความเหมือนคล้ายระหว่าง “คำเครือ” ของภาคเหนือ กับ “ผญาฮอย” ของภาคอีสาน ส่วนใหญ่เป็นการเกี่ยวพาราตี ได้ตอบด้วยคำพูดไพเราะอ่อนหวาน จะโต้ตอบรุนแรงแบบหยอกล้อกันบ้าง หมายถึงแสบฉลาดใจหรือความรู้สึกภายในที่อยากจะบอกต่อกันและกันจึงกล่าวออกมาด้วยคำคมเชิงโวหารภาพพจน์ต่าง ๆ แล้วเกิดการโต้ตอบถ้อยคำแก่กันและกันเช่น

ชาย ลงมาสงกรานต์ปีใหม่ ซิมาแอะแอน์พ็อนนำ น้องผู้งามเอย
หญิงอายนี้ลงมาเล่น มีสองหรือว่าบ่ หรือว่ามีแต่ซู้ เมียซี้ซ็อนบมี

ความหมาย : ชาย สงกรานต์ปีใหม่นี้ พี่ก็จะมาชวนน้องพ็อนรำ

หญิง พี่อย่ามาพูดเกี่ยวพาราสีน้อง ถ้าหากพี่มีเมียอยู่แล้ว

ซึ่งมีลักษณะเป็นการเกี่ยวพาราสีกับผญาเกี่ยวของอีสาน

“สิบปีกะสิถ้าชาวพรรษากะสิอยู่คั่นบ่ได้เป็นคู่เห็นแต่อุแองน้ำกะปานได้นั่งเทียม”

ความหมาย : สิบปีซี้สิบปีก็จะรอน้องอยู่ถึงไม่ได้เคียงคู่น้องมองเห็นแค่ตุ่มใส่น้ำก็เหมือนได้

นั่งเคียง

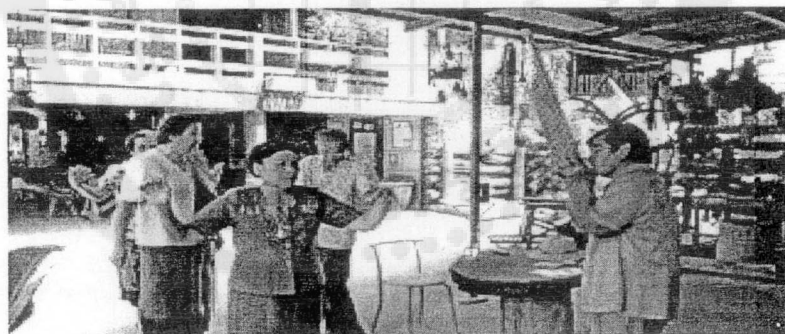
“อย่าให้เสียแสงอายเดินทางหิวหอด คือตั้งม้ายากน้ำเดือนห้าหอดหิว คั่นบ่กูร์ณา

อาย เห็นสิดายม้อยะแหม่งเห็นสิดายหอดแห้งหิวน้ำหอดแสง”

ความหมาย : อย่าให้เสียแรงที่ที่ต้องคั้นคั้นมาหาได้โปรดกรุณารับไมตรีที่ไว้อย่าแล้งน้ำใจนัก

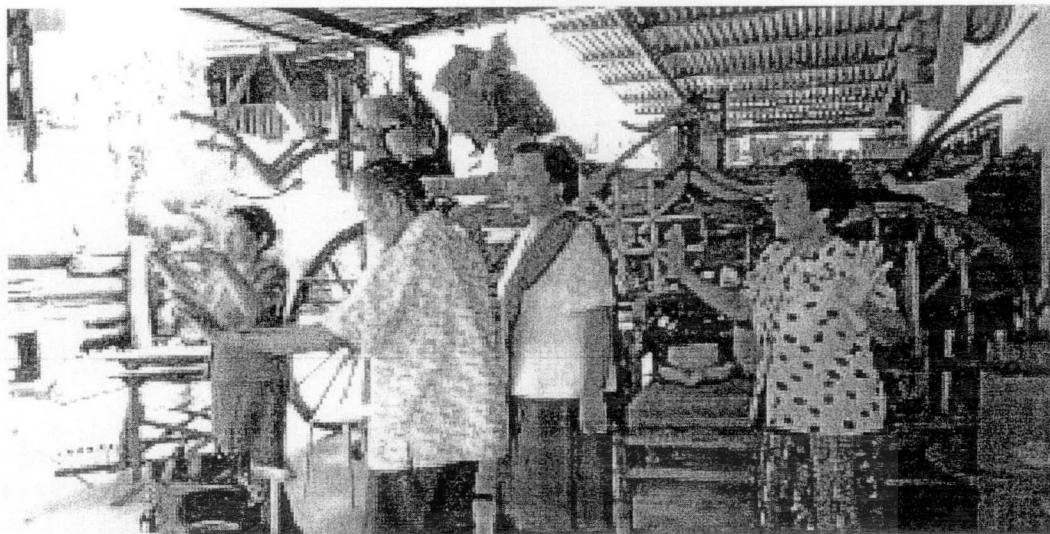
เลย

4. ลักษณะลายแคน เป็นการเป่าแคนให้จังหวะในการฟ้อน และจังหวะในการว่ากลอนผญา
ไปพร้อมๆกัน จึงไม่มีทำนอง มีแต่จังหวะที่เข้าใจกันระหว่างผู้ร้องและหมอแคน ซึ่งไม่มีลวดลาย
เท่ากับหมอแคนอีสาน เป็นการเป่าวนทำนองเพื่อให้จังหวะเท่านั้น

ภาพประกอบ 15 การแสดงกลอนลำเดือนห้า 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2555

5. ลักษณะการฟ้อน มีความแตกต่างจากการเซิ้ง เพราะเน้นลีลาความอ่อนช้อยที่มีมือจับ และ
การวาดแขน ผู้ชายวงกว้าง ผู้หญิงวงแคบ เนื่องจากจังหวะแคนกระตุ้นผู้ฟ้อนจะใช้วิธีย่อตัวตามจังหวะ
แคน แต่ก้าวเท้าเคลื่อนย้ายเป็นวงตามจังหวะของแคน มีข้อน่าสังเกตว่าเป็นความอ่อนช้อยที่ปรับปรุง
ให้เข้ากับบรรยากาศ ความสนุกสนานแบบการละเล่นพื้นบ้านอีสานด้วย

ภาพประกอบ 16 การฟ้อนประกอบกลอนลำเดือนห้า 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2555

3. ศึกษาวิเคราะห์ทำนองร้องลำเดือนห้า ของไทยวนบ้านสี่กั้ว อำเภอสี่กั้ว จังหวัด นครราชสีมา

3.1 ผญาเกี่ยว

เป็นผญาพูดคุยโต้ตอบกันระหว่างหนุ่มสาว การเกี่ยวสาวมักจะเป็นเวลาเย็นถึงเวลา กลางคืนที่ว่างจากงานกลางวันหรือการทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ บริเวณลานบ้านผญาเกี่ยวมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ก่อนและ เสียดสี ตัดพ้อ ต่อว่าต่อว่าโดยไม่นิยมพูดออกมาตรง ๆ พิณและเป่าแคนเป็นทำนองพื้นบ้าน พร้อมทั้งสนทนาเกี่ยวพาราสักันด้วยภาษาเฉพาะที่เรียกว่า ผญาเกี่ยว

3.1.1 โครงสร้างบทกลอน หรือเสียงเสนาะของกลอนลำ หมายถึง ความไพเราะของเสียง ในภาษาที่ใช้ประกอบด้วยจังหวะและสัมผัส พอดีเขียนเป็นแผนผังได้ดังนี้

$$\begin{array}{l}
 0000 \overline{000000} (00 \text{ เอย}) \\
 0000 \overline{000000} (60 \text{ เอย}) (0 \text{ เอย})
 \end{array}$$

ตัวอย่างเช่น

ว่ามีสองลือ แสงกระบองสั้นสอดปอง (คนงาม เอย)

แสงกะได้มองม่อง เมยคินนี้แม่นพูได้ (ทันชาหมยนา)

จึงหะในการว่าเพลงจะแบ่งได้ดังนี้

๐ ๐ ๐ / ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ / ๐ ๐ (๐ ๐ เอย)

๐ ๐ ๐ / ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ / ๐ ๐ (๐ ๐ เอย / ๐ เอย)

จำนวนคำตามแผนผังเป็นการสังเกตจากส่วนรวม แต่โดยความเป็นจริง เพลงพื้นบ้านมักจะยืดหยุ่นได้เสมอ อาศัยความหมายเป็นสำคัญ บางครั้งจึงใช้คำเกินไปหลายคำบางครั้งเพิ่มมาอีก 1 วรรคเต็มๆก็มี

3.1.2 บทกลอนลำ เป็นบทกลอนที่ให้ความหมายถึงสำนวนโวหารเปรียบเทียบ และโต้ตอบที่มีความหมายลึกซึ้ง สร้างความประทับใจด้วยวิธีการต่างๆ

1.การเปรียบเทียบคมคาย ตัวอย่างเช่น เปรียบเทียบว่า

ชาย

คือนั้นแล้วสติคังกันแล้ว (คนงามเอย) จกกระเห็นได้เว้าบ่หวังเซ้ามันงาย ฟ่าบ่หงายดินทรายแมนบ่ปิ่นหินยูน้ำบ่ฟูจิ้น แมนบอเซา (ดอกน่านองเอย)

ความหมาย

หากท้องฟ้าไม่หงาย ดินทรายไม่ปลิ้น ก้อนหินอยู่ในน้ำไม่ลอยจิ้น จะไม่หยุดเจรจากับน้อง

เลย

2.เนื้อความย้ำให้เห็นความสำคัญของเทศกาลวันสงกรานต์อันเป็นวันปีใหม่

ชาย

โปรดมาเล่นสงกรานต์ปีใหม่ (คนงามเอย) อคมาอะแอนฟอนนำอ้าย พูบอเค้ย (นันทินองเอย)

ความหมาย

โปรดลงมาเล่นสงกรานต์วันปีใหม่ อคใจลงมาฟอนรำเป็นตัวอย่าง ให้พี่ผู้ซึ่งไม่เคยฟอนรำฉีน้องเอย

3.การใช้สัญลักษณ์ เช่น พุดถึงพันธ์ข้าว แต่หมายถึงพันธ์คนได้

หญิง

น้องปี่สามี่เหล่าว บอมีแนวลิเข้าไฮ (พี่ชายเอย)คนแมนอ้ายบอไฮ เลยบอได้นอแนว
(พี่ชายเอย)

ความหมาย

น้องไม่มีสามี่ ไม่มีพันธุ์ข้าวไร่ พี่ชายเอย ถ้าพี่ไม่ให้ก็จะมีอะไรเป็นหน่อเป็นแนว (ทำ
พันธุ์) พี่ชายเอย

อักขรวิธีใช้อักขรวิธีการเขียนภาษาไทยธรรมดา ถอดเสียงตามที่ได้ยิน จากการเก็บข้อมูล แม้
คำเดียวกัน ถ้าฟังคนละครึ่ง ผู้ร้องก็ออกเสียงต่างไป ก็อาจเขียนต่างกันไปด้วย เช่น แอะแอนฟ่อน
อาจมีที่เป็น แอะแอนฟ่อน คนงามเอย อาจมีที่เป็นคั่นงามเอย หรือ คนงามเอย ทั้งนี้ขอให้ดู
ความหมายที่กำกับไว้ทุกบท

ชาย

โปรดลงมาเล่น สงกรานตี่ปีใหม่เทศกาล คนงามเอย อดมาแอะแอนซ่อนนำอ้าย พูบอคัย
นั้ดินองเอย

ความหมาย

ขอได้โปรดลงมาเล่น สงกรานตี่ปีใหม่เออะ คนงามเอย จงมาพ่อนรำกับพี่ผู้ไม่เคยเล่น

หญิง

คั่นแมนสองสามเหล่า คั่นหลังสิเอาบอคนงามเอย คั่นแมนสามสี่ห้า มาท่อมบว่าหลัง พี่ชาย
เอย อ้ายเอย

ความหมาย

ถ้าใส่สองสามคนละ คั่นหลังจะเอาไหม คนงามเอย ถ้าใส่สามสี่ห้ามาเถิดไม่ว่าอะไร พี่ชาย
เอย พี่ชาย

ชาย

โชคบัดหล่ามาลุนพี่ บอว่าคนงามเอย สี่และห้าคน มาท่อนบอลาหยังพี่มานางเอย

ความหมาย

โชคครั้งสุดท้ายมาหลังพี่ไม่ว่า คนงามเอย สี่และห้าจะมาเถิดไม่ว่าอะไรพี่มาน้องเอย

หญิง

พี่สิลงมาเล่น กุดสงกรานตี่ปีใหม่ คั่นงามเอย สามค่านางสิมาแอะแอนพ่อนสิมาซ่อนใส่แคน
พี่ชายเอย อ้ายเอย

ความหมาย

ที่จะมาเล่น ทรุษสงกรานต์ปีใหม่ คนงามเอย สาวค่านางจะมาพื่อนรำให้เข้ากับจิงหะแคน
พี่ชายเอย พี่เอย

ชาย

นางนี้ลงมาเล่น ลิมี่สองแล้วลือไป ตามันมนเอย หรือบอมมีคูซ้อน มาอ้อนยูสอง ละนานาง
เอย

ความหมาย

นางนี้ลงมาเล่น จะมีสองแล้วหรือไม่ ตากลมเอย หรือไม่มีคูซ้อน มาอ้อนอยู่สองละนาง
น้องเอย

หญิง

น้องบ่อมมีใสแล้ว บ่นี้เนวสิแต่้มตอ คนงามเอย น้องกระแจ็งคออ้ายทั้งที่กะจิงลำ พี่ชายเอย
อ้ายเอย

ความหมาย

น้องไม่มีที่ไหนแล้ว ไม่มีอะไรจะแต่้มตอ คนงามเอย น้องก็แจ็งค่อพี่ ทั้งพี่ก็จิงลำ พี่ชายเอย
พี่เอย

ชาย

ว่าบ่อมมีสองลือ แสงกระบองสังสอดปอง คนงามเอย แสงกะได้มองมอง เมียคีนนี้ แมนพูได้
ทันซามัยนา

ความหมาย

ว่าไม่มีสองหรือ แสงได้ทำไม่ถึง ลอดส่องกระดาน คนงามเอย แสงได้วับๆแววๆ เมียคีนนี้
ไซผู้ใด ทันสมัยนา

หญิง

น้องบ่อมมีสามี่แล้ว บ่อมมีเนวสิเข้าไซ พี่ชายเอย คั้นแมนอ้ายบ่อไซ เลยบ่อได้นอเน้ว พี่ชาย
เอย

ความหมาย

น้องไม่มีเสียแล้ว ไม่มีพันซ์ข้าวไร่ พี่ชายเอย ถ้าพี่ไม่ใช่ เลยไม่ได้ทำพันซ์ พี่ชายเอย

ชาย

ว่าบอมีสองสี่ สั่งมาเป็นบาปบาง ชังนายเอย วาให้ลางบอกอ้าง สั่งมาได้ผูกควาย พี่มานองเอย

ความหมาย

ถ้าไม่มีสองหรือ ทำไม่ถึงเป็นรุ่งรัง เจ้าผู้ที่มีลักษณะเหมือนเจ้านายเอยว่าให้ถุ่นไม่กว้าง
ทำไม่ถึงใช้ผูกควาย พี่มาน้องเอย

หญิง

มีบอแม่มีแต่เคี้ยเขา พี่ชายเอย เคี้ยสิเอามันบอมีมาได้ มีแต่เคี้ยเกี่ยวไม่ถึงได้กะบอลง ละพอ

อายเอย

ความหมาย

มีแน่ๆ มีแต่เคี้ยว (เคี้ยวญาติ) ของเขา พี่ชายเอย เคี้ยว (เคี้ยวญาติ) ที่จะเอามันไม่มีมาได้
มีแต่เคี้ยว (เกี้ยว) เกี่ยวไม้ ถึงดิ่งได้ก็ไม่ลงละหนอพี่เอย

ชาย

วบบอมีสองสี่ สั่งมาเป็นบาปบาง พระนางเอย เคี้ยวพี่สี่แถมเบ็ง สองฟापข้าง เป็นพุ่มมด
แดงนี่น่าน้องเอย

ความหมาย

ว่าไม่มีสองหรือ ทำไม่ถึงพระรุ่งพระรังอย่างนั้น พระนางเอย เคี้ยวนี้หรือเหลียวดูสองข้างของ
เธอ เป็นกลุ่มๆ เหมือนกับมดแดง นี่น่าน้องเอย

หญิง

น้องนี้ลงอาบน้ำสิเห็นบุญอ้ายอยู่ พี่ชายเอย บุญอ้ายอยู่พุ้น สิมาเยี่ยมห้อง อีน้ำง นั้นเด อ้าย
เอย

ความหมาย

น้องนี้ลงอาบน้ำ จะเห็นบุญพ็อยู่ พี่ชายเอย บุญพ็อยู่โน้น จะมีมาเยี่ยมห้องน้องนาง นั้น
แหละพี่เอย

ชาย

คือกินแล้ว สิดังเคี้ยวกินแล้ว คั้นง้ามเอย พี่นี้่น้อ ก้อจึงมาเห็นหน้าสาวค้ำยา ยอดสง่า
ปรารณานี้่น้อ อยาได้เอาไว้ซ้อนฮวบสองพี่เคนองเอย

ความหมาย

เหมือนกันนั้นแหละ เป็นอย่างเดียวกันนั้นแหละ คนงามเอ๋ย พี่นี่ะก็จึงได้มาเห็นหน้า สาวน้อยคนสวย ปรารถนาอยากจะได้เอาไว้เป็นคู่ซ้อร่วมสนอง นี่แหละน้องเอ๋ย

หญิง

นี่ละหนอพี่น้า เจ้าพุกอกมป่อง ตัดผมลอนกระด้อนสั้น สนค่น้ำมเอ๋ย ขึ้นเจ้าให้อีสาวค่านาง คงคั่นคั่นคั้น ผีน่านแม่่นด้วย พี่ชายเอ๋ย อ้ายเอ๋ย

ความหมาย

นี่ละหนอท่านว่า เจ้าผู้คอกกลมเป็นปล้อง ตัดผมลอนกระด้นเป็นหล่นหล่น คนงามเอ๋ย ถ้าจะให้พี่น้องนางนี้กระสันจนคั้น เป็นน้ำไม่ใช่คนพี่ชายเอ๋ย พี่เอ๋ย

ชาย

สั่งมาเจ้าห้อยห้อย คือหัวตอกะลังดำ คนงามเอ๋ย น้องมาเว้ายอ่ยหัวข้างกายคั้น นั้นตีน้องเอ๋ย

ความหมาย

ทำไมถึงพุดยอ่ยอ่ย เหมือนหัวตอลงดำ คนงามเอ๋ย น้องทำไมถึงพุดยอ่ยๆ เหมือนหัวข้างมาเกยคน นั้นแหละน้องเอ๋ย

หญิง

น้องบ่อเคยเว้าห้อย บ่อเพิ่นยอ่โต น้องบ่อเคยเว้าเหล่น คือเห็นหยอกไก่ พี่ชายเอ๋ย คั้นแม่่นคั้นใหญ่แล้ว ตัวอ้ายอย่าหลบ พี่ชายเอ๋ย พี่เอ๋ย

ความหมาย

น้องไม่เคยพุดยอ่ย ย่อท่านย่อตัวพี่ชายเอ๋ย น้องไม่เคยพุดเล่นเหมือนอีเห็นหยอกไก่ พี่ชายเอ๋ย ถ้าเป็นผู้ใหญ่จริงๆ แล้ว ต่อพี่อย่าหลบพี่ชายเอ๋ย พี่เอ๋ย

ชาย

คือนั้นแล้วสิดังเดียวกันแล้ว คั้นงามเอ๋ย พี่นี่เห็นหลายแล้ว เขายังตัวลาย มันบ่อคือคั้งอ้าย สิใจมันดอกเที่ยงธรรม นั้นตีน้องเอ๋ย

ความหมาย

เหมือนกันนั้นแหละ อย่างเดียวกันนั้นแหละ คนงามเอ๋ย พี่นี่เห็นมากแล้ว ผู้หญิงตัวร้ายมันไม่เหมือนดั่งใจพี่ ในมันเที่ยงธรรม นั้นแหละน้องเอ๋ย

หญิง

คือนั่นแล้วสิคือกันนั้นแล้ว คั้นจ้ามเอย คั้นบ่อมก่นองบอเว่คั้นบอ เอน้องบ้อวา คินบอเป็น
ทำนองบ่ไล่ควายลั้ง ว่าสิเอาแท้ๆ พี่ชายนอสั๊กหน พี่ชายเอย อ้ายเอย

ความหมาย

เหมือนกันนั้นแหละ เหมือนกันนั้นแหละ คนงามเอย ถ้าไม่รักน้องจะไม่พูด ถ้าไม่เอาน้องก็
ไม่ว่า ถ้าไม่เป็นทำน้าน้องก็ไม่ไล่ควายลง ว่าจะเอาแท้ๆ พี่ชายนอสั๊กหน พี่ชายเอย พี่เอย

ชาย

คือนั่นแล้ว สิดั่งเดียนั้นแล้ว คั้นจ้ามเอย พี่นี่น้อคำคอแก้ พ่อหวังวางให้หางมันฟาด คำแดง
แต่ คำแพงแก้ ให้คอแก้ขาดกระเด็น นั้นดินองเอย

ความหมาย

เหมือนกันนั้นแหละ เหมือนกันนั้นแหละ คนงามเอย พี่นี่น้อคำคอตุ๊กแก ไม่หวังปล่อยให้
หางมันฟาด จำคำจริงๆ ให้คอตุ๊กแกขาดกระเด็น นั้นแหละน้องเอย

หญิง

คือนั้นแหละ สิดั่งกันนั้นแหละ คั้นงามเอย สาวค่านางนี้หนา ตกกระเท็นได้คำคอแก้ บอ
หวังให้เหล่าเทีย สาวค่านางสีคำแดงแก้ สาวค่านางสีคำแดงแก้ ให้คอแก้ขาดกระเด็น พี่ชายเอย อ้าย
เอย

ความหมาย

เหมือนกันนั้นแหละ เหมือนกันนั้นแหละ คนงามเอย สาวค่านางนี้หนา ได้มีโอกาสคำคอ
แก้เหล่าแล้ว ก็ไม่หวังวางให้เหล่านั้นหด สาวค่านางจำคำจริงๆ กำจ้งๆ ให้คอแก้ขาดกระเด็น
พี่ชายเอย พี่เอย

ชาย

ตกกระเท็นสิหนอได้เว้า บอหวังเซ้าดอกมันหน้ายท้าย เจ้ายังคั้นจ้ามเอย คั้นบอได้เฮินพอ
อิน้อยแม่อิน้อยเสียแล้ว แม่บอเซ้า นั้นดินองเอย

ความหมาย

เมื่อมีโอกาสได้พูดแล้ว ไม่หวังหยุดให้มันหน้อยกันดอก เจ้าผู้คนสวย เจ้าคนงามเอย ถ้า
ไม่ได้เรียกพ่ออินุเสียแล้ว จะไม่หยุด นั้นแหละน้องเอย

หญิง

คือนั่นแหละก็คือกันนั่นแหละ คั่นงามเอย ตกกระเท็นได้เว้า ตกกระเท็นไว้เว้า บอควังเขา
ให้เขาเงินชู่เถา คั่นแมนเขากะชู่บอเข้ากระชู่ แม่ซ้าแมนบอเข้าพีซ่ายเอยอ้ายเอย

ความหมาย

เหมือนกันนั่นแหละ ก็เหมือนกันนั่นแหละ คนงามเอย ตกกระเท็นได้เว้า เมื่อมีโอกาสได้พูด
ไม่หวังหยุด ไม่หวังหยุดให้เขาเรียกชู่เก่า ถ้าหยุดเขาก็เรียกว่าชู่ ถ้าอย่างนี้ก็ไม่ต้องหยุด พี่ชายเอย
พี่ชาย

ชาย

ตกกระเท็นได้เว้าบอหวังเข้าให้ผู้อื่น คนงามเอย เขาไม่ได้เงินพออีน้อย แม่อีน้อย สิเสียแล้ว
แมนบอเข้าคอกนานางเอย

ความหมาย

เมื่อมีโอกาสได้พูด ไม่หวังหยุดให้คนอื่น คนงามเอย เขาไม่ได้เรียก พ่ออีนุ แม่อีนุเสียแล้ว
จะไม่หยุด คอกนะน้องเอย

หญิง

คือกินแล้ว ดังเดียนั่นแหละ คั่นงามเอย ตกกระเท็นได้เว้ามันงาย คั่นบอได้พูพี สิหวังเอา
พูนอง คั่นบอได้ฮวมห้อง สาแล้วแมนบอข้อม พี่ซ่ายเอย อ้ายเอย

ความหมาย

เหมือนกันนั่นแหละ เป็นอย่างเดียวกันนั่นแหละ คนงามเอย เมื่อมีโอกาส ได้พูด ไม่หวัง
หยุด เพราะมันง่ายเกินไป ถ้าไม่ได้ผู้เป็นที่ จะหวังเอาผู้เป็นน้อง ถ้าไม่ได้ร่วมห้องเสียแล้ว คงจะไม่
ยอมพี่ชายเอย พี่เอย

ชาย

คือนั่นแล้ว สิดังกินแล้ว คั่นงามเอย ตกกระเท็นได้เว้า บอหวังเข้ามันงาย ฟ่าบอหงายคิน
ทราย แมนบอปิ่น หินยูน้าบอพูจิ้น แมนบอเขา คอกนาน้องเอย

ความหมาย

เหมือนกันนั่นแหละ เป็นอย่างเดียวกันนั่นแหละ คนงามเอย เมื่อมีโอกาสได้พูดไม่หวังหยุด
เพราะมันง่ายเกินไป ท้องฟ้าไม่หงาย คินทรายไม่ปลิ้น ก้อนหินอยู่ในน้ำไม่ลอยขึ้น จะไม่หยุดหรือ
นะน้องเอย

หญิง

คือนั่นแล้ว สิดังเดียนั้นแหละ คั่นง้ามเอย คนสิไฮพ่องไล้ฮ้ายบอหวังไล้ สีมง่าย ฟ่าบอพา
หัวปลาหมัด จัตุรัสบอฮ่าง บอวางฮ้ายให้พูได้ พี่ซ่ายเอย ฮ้ายเอย

ความหมาย

เหมือนกันนั่นแหละ เป็นอย่างเดียวกันนั่นแหละ คนงามเอย ถ้าจะให้พี่น้องจากพี่ มีมีจากง่าย ๆ
หรืออก ถ้าฟ้าไม่ผ่าหัวปลากริม เมืองจัตุรัสไม่ร้าง จะไม่ยอมวางพี่ให้ผู้ใดเลย พี่ซ่ายเอย พี่เอย

ชาย

คือนั่นแหละสิดังเดียนั้นแหละ คั่นง้ามเอย ตกกระเด็นได้เว้าบอหวังเขาให้ผู้พิน ชูกระแมน
เจ้าเมียบะแมนเจ้า สิบอเว้าให้พูเดียว ละเคนองเอย

ความหมาย

เหมือนกันนั่นแหละ เป็นอย่างเดียวกันนั่นแหละ คนงามเอย เมื่อมีโอกาสได้พูด ไม่ต้องหยุด
ให้ผู้อื่น ชูก็ไซ้เธอ เมียบก็ไซ้เธอ จะขอพูดแต่ผู้เดียวหรือกนะน้องเอย

หญิง

คนสิให้น้องไล้สิมฮ้าย บอหวังไล้สิมง่าย คั่นงามเอย สิคิ้วค้ำบ่อเป็น โลกเท่อเล่อ บอเป็น โลก
เท่อเล่อ บอไลฮ้ายให้พูได้ ดอกเคื่อ ฮ้ายเอย

ความหมาย

ถ้าจะให้พี่สิมง่าย ๆ หรือกคนงามเอย ถ้าเมืองสิคิ้วไม่เป็น โลกเป็นป่าเสียแล้ว จะไม่ทิ้งพี่ซาย
ให้ใครเลย หรือกนะพี่เอย

ชาย

ตัวคอกน้องสิตัวพี่คอกน้อง คั่นงามเอย ตัวพี่กำทรายสูงสิหว่านลงในน้ำพ็อยากถามเค้ แล้ว
น้องสิท้องค้ำน้องฮุน น้องนี้สั่งม้าเล่น สิมิฝัวแล้วสิไป หรือซิมิแต่ซู่ฝัวฮ่อนแมนพูได้ นั้นเคนองเอย

ความหมาย

โกหกหรือน้อง โกหกพี่หรือน้อง คนงามเอย ตัวพี่กำทรายอยู่เบื้องสูง จะหว่านลงไปใต้น้ำ
พ็อยากถามนะน้อง พ็อยากถามนะน้อง เจ้าทองค้ำน้องคนสวย น้องพี่ลงมาเล่นมีฝัวแล้วหรือยัง หรือ
เจ้ามีแต่ซู่ฝัวฮ่อนเป็นใคร นั้นแหละน้องเอย

หญิง

สาวค่านางยังปอดอ้อยส้อย เสมอด้วยคางคอสวยเอย คามบอห่อหนอน้อย บอห่อซ้อน ซือบ
อแ่มนัวน่องกะบอมิ พี่ชายเอย อ้ายเอย

ความหมาย

สาวค่านางยังบริสุทธิ์ผุดผ่อง เหมือนดั่งต้นอ้อยที่อยู่กลางกอ คนสวยเอย คามไม้ห่อหน่อ
น้อยๆ ที่ไม่ซ้อน พุดซ้อๆ ผัวน้องก็ไม่มีพี่ชายเอย พี่เอย

ชาย

เขากะสื้อสื้อแล้ว แผลวแดงค้อคาน คันจ้ามเอย คันแม่นไก่น้อย ย่านสามมือบ่อเขี่ยกิน ละ
เคน้องเอย

ความหมาย

เขาก้สื้อสื้อแล้วเหยี่ยวแดงค้อคาง คนงามเอย ถ้าเป็นไก่น้อยจะกลัว 3 วันดีไม่เขี่ยอาหารกิน
หรือคนะน้องเอย

หญิง

เขากะสื้อสื้อแล้ว วานกเขาตู้บ้านน้องขึ้นห้อง สวยเอย นกเขาทองบ้านน้องขึ้นม้วน เขาเอา
ไปต่อตุ้มสามมือแมนบอจัน พี่ชายเอย อ้ายเอย

ความหมาย

เขากะสื้อสื้อแล้ว ว่านกเขาใหญ่บ้านน้องขึ้นเสียงก้งวาน สวยเอย นกเขาทองบ้านน้องขึ้น
เพราะ เขาเอาใส่กรงไปต่อ 3 วันไม่เห็นขัน พี่ชายเอย พี่เอย

ชาย

เขากะสื้อสื้อแล้ว ว่าบ้านน้องกะคินค่าน้ำชุ่ม คันงามเอย มีทั้งปกคุมบ้อน ปาแคแกลงทาง
นั้นเคนางเอย

ความหมาย

เขาก้สื้อสื้อแล้ว ว่าบ้านน้องคินค่าน้ำชุ่ม คนงามเอย มีทั้งปลากุ่มผุด ปลาแค่ (ปลาจระเข้)
แกลงทาง นั้นแหละน้องเอย

หญิง

ย่านพอจริงมาว่าเสมอความอ้ายวา คันงามเอย คันแม่นจริงคือจ้งว่า เอาเอาเค้อจ้งว่า คันวา
เป็นนางได้ สิเอาเจ้าบอโร พี่ชายเอย อ้ายเอย

ความหมาย

คำที่พี่พูดจะไม่จริง คนงามเอ๋ย ถ้าจริงเหมือนดังพูด เอาจริงจึ่งพูดนะ ถ้าเข้าทำจริงจะเอา เธออย่างไม้อ้อ พี่ชายเอ๋ย พี่เอ๋ย

ชาย

เจ้าพุดอกป้อง ตัดผมลอนกะติเป็นลั่นลั่น คั่นจ้ามเอ๋ย ไผบอแค้นคั่น คีทำบอแมนคั่น ละ นานางเอ๋ย

ความหมาย

เจ้าผู้คอกลมเป็นปล้อง ตัดผมลอนเป็นหลั่นหลั่น คนงามเอ๋ย ใครไม่เคย แค้นคั่น คีทำ ไม่ใช่คน ละ นาน้องเอ๋ย

หญิง

พี่ละน้อ หมายถึงบอกขอดหญ้าคำ พี่ชายเอ๋ย หมายถึงบอกขอดหญ้าแฝก คีทำไม่ใช่คน ละ นาน้องเอ๋ย

ความหมาย

พี่ละน้อ จับจองที่ไร่ ทำไมไม่ขอดหญ้าคำ พี่ชายเอ๋ย จับจองที่นาทำไมไม่ขอดหญ้าแฝก ถ้า พี่รักน้องจะไปหมายมันที่ตรงไหน พี่ชายเอ๋ย พี่เอ๋ย

ชาย

คือนั้นแหละ สิดังเดียนั้นแล้ว คั่นงามเอ๋ย คั่นบอจริงที่บอว่า คั่นบอเอาพี่บอว่า คั่นเป็นทำ ลีได้ไลคอยลั้ง ตั้งประสงค่านาน้องสาแล้วจิงคอยม้า นี้เคนองเอ๋ย

ความหมาย

เหมือนนั้นแหละ อย่างเดียวกันนั้นแหละ คนงามเอ๋ย ถ้าไม่จริงพี่ไม่พูด ถ้าไม่เอาพี่ไม่จา ถ้า เป็นท่าจะได้ไล่ควายลง ตั้งใจประสงค่านาน้องเสียแล้ว จิงค้อยมานี้นะน้องเอ๋ย

หญิง

คือนั้นแล้ว สิดังเดียนั้นแล้วสวยเอ๋ย ใจประสงคแล้ว จิงได้แบกคั่น ม้าเด้อ้าย ใจประสงค ทางหลัง จิงแบกคั่นม้าพร้อม พี่ชายเอ๋ย อ้ายเอ๋ย

ความหมาย

เหมือนนั้นแหละ อย่างเดียวกันนั้นแหละ สวยเอ๋ย ใจประสงคแล้วจิงได้ แบกคั่นมานะพี่ ใจประสงคทางหลัง จิงได้แบกคั่นมาพร้อม พี่ชายเอ๋ย พี่เอ๋ย

ชาย

ตกกระเท็นได้ป้าสิหวังฟันคูซุงา คั่นง้ามเอย คั่นแม่นมีคอบอาน คั่นแม่นฆอนบอเป็ เสียแล้ว
แม่นบอเข้า นีนานองเอย

ความหมาย

เมื่อมีโอกาสได้โค่น จะหวังฟันทุกๆสิ่ง คนงามเอย ถ้ามีคไม้บิ้น ถ้าฆวานไม้บิดเสียแล้ว จะ
ไม่หยุด นีนะน้องเอย

หญิง

คั่นแม่นตกกระเท็นได้ป้า สิลำฮ้อนคมทุกงา ตามันเอย ห่าได้ออกนอกสวน ห่าได้สวนนอก
ฮั่ว สีน่าป้า อยู่สู่ล้า นันนา ฮ้ายเอย

ความหมาย

เมื่อมีโอกาสได้โค่น จะริดกิ่งครบทุกกิ่ง ตากลมเอย บางที่ได้ออกไปนอกสวน บางที่ได้ชวน
ออกนอกกริ้ว จะตากมโค่นทุกทุกต้น นะพี่เอย

ชาย

ตกกระเท็นได้เว้า บอหวังเข้าให้มันนาย คั่นงามเอย คั่นเขาบอได้เงิน พออีน้อย แมอีน้อย
แมนบอเข้า นีนานางเอย

ความหมาย

เมื่อมีโอกาสได้พูด ไม่หวังหยุดให้มันหน้าย คนงามเอย คั่นเขาไม่ได้เรียก พอไอ้หนู แมอี่
หนูเสียแล้ว จะไม่หยุดนีนานา น้องเอย

หญิง

คือนั่นแล้ว สิคือกั้นนั่นแหละสวยเอย พอเตเหลียวเห็นหน้า นีกวาเทวดามาแต่ฟ้า ย้อน
หย่อย ฮีโพธิ์ทองคำก้อน ฟูได้ป้อนหย่อนลง พี่ชายเอย ฮ้ายเอย

ความหมาย

เหมือนนั่นแหละ จะเหมือนกั้นนั่นแหละสวยเอย พอเหลียวเห็นหน้า นีกว่าเทวดามาแต่ฟ้า
ไกลสิบ เจ้าโพธิ์ทองคำก้อน ใครเป็นคนหย่อนลงมา พี่ชายเอย พี่เอย

ชาย

พี่บอจบปิ่นได้แล้ว คั่นบอจ้ามปิ่นได้แล้ว หนูตามีให้น้องเหลียวเบ็ง คั่นงามเอย คั่นแม้มักฮ้าย
บอได้เอาใส่เฮ็ดหยัง ฟูได้สับผ่ากั้นบังไว้ไม่เห็นนนั้นน้องเอย

ความหมาย

พี่ไม่สวยเท่าไหร่หรือ พี่ไม่งามเท่าไหร่หรือ พูตามีได้ขอให้น้องเหลียวดูคนงามเอ๋ย ถ้าแม่พี่
ไม่ได้เอาใส่ทำอะไรไม่ได้เปลี่ยนผ้ากันบังไว้ไม่ให้เห็นนั้นนะน้องเอ๋ย

หญิง

จริงบอ่อ้ายสี่ชมพู่ยังอ้ายว่า พอซ่ายเอ๋ย คั่นบ่อจริงเค้อ้าย อย่าเว้า คั่นบอเอาเค้อ้ายขอกวา
จริงๆเค้อัจงว่า เอาๆเค้อัจงว่า คั่นบอทาล้วนๆ ขาชวนน้อง เข้าบอนน้อง พี่ซ่ายเอ๋ย อ้ายเอ๋ย

ความหมาย

จริงไหมพี่สี่ชมพู่อย่างที่ว่า นะชายเอ๋ย ถ้าไม่จริงนะพี่อย่าพูด ถ้าไม่เอานะพี่อย่าจา จริงๆนะ
ค้อยพูด เอาๆนะค้อยจา ถ้าไม่เป็นท่าล้วนๆ อย่าชนน้องเข้าที่นอน พี่ซ่ายเอ๋ย พี่เอ๋ย

ชาย

คั่นแม่นจริงกันแท้ แแบมือมาขอให้อ้ายจูบก่อน คั่นงามเอ๋ย คั่นบ่อเฮ็ดจั้งจั้ง สะอวบอ้าย
บอเชื่อใจ นีนานองเอ๋ย

ความหมาย

ถ้าจะจริงกันแท้ แแบมือมาขอให้พี่จูบก่อน คนงามเอ๋ย ถ้าไม่ทำอย่างนั้น ตัวพี่ไม่เชื่อใจ นี้นะ
น้องเอ๋ย

หญิง

คั่นบอจริงน้องบอว่า คั่นบอเอาน้องบอว่า พี่ซ่ายเอ๋ย ฝนตกกะหัดได้ ไฟไม่คะริบเอา พี่ซ่าย
เอ๋ย อ้ายเอ๋ย

ความหมาย

ถ้าไม่จริงน้องไม่พูด ถ้าไม่เอาน้องไม่จา พี่ซ่ายเอ๋ย ฝนตกก็ค้องได้ ไฟไหม้ก็ริบเอา พี่ซ่าย
เอ๋ย พี่เอ๋ย

ชาย

พี่กะเห็นหลายแล้วเนวอึงนั้นตัวลาย คั่นงามเอ๋ย คั่นตัวหลายหลอกสิ้น บอจริงแท้แน้นอน
นั้นเคนองเอ๋ย

ความหมาย

พี่ก็เห็นมามากแล้ว พวกผู้หญิงนั้นตัวร้าย คนงามเอ๋ย ถ้าใช้ลิ้นโกหกมากๆ ไม่จริงแท้แน้นอน
นั้นนะน้องเอ๋ย

หญิง

คันบอจริงน้องบอว่า คันบอเอน้องบอว่า คันง้ามเอย คันบรจจริงน้องบอว่า คันบอเอน้องบอว่า คันเป็นทำลั่ววนๆ สีเอา อ้ายอย่างบอขอ พี่ช้ายเอย อ้ายเอย

ความหมาย

ถ้าไม่จริงน้องไม่พูด ถ้าไม่เอน้องไม่ว่า คนงามเอย ถ้าไม่จริงน้องไม่พูด ถ้าไม่เอน้องไม่ว่า ถ้าเป็นทำลั่ววนๆ จะเอาพี่อย่างไรอ พี่ช้ายเอย พี่เอย

ชาย

คันบอจริงพี่บอว่า คันบอเอาพี่บอว่า ตามันๆเอย คันเป็นทาจังสิได้ ไล่ควายลั้ง คันประสงค์ต่อน้องปานนี้จิงดาวม่า นั้นเคนองเอย

ความหมาย

ถ้าไม่จริงพี่ไม่พูด ถ้าไม่เอาพี่ไม่ว่า ตากลมๆเอย ถ้าเป็นทำจิงจะไล่ควายลง เพราะประสงค์ต่อน้อง จิงได้มานั้นน้องนะ

หญิง

ในประสงค์แล้วจิงลัดทางมาหาพี่ช้ายเอย ใจประสงค์ดีแล้วลิตัด นำม้ำลอด คันแมนม้ำฮอด แล้วสิเป็นแก้วหน่วยบอใส พี่ช้ายเอย อ้ายเอย

ความหมาย

ใจประสงค์แล้ว จิงลัดทางมาหาพี่ช้ายเอย ใจประสงค์แล้วจิงลัดนามาจนถึง ถ้าแม่มาถึงแล้วชกลายเป็นแก้วไม่สดใส พี่ช้ายเอย พี่เอย

ชาย

พี่ประสงค์ต่อน้อง จิงคั้นทงมาหา คันง้ามเอย คันประสงค์คำอ้ายจิงลวงมาปานนี้ มักหากมันตี อ้ายช้ายหมอล้ำคิดฮ้ำ คิดฮอด น้องอ้ำล้า เสียแล้วจิงตำวมา ละเคนองเอย

ความหมาย

พี่ประสงค์ต่อน้อง จิงคั้นท่งมาหา คนงามเอย เพราะประสงค์นวลน้องจิงลวงมาอย่างนี้ มันขาดเป็นเพราะพี่ช้ายหมอล้ำคิดฮ้ำ คิดถึงนางจิงจริงๆ แล้วจิงคินมาละน้องเอย

หญิง

น้องกะคิดฮอดอ้าย มือหนึ่งพันหน สวยเอย ถึงเวลาเท่าเห็น เอ้าเท่ามาทัง ความคิดตันยังแท้คำเท่าบอฮายหลัง พี่ช้ายเอย อ้ายเอย

ความหมาย

น้องนี่คิดถึงพี่วันละพันหน คนสวยเอ๋ย ถึงเวลากินข้าวเห็นเงาอยู่ข้างๆ ความคิดก็ตื่นเต้นแท้
กลืนข้าวไม่ไคร่ลง พี่ชายเอ๋ย พี่เอ๋ย

ชาย

คือนั่นแล้วสิคือดังเดิวนั้นแล้ว คั้นจ้ามเอ๋ย พี่นี่คิดฮอดน้อง สิมิเมียสามข้าม ดันแม่นข้ามห
นึ่งนั้น ยามค้ำมอเท่าแวง นั้นนานองเอ๋ย

ความหมาย

เหมือนนั้นแหละ เหมือนอย่างเดียวกันนั้นแหละ คนงามเอ๋ย พี่นี่คิดถึงน้องจะดีเมื่อสามยาม
ถ้าเป็นยามหนึ่งนั้น ยามตั้งหม้อข้าวตอนเย็น นั้นหนานองเอ๋ย

หญิง

น้องพี่คิดฮอด อ้ายกินหยั่งจั่งสิเปีย คั้นจ้ามเอ๋ย กินบักเจือแกงใส่เนื้ออะพอเผ่าคิดฮอดนำ
พี่ชายเอ๋ย

ความหมาย

น้องนี่คิดถึงพี่กินอะไรจึงจะเมื่อ คนงามเอ๋ย กินแกงมะเขือใส่เนื้อ ก็ยังทำให้น้องคิดถึงพี่ชาย
เอ๋ย

กลอนรำเดือนห้า สำนวนเก่า

หญิง

คนสวยเอ๋ย บอกน้อยๆ น้องเหลือวว่าบมีปิง บมีไฟชิง น้องจึงเต็มใจว่า น้องเว้าแล้ว เคยเค้า
เพื่อนโป่งมา

ความหมาย

แรกนึกว่าไม่มีคนรัก แต่พอคุยกันไปแล้วกลับมีแฟนมาหา

ชาย

โ้ยบมีใสแหล่ว บมีเคยสิเกี่ยวกิ้ง มีแต่เคยเกี่ยวไม้ ดิงได้แต่บ่ลง

ความหมาย

ไม่มีคนรักที่ไหนหรอก เปรียบเหมือนไปเกาะเกี่ยวกิ้งไม้ดิงไม่ลง

หญิง

ว่าบมีใสหรือสั่งมาเป็นหยาบอย่าง ว่าได้ล่างบ่ก้วง สั่งมาได้ยุคควาย

ความหมาย

ไม่มีสิ่งใดมาคิดกัน

หญิง

อายนี้ลงมาเล่นมีสองหรือว่าบ่ หรือว่ามีแต่ชู เมียชีซ็อนกะบ่มี

ความหมาย

พี่มาเล่นสงกรานต์นี้ก็มีคู่หรือเปล่า หรือว่ามีแต่ชูเมียไม่มี

3.1.3 ทำนองร้องและวิธีร้อง

ชาย เออละพอแต่เหลียวเห็นหน้า ดอกขาวมาเป็นเวิน คนผู้ดีเอย บ่าวพี่ชายว่าชีเอ็นตัวน้องบ่ปาก
หนัก นอนคนผู้ดีเอย

---ล	ซลซล	-รฟล	-ล-ซ	-ร-ฟ	-คคค	---ซ	---ซ
---เออ ละพอ	แต่เหลียว เห็นหน้า	-ดอกขาว มา	-เป็น-เวิน	---คน	-ผู้ดีเอย	----	---มา
ลซลซร	-ฟ-ซ	-ฟซล	ลซฟร	---ค	----	----	----
บ่าวพี่ชาย ว่าชีเอ็น	-ตัว-น้อง	-บ่ปาก หนัก	นอนคน ผู้ดี	---เอย	----	----	----

หญิง พอแต่เหลียวเห็นหน้า อยากจะจาหนอลามข่าว น้องอยากถามข่าวอ้ายว่ามีไผมาบ่ หรือว่ามีแต่ชู
นางซ็อนอ้ายบ่มี น้อเกยข้าง

---ซ	มร มฟ	-รฟล	-ฟ-ซ	---ซ	ลซฟร	-มร ม	-ล-ล
---พอ	แต่เหลียว เห็นหน้า	-อยากจะ จา	-ถาม-ข่าว	---น้อง	อยากถาม ข่าวอ้าย	-ว่ามีไผ	-มา-บ่
---ร	-ค-ร	ซลฟซ	---ม	----	-ร-ม	---ร	-ค-ค
---หรือ	-ว่า-มี	แต่ชูนาง ซ็อน	---อ้าย	----	-บ่-มี	---น้อ	-เกย-ข้าง

ชาย อ้ายนี้หนาเป็นพ่ออ้าย เป็นพ่ออ้าย เมียตายหลายปีมาโดนแล้ว กะอยากจะทำคู่ซ้อ นานอนกลิ้ง นางใหญ่บ่สนบ่

----	----	---ล	-ช-ร	-ฟชล	-ช-ร	-ฟชล	-ค-ร
----	----	---อ้าย	-นี้-หนา	-เป็นพ่อ อ้าย	-เมีย-ตาย	-มาหลาย ปี	-โดน-แล้ว
----	ลชฟร	-ฟ-ล	---ช	-ช-ค	-ฟ-ล	-ช-ร	---ค
----	ละ อยาก จะ หา	-คู่-ซ้อ	---มา	-นอน- กลิ้ง	-นาง-ใหญ่	-สน-ใจ	---บ่

หญิง คับบ่จิงน้องก็บ่เว้า คับไผบ่เอน้องก็บ่ว่า ผู้บ่าวถ้าอ้ายเอย ความไค่จิงน้องจั้งเว้า ความไค่เอนแต่
น้องจ่าจ่า ดอกเอย

----	----	-ลชร	-ฟช#ล	-ลชร	-ฟชล#	-ชฟร	-ร-ค
----	----	-คับบ่ จิง	-น้องบ่ เว้า	-คับบ่ เอน	-น้องบ่ ว่า	-ผู้บ่าว ถ้า	-อ้าย- เอย
----	----	-ฟชร	-ฟชล	-ลชร	-ฟชล	---ร	---ค
----	----	-ความ ไค่ จิง	-น้อง จั้ง เว้า	-ความ ไค่ เอน	-น้อง จ่า จ่า	---ดอก	---เอย

ชาย ตัวดอกคิ้ว กะตัวอ้ายเริ่มเคอ นอนางเอย บ่แม่นแนวเว้าพื้น สิตีหาดอกชอบเรื่อง ไผไค่น้ำ สีสีย
ไค่ค้ำว่าแสงดอกผู้หญิง น้อคนผู้คี่เอย

---ค	-ช-ร	-ชรร	-ฟ-ช	---ค	-ช-ร	-ฟชล	-ช-ร
---คิ้ว	-ดอก- คิ้ว	-กะคิ้ว อ้าย	-เริ่ม- เคอ	---น้อ	-นาง- เอย	-บ่แม่น แนว	-เจ้า- พื้น
-ฟชล	-ช-ร	---ฟ	-คี่-คี่	-ชฟร	-ชฟช	---ช	-ฟรค
-สิตีหา	-ชอบ- เรื่อง	---ไผ	-คี่- น้อ	-สิตีตาย	-ค้ำว่าแสง	---น้อ	-ผู้คี่เอย

หญิง น่องบมีไผแล้ว ปากแปนๆ มีแต่แฟนชาวป่า ผู้บ่าวไทยน้ออ้ายเอยหากเฟิ่นมานั่งเว้าน่าลายช้องกะ
บมี น้อคนเอย

----	----	---ค	ฟชฟร	---ฟ	ชชฟร	คฟชร	-ร-ค
----	----	---น่อง	บมีไผแล้ว	---ปาก	แปนแฟน ชาวป่า	-ผู้บ่าว ไทย	-น้อ- อ้าย
---ค	-ค-ช	-ฟชค	-รคช	-รคม	---ม	-ค-ช	---ค
---เอย	-หาก- เฟิ่น	-มานั่งเว้า	-ลาย-ช้อง	-กะบมี	----	-น้อ-คน	---เอย

ชาย ว่าบมี สวมช้อน ว่าบมีสายยี่ด ว่าบมีเพื่อเกี่ยวสะมาเป็นยาบอย่าง ถ้าตะหล่างบกว้างสะมาได้ผู้
ผัว น้อลายน่อง

----	-ฟชร	-ฟ-ล	-ฟชร	-ช-ร	----	----	-ฟ-ล
----	-ว่าบมี	-สวม- ช้อน	-ว่าบมี	-สาย- ยี่ด	----	----	-ว่า-มา
----	---ฟ	-ชฟช	-ฟ-ค	-คชช	----	-ฟชร	-คิ-ฟ
----	---ว่า	-บมีเพื่อ	-มา- เกี่ยว	-เป็นยาบ อย่าง	----	-ถ้าตะ หล่าง	-บ- กว้าง
-ฟ-ค	-ชฟร	---คิ	-ร-ค	----	----	----	----
-สะ-มา	-ได้ผู้ผัว	---น้อ	-ลาย- น่อง	----	----	----	----

หญิง คันน่องมีผัวช้อน บ่ลงเขียนมาดอกเห็นบ่าว ผู้บ่าวไทยก็อ้ายขันบมีคู่ชอยบ่มาช้อนให้เมื่อยคิงดอก
อ้าย

----	---ช	ฟชฟร	-ฟ-ช	-ฟ-ค	-ค-ช	-ฟคฟ	---ค
----	---คัน	น่องมีผัว ช้อน	-บ่ลงเขียน	-มา- ดอก	-เห็น- บ่าว	-ผู้บ่าว ไทย	----
---ร	---ค	---ฟ	ฟชฟร	-มร ม	-ฟชร	---ฟ	---ร
---อ้าย	---เอย	---ขัน	บมีคู่ชอย	-บ่มาช้อน	-ให้เมื่อย คิง	---ดอก	---อ้าย

ชาย เอนั้นละ ก็คือกันนั้นแล้ว คำน้อง พี่บปน้องเมืองหันเพ ตั้งแต่หลายปีเปลี่ยนไปบมีใจหมั้นนำกัน ตั้งแต่บัดนี้ เนมนำกันแห่นแม่ ใจหญิงนี้มันเป็นสาละเน สิม่าเปลี่ยนแปลงน้องนางเอย

----	---ค	-ฟ-ร	-ฟชร	-ฟ-ช	-ฟ-ร	----	---ค
---ฮ้าย	---เออ	-นั้น-ละ	-ก็คือกัน	-นั้น- แล้ว	-คำ-น้อง	----	---พี่
--ฟค	-ฟชร	ฟรฟล	-ฟ-ร	-ฟชค	-ฟรค	-คชร	---ค
-พบ- น้อง	-เมืองหัน เพ	ตั้งแต่ หลายปี	-เปลี่ยน- ไป	-บมีใจ	-หมั้นนำ กัน	-ตั้งแต่บัดนี้	---เนม
-คชฟ	-ฟชฟ	-ฟชฟ	-ค ร ม	ล ร ฟ ร	---ร	-ฟ-ร	---ค
-นำกัน แห่น	-แม่นใจ หญิง	-นี้มันเป็น	-สาละเน	สิมา เปลี่ยนแปลง	---น้อง	---นาง	---เอย

หญิง ให้มันจริงน้องจ้งเว้า สีมพจ้งฮ้ายว่า ผู้บ่าวอนชอนเอยให้มันจริงคังคังตอกมัดเกล้า ดำนาแล้ว
เหยียบไล่ตม น้อเอ้ยอัน

----	---ค	-ล-ร	-ฟชล	-ม ร ม	-ค ม ล	-ฟ-ช	-ฟ-ร
----	---ให้	-มัน-จริง	-น้องจ้งเว้า	-สีมพ	-จ้งฮ้ายว่า	-ผู้-บ่าว	-ชอน-เอย
---ค	---ค	-ล-ร	-ฟชล	-ม ร ม	-ค ม ล	-ฟ-ร	---ฟ
---เอย	---ให้	-มัน-จริง	คังตอกมัด เกล้า	-ดำนา แล้ว	-เหยียบไล่ ตม	-น้อ-เอย	---อัน

ชาย พี่นี้มักทุกต้อง เนื้อตองจนว่าจ้อย คำนางเอยฮ้อยไปเที่ยวเห็นแล้วสิเอานางตัวคีน มานำกันเออะ
เมีย บ่ฮู้เมียถูกโต มักกันหลายจนสิไซ จ้อยสิตายบ่กินเข้า มันเป็นलगคีนฮ้ายเที่ยวมานั่ง มันสิเที่ยวตา
ค้างสิเป็นบ้ำมักพะนาง น้อคนผู้คี่เอย

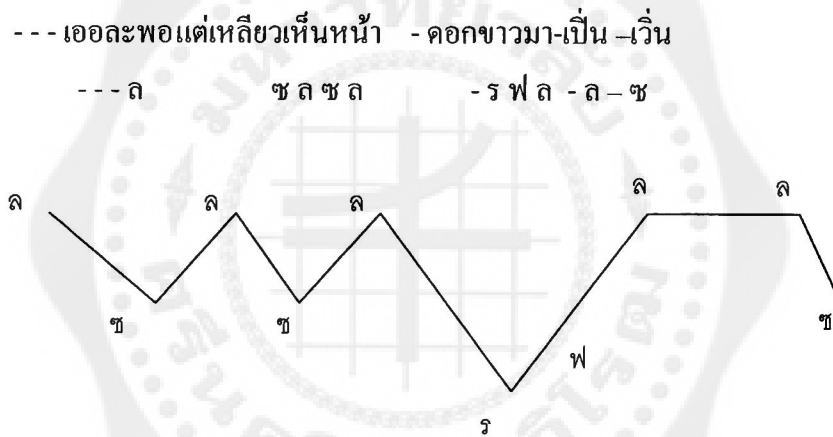
---ร	ฟฟรฟ	-ฟ-ล	ฟชฟร	-ฟ-ร	---ค	---ค	ฟชฟร
---พี่	นี้มัก ถูกต้อง	-น้อ- ตอง	จนกว่าจะ ฮ้อย	-คำ-นาง	---เอย	---ฮ้อย	ไปเที่ยว เห็นแล้ว
-ฟรล	ฟชฟร	-ฟร	-ฟ-ค	-ฟรค	-ฟ-ล	-ลชร	---ร
-สิเอานาง	ตัวคีนมา นำ	-กันเออะ เมีย	-บ่-ฮู้	-เมียถูก ตัว	-มักกัน หลาย	-จนสิไซ	---จ้อย
---ล	-คฟร	---ค	--ฟร	---ค	----	----	----
---ต่าย	-มักพะ นาง	---น้อ	--ผู้คี่	---เอย	----	----	----

รูปแบบทำนองร้องเพลงเกี่ยว

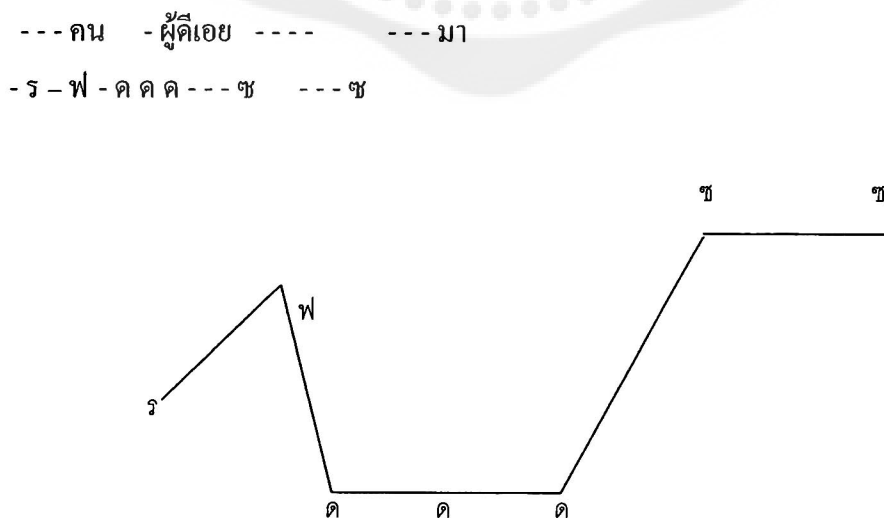
ชาย เออละพอแต่เหลียวเห็นหน้า ดอกขาวมาเป็นเวิน คนผู้ดีเอย บ่าวพี่ชายว่าชเิ้นตัวน้องบ่ปาก
หนัก หนอคนผู้ดีเอย

---ล	ช ล ช ล	- ร ฟ ล	- ล - ช	- ร - ฟ	- ด ค ด	---ช	---ช
---เอ ลอะพอ	แต่เหลียว เห็นหน้า	- ดอกขาว มา	- เป็น - เวิน	--- คน	- ผู้ดีเอย	----	--- มา
ล ช ล ช ร	- ฟ - ช	- ฟ ช ล	ล ช ฟ ร	--- ด	----	----	----
บ่าวพี่ชาย ว่าชเิ้น	- ตัว - น้อง	- บ่ปาก หนัก	หนอคน ผู้ดี	--- เอย	----	----	----

วรรคที่ 1

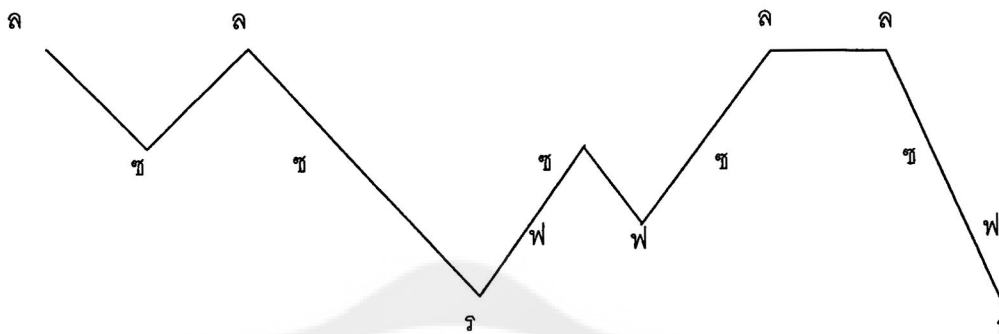
วรรคที่ 2

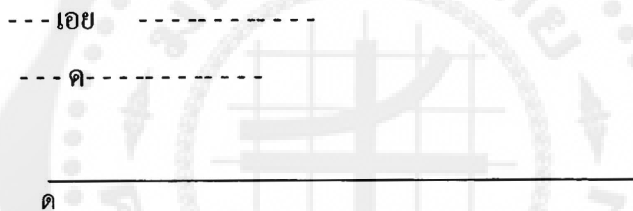
วรรคที่ 3

บ่าวพี่ชายว่าซิเอ็น-ตัว-น้อง - บ่ปากหนักหนอกคนผู้ดี

ล ช ล ช ร - ฟ - ช - ฟ ช ล ช ฟ ร

วรรคที่ 4

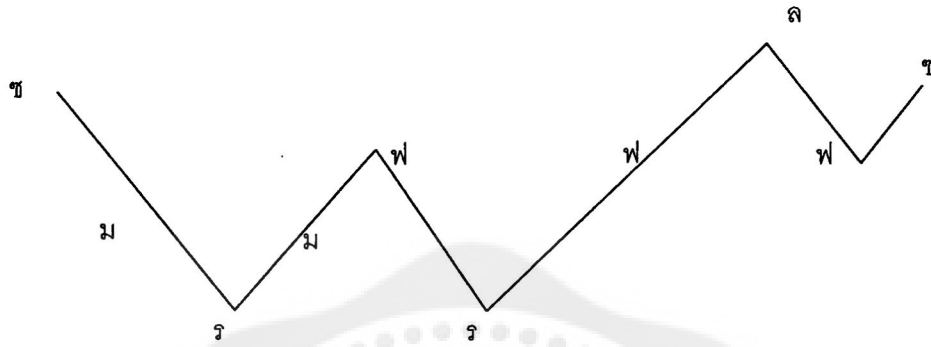

หญิง พ่อแต่เหลียวเห็นหน้า อยากจะจาหนอลถามข่าว น้องอยากถามข่าวอ้ายว่ามีไผมาบ่ หรือว่ามีแต่ชู้
นางช้อนอ้ายบ่มี น้อเกยข้าง

---ช	ม ร ม ฟ	- ร ฟ ล	- ฟ - ช	---ช	ล ช ฟ ร	- ม ร ม	- ล - ล
---พอ	แต่เหลียว เห็นหน้า	-อยากจะ จา	-ถาม-ข่าว	---น้อง	อยากถาม ข่าวอ้าย	-ว่ามีไผ	-มา-บ่
---ร	-ค-ร	ช ล ฟ ช	---ม	----	-ร-ม	---ร	-ค-ค
---หรือ	-ว่า-มี	แต่ชู้นาง ช้อน	---อ้าย	----	-บ่-มี	---น้อ	-เกย-ข้าง

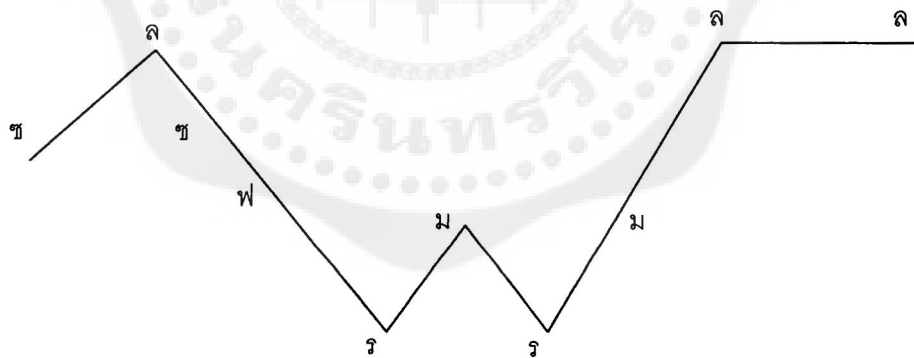
วรรคที่ 5

--- พ่อแต่เหลียวเห็นหน้า-อยากจะจา-ถาม-ข่าว
 --- ชม ร ม ฟ- ร ฟ ล- ฟ - ช

วรรคที่ 6

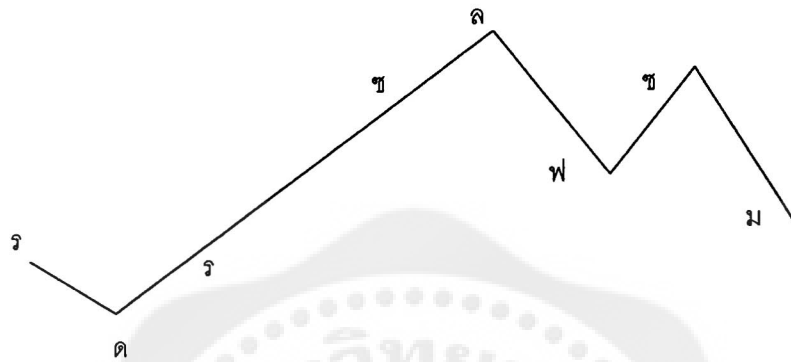
--- น้องอยากถามข่าวอ้าย-ว่ามีไผ-มา-บ่
 --- ช ล ช ฟ- ร ม- ล - ล

วรรคที่ 7

---หรือ-ว่ามีแต่ชั้นนางซ้อน ---อ้าย

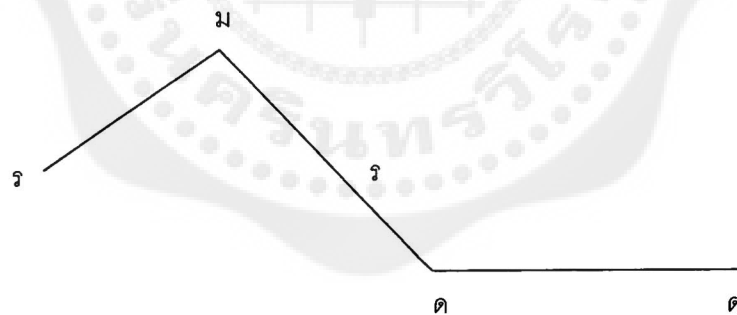
---ร -ค-ร ซลฟซ ---ม

วรรคที่ 8

-----ป้-มี ---น้อ-เกย-ข้าง

-----ร-ม ---ร -ค-ค

ชาย อ้ายนี่หนาเป็นพ่ออ้าง เป็นพ่ออ้าง เมียตายหลายปีมาโดนแล้ว กะอยากจะทำคู่ซ้อ นานอนกลิ้ง นางใหญ่บ่สนบ

----	----	---ล	-ช-ร	-ฟชล	-ช-ร	-ฟชล	-ค-ร
----	----	---อ้าย	-นี่หนา	-เป็นพ่อ อ้าง	-เมีย-ตาย	-มาหลาย ปี	-โดน-แล้ว
----	ลชฟร	-ฟ-ล	---ช	-ช-ค	-ฟ-ล	-ช-ร	---ค
----	ละ อยาก จะ หา	-คู่-ซ้อ	---มา	-นอน- กลิ้ง	-นาง-ใหญ่	-สน-ใจ	---บ่

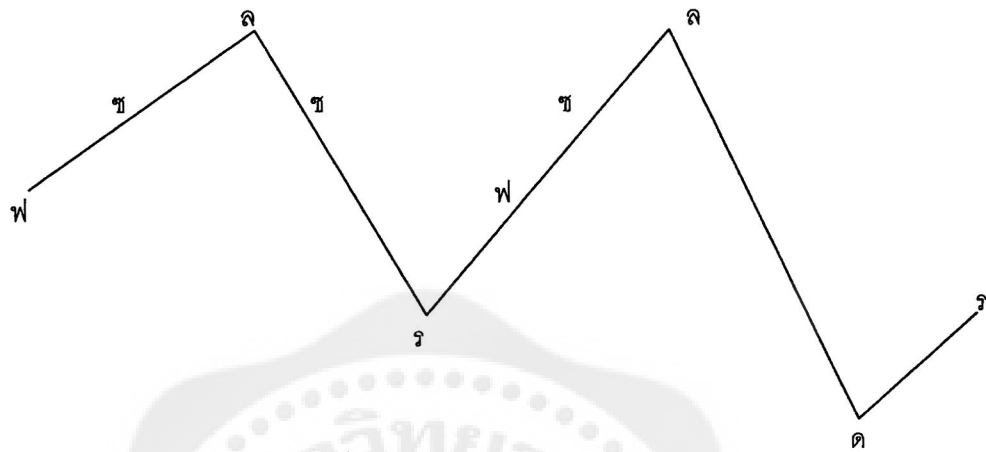
วรรคที่ 9

-----อ้ายนี่หนา
-----ล-ช-ร
ล
ช
ร

วรรคที่ 10

-เป็นพ่ออ้าง-เมีย-ตาย-มาหลายปี-โดน -แล้ว

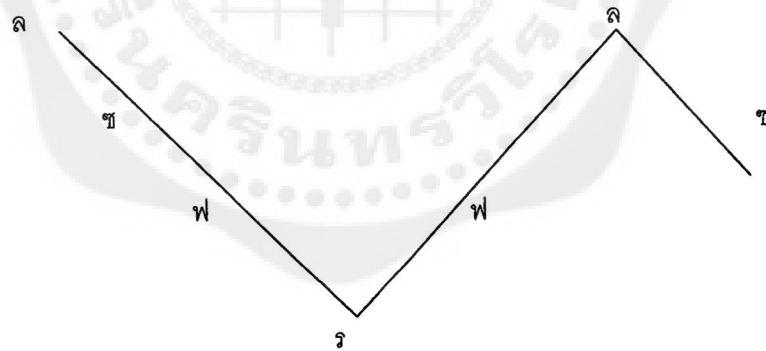
- ฟ ซ ล-ช-ร- ฟ ซ ล-ค-ร

วรรคที่ 11

----ละเอียดจะหา-คู่-ซอ-มา

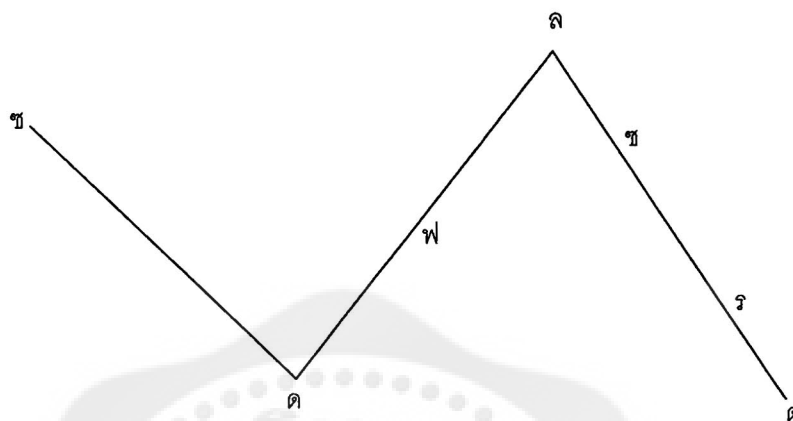
----ล ซ ฟ ร - ฟ - ล ---ช

วรรคที่ 12

-นอน-กลิ้ง-นาง-ใหญ่-สน-ใจ- --- บ

-ช-ค - ฟ-ล-ช-ร --- ค

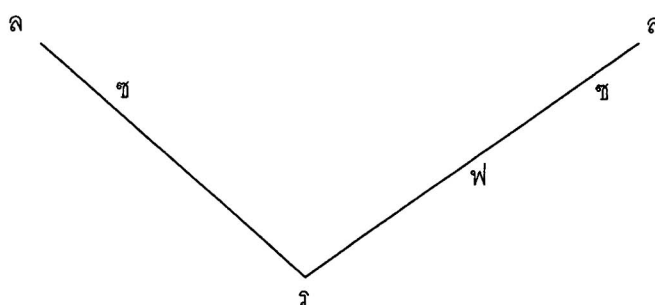
หญิง คับขึงน่องก็บ่เว้า คับไผ่บ่เอาน้องก็บ่ว่า ผู้บ่าวถ้าอายเอย ความได้จริงน่องขึงเว้า ความได้เอาแต่
น่องจำจา ดอกเอย

----	----	- ล ช ร	- ฟ ช ล	- ล ช ร	- ฟ ช ล	- ช ฟ ร	- ร - ค
----	----	-คับบ่ จริง	-น่องบ่เว้า	-คับบ่เอา	-น่องบ่ว่า	-ผู้บ่าวถ้า	-อาย-เอย
----	----	- ฟ ช ร	- ฟ ช ล	- ล ช ร	- ฟ ช ล	--- ร	--- ค
----	----	-ความได้ จริง	-น่องขึง เว้า	-ความได้ เอา	-น่องจำจา	---ดอก	---เอย

วรรคที่ 13

-----คับบ่จริง-น่องบ่เว้า

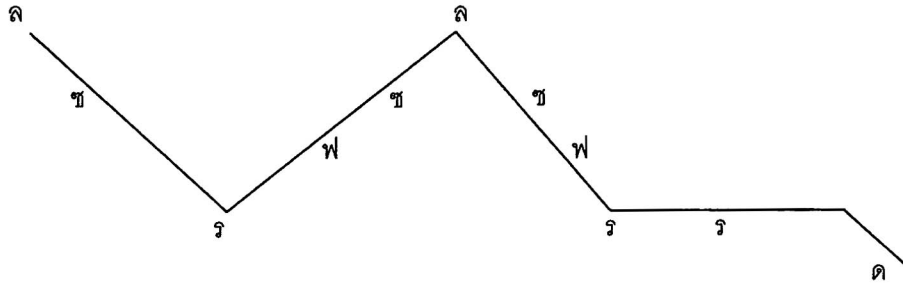
-----ล ช ร-ฟ ช ล

วรรคที่ 14

-คั่นบ่อเอา-น้องบ่ว่า-ผู้บ่าวถ้า-อ้าย-เอย

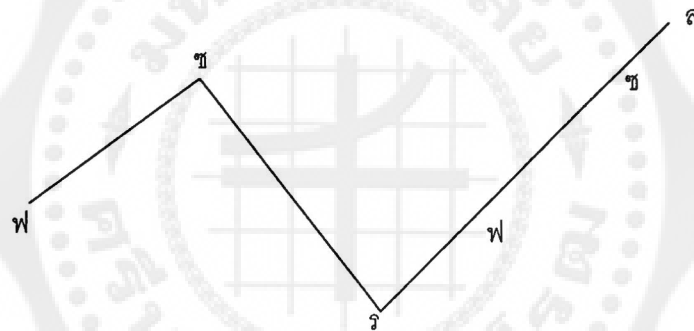
- ล ช ร- ฟ ช ล- ช ฟ ร- ร - ค

วรรคที่ 15

-----ความได้จริง -น้องจ้งเว้า

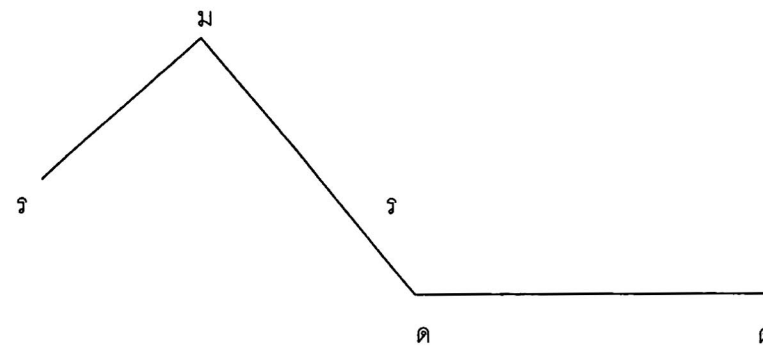
----- - ฟ ช ร- ฟ ช ล

วรรคที่ 16

-----บ่-มี---น้อ-เกย-ข้าง

-----ร-ม---ร -ค-ค

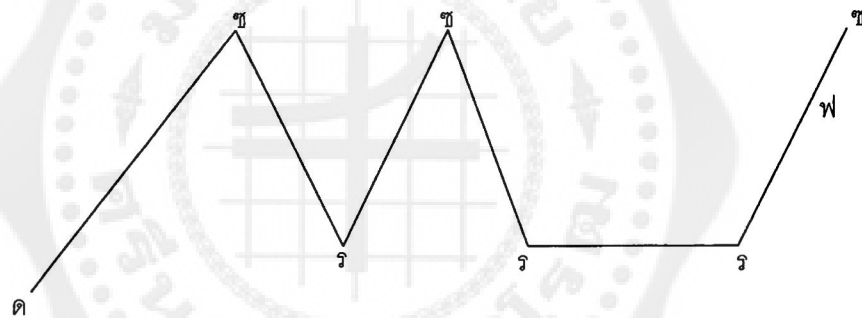

ชาย ตั้วดอกตั้ว กะตั้วอายเริ่มเคอ นื้อนางเอย บ่แม่นแน่ว่าพื้น ลิตีหาคอกชอบเรื่อง ไผเค้นื้อ ลีเสีย
ได้คำว่แสงคอกผู้หญิง นื้อคนผู้คิเอย

---ค	-ช-ร	-ชรร	-ฟ-ช	---ค	-ช-ร	-ฟชล	-ช-ร
---ตั้ว	- ดอก - ตั้ว	- กะตั้ว อาย	- เริ่ม - เคอ	---นื้อ	- นาง - เอย	- บ่แม่น แน่ว	-เจ้า - พื้น
-ฟชล	-ช-ร	---ฟ	-ค้-ค้	-ชฟร	-ชฟช	---ช	-ฟรค
-ลิตีหา	- ชอบ - เรื่อง	---ไผ	- เค้อ - นื้อง	- ลีเสียคาย	- คำว่แสง	---นื้อ	- ผู้คิเอย

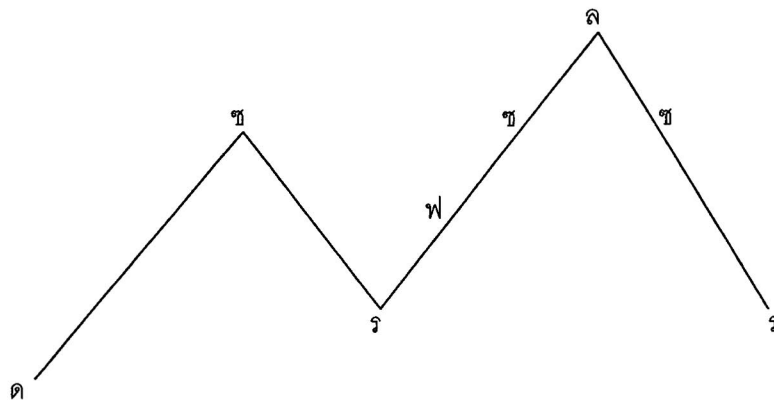
วรรณคดี 17

---ตั้ว-คอก-ตั้ว -กะตั้วอาย -เริ่ม-เคอ
---ค -ช-ร-ชรร -ฟ-ช

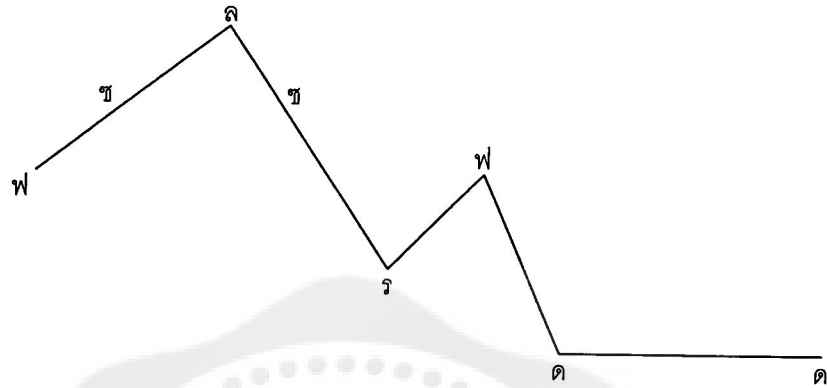
วรรณคดี 18

---นื้อ-นาง-เอย-บ่แม่นแน่ว-เจ้า-พื้น
---ค-ช-ร -ฟชล-ช-ร

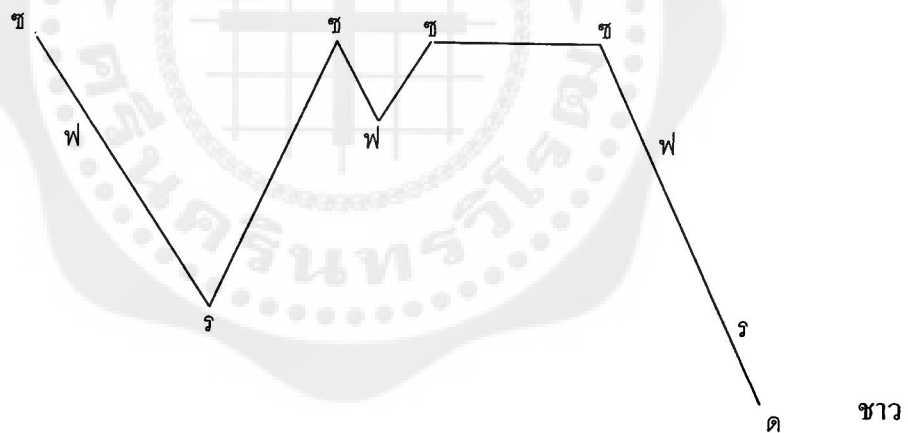
วรรณคดี 19

- สตีหา - ชอบ - เรือง --- ไผ่ - เต๋อ - นื่อง
 - ฟชล - ช-ร---ฟ-ค-ค

วรรณคดี 20

- สี่เสียดาย- คำว่าแสง--- นื้อ- ผู้คี่เอย
 - ชฟร-ชฟช ---ช-ฟรค

หญิง นื่องบมีไผ
 แล้ว ปาก
 เปนๆ มีแต่แฟน
 ป่า ผู้บ่าวไทย

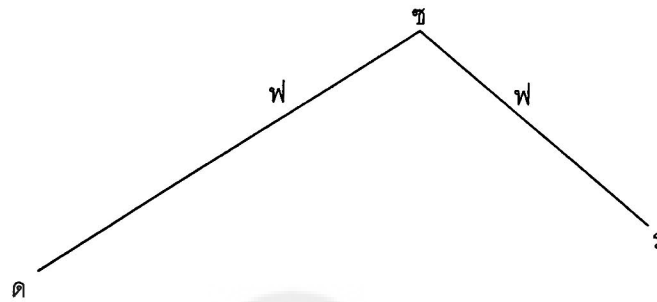
นื้ออ้ายเอย หากเฟิ่นมานั่งเว้านำลายช้องกะบมี นื้อคนเอย

----	----	---ค	ฟชฟร	---ฟ	ชชฟร	คฟชร	-ร-ค
----	----	---นื่อง	บมีไผแล้ว	---ปาก	แปนแฟน	- ผู้บ่าว	- นื้อ -
					ชาวป่า	ไทย	อ้าย
---ค	-ค-ช	-ฟชค	-รคช	-รคม	---ม	-ค-ช	---ค
---เอย	- หาก - เฟิ่น	-มานั่งเว้า	-ลาย-ช้อง	-กะบมี	----	-นื้อ-คน	---เอย

วรรคที่ 21

-----น้องบ่มีไผแล้ว

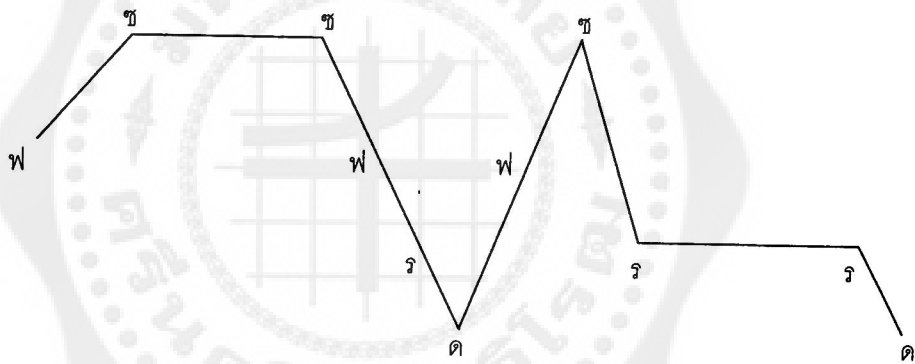
-----คฟชฟร

วรรคที่ 22

--- ปากแปนแฟนชาวป่า- ผู้บ่าวไทย- เนื้อ - อ้าย

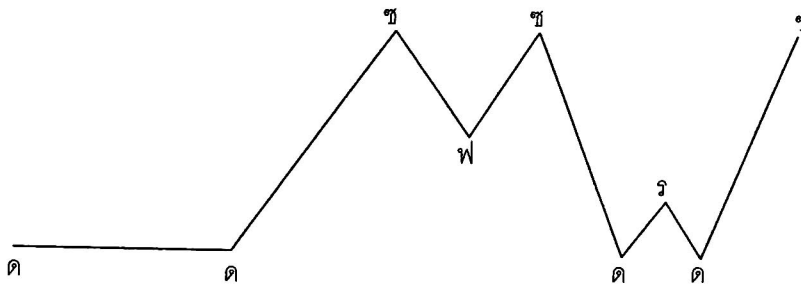
--- ฟชชฟร คฟชร-ร-ค

วรรคที่ 23

--- เอย- หาก -เพื่อน - มานั่งเว้า- ลาย- ช้อง

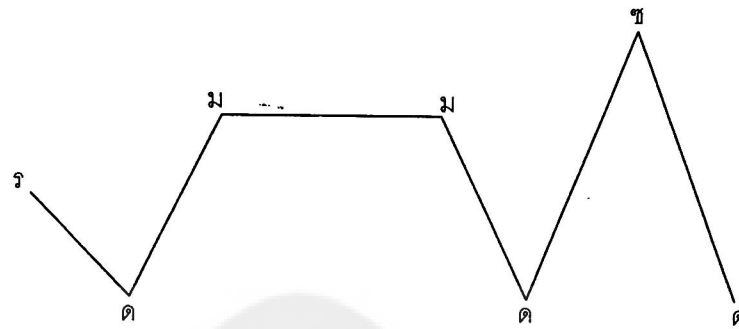
--- ค-ค-ช - ฟชค-รคช

วรรณคดี 24

-กะบี่มี ----- นื้อ - คน ----เอย

- ร ค ม ----ม-ค-ช----ค

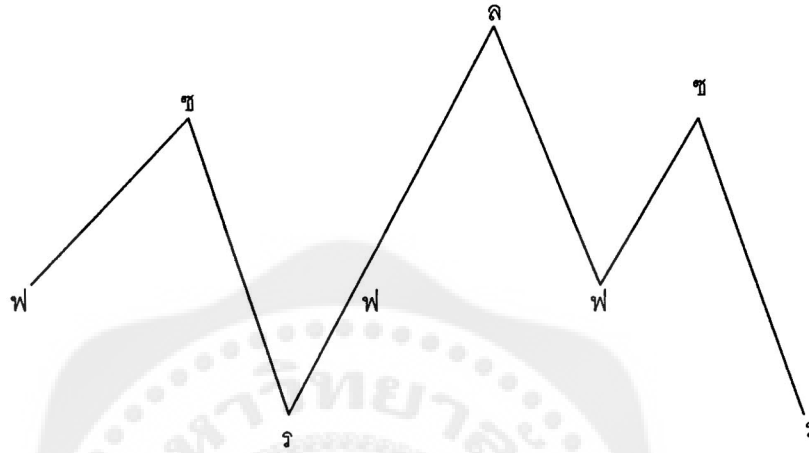

ชาย ว่าบี่มี สวมซ่อน ว่าบี่มีสายยี่ด ว่าบี่มีเพื่อเกี่ยวสะมาเป็นยาบอย่าง ถ้าตะหล่างบ่กว้างสะมาได้ผู้ฝัว นื้อลายนื้อง

-----	- ฟ ช ร	- ฟ - ล	- ฟ ช ร	- ช - ร	-----	-----	- ฟ - ล
-----	- ว่าบี่มี	- สวม - ซ่อน	- ว่าบี่มี	- สาย - ยี่ด	-----	-----	- ว่า - มา
-----	--- ฟ	- ช ฟ ช	- ฟ - ค	- ค ช ช	-----	- ฟ ช ร	- ค - ฟ
-----	--- ว่า	- บี่มีเพื่อ	- มา - เกี่ยว	- เป็นยาบ อย่าง	-----	- ถ้าตะ หล่าง	- บ่ - กว้าง
- ฟ - ค	- ช ฟ ร	--- ค	- ร - ค	-----	-----	-----	-----
- สะ - มา	- ได้ผู้ฝัว	--- นื้อ	- ลาย - นื้อง	-----	-----	-----	-----

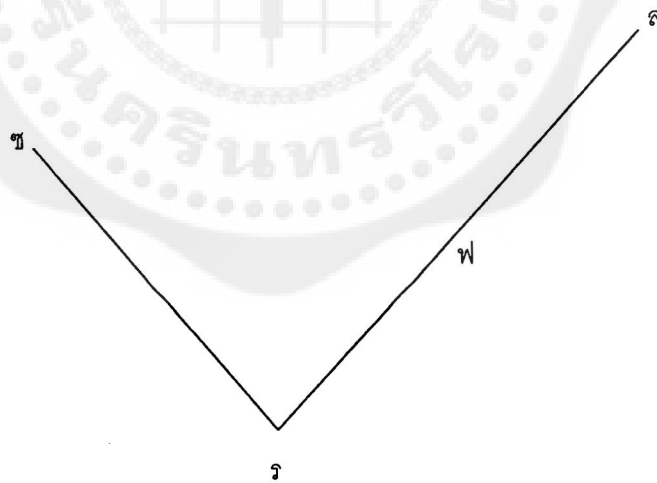
วรรคที่ 25

----- ว่าปมี- สวม - ซ่อน- ว่าปมี
 ----- ฟ ซ ร - ฟ - ล- ฟ ซ ร

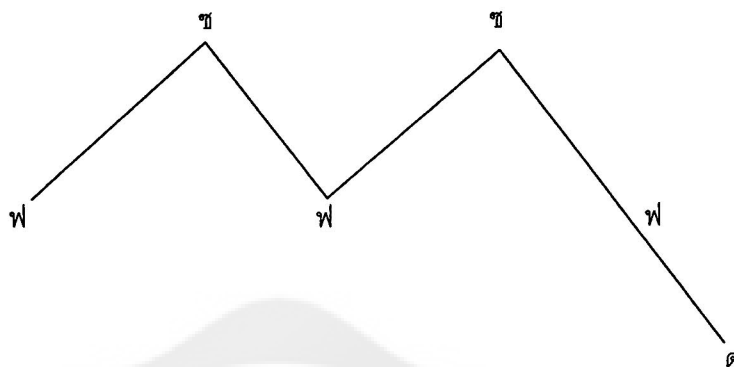
วรรคที่ 26

- สาย - ชีค - -----
 - ซ - ร - ----- ฟ - ล

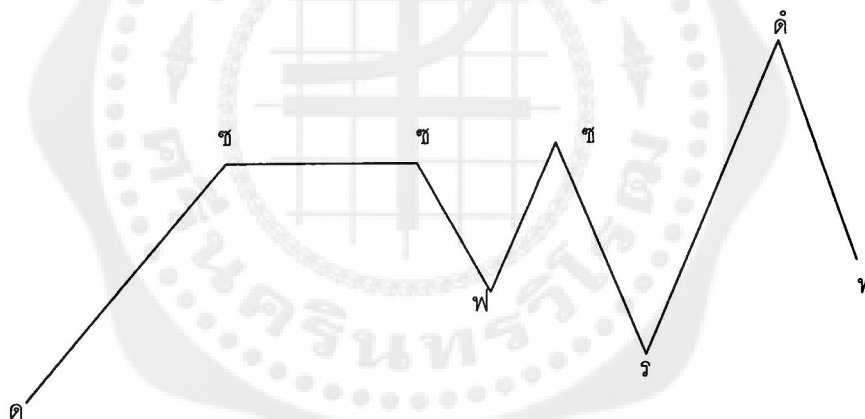
วรรคที่ 27

----- ว่า- บมีเทื่อ - มา- เกี้ยว
 ----- ฟ- ซ ฟ ซ- ฟ - ด

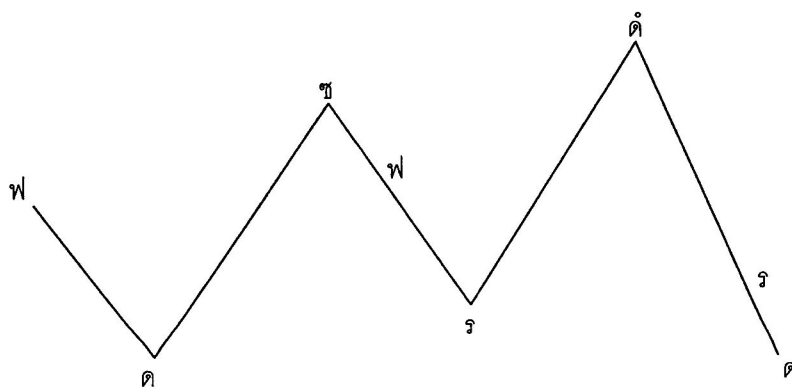
วรรคที่ 28

- เป็นยาบอย่าง----- ถ้าตะหล่าง- บิ- กว้าง
 - ด ซ ซ----- - ฟ ซ ร- ดิ - ฟ

วรรคที่ 29

- สะ - มา- ได้ผู้ฝัว--- น้อ- ลาย - นื่อง
 - ฟ- ด- ซ ฟ ร--- ดิ- ร - ด

วรรณคดี 30

หญิง คันทองมีผิวช่อน บ่ลงเขียนมาดอกเห็นบ่าว ผู้บ่าวไทยก็อาย ชันบ่มีคู่ช่อยบ่มาช่อนให้เมื่อยคิงดอก
 อ้าย

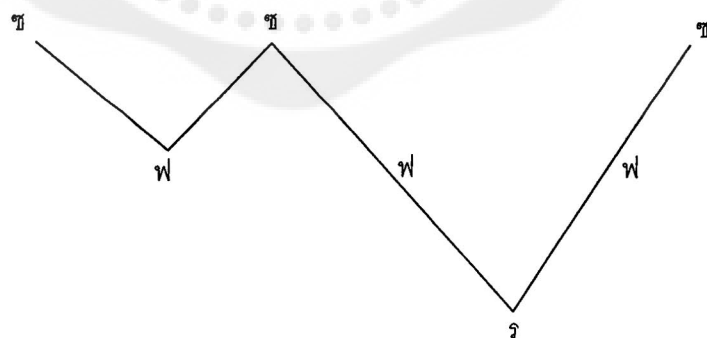
----	---ช	ฟชฟร	-ฟ-ช	-ฟ-ค	-ค-ช	-ฟคฟ	---ค
----	---คัน	น้องมีผิว ช่อน	-บ่ลงเขียน	- มา - ดอก	- เห็น - บ่าว	- ผู้บ่าว ไทย	----

---ร	---ค	---ฟ	ฟชฟร	-มรรม	-ฟชร	---ฟ	---ร
---อ้าย	---เอย	---ชัน	บ่มีคู่ชอย	-บ่มาช่อน	-ให้เมื่อย คิง	---ดอก	---อ้าย

วรรณคดี 31

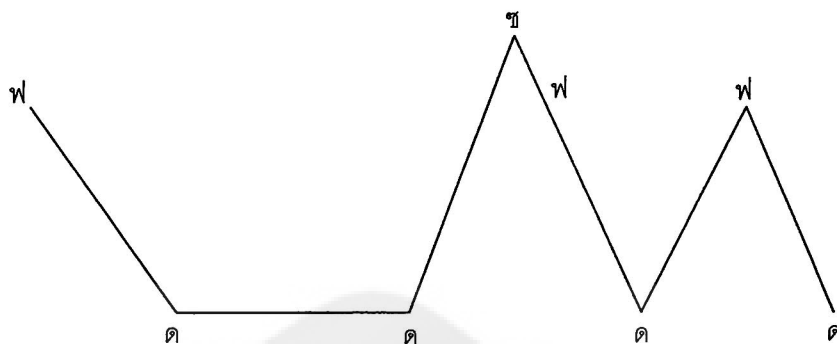
----- คันทองมีผิวช่อน-บ่ลงเขียน

----- ชฟชฟร-ฟ-ช

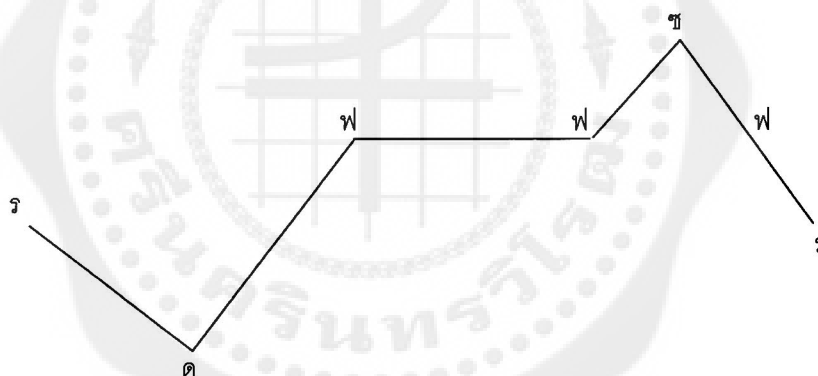
วรรคที่ 32

- มา - ดอก - เห็น - บ่าว - ผู้บ่าวไทย ----
 - ฟ - ด - ค - ซ - ฟ ค ฟ --- ค

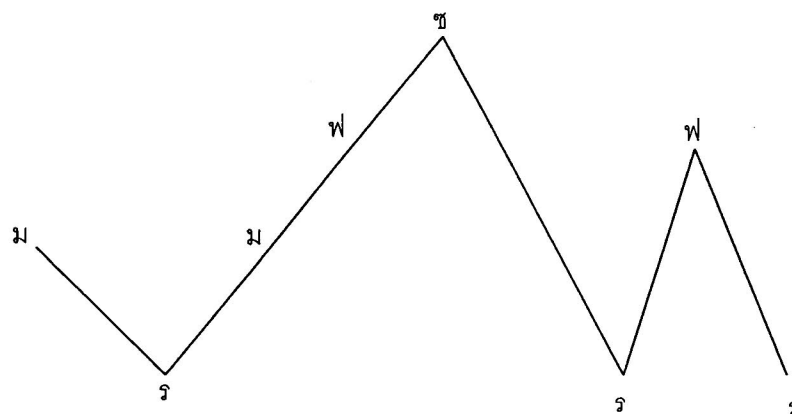
วรรคที่ 33

--- อ้าย --- เอย --- ขึ้นบ่มีคู่ชอย
 --- ร --- ค --- ฟ ฟ ซ ฟ ร

วรรคที่ 34

- บ่มาย่อน - ให้เมื่อยคิง --- ดอก --- อ้าย
 - ม ร ม - ฟ ซ ร --- ฟ --- ร

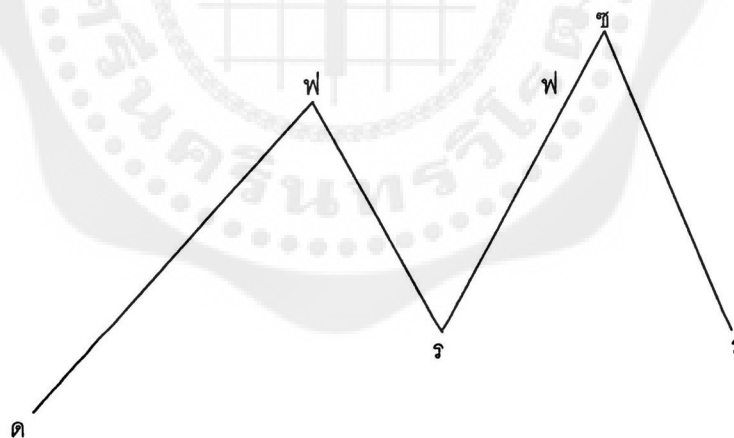
ชาย เออนั้นละ ก็คือกันนั้นแล้ว คำน้อง พี่พบน้องเมืองหันเพ ตั้งแต่หลายปีเปลี่ยนไปปมีใจหมั้นนำกัน
ตั้งแต่ निक แนมนำกันแห่นแม่ ใจหญิงนี้มันเป็นสาละเน สิมาเปลี่ยนแปลงน้องนางเอย

----	---ค	-ฟ-ร	-ฟชร	-ฟ-ช	-ฟ-ร	----	---ค
---ฮ้าย	---เออ	-นั้น-ละ	-ก็คือกัน	- นั้น - แล้ว	-คำ-น้อง	----	---พี่
--ฟค	-ฟชร	ฟรฟล	-ฟ-ร	-ฟชค	-ฟรค	-คชร	---ค
- พบ - น้อง	- เมืองหัน เพ	ตั้งแต่ หลายปี	-เปลี่ยน- ไป	-บมีใจ	- หมั้นนำ กัน	-ตั้งแต่ निक	---แนม
-คชฟ	-ฟชฟ	-ฟชฟ	-ครม	ลรฟร	---ร	-ฟ-ร	---ค
-นำกัน แห่น	- แม่นใจ หญิง	-นี้มันเป็น	-สาละเน	สิมา เปลี่ยนแปลง	---น้อง	---นาง	---เอย

วรรคที่ 35

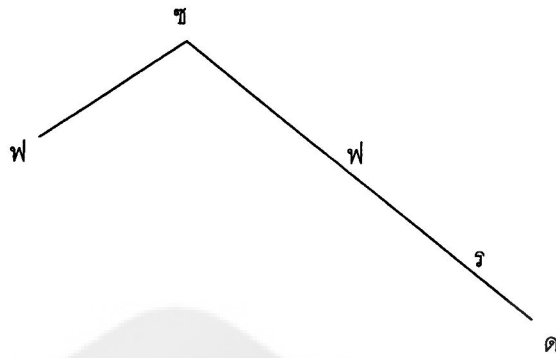
---ฮ้าย---เออ- นั้น -ละ- ก็คือกัน

-----ค-ฟ-ร-ฟชร

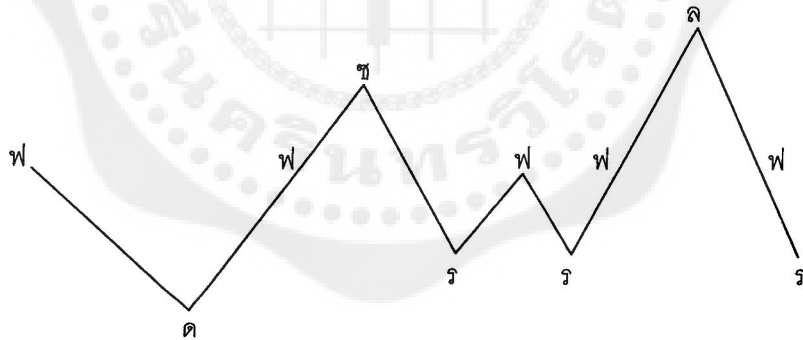
วรรคที่ 36

- นั้น - แล้ว - คำ - นื่อง - - - - - ฟ
 - ฟ - ซ - ฟ - ร - - - - - ด

วรรคที่ 37

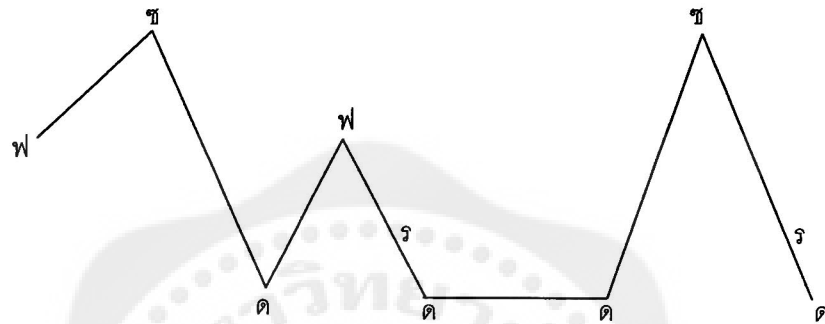
- พบ - นื่อง - เมืองหันเพดั่งแต่หลายปี - เปลี่ยน - ไป
 - - ฟ ด - ฟ ซ ร ฟ ร ฟ ล - ฟ - ร

วรรคที่ 38

- บมีใจ- หม่นนำกัน- ตั้งแต่นิด- - - แนม

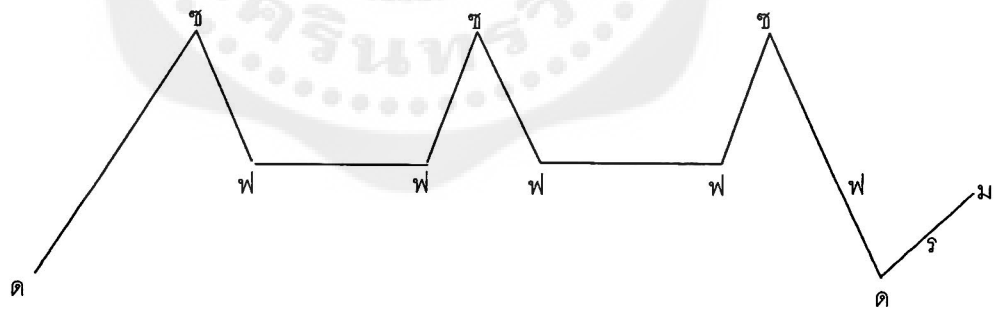
- ฟชค - ฟรค-คชร- - -ค

วรรคที่ 39

- นำกันแห่น- แม่นใจหญิง- นี้นันเป็น- สาละเน

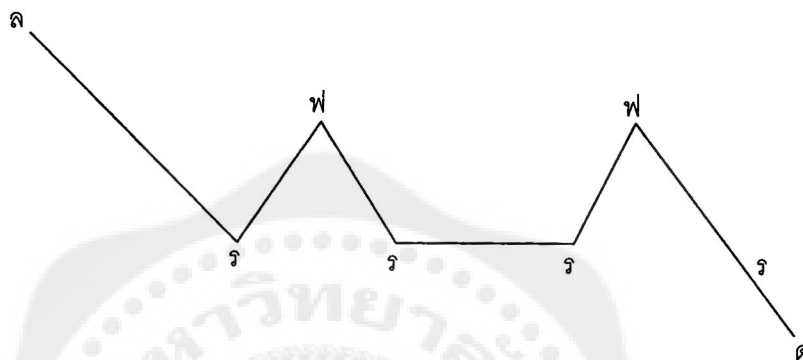
- คชฟ-ฟชฟ - ฟชฟ-ค ร ม

วรรณคดี 40

สืมาเปลี่ยนแปลง--น้อง---นาง---เอย

ล ร ฟ ร---ร -ฟ-ร---ค

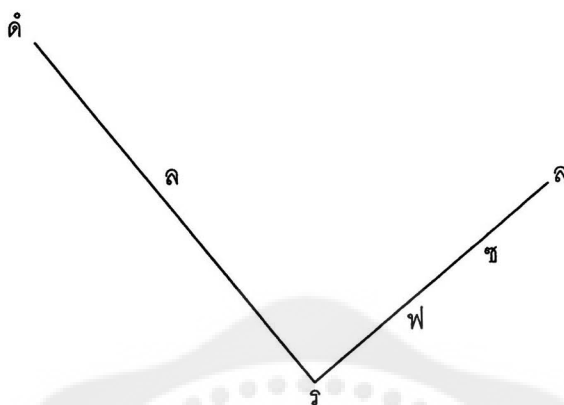
หญิง ให้มันจริงน้องจ้งเว้า สืชมพูจ้งอ้ายว่า ผู้บ่าวนอนช่อนเอย ให้มันจริงคังคังตอกมัดกล้า ดำนาแล้ว
เหยียบใส่ตม น้อเฮ้ยยัน

----	---คี่	-ล-ร	-ฟชล	-มรรม	-คมต	-ฟ-ช	-ฟ-ร
----	---ให้	-มัน-จริง	-น้องจ้งเว้า	-สืชมพู	-จ้งอ้ายว่า	-ผู้-บ่าว	-ช่อน-เอย

---ค	---คี่	-ล-ร	-ฟชล	-มรรม	-คมต	-ฟ-ร	---ฟ
---เอย	---ให้	-มัน-จริง	คังตอกมัด กล้า	- ดำนา แล้ว	-เหยียบใส่ ตม	-น้อ-เอย	---ยัน

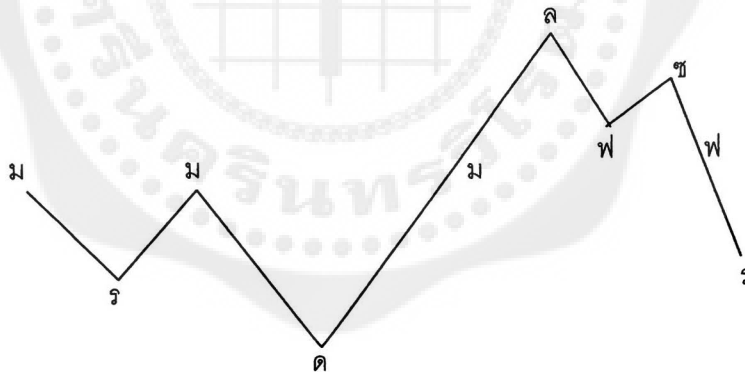
วรรคที่ 41

----- ให้-มัน -จริง- น้อจ้งเว้า
----- คื-ล-ร-ฟชล

วรรคที่ 42

- สีชมพู - จ้งอ้ายว่า - ผู้- บ่าว- ซ่อน -เอย
- ม ร ม - ค ม ล - ฟ - ช - ฟ - ร

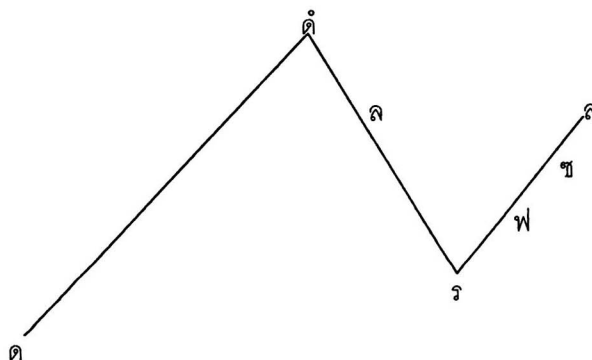

วรรคที่ 43

- ให้- มัน - จริง
ม้คกล้า

เอย --
ค้งตอก

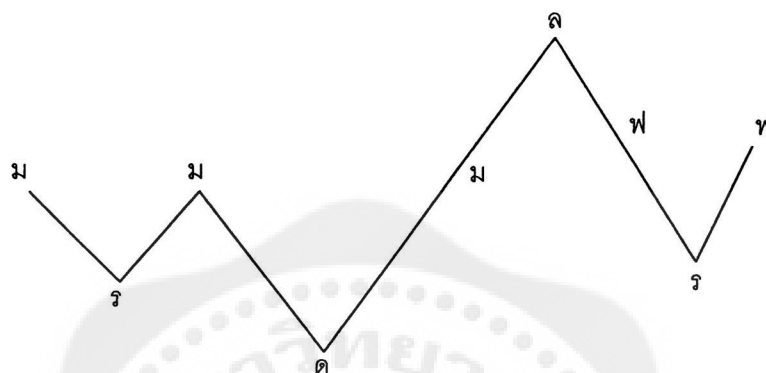
---- ค ---- คื-ล-ร - ฟชล

วรรณคดี 44

- คำนานแล้ว- คำนานแล้ว- เนื้อ - เอย- - - - - ยัน

- ม ร ม- ค ม ล- ฟ - ร - - - - ฟ

ชาย พี่นี้มักทุกต้อง น้อตองจนว่าจ่อย คำนางเอยฮ้อยไปเที่ยวเห็นแล้ว สีเอนางตัวคิ่น มานำกันเถอะ
 เมีย บ่ฮ้อยเมียถูกโต มักกันหลายจนสีโซ จ้อยสีตายบ่กินเข้า มันเป็นนางคิ่นฮ้อยเที่ยวมานั่ง มันสีเที่ยวคา
 ค้างสีเป็นบ้ำมักพะนาง น้อคนผู้ตีเอย

--- ร	ฟ ฟ ร	- ฟ - ล	ฟ ซ ฟ ร	- ฟ - ร	--- ค	--- ค	ฟ ซ ฟ ร
--- พี่	นี้มัก ถูกต้อง	-เนื้อ - ตอง	จนกว่าจะ ฮ้อย	-คำ - นาง	--- เอย	--- ฮ้อย	ไปเที่ยว เห็นแล้ว

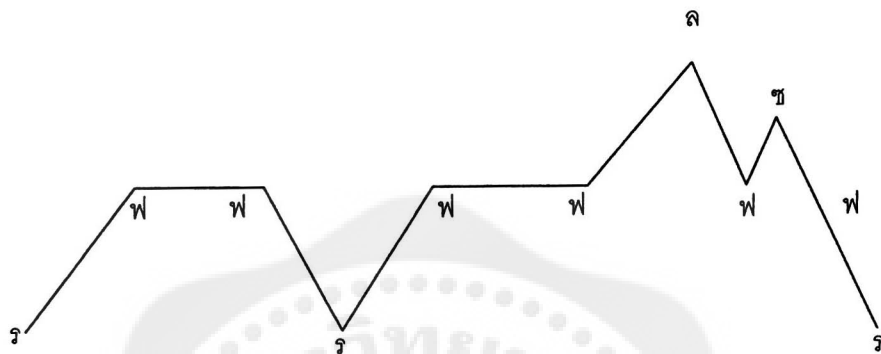
- ฟ ร ล	ฟ ซ ฟ ร	- ฟ ร ร	- ฟ - ค	- ฟ ร ค	- ฟ ล ล	- ล ช ร	--- ร
- สีเอนาง	ตัวคิ่นมา นำ	-กันเถอะ เมีย	- บ่ - ฮ้อย	- เมียถูก ตัว	- มักกัน หลาย	- จนสีโซ	--- จ้อย

--- ล	- ค ฟ ร	--- ค	-- ฟ ร	--- ค	----	----	----
--- ต้าย	- มักพะ นาง	---เนื้อ	-- ผู้ตี	---เอย	----	----	----

วรรคที่ 45

--- ฟีนี่มักถูกต้อง-เนื้อ - ตองจนกว่าจะฮ้อย

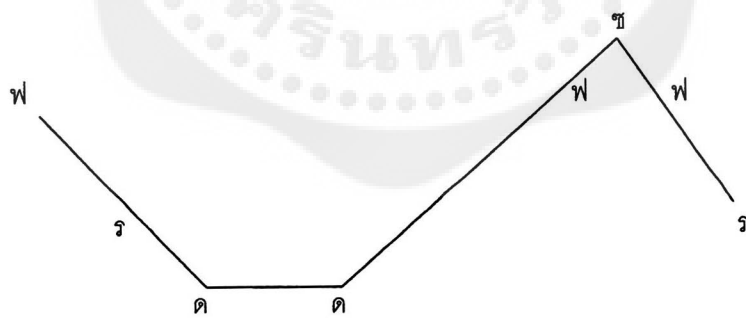
--- ร ฟ ฟ ร ฟ-ฟ - ลฟ ซฟ ร

วรรคที่ 46

- คำ - นาง --- เอย --- ฮ้อยไปเที่ยวเห็นแล้ว

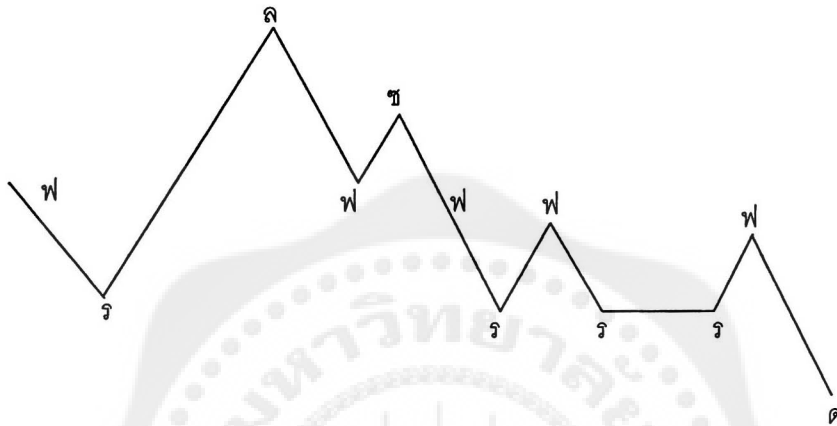
- ฟ - ร --- ค --- ค ฟ ซฟ ร

วรรคที่ 47

- สีเอนางตัวคิ่นมานำ-กันเถอะเมีย- บั- ฮู้

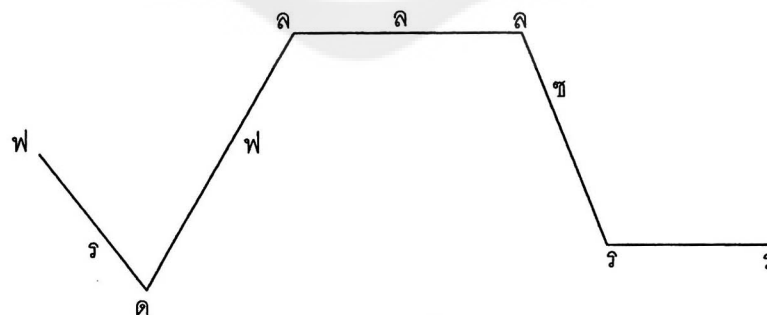
- ฟรลฟชฟร - ฟรร - ฟ-ด

วรรคที่ 48

- เมียถูกตัว- มั๊กันหลาย - จนลีโซ- --- จ้อย

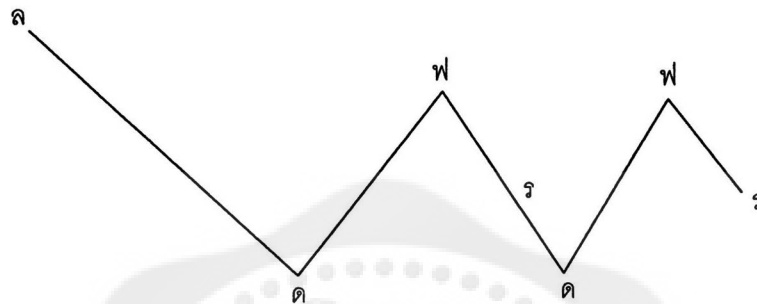
- ฟรค-ฟลล - ลชร --- ร

วรรคที่ 49

--- ต้าย- มักพะนาง--- เนื้อ- ผู้ดี

--- ล- ค ฟ ร --- ค- ฟ ร

วรรคที่ 50

--- เอย ---

--- ค ---

ค

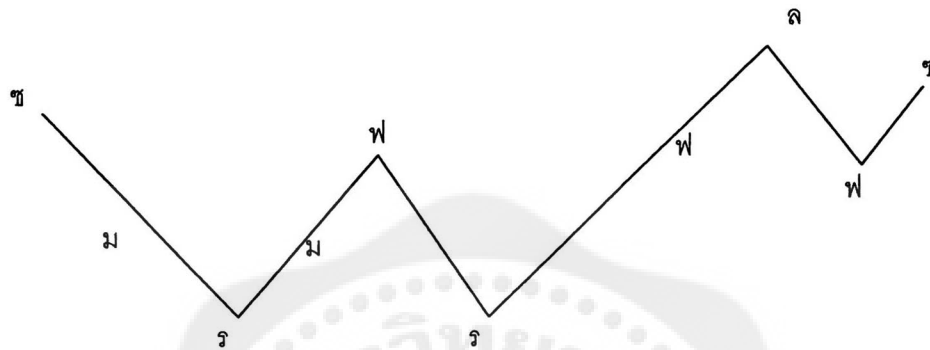
รูปแบบทำนองที่พบมี 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่สูงขึ้นแล้วลดต่ำลง

วรรคที่ 5

---พอแต่เหลียวเห็นหน้า-อยากจะจา-ถาม-ข่าว

---ชม ร ม ฟ- ร ฟ ล- ฟ -ช

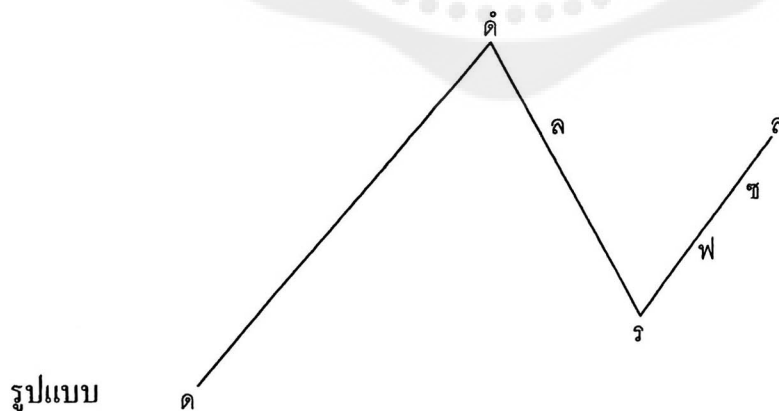

รูปแบบที่ 2 รูปแบบที่ต่ำลงแล้วสูงขึ้น

วรรคที่ 43

---เอย ---ให้-มัน-จริงคังตอกม้คกล้า

---ค ---คิ-ล-ร -ฟชล

รูปแบบ

ที่ 3รูปแบบเส้นตรง

วรรคที่ 50

---เอช-----

---ค-----

ค

จากการศึกษารูปแบบทำนองร้อง พบว่า ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงมีรูปแบบทำนองที่ใช้เสียงสลับกันขึ้น-ลง ตามระดับเสียงวรรณยุกต์ของคำร้อง และสำเนียงของภาษา มีลักษณะคล้ายฟันปลา ในระหว่างทำนองของวรรคเพลง มีการใช้เสียงซ้ำ และเสียงกระโดด ซึ่งลักษณะของเสียงกระโดด เกิดจากสำเนียงภาษา

รูปแบบจังหวะ

รูปแบบของกระสวนจังหวะที่พบมีรูปแบบ ดังนี้

ทำนองร้อง

วรรคที่ 1

--- x	xxxx	- xxx	- x - x
--- เออละ พอ	แต่เหลียว เห็นหน้า	- ดอกขาว มา	- เป็น - เว้น

วรรคที่ 2

- x - x	- xxx	--- x	--- x
--- คน	- ผู้ดีเอย	----	--- มา

วรรคที่ 3

xxxx	- x - x	- xxx	xxxx
บ่าวพี่ชาย ว่าซิเอ็น	- ตัว-น้อง	- บ่ปาก หนัก	หนอดน ผู้ดี

วรรคที่ 4

--- x	----	----	----
--- เอย	----	----	----

วรรคที่ 5

--- x	xxxx	- xxx	- x - x
--- พอ	แต่เหลียว เห็นหน้า	- อยาจะ จา	-ถาม-ข่าว

วรรคที่ 6

--- x	xxxx	- xxx	- x - x
--- นื่อง	อยากถาม ข่าวอ้าย	-ว่ามีไผ	-มา-บ่

วรรคที่ 7

--- x	- x - x	xxxx	--- x
--- หรือ	-บ่-มี	แต่ซู้นาง ซ้อ	--- อ้าย

วรรคที่ 8

----	- x - x	--- x	- x - x
----	-บ่-มี	--- น้อ	- เกย-ข้าง

วรรคที่ 9

----	----	--- x	- x - x
----	----	--- อ้าย	-นี้-หนา

วรรคที่ 10

- xxx	- x - x	- xxx	- x - x
-เป็นพ่อ ฮ้าง	-เมีย-ตาย	-มาหลายปี	-โดน-แล้ว

วรรคที่ 11

----	xxxx	- x - x	--- x
----	ละอยากจะ หา	-คู่-ซ้อน	---มา

วรรคที่ 12

- x - x	- x - x	- x - x	--- x
-นอน-กลิ้ง	-นาง-ใหญ่	-สน-ใจ	--- บ่

วรรคที่ 13

----	----	- xxx	- xxx
----	----	-คั่นบ่อจริง	-น้องบ่เว้า

วรรคที่ 14

- xxx	- xxx	- xxx	- x - x
-คั่นบ่อเอา	-น้องบ่ว่า	-ผู้บ่ว่าถ้า	-ฮ้าย-เฮย

วรรคที่ 15

----	----	- xxx	- xxx
----	----	-ความได้ จริง	-น้องจ้งเว้า

วรรคที่ 16

- xxx	- xxx	--- x	--- x
-ความได้ เอา	-น้องจำจา	---คอก	---เอย

วรรคที่ 17

--- x	- x - x	- xxx	- x - x
--- ตั้ว	- คอก - ตั้ว	- กะตั้วอ้าย	- เริ่ม - เคอ

วรรคที่ 18

--- x	- x - x	- xxx	- x - x
--- เนื้อ	- นาง - เอย	- บ่แม่่น แนว	- เจ้า - พัน

วรรคที่ 19

- xxx	- x - x	--- x	- x - x
- ลีตีหา	- ชอบ - เรื่อง	--- ไผ	- เคื่อ - น้อง

วรรคที่ 20

- xxx	- xxx	--- x	- xxx
- ลีเสียดาย	- คำว่าแสง	--- น้อ	- ผู้ตีเอย

วรรคที่ 21

----	----	--- x	xxxx
----	----	--- น้อ	บ่มีไผแล้ว

วรรคที่ 22

--- x	xxxx	xxxx	- x - x
--- ปาก	แป้นแฟน ชาวป่า	- ผู้บ่าว ไทย	- เนื้อ - อ้าย

วรรคที่ 23

--- x	- x - x	- xxx	- xxx
--- เอย	- หาก - เพิ่น	- มานั่งว่า	- ลาย - ย่อง

วรรคที่ 24

- xxx	--- x	- x - x	--- x
- กระบี่มี	----	- น้อย - คน	--- เอย

วรรคที่ 25

----	- xxx	- x - x	- xxx
----	- ว่าบมี	- สวม - ซอ่อน	- ว่าบมี

วรรคที่ 26

- x - x	----	----	- x - x
- สาย - ยึด	----	----	- ว่า - มา

วรรคที่ 27

----	--- x	- xxx	- x - x
----	--- ว่า	- บมีเทื่อ	- มา - เกี้ยว

วรรคที่ 28

- xxx	----	- xxx	- x - x
- เป็นยาบ อย่าง	----	- ถ้ำตะ กลาง	- ป่ - กว้าง

วรรคที่ 29

- x - x	- xxx	--- x	- x - x
- สะ - มา	- ได้ผู้ผ้า	--- น้อ	- ถาย - น้อ

วรรคที่ 30

----	----	----	----
----	----	----	----

วรรคที่ 31

----	--- x	xxxx	- x - x
----	--- คั้น	น้อมมีผ้า ซ้อน	- บ่ลงเขียน

วรรคที่ 32

- x - x	- x - x	- xxx	--- x
- มา - ดอก	- เห็น - บ่าว	- ผู้บ่าว ไทย	----

วรรคที่ 33

--- x	--- x	--- x	xxxx
--- อ้าย	--- เอย	--- ขึ้น	ปี่มีคู่ชอย

วรรคที่ 34

- xxx	- xxx	--- x	--- x
- บ่มาย่อน	- ให้เมื่อย คิง	--- คอก	--- อ้าย

วรรคที่ 35

----	--- x	- x - x	- xxx
--- อ้าย	--- เออ	- นั้น - ละ	- ก็คือกัน

วรรคที่ 36

- x - x	- x - x	----	--- x
- นั้น - แล้ว	- คำ - น้อย	----	--- พี่

วรรคที่ 37

- - x x	- xxx	xxxx	- x - x
- พบ - น้อย	- เมืองหัน เพ	ตั้งแต่ หลายปี	- เปลี่ยน - ไป

วรรคที่ 38

- xxx	- xxx	- xxx	--- x
- บ่มีใจ	- หมั่นนำ กัน	- ตั้งแต่บัด	--- แนม

วรรคที่ 39

- xxx	- xxx	- xxx	- xxx
- นำกัน แห่น	- แม่นใจ หญิง	- นิ่มนเป็น	- สาละแน

วรรคที่ 40

xxxx	--- x	- x - x	--- x
ลิม่า เปลี่ยนแปลง	--- น้อย	--- นาง	--- เอย

วรรคที่ 41

----	--- x	- x - x	- xxx
----	--- ให้	- มั่น - จริง	- น้อยจิ้งเว้า

วรรคที่ 42

- xxx	- xxx	- x - x	- x - x
- สีมพู	- จิ้งอายว่า	- ผู้ - บ่าว	- ซ่อน - เอย

วรรคที่ 43

--- x	--- x	- x - x	- xxx
--- เอย	--- ให้	- มั่น - จริง	ตั้งตอกมัด กล้า

วรรคที่ 44

- xxx	- xxx	- x - x	--- x
- คานา แล้ว	- เขียบ ใส่ต้ม	- เนื้อ - เอย	--- ยัน

วรรคที่ 45

--- x	xxxx	- x - x	xxxx
--- พี่	นี้้มัก ถูกต้อง	- เนื้อ - ตอง	จนกว่าจะ ฮ้อย

วรรคที่ 46

- x - x	--- x	--- x	xxxx
- คำ - นาง	--- เอย	--- ฮ้อย	ไปเที่ยว เห็นแล้ว

วรรคที่ 47

- xxx	xxxx	- xxx	- x - x
- สีเอนาง	ตัวคินมา นำ	- กันเถอะ เมีย	- บ่ - ฮู้

วรรคที่ 48

- xxx	- x - x	- xxx	--- x
- เมียถูกตัว	- มักกัน หลาย	- จนลีไซ	--- จ้อย

วรรคที่ 49

--- x	- xxx	--- x	-- x x
--- ต้าย	- มักพะ นาง	--- เนื้อ	-- ผู้ดี

วรรคที่ 50

--- x	----	----	----
--- เอย	----	----	----

จากการศึกษารูปแบบจังหวะของเพลงเชิงพบว่า กระสวนจังหวะจะเป็นไปตามคำร้องในแต่ละห้องเพลง ลักษณะของจังหวะ เป็นลักษณะจังหวะแบบกระชั้นข้างหลัง รูปแบบจังหวะที่พบคือ

รูปแบบ	กระสวนจังหวะ	คำร้อง
A	- xxx - xxx	- ดำนาแล้ว - เหยียบไถ่ตม
B	- x-x xxxx	- มัน – จริง ดังตอกมัดกล้า
C	--x --xx	---เนื้อ -- ผู้ตี
D	--x ----	---เอย ----
E	- xxx - -x	- จนสีไซ - - - จ้อย
F	xxxx - x-x	ตั้งแต่หลายปี - เปลี่ยน - ไป
G	- x-x - x-x	-มา-ดอก -เห็น-บัว

ซึ่งรูปแบบที่ใช้มากที่สุดคือ รูปแบบ A

สรุปผลการศึกษากำร้อง ลำเดือนห้า (ผญาเกี่ยว)

1. ทำนองร้อง ลำเดือนห้า(ผญาเกี่ยว) ใช้กลุ่มเสียง ฟา ทำหน้าที่ในการดำเนินทำนองของเนื้อร้องตลอดทั้งเพลง ประกอบด้วยโน้ตเสียงหลัก ฟา ซอล ลา โด เร ไม่ปรากฏว่ามีเสียงอื่นๆ เข้ามาดำเนินในเนื้อร้องเลย ในเรื่องของระดับเสียงจะเปลี่ยนแปลงไปตามเสียงวรรณยุกต์ของคำร้อง และสำเนียงของภาษา
2. วรรณเพลงแบ่งตามลักษณะวรรณของคำร้อง
3. ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองร้อง ลำเดือนห้า (ผญาเกี่ยว) มีรูปแบบทำนองเพลงที่ใช้เสียงสลับขึ้น – ลง ตามระดับเสียงวรรณยุกต์ของคำร้อง และสำเนียงของภาษา มีลักษณะคล้ายฟันปลา ในระหว่างทำนองของวรรณเพลง มีการใช้เสียงซ่า และเสียงกระ โคค ซึ่งลักษณะของเสียงกระ โคค เกิดจากการรี้นไหลของสำเนียงภาษา
4. รูปแบบของกระสวนจังหวะที่พบมากที่สุดคือ / - xxx / - xxx / ซึ่งกระสวนจังหวะจะเปลี่ยนไปตามจำนวนคำร้องในแต่ละห้องเพลง ลักษณะของจังหวะ เป็นลักษณะจังหวะแบบกระชั้น ด้านหลัง

3.1.4 วิธีร้อง ลำเค็นอน้าของไทยวน บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

“ลำเค็นอน้า” ในแง่ความไพเราะ ความงามในฐานะเป็นวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะ จะพบว่า การใช้คำ เสียง และความหมายดีเด่น ทำให้เกิดความซาบซึ่งประทับใจระหว่งผู้เล่นด้วยกัน และทำให้ผู้ดู ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งกับการแสดงเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน การใช้คำ พิจารณาในแง่การเลือกสรรคำ พบว่าเลือกใช้คำเหมาะสมกับเป็นเพลงเกี่ยว ผู้ชายเรียกผู้หญิงว่า “คนงามเอ๋ย” “ทันสมัยเอ๋ย” “เจ้าผู้คอกมป็อง” หมายถึงเจ้าผู้คอกลมเป็นปล้อง “นางเอ๋ย” “น้องเอ๋ย” เป็นต้น ผู้หญิงเรียกผู้ชายว่า “พี่ชายเอ๋ย” “อ้ายเอ๋ย” บทกวีก็ใช้ว่า “ทันสมัยเอ๋ย” เช่นเดียวกัน

3.1.5 ทำนองดนตรี

ทำนองแคนทำนองแคนจะเป็นลักษณะการเป่าวนอยู่แค่ 16 ห้องเพลงตลอดการแสดง ไม่มีลูกเล่นหวือหวา หรือลายแคนแบบของภาคอีสาน

---ร	พรดค	---ร	พรดค	---ร	พรดร	---ร	พรดค
---ร	พรดค	---ร	พรดค	---ร	พรดร	พรดร	พรดค

ลักษณะของโน้ตเพลง

โน้ตทำนอง(แคน) เป็นโน้ตไทยที่เป็นโน้ตตัวอักษรบันทึกด้วยวิธีการบันทึกโน้ตแบบไทย ทำนองเพลงที่บันทึกเป็น “ทำนองหลัก” โน้ตที่เป็น “ทำนองหลัก” นี้บอกให้รู้เฉพาะทำนองแต่ไม่ได้บอกคู่เสียงและระดับเสียงสูง – ต่ำในการบรรเลง ในการวิเคราะห์นี้ เป็นการวิเคราะห์จากข้อมูลดังกล่าว

1. บันไดเสียง

โน้ตทำนอง(แคน) เป็นเพลงในกลุ่มบันไดเสียง ฟา โดยมีโน้ตเสียง ฟา ซอล ลา โด เร เป็นโน้ตหลัก ทำนองเพลงเป็นการบรรเลงวนซ้ำในโน้ตเดิมตลอดการแสดง เพื่อเป็นจังหวะและระดับเสียงในการร้อง

2. วรรคและลูกตก “ลูกตก” ในที่นี้หมายถึง “เสียงสุดท้ายของแต่ละวรรคเพลง” ลูกตกของแต่ละวรรคสามารถกำหนดชื่อของลูกตกได้ โดยชื่อของลูกตกจะสัมพันธ์กับบันไดเสียงของทำนองเพลงนั้นๆ ในบันไดเสียง ฟา มีโน้ตหลัก ฟา ซอล ลา โด เร เพียงเสียงเดียว

วรรคเพลงและลูกตกทำนอง (แคน) คือ

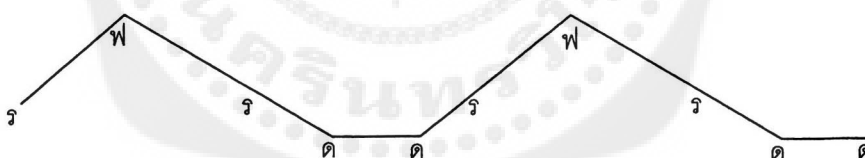
วรรคที่	ทำนองเพลง	บันไดเสียง	ลูกตก
1.	/---ร/ฟรคค/---ร/ฟรคค/	โด	โด1
2.	/---ร/ฟรคร/---ร/ฟรคค/	โด	โด1
3.	/---ร/ฟรคค/---ร/ฟรคค/	โด	โด1
4.	/---ร/ฟรคค/ฟรคร/ฟรคค/	โด	โด1

ทำนอง(แคน) ลำเต็้นห้า เป็นทำนองที่เป็นหลักให้กับคนร้องเท่านั้น การแบ่งวรรคและการบรรเลงจะบรรเลงในลักษณะซ้าวนอยู่ในโน้ตเดิม ลูกตกจึงมีแค่เสียงเดียวคือเสียง โด เพื่อให้ผู้ร้องไม่ร้องผิดเสียง

รูปแบบทำนอง (แคน)

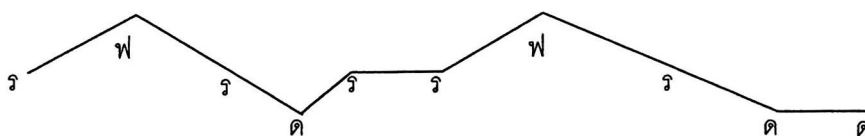
วรรคที่ 1

---ร ฟรคค ---ร ฟรคค

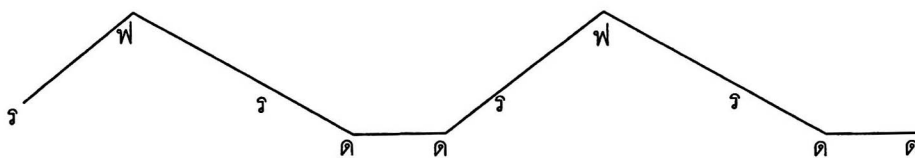
วรรคที่ 2

---ร ฟรคร ---ร ฟรคค

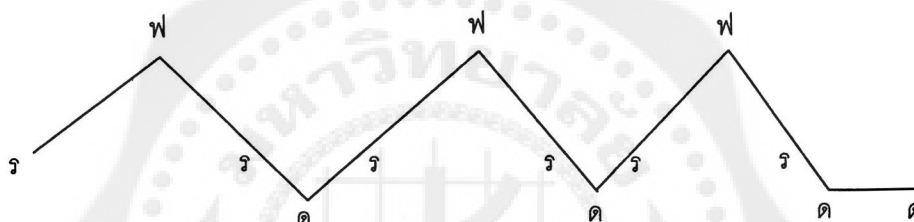
วรรคที่ 3

---ร ฟรคค ---ร ฟรคค

วรรคที่ 4

---ร ฟรคร ฟรคร ฟรคค

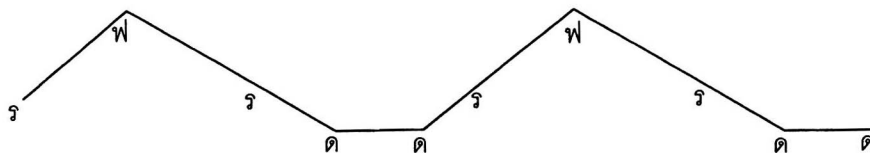

รูปแบบทำนอง(แคน)ที่พบมี 1 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบต่ำลงแล้วสูงขึ้น

วรรคที่ 1

---ร ฟรคค ---ร ฟรคค

จากการศึกษารูปแบบทำนองเพลงพบว่า ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงมีรูปแบบทำนองที่ใช้เสียงสลับกันขึ้น-ลง มีลักษณะคล้ายฟันปลา ในระหว่างทำนองของวรรคเพลง มีการใช้เสียงซ้ำ

รูปแบบจังหวะทำนอง (แคน)

รูปแบบของกระสวนจังหวะที่พบมีรูปแบบ ดังนี้

วรรคที่ 1

--- x	xxxx	--- x	xxxx
-------	------	-------	------

วรรคที่ 2

--- x	xxxx	--- x	xxxx
-------	------	-------	------

วรรคที่ 3

--- x	xxxx	--- x	xxxx
-------	------	-------	------

วรรคที่ 4

--- x	xxxx	xxxx	xxxx
-------	------	------	------

จากการศึกษารูปแบบจังหวะของเครื่องดนตรี (แคน) พบว่า กระสวนจังหวะจะมีเพียง 2 รูปแบบ รูปแบบที่ใช้มากที่สุดคือ

แบบที่ 1 / --- x / xxxx / แบบที่ 2 / xxxx / xxxx /

รูปแบบที่ใช้มากที่สุดคือ แบบที่ 1

สรุปผลการศึกษาทำนอง(แคน)

1. ลักษณะของโน้ตเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว บรรเลงซ้ำวนไปวนมา ไม่มีรูปแบบหรือกฎเกณฑ์ตายตัว และเป็นทำนองหลักให้กับทำนองร้อง
2. ทำนอง(แคน) กลอนลำเดือนห้า ใช้โน้ตกลุ่มเสียง ฟ ซ ล ค ร เป็นโน้ตหลักในการดำเนินทำนอง
3. วรรคเพลงของทำนอง (แคน) กลอนลำเดือนห้า มีจังหวะเคาะปกติเช่นเดียวกับบทเพลงทั่วไป
4. รูปแบบจังหวะที่มีการใช้มากที่สุดคือ / --- x / xxxx /
5. รูปแบบทำนอง หรือทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงมีลักษณะเหมือนฟันปลา มี 2 ลักษณะคือ

5.1 เคลื่อนที่แบบสูงขึ้นแล้วต่ำลง

5.2 เคลื่อนที่แบบต่ำลงแล้วสูงขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมพญาประเภทอื่น จากคำบอกเล่าของคุณยายลวด เจียบกระโทก อีก 2 ประเภท ซึ่งชาวไทยวนจะนำมาเล่นสอดแทรกกับพญาเกี่ยว คือ

3.2 พญาภายิต

- มันหันเป็นอ้อยขาว ต้มแต่กอมันมาพี่ชายเอ๋ย มันหันเป็นตามแนว ตั้งแต่โคตรอีหม่อมละ
น้อยอ้ายเอย

ความหมาย ต้นตระกูลเป็นเช่นไร ลูกหลานก็เป็นเช่นนั้น

- ค้นว่าแมนหนูกัดผ้า ของแพงแมวสิได้ไฉน แมวนี่ควรเลี้ยงไว้ บ่เสียเช่าเปล่าคาย

ความหมาย ถ้าหนูกัดผ้ากัดข้าวของแล้วแมวได้ แมวตัวนี้ควรเลี้ยงไว้ไม่เปล่าประโยชน์

- อันว่าพหูหึงฮ่างสามผัวอย่าปองเสพ ชายได้สิกลสามเล่าแล้ว อย่าไปก๊วเกี่ยวสะหาย

ความหมาย อันว่าแม่มีสามีสามคนอย่าไปคบหา ผู้ชายสิกลจากความเป็นพระได้
สามรอบแล้วอย่าไปคบเป็นเพื่อน

- เป็นสาวนี่ทำโตให้มันคอง ดินผมให้ล่าเกียง ดินซันให้ล่าเพียง

ความหมาย เป็นสาวต้องทำตัวให้คล่องแคล่ว เส้นผมต้องสะอาด ชายฟ้าถุ้งต้องใส่ให้
เรียบร้อย

3.3 ปริศนาคำทาย

- สองมือสิกลแตก กระแทกชูเก๋า สนุกกินเข้าหลับตาฮินฮี่ สองมือตี เอาตีนซุก (ขนไก่
แห่หู , รองเท้า)

ความหมาย สองมือหากิน กระแทกรูเก๋า กินข้าวหลับตามีความสุข มือตี เอาเท้าซุก

- คำมิคหมีแสงดีแสงกั๊ด คำเหมือนหมัดแสงกั๊ดแสงดี (ลิ่ว)

ความหมาย คำปัดปี่ ยิ่งดียิ่งกั๊ด คำเหมือนหมัดยิ่งกั๊ดยิ่งดี

- ต้นทอครกใบปรกดิน (ตะไคร้)

ความหมาย ต้นเท่าครกใบปรกดิน

- ต้นทอขาใบวาดับ (ต้นกล้วย)

ความหมาย ต้นเท่าขาใบวาดับ

- ตั้งกางดง กังกางคอน อ่อนต่อนกางเฮียน (ปิ่น , แร้วคักสัตว์ , อุ้งเด็ก)

ความหมาย ดังกลางป่า ดักกลางคอน ผูกกลางบ้าน

- สี่คนหาม สามคนแห่ คนหนึ่งนั่งแคร่ สองคนพาไป (ธาตุ 4 โลก โกรธ หลง หัวใจ

ความดี ความชั่ว)

ความหมาย สี่คนหาม สามคนแห่ คนหนึ่งนั่งแคร่ สองคนพาไป

- ทั้งสี่เป็นหวาย ทั้งปลายเป็นเชือก พูได้บ่ได้ ให้ทอถิ่น (ถิ่นต่อไก่อ)

ความหมาย ตรงโคนเป็นหวาย ตรงปลายเป็นเชือก ใครไม่ได้ ให้เอากลับไป

- ตุงต่าง คือกวางแพะ ทั้งกางตะแยะคือขวานลับ จับบ่ากระแทกเงาะ (การทอผ้า)

ความหมาย ตุงต่างว่าเหมือนกวางเหมือนแพะ กางออกเหมือนโคนขวานลับ จับบ่า

กระแทกขา

- ตาติดตัวแม่นอะหยัง (สัปประรด , ไม้ไผ่)

ความหมาย ตาติดตัวคืออะไร

- ใบหยักๆ ลูกรักเต็มคอก (มะละกอ)

ความหมาย ใบหยักๆ ลูกรักเต็มคอก

- อีหัวโล้นโตนน้ำแต่เด็ก (กระบวยตักน้ำ)

ความหมาย หัวโล้นกระโดดน้ำแต่รุ่งสาง

- มนๆ คือใบปู มีอยู่กวาง ข้างมีขน (หูวัว หูควาย)

ความหมาย มนๆเหมือนใบปู มีอยู่ตรงกลาง ด้านข้างมีขน

- เด็กน้อยมาแต่เมืองแขก ดิบแตก มีฟันบ่เข้า แม่นอะหยัง (เงา)

ความหมาย ตัวเล็กๆมาจากเมืองแขก ดิบแตก ฟันบ่เข้า คืออะไร

- กอยก้อยลอคซอน (กุ้ง)

ความหมาย กอยก้อย ลอคซอนไม้

- ไก่อ่แม่ขาว แล่นเข้าเล่าลู่ (ข้าวตอกแตก)

ไก่อ่ตัวเมียสีขาว วึ่งทะเลลู่

- จั้วมันกินหญ้า หางมันจิไปทางใด (หางชี้ลงดิน)

ความหมาย จั้วกินหญ้า หางจะไปทางไหน

- คำคือกา บินมาคือนก หนามปักอก นกนั้นชื่ออะหยัง (แมงคุดเต่า)

ความหมาย คำเหมือนกา บินมาเหมือนนก หนามปีกอก นกนั้นชื่ออะไร

- สุกเต็มต้นเก็บกินไม่ได้ (แคน)

ความหมาย สุกเต็มต้นกินไม่ได้

- เฒ่าสองเฒ่านั่งอยู่ภูเขา (หู)

ความหมาย คนแก่สองคนนั่งอยู่ภูเขา

- บักน้อยๆ ถือแพแดงลอคใต้ล่าง (น้ำหมาก)

ความหมาย ตัวเล็กๆ ถือผ้าแดงลอคใต้ล่าง

- เขียวอุ้มทุมบ่มีใบ (ตะไคร่น้ำ)

ความหมาย สีเขียวจืดไม่มีใบ

- มีแต่เม็ดบ่มีต้น (ฝน)

ความหมาย มีแต่เม็ดไม่มีต้น

- ตินมน ฮอยยาว แมนอะหยัง (เกวียน)

ความหมาย เข้มมน รอยยาว คืออะไร

- นั่งอุ้มปูก ใบอ้าแขน (ตะไคร้)

ความหมาย นั่งอุ้มปูก ใบอ้าแขน

- ยังไปเท่ากระดิ่ง กูมาเท่ากะโหลก (แห)

ความหมาย โยนไปเท่ากระดิ่ง กลับมาเท่ากะโหลก

- น้อยๆ นุ่งผ้าเขียว ใหญ่ขึ้นนุ่งผ้าแดง (พริก)

ความหมาย ตัวเล็กๆ นุ่งผ้าเขียว โตขึ้นนุ่งผ้าแดง

- เขียวขาวซีว คือผ้าปักกุศอ่อน เหลียวเบ็งเป็นตาน่าข่าน กินแล้วอึดกะใจ (น้ำ)

ความหมาย สีเขียวสีขาว เหมือนผักกุศอ่อน มองดูน่ากลัว แต่กินแล้วชื่นใจ

- ตัวมันขาว ยาวป้อจ๋าๆ เวลาอยากเผาหักกิน (บุหรี)

ความหมาย ตัวสีขาว เป็นลำกลมๆยาว เวลาอยากกินต้องเผา

- แต่น้อยๆ ขาว พอกางขึ้นมาเหลือง ใหญ่ขึ้นมาเขียว (หน่อไม้)

ความหมาย ตอนเล็กๆสีขาว โตขึ้นมาหน่อสีเหลือง โตขึ้นอีกสีเขียว

- เห็นบ่เอา เอาบ่กิน กินบ่อึด อึดบ่ซี จีบ่เหม็น (ตา มือ ปาก ท้อง ก้น)

ความหมาย เห็นไม่เอา เอาไม่กิน กินไม่อิ่ม อิ่มไม่จี๋ จี๋ไม่เหม็น

- จับข้าง้าง เอาไว้แดงชุกใส่ (ตะไกรหนีบหมาก)

ความหมาย จับข้าง้าง เอาใส่สีแดงยัดใส่

- ไฟไหม้ป่า บ่ไหม้ห่อหมก (จอมปลวก)

ความหมาย ไฟไหม้ป่า ไม่ไหม้ห่อหมก

- ก่งโค้งโน้ง ซ้ำมต่งสามแสน (รุ่งกินน้ำ)

ความหมาย อยู่ฟากโน้นโค้งข้ามไกลสามแสน

- กระจาดดำ ง้าดิน แม่นอะหยัง (จี้ควาย)

ความหมาย หัวดำคว่าอยู่บนดิน คืออะไร

- กินคางใน ตางนอกไว้เฮ็ดแนว (หม้อข้าว)

ความหมาย กินข้างใน ข้างนอกไว้ทำพันธ์

- แอบน้อยๆ ใส่ยาเหลือง คนทั้งเมืองเปิดกินบ่ได้ (ไข่)

ความหมาย แอบน้อยๆ ใส่ยาเหลือง คนทั้งเมืองเปิดกินไม่ได้

- จี๋ปักเต่าก้อนเกลือ ไปฮอดเมืองเหนือ เมืองใต้ (หัวแม่เท้า)

ความหมาย ขนาดเท้าก้อนเกลือ ไปถึงเมืองเหนือ เมืองใต้

- ยาวแล้วกะสั้น (สายตา)

ความหมาย ยาวแล้วก็สั้น

- สองตีนออกแอด แปะตีนพาไป (เกวียน)

ความหมาย สองเท้าตั้งออกแอด แปะเท้าพาไป

- สุกด้ม สุกปอด แม่นอะหยัง (ตะขบป่า)

ความหมาย สุกด้ม สุกปอด คืออะไร

- สุกในดินกินได้ สุกในไม้กินล่า (หม้อดินหุงข้าว , ข้าวหลาม)

ความหมาย สุกในดินกินได้ สุกในไม้ยังกินอร่อย

- ตีโตเป็น โตตายฮ้อง ตีโดนน้อง โตนี่มันคาง (จับเกวียน)

ความหมาย ตีตัวเป็น ตัวตายร้อง ตีโดนน้อง ตัวนี้มันคาง

- หนองใสบ่มีน้ำ (กระจก)

ความหมาย หนองใสไม่มีน้ำ

- ดั้นเท่าลำเรือ เอาใบห่อเกลือบ่ม (ดั้นมะขาม)

ความหมาย ดั้นเท่าลำเรือ เอาใบห่อเกลือไม่ห่ม

- ดั้นเท่าเข็มใบเค็มน้ำ (ผักแว่น)

ความหมาย ดั้นเท่าเข็ม ใบเค็มน้ำ

- ไฟไหม้ป่า บ่ไหม้เจียน้ำ (ทางเดิน)

ความหมาย ไฟไหม้ป่า ไม่ไหม้น้ำ

- สับไม้ผุ ทะลุจนแก่น สันให้แน่น ถึงลาดบัวขาว (ผลมะพร้าว)

ความหมาย ฟันไม้ผุ ทะลุถึงแก่นไม้ สับให้แน่น ถึงลาดบัวขาว

- แสงต่อแสงสั้น แสงตัดแสงยาว (ถนน)

ความหมาย ยิงต่อยิงสั้น ยิงตัดยิงยาว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ลำเคื่อนห้า : เพลงพื้นบ้านล้านนา บ้านสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้ศึกษาตามกระบวนการมานุษยวิทยาที่มุ่งเน้น การลงภาคสนามเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่แท้จริง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาค้นคว้างานวิจัย เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลสนาม นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสาร งานวิจัยจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์ และสรุปผล ตามความมุ่งหมายของการวิจัย 2 ข้อคือ

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนและประวัติความเป็นมาของกลอนลำเคื่อนห้าของ บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทำนองร้องกลอนลำเคื่อนห้าโดยการบันทึกข้อมูลเป็น โน้ตเพลงไทย

สรุปผลการศึกษาดังหัวข้อต่อไปนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน

1.1 ผลการศึกษาประวัติและความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

คนไทยวน แต่เดิมมีถิ่นกำเนิดอยู่ที่เมืองเชียงแสน ซึ่งเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนา ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านการปกครอง การศาสนา และศิลปวัฒนธรรม เมื่ออาณาจักรล้านนาเสื่อมอำนาจลง พม่าได้เข้ามามีอำนาจปกครองเมืองจวบจน ถึงรัชสมัยแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าให้พระเจ้าหลานเธอกรมหลวงเทพหริรักษ์ และพระยายมราชยกทัพพร้อมกับกองทัพเจ้าอนุวงศ์เมืองเวียงจันทน์ เจ้าอุปราชเมืองเชียงใหม่ เจ้านครน่าน และเจ้านครลำปาง เข้าล้อมตีเมืองเชียงแสน เมื่อตีเมืองได้แล้ว จึงเผาทำลายป้อมปราการเมือง กำแพงเมืองและบ้านเมือง เพื่อมิให้เป็นที่ยึดมั่นแก่ข้าศึกพม่าในคราวต่อไป จึงได้อพยพผู้คนชาวเมืองจำนวนราว 23,000 คนแล้วจัดแบ่งเป็น 5 ส่วน แยกไปไว้ที่เมืองเวียงจันทน์ 1 ส่วน เมืองเชียงใหม่ 1 ส่วน เมืองลำปาง 1 ส่วน เมืองน่าน 1 ส่วน ที่เหลือโปรดให้ลงมาเมืองหลวง

และมาตั้งบ้านเรือนที่จังหวัดสระบุรี บริเวณแถบลุ่มน้ำป่าสักทางตอนใต้ บางส่วนเลยไปตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดราชบุรีเนื่องจากการตั้งกองโคเพื่อเป็นเสบียงให้แก่กองทัพในสมัยนั้นได้มาอยู่ชายดงพญาเย็น อยู่ใกล้ลุ่มน้ำลำตะคอง เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ จึงได้อยู่ทำมาหากินสร้างบ้านแปลงเมืองตั้งแต่นั้นมา ซึ่งก็คืออำเภอจันทิก ต่อมาได้มีการย้ายอำเภอจันทิกจึงได้ย้ายไปอยู่ที่บ้านหนองบัว และต่อมาก็ได้มีการย้ายอำเภอ มาอยู่ที่ในที่ตั้งอำเภอสีคิ้วปัจจุบัน กลุ่มชาวไทยวน ที่มาอาศัยอยู่มากในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาได้แก่ บ้านเหนือ บ้านใต้ ในเขตอำเภอสีคิ้ว บ้านโนนกลุ่ม ตำบลมิตรภาพ บ้านโนนทอง บ้านถนนคด บ้านโนนนา บ้านทับม้า และบ้านน้ำเมา

ซึ่งชาวไทยวนยังคงแสดงลักษณะต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้อย่างเด่นชัด แม้ว่าจะห่างถิ่นมาอยู่ท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเป็นเวลาร่วม 200 กว่าปีแล้วก็ตาม นอกจากนี้ ยังมีชาวไทยวนอีกส่วนหนึ่ง ที่อพยพย้ายถิ่นโดยส่วนตัวหรือส่วนครอบครัวไปอาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ ตามความสมัครใจ เช่น กรุงเทพมหานคร หาดใหญ่ ภูเก็ต เป็นต้น พวกเขาจะแสดงอัตลักษณ์ความเป็น “คนเมือง” หรือ “จาวเหนือ” ให้ปรากฏต่อคนอื่นๆ ผ่านภาษา การแต่งกาย บุคลิกภาพและประเพณีวัฒนธรรมในเทศกาลต่างๆ

1.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวน

ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามของมนุษยชาติ และเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของคนในรุ่นต่อไป การศึกษาทำให้ทราบถึงภูมิหลังประวัติความเป็นมาของวิถีชนนั้นๆ โดยเฉพาะบ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาเนื่องจากมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหลายประการทั้งที่มีการสืบทอดผ่านมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งเริ่มเลือนหายไปตามกาลเวลา และในส่วนที่กำลังดำเนินอยู่ต่อไป ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนไว้ ดังต่อไปนี้

1.2.1. การทอผ้าทอผ้าเป็นการสืบสานวัฒนธรรมทั้งอาชีพและการแต่งกายอีกทั้งยังเป็นรายได้ที่ดีของครัวเรือน

1.2.2. งานเลี้ยงแบบขันโตกชาวไทยวนภาชนะที่ใช้ใส่สำหรับอาหารของคนทางภาคเหนือ โดยนำอาหารใส่ภาชนะแล้วเรียงใส่โตก คนรับประทานนั่งกับพื้น

1.2.3. ประเพณีสงกรานต์รดน้ำดำหัวเป็นวันแสดงความกตัญญูแก่ผู้เฒ่าผู้แก่ จะทำบุญบังสุกุลอุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติที่ล่วงลับ และคนเฒ่าคนแก่ที่มีชีวิตอยู่ ก็จะรดน้ำดำหัวและขอคำอวยพรเป็นวันที่มีความสุข มีการละเล่นสนุกสนาน เช่น เล่นสละบ้า รำโทน และลำเต็อนห้า ซึ่งประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีสำคัญในรอบปี

1.2.4. เวนขันแก้วเป็นการสวดเพื่อขอขมาว่าความของชาวไทยวน เป็นภาษาขวน เนื้อหาจะเป็นการขอขมา ขอโทษว่าความที่ได้เข้าไปล่วงเกินทั้งที่รู้และไม่รู้ จะสวดในวันพระช่วงเข้าพรรษา

1.2.5. การเล่นสละบ้าการเล่นสละบ้านั้น เป็นการเล่นของชาวไทยรามัญ โดยมักเล่นกันในช่วงสงกรานต์ การเล่นสละบ้า แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ สละบ้าทอย และสละบ้าป้อน คนไทยวนก็เล่นสละบ้าในช่วงสงกรานต์ นิยมเล่น ในหมู่หนุ่มสาว เพื่อทำความรู้จักกันหลังจากเสร็จงาน

1.2.6. ประเพณีสารทจุ่มงหมายในการทำบุญวันสารทของชาวขวนสี่คว มี 2 ประการคือ

1. เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว
2. เพื่อเป็นการทำบุญกลางปี และถือว่ายู่กลางพรรษาคด้วย

1.2.7. งานแต่งงานของชาวไทยวนประเพณีการแต่งงานเป็นการแสดงออกทางสังคมที่ มนุษย์เราไม่ว่าประเทศใดก็ตามได้กระทำเพื่อแสดงออกถึงการยอมรับ การให้เกียรติ สำหรับชาวไทยวน อำเภอสี่ควก็เช่นเดียวกัน โดยเริ่มจากผู้บ่าวผู้สาวได้ชอบพอเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้ว ก็ได้ให้ผู้ใหญ่ฝ่ายชายไปสู่ขอฝ่ายหญิงแล้วก็กำหนดวันแต่งงานกัน ส่วนมากจะเป็นเดือนคู่ เช่นเดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เดือนสิบสอง เป็นต้น คนไทยวนจะไม่แต่งงานช่วงเข้าพรรษาคือเดือนแปดถึงเดือนสิบเอ็ด

1.2.8. ประเพณีทำบุญงานศพประเพณีเกี่ยวกับชีวิตที่พบได้เสมอคือ ประเพณีทำบุญงานศพ การตายเพราะสิ้นอายุขัย กัับการตาบแบบผิดธรรมชาติ เช่น เกิดอุบัติเหตุ จะมีความคิดความเชื่อต่างกันออกไป โดยเฉพาะจะไม่เคลื่อนย้ายศพผู้ที่ตายด้วยอุบัติเหตุเข้ามาในบ้าน พิธีปฏิบัติต่อผู้ตายเพราะสิ้นอายุขัย ประกอบด้วย การบอกหนทาง คือบอกให้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย การเผาศพ คือการอยู่ยามตามไฟ เอาผ้าคลุมศพ และระวางไม้ให้แมวกระโดดข้ามศพ บางครั้งต้องกางมุ้งให้ด้วย

1.2.9. ความเชื่อเรื่องผี หมายถึงความเชื่อว่ามีผีมีวิญญาณเป็นไปในลักษณะคนไทย ทั่วๆไป แต่มีข้อสังเกตว่า เชื้อผีสาง เทวดา และทรงเจ้าเข้าผีกันมาก ดังปรากฏศาลในอำเภอสีคิ้ว มี ศาลเจ้าพ่อ และศาลเจ้าแม่หลายแห่ง เช่น ศาลเจ้าพ่อขุนรามจวบแดน ศาลเจ้าพ่อพระยาสี่เขียวมีทุก หมู่บ้าน และมีในตัวอำเภอ ศาลเจ้าแม่ตองเจียว มีคนทรงเจ้าที่เชื่อถือกันโดยมีการเข้าทรงเป็นประจำ ทุกวันพฤหัสบดี

1.2.10. ประเพณีการแรกนาการแรกนาของชาวยวนสีคิ้วจะเริ่มทำการปักดำ วิธีทำ ชาวบ้านจะสานไม้ไผ่เป็นกระแต (ลายขัดกัน) แล้วนำไปวางที่มุมคันทนา ใช้หลักยึดกระแตไว้ 4 มุม เาหนูหรี หมาก ข้าว กล้วย และของกินอื่นๆ วางบนกระแต เพื่อเป็นเครื่องเซ่น

1.2.11. ประเพณีการเรียกขวัญข้าวในการทำพิธีเรียกขวัญข้าวนี้ จะจัดขึ้นตามเวลาที่ เจ้าของเห็นสมควร โดยดูฤกษ์ยามกับพระภิกษุ ถ้าใครได้ข้าวมากก็จะทำพิธีเรียกขวัญข้าว

1.2.12. ประเพณีขึ้นเฮือนใหม่เมื่อการปลูกสร้างเรือนสำเร็จลงแล้ว ผู้เป็นเจ้าของ ย่อมจะมีความผูกพันและภาคภูมิใจที่ผลของการที่ได้ทุ่มเทไปนั้นปรากฏรูปร่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นเมื่อ เริ่มที่จะเข้าไปอยู่อาศัย ชาวไทยวน จะต้องทำพิธีกรรมอีกชั้นหนึ่ง คือพิธีขึ้นเฮือนใหม่

1.2.13. ลักษณะทั่วไปของเรือนไทยวนเรือนไทยของชาวยวนสีคิ้ว มีลักษณะเป็น เรือน “เครื่องสับ” เป็นส่วนมา หลังคามุงด้วยสังกะสี กระเบื้องหน้าว้าว และกระเบื้องดินเผา เดิมทีเดียนั้น คงจะมุงด้วยหญ้า แต่เนื่องจากมีความคงทนน้อย จึงเปลี่ยนมาเป็นมุงด้วยสังกะสีเสีย ส่วนมาก โครงสร้างของหลังคา เป็นเรือนแฝดสองหลัง สามหลังบ้าง นิยมสร้างหลังคาคลุมชานและ บันได ชานสร้างคู่กับตัวเรือน หรือสร้างด้านสกัดที่หัวเรือน หรือท้ายเรือน ครัวอาจจะปลูกไว้ต่างหาก หรือกันห้องไว้กับตัวเรือน ส่วนมากยกได้สูงเพื่อให้อากาศผ่านได้สะดวก

2. การศึกษาประวัติความเป็นมาของลำเดือนห้า บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

2.1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของลำเดือนห้า บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัด นครราชสีมา

ภูมิหลังของการเล่นชนิดนี้ มีความสืบเนื่องมาจากนิศักรการร้องรำ เป็นชาวเหนือผสม เข้ากับประเพณีท้องถิ่นอีสาน และการละเล่นต่างๆคนยวนสีคิ้วให้ความสำคัญต่อวันสงกรานต์มากเป็น ทุนเดิม เมื่อมีการเล่นเพลงร้องรำ ก็เลือกระยะเวลาสงกรานต์เป็นเทศกาลสำคัญ

ในวันมหาสงกรานต์ที่สี่คิ้ว เริ่มวันที่ 12 เมษายน ถึง 15 เมษายน เป็นประเพณีทางศาสนา คือ ประชาชนจะทำบุญตักบาตร และฟังเทศน์ บ่ายสงกราน้ำพระ ขนทรายเข้าวัดและสาคน้ำกัน การละเล่นในยามสงกรานต์คือการสาคน้ำ สงกราน้ำนั้นมีบั้งพอสสมควร และค่อนข้างสุภาพ ตอนกลางคืนจะมีการเล่นพื้นบ้าน คือลำเดือนห้า จะมีลักษณะเป็นผญาออยเช่นกันเป็นเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ โดยเล่นตามบ้านต่างๆ บ้านคนโน้นบั้งบ้านคนนี้บั้ง ในแต่ละวันเจ้าของบ้านมีหน้าที่ทำน้ำท่าของขบเคี้ยวมาเลี้ยงดู สิ่งที่ขาดไม่ได้คือ สุราดูเหมือนว่าถ้าขาดสุราดูจะไม่ครึกครื้น

สงกรานต์เป็นเทศกาลปีใหม่ที่ชาวขวนสี่คิ้วให้ความสำคัญมาเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ปัจจุบัน การเล่นลำเดือนห้าในวันสงกรานต์ก็ยังคงหาได้เสมอทุกปี แม้ความเจริญด้านอื่นๆ จะเข้ามาแทรกแซงอยู่ตลอดเวลาก็ตาม ผู้ใหญ่ขนาดวัย 40 ปีขึ้นไป ยังให้ความสนใจต่อประเพณีสงกรานต์ และการละเล่นลำเดือนห้า ซึ่งเป็นการว่าผญาออยนี้อยู่ทั่วไปในหมู่บ้าน

2.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบของการแสดงลำเดือนห้า ไทยวนบ้านสี่คิ้ว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัด นครราชสีมา

1. ภาษาไทยวน หรือภาษาขวน ที่ใช้ในการพูดคุย รวมถึงใช้ในการแสดงลำเดือนห้า เป็นหนึ่งภาษาถิ่นที่จัดอยู่ในจำนวนภาษาตระกูลไทย ภาษาไทยวนนี้ภาคเหนือ เรียกว่า “คำเมือง” มากกว่าชื่ออื่นๆ คนที่พูดภาษาไทยวนนี้ต้องเรียกตัวเองว่า “คนขวน” ภาษาขวนสี่คิ้ว จะมีน้ำเสียงค่อนข้างแข็ง และห้วนกว่าภาษาขวนภาคเหนือ

2 การแต่งกายสำหรับหญิงไทยวน จะนุ่งซิ่นลายขวาง ชายบนล่างอาจจะเป็นผ้าพื้นสีแดงดำ หรือขาว ห่มสไบพาดทางซ้าย ที่ผมอาจตัดดอกไม้ดอกเอื้องพองาม

3. ลักษณะกลอนลำ มีความเหมือนคล้ายระหว่าง “คำเรือ” ของภาคเหนือ กับ “ผญาออย” ของภาคอีสาน ส่วนใหญ่เป็นการเกี่ยวพาราตี ได้ตอบด้วยคำพูดไพเราะอ่อนหวาน

4. ลักษณะลายแคน เป็นการเป่าแคนให้จังหวะในการฟ้อน และจังหวะในการว่ากลอนพญาไปพร้อมๆกัน จึงไม่มีทำนอง มีแต่จังหวะเข้าใจ

5. ลักษณะการฟ้อน มีความแตกต่างจากการเซิ้ง เพราะเน้นลีลาความอ่อนช้อยที่มือจับ มีข้อน่าสังเกตว่าเป็นความอ่อนช้อยที่ปรับปรุงให้เข้ากับบรรยากาศ ความสนุกสนานแบบการละเล่นพื้นบ้านอีสานด้วย

3. การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ทำนองร้องกลอนลำเดือนห้าของไทยวน บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

3.1 ผลการศึกษา ผลเกี่ยวกับของไทยวน บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

1. ลักษณะโครงสร้างบทกลอนจำนวนคำเป็นการสังเกตจากส่วนรวม แต่โดยความเป็นจริง เพลงพื้นบ้านมักจะยืดหยุ่นได้เสมอ อาศัยความหมายเป็นสำคัญ บางครั้งจึงใช้คำเกินไปหลายคำ บางครั้งเพิ่มมาอีก 1 วรรคเต็มๆ ก็มี
2. ความหมายที่ไพเราะกินใจ ใช้คำที่มีความหมายลึกซึ้ง สร้างความประทับใจด้วยวิธีการต่างๆ
3. ทำนองร้อง ลำเดือนห้า(พญาเกี้ยว) ใช้กลุ่มเสียง ฟา ทำหน้าที่ในการดำเนินทำนองของเนื้อร้องตลอดทั้งเพลง ประกอบด้วยโน้ตเสียงหลัก ฟา ซอล ลา โด เร ไม่ปรากฏว่ามีเสียงอื่นๆ เข้ามาดำเนินในเนื้อร้องเลย ในเรื่องของระดับเสียงจะเปลี่ยนแปลงไปตามเสียงวรรณยุกต์ของคำร้อง และสำเนียงของภาษา
4. วิธีร้อง พบว่าการใช้คำ เสียง และความหมายดีเด่น ทำให้เกิดความซาบซึ้งประทับใจระหว่างผู้เล่นด้วยกัน และทำให้ผู้ดู ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งกับการแสดงเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
5. ทำนองดนตรี ลักษณะของโน้ตเพลง เป็นเพลงท่อนเดียว บรรเลงช้าวนไปวนมา ไม่มีรูปแบบหรือกฎเกณฑ์ตายตัว และเป็นทำนองหลักให้กับทำนองร้อง

อภิปรายผล

ลำเดือนห้า : เพลงพื้นบ้านล้านนา บ้านสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาตามจุดมุ่งหมาย 2 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนและประวัติความเป็นมาของกลอนลำเดือนห้าของ บ้านสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับวิถีชีวิต เมื่อมนุษย์มีการเดินทางโยกย้ายถิ่นฐานก็จะนำประเพณีและวัฒนธรรมรวมถึงดนตรีและการละเล่นต่างๆเพื่อสร้างความเพลิดเพลินไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับอัมรินทร์ แรงเพชร ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโห่งว่า ไม่ว่าชาวลาวโห่งจะต้องอพยพและเดินทางมานานเท่าไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของลาวโห่งคือการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เคารพและยึดถือใน

ความเชื่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนเองอย่างเหนียวแน่น ดังนั้นเมื่อชาวลาวโง้งเดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยในแต่ละครั้งนั้น ย่อมจะต้องนำเอา วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อ ของตนเองเข้ามาด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากในปัจจุบันตามหมู่บ้านของชาวลาวโง้งในแต่ละจังหวัดยังคงมีประเพณีและการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อของตนเอง รวมไปถึงดนตรีทั้งที่ใช้เพื่อ ความบันเทิงและบรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรม

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทำนองร้องกลอนลำเดือนห้าโดยการบันทึกข้อมูลเป็นโน้ตเพลงไทย ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผลที่ได้นั้นเกิดจากสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันส่วนของการวิเคราะห์เพลง ที่ใช้ในการลำเดือนห้า นั้น เป็นการวิเคราะห์ ลักษณะคีตลักษณ์ของเพลง พบว่า ลำเดือนห้ามีลักษณะเป็นเพลงท่อนเดียว บรรเลงช้าหลายๆท่อน บันไดเสียงของเพลงส่วนใหญ่อยู่ในบันไดเสียงฟา ซึ่งเป็นกลุ่มเสียงหลัก ซึ่งจะใช้เครื่องดนตรีคือ แคน เป็นผู้ให้จังหวะและกำหนดบันไดเสียงกับทำนองร้อง ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ ปัญญา รุ่งเรือง(2552: 19 – 26)ได้กล่าวถึงบทเพลงของชาวลีซอมมีโครงสร้างท่วงทำนองแบบสูงลงต่ำ บันไดเสียงเป็นแบบ 6 และ 7 ทำนองเพลงไม่ตายตัว ไม่มีนักร้องคนใดร้องเพลงซ้ำแบบกับอีกคนหนึ่งเพราะบทเพลงในใจของนักร้อง จะเป็นเพียงทำนองหลักเท่านั้น ส่วนชั้นคู่เสียงและความสัมพันธ์ของความสั้นยาวที่ร้องออกมาแบบอิสระจะลื่นไหลไปเรื่อยๆ ด้วยโครงสร้างดังกล่าวนี้เองนักร้องจึงมีอิสระที่สร้างทำนองได้ตามใจชอบ มีการใช้คู่ 4 เป็นหลัก จังหวะอิสระ ช้า เร็ว ไม่แน่นอน และสามารถหยุดพักได้ตามใจชอบ แตกต่างกันไปแต่ละคน เทคนิคการร้องแบบควบคุมลมหายใจ ร้องด้วยเสียงเบาลื่นไหลไปเรื่อยๆ ซึ่งผู้วิจัยหวังว่าการวิเคราะห์เพลงครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาในแนวทางของการวิเคราะห์เพลงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

การศึกษาวิจัยเรื่อง ลำเดือนห้า : เพลงพื้นบ้านล้านนา บ้านสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากการศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาตามกระบวนการวิจัยทางมานุษยวิทยา ที่ต้องศึกษาข้อมูลทางภาคสนาม ทำให้ผู้วิจัยต้องลงภาคสนามและคลุกคลีกับชาวไทยวน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการซักถาม สัมภาษณ์ ด้วยภาษาพื้นบ้าน เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเป็นผู้สูงอายุ ฉะนั้นหากผู้วิจัยมิได้เป็นคนพื้นเมืองจึงควรติดต่อให้คนท้องถิ่นเป็นสื่อในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ถูกต้องชัดเจน

ข้อเสนอแนะที่ใช้ในการวิจัย

1. สามารถศึกษาวิจัยเรื่องบทเพลงของไทยวน ในพื้นที่จังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบโครงสร้างของเพลง และวิเคราะห์ความสัมพันธ์อื่นๆได้
2. การวิเคราะห์กลอนลำเดือนห้า ของการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์เพียงด้านคีตลักษณ์ ด้านบันไดเสียงของเพลง และด้านรูปแบบกระสวนจังหวะ เท่านั้น ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป สามารถวิเคราะห์ตามหลักการวิเคราะห์เพลงไทยในด้านต่างๆที่ยังมิได้ทำการวิเคราะห์ได้
3. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป สามารถศึกษาด้านความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมไทยวน ในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมาได้
4. สามารถศึกษาในด้านการสืบทอด ประเพณีวัฒนธรรมและกลอนลำเดือนห้า ของไทยวนสีคิ้วได้ เนื่องจากอำเภอสีคิ้วยังมีผู้สูงอายุที่ยังให้ความสำคัญกับการลำเดือนห้าอีกหลายท่าน

บรรณานุกรม

- กาญจนา อินทรสุวานนท์. (2548). *คูรียงคศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์ ประสานมิตร.
- คณะกรรมการจัดงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่37. (2552). *ดนตรีพิธีกรรม*. กรุงเทพฯ: เท็ค โปรโมชั่น แอนด์ แอควอร์ไทซิ่ง.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2524). *สารานุกรมไทยภาคอีสานเล่ม8*. มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: สยามเพรสเมเนจเม้นท์.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2540). *คติชาวบ้านอีสาน*. กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.
- เจลิยว ดอนกวนเจ้า. (2543). *การปรับเปลี่ยนพิธีกรรมเลี้ยงผีของชาวไทยญ้อ จังหวัดนครพนม*. ปรินญาณิพนธ์ ศป.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- จีน ศิลปะบรรเลง. (ม.ป.ป.). *ดนตรีไทยศึกษา*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- นครราชสีมา. (2540). *ข้อมูลทั่วไปจังหวัดนครราชสีมา*. นครราชสีมา: สำนักงานจังหวัด ฝ่ายข้อมูล และติดตาม ประเมินผล.
- บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล. (ม.ป.ป.). *พะยา ภูมิปัญญาของคนล้านช้างและไทอีสาน*. ขอนแก่น: เพื่อนครู.
- ประทีป เล้ารัตนอารีย์. (2548). *คูรียงคศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์ ประสานมิตร.
- ประนอม เกียนทอง. (2536). *ประเพณีและพิธีกรรมของชาวมอญบ้านพระเพลิง ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (ไทยคดีศึกษาเน้นมนุษยศาสตร์). สารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2537). *ชีวิตไทยชุดสมบัติตายาย* กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- ประภารัตน์ คำสิม; และคณะ. (2541). *ฝักบัววิถีชีวิตของชาวไทยดำภาคอีสาน : ศึกษากรณี การประกอบ เกษตรกรรมแบบยั่งยืน*. ปรินญาณิพนธ์ ศป.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ประเวศ ะสี. (2530). “การสร้างสรรคภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา”. *ชุมชนพัฒนา*, 5, 72 – 90.
- ปรีชา อุปโยคิน. (2550). *หนังสือที่ระลึกงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 35*. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2525). *พื้นบ้านพื้นเมือง*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยา.

- ปรีชา อุปโยคิน. (2550). **ดนตรีพหุมิติแห่งเสียงเพลง**. หนังสือที่ระลึกงานดนตรีไทยอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- พระอริยานุวัตร เขมจารี. (2534). **ประเพณีและวรรณคดีเก่าของอีสาน**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณมติชน.
- พิสมัย แสงจันทร์เทศ. (2536). **ประเพณี พิธีกรรม ที่เกี่ยวกับมหัศจรรย์ อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (ไทยคดีศึกษาเน้นสังคมศาสตร์). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ไพบุลย์ ดวงจันทร์. (2527). **ดนตรี กีฬา และการละเล่นของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย**. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพรวัว.
- มณี พยอมยงค์. (2524). **วัฒนธรรมลานนาไทย**. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สหสินชัยวัฒนา.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). **ดนตรีไทยวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2548). **ดุริยางคศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์ ประสานมิตร.
- มนตรี ตราโมท. (2497). **การละเล่นของไทย**. กรุงเทพฯ: ท่าพระจันทร์
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ลัดดา ปานนุทัย; และคณะ. (2526). **วัฒนธรรมพื้นบ้านยวนสี่คว่ำ จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วิจิตตรา ขอนยาง. (2530,มกราคม – มีนาคม). **แคนกับวิถีชีวิตของคนอีสาน**. แดสดฟ้า. 1(1): 12-13.
- วิรัตน์ สมใจ. (2540). **ประเพณีและพิธีกรรมชาวมอญบ้านพระเพลิง ตำบลนกออก อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (ไทยคดีศึกษาเน้นมนุษยศาสตร์). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีศักรวัลลิโภดม. (2536). **“ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับพิธีสิบสองเดือน : ศึกษาเฉพาะกรณีพิธีในเดือนหก”** ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.มนุษย์กับธรรมชาติ : เสียงใคร่ครวญจากภูมิปัญญาตะวันออก – ตก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ศิลปวัฒนธรรม, 1, 62-79.
- สันติ ไพร์รณ. (2550). **ศาลพระภูมิเจ้าที่เจ้าทาง**. กรุงเทพฯ: มิตรสัมพันธ์กราฟฟิก.
- สาร สาระทัศนานันท์. (2529). **อิตสิบสองศุภย์ศิลปวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏอุดรธานี : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง**. หน้า 8. ลำปาง: ลำปางการพิมพ์.

- สำเร็จ กำโหมง. (2539). แคน : ร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด.
- สุชาติ แสงทอง. (2542). ประเพณีการแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ. นครสวรรค์: สถาบันราชภัฏ
นครสวรรค์.
- สุดาพร หงส์นคร. (2538). ของดีโคราชเล่ม 4 สาขากีฬาและนันทนาการ. นครราชสีมา: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- สุรัสวดี เมธาวิทยากุล. (2532). ประวัติศาสตร์ล้านนา. เชียงใหม่: ช้างเผือก.
- เสรี พงศ์พิศ; และคณะ. (2538). ปฏิรูปการศึกษาเพื่อปวงชน : แล้วชาวบ้านจะเข้าสู่ศตวรรษที่ 21
ได้อย่างไร. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อัจฉนา สมทรง; และคณะ. (2548). เรื่องเล่าไทยวน. องค์การบริหารส่วนตำบลต้นตาล อำเภอเสนาให้
จังหวัดสระบุรี.
- อำพร ขุนเนียม. (2546). พิธีกรรมและประเพณีของชาวไทยยวนบ้านท่าเสา อำเภอสันกำแพง
จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบัน
ราชภัฏนครปฐม. ถ่ายเอกสาร.
- (2539). ประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรงพ่อพญาสี้เขียว ของชาวไทยยวนบ้านสีคิ้ว
ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (ไทยคดีศึกษา). มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กลอนลำเดือนห้า ผญาเกี่ยว

กลอนลำเดือนห้า ผญาเกี่ยว

ชาย เออละพอแต่เหลียวเห็นหน้า ดอกขาวมาเป็นเวิน คนผู้ดีเอย บ่าวพี่ชายว่าซิเอ็นตัวน้องบ่ปาก
หนัก หนอคนผู้ดีเอย

ทำนองแคน	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	---ร	ฟ ร ค ค
ทำนองร้อง	---ล	ช ล ช ล	-ร ฟ ล	-ล-ช	-ร-ฟ	-ค ค ค	---ช	---ช
คำร้อง	---เออ ละพอ	แต่เหลียวเห็น หน้า	-ดอกขาว มา	-เป็น เวิน	-	---คน	-ผู้ดีเอย	---- ---มา

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ค
ล ช ล ช ร	-ฟ-ช	-ฟ ช ล	ล ช ฟ ร	---ค	----	----	----
บ่าวพี่ชาย ว่าซิเอ็น	-ตัว-น้อง	-บ่ปาก หนัก	หนอคน ผู้ดี	---เอย	----	----	----

หญิง พอแต่เหลียวเห็นหน้า อยากจะจาหนอถามข่าว น้องอยากถามข่าวอ้ายว่ามีไผมาบ่ หรือว่ามีแต่ซู้
นางซ้อนอ้ายบ่มี น้อเกยข้าง

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	---ร	ฟ ร ค ค
---ช	ม ร ม ฟ	-ร ฟ ล	-ฟ-ช	---ช	ล ช ฟ ร	-ม ร ม	-ล-ล
---พอ	แต่เหลียว เห็นหน้า	-อยากจะ จา	-ถาม-ข่าว	---น้อง	อยากถาม ข่าวอ้าย	-ว่ามีไผ	-มา-บ่

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ค
---ร	-ค-ร	ช ล ฟ ช	---ม	----	-ร-ม	---ร	-ค-ค
---หรือ	-ว่า-มี	แต่ซู้นาง ซ้อน	---อ้าย	----	-บ่-มี	---น้อ	-เกย-ข้าง

ชาย อ้ายนี้หนาเป็นพ่ออ้าง เป็นพ่ออ้าง เมียตายหลายปีมาโคนแล้ว กะอยากจะทำคู่ซ้อ นมานอนกลิ้ง นางใหญ่บ่สนบ่

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	---ร	ฟรคค
----	----	---ล	-ช-ร	-ฟชล	-ช-ร	-ฟชล	-ค-ร
----	----	---อ้าย	-นี้-หนา	-เป็นพ่อ อ้าง	-เมีย-ตาย	-มาหลาย ปี	-โคน-แล้ว

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	ฟรคร	ฟรคค
----	ลชฟร	-ฟ-ล	---ช	-ช-ค	-ฟ-ล	-ช-ร	---ค
----	ละ อยากจะทำ	-คู่-ซ้อ	---มา	-นอน- กลิ้ง	-นาง-ใหญ่	-สน-ใจ	---บ่

หญิง คับบ่จ้งน่องก็บ่เว้า คับไผบ่เอนน่องก็บ่ว่า ผู้บ่าวถ้าอ้ายเอย ความได้จ้งน่องจ้งเว้า ความได้เอาแต่ น่องจ้งจา ดอกเอย

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	---ร	ฟรคค
----	----	-ลชร	-ฟช#ล	-ลชร	-ฟชล#	-ชฟร	-ร-ค
----	----	-คับบ่ จ้ง	-น่องบ่เว้า	-คับบ่เอา	-น่องบ่ว่า	-ผู้บ่าวถ้า	-อ้าย-เอย

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	ฟรคร	ฟรคค
----	----	-ฟชร	-ฟชล	-ลชร	-ฟชล	---ร	---ค
----	----	-ความได้ จ้ง	-น่องจ้ง เว้า	-ความได้ เอา	-น่องจ้ง	---ดอก	---เอย

ชาย ตัวดอกตัว กะตัวอายเริ่มเคอ นอนางเอย บ่แม่นแนวว่าพื้น ลิตีหาคอกขอบเรื่อง ไผเด้น้อ ลีเสีย
ได้คำว่าแสงคอกผู้หญิง น้อคนผู้ตีเอย

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	---ร	ฟ ร ค ค
---ค	-ช-ร	-ช ร ร	-ฟ-ช	---ค	-ช-ร	-ฟ ช ล	-ช-ร
---ตัว	-คอก - ตัว	-กะตัว อาย	-เริ่ม - เคอ	---น้อ	-นาง - เอย	-บ่แม่น แนว	-เจ้า -พื้น

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ค
-ฟ ช ล	-ช-ร	---ฟ	-ค-ค	-ช ฟ ร	-ช ฟ ช	---ช	-ฟ ร ค
-ลิตีหา	-ขอบ - เรื่อง	---ไผ	-เค้อ - น้อ	-ลีเสียดาย	-คำว่าแสง	---น้อ	-ผู้ตีเอย

หญิง น้อบมีไผแล้ว ปากแปนๆ มีแต่แฟนชาวป่า ผู้บ่าวไทยน้ออายเอยหากเพิ่นมานั่งเว้าน่าลายย่องกะ
บมี น้อคนเอย

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	---ร	ฟ ร ค ค
----	----	---ค	ฟ ช ฟ ร	---ฟ	ช ช ฟ ร	ค ฟ ช ร	-ร-ค
----	----	---น้อ	บมีไผแล้ว	---ปาก	แปนแฟน ชาวป่า	-ผู้บ่าว ไทย	-น้อ - อาย

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ค
---ค	-ค-ช	-ฟ ช ค	-ร ค ช	-ร ค ม	---ม	-ค-ช	---ค
---เอย	-หาก - เพิ่น	-มานั่งเว้า	-ลาย-ย่อง	-กะบมี	----	-น้อ-คน	---เอย

ชาย ว่าบมี สวมซ่อน ว่าบมีสายยึด ว่าบมีเพื่อเกี่ยวสะมาเป็นยาบอย่าง ถ้าตะหล่างบักกว้างสะมาได้ผู้
 ผัว น้อถายน้อง

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	---ร	ฟ ร ค ค
----	- ฟ ช ร	- ฟ - ล	- ฟ ช ร	- ช - ร	----	----	- ฟ - ล
----	- ว่าบมี	- สวม - ซ่อน	- ว่าบมี	- สาย - ยึด	----	----	- ว่า - มา

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ค
----	---ฟ	- ช ฟ ช	- ฟ - ค	- ค ช ช	----	- ฟ ช ร	- ค - ฟ
----	--- ว่า	- บมีเพื่อ	- มา - เกี่ยว	- เป็นยาบ อย่าง	----	- ถ้าตะ หล่าง	- บ - กว้าง

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	---ร	ฟ ร ค ค
- ฟ - ค	- ช ฟ ร	---ค	- ร - ค	----	----	----	----
- สะ - มา	- ได้ผู้ผัว	--- น้อ	- ถาย - น้อง	----	----	----	----

หญิง คั่นน้อมมีผัวซ่อน บล่งเขียนมาดอกเห็นบ่าว ผู้บ่าวไทยก็อ้ายขันบมีคู่ช้อยบมาซ่อนให้เมื่อยถึงดอก
 อ้าย

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	---ร	ฟ ร ค ค
----	---ช	ฟ ช ฟ ร	- ฟ - ช	- ฟ - ค	- ค - ช	- ฟ ค ฟ	---ค
----	---คั่น	น้อมมีผัว ซ่อน	- บล่งเขียน	- มา - ดอก	- เห็น - บ่าว	- ผู้บ่าว ไทย	----

---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ค	---ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ร	ฟ ร ค ค
---	---ค	---ฟ	ฟ ช ฟ ร	- ม ร ม	- ฟ ช ร	---ฟ	---
--- อ้าย	---เอย	---ขัน	บมีคู่ชอย	- บมาซ่อน	- ให้เมื่อย คิง	---ดอก	--- อ้าย

ชาย เอนั้นละ ก็คือกันนั้นแล้ว คำน่อง ที่พบน้องเมืองหันเพ ตั้งแต่หลายปีเปลี่ยนไปป้อมีใจหมั่นนำกัน ตั้งแต่บัดนี้ แนนนำกันແ່ນแม่ ใจหญิงนี้มันเป็นสาละเน สิม่าเปลี่ยนแปลงน้องนางเอย

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	---ร	ฟรคค
----	---ค	-ฟ-ร	-ฟชร	-ฟ-ช	-ฟ-ร	----	---ค
---ฮ้าย	---เออ	-นั้น-ละ	-ก็คือกัน	-นั้น- แล้ว	-คำ-น่อง	----	---พี

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	ฟรคร	ฟรคค
--ฟค	-ฟชร	ฟรฟล	-ฟ-ร	-ฟชค	-ฟรค	-คชร	---ค
-พบ- น่อง	-เมืองหัน เพ	ตั้งแต่ หลายปี	-เปลี่ยน- ไป	-บมีใจ	-หมั่นนำ กัน	-ตั้งแต่บัดนี้	---แนม

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	---ร	ฟรคค
-คชฟ	-ฟชฟ	-ฟชฟ	-ครม	ลรฟร	---ร	-ฟ-ร	---ค
-นำกัน ແ່ນ	-แม่นใจ หญิง	-นี้มันเป็น	-สาละเน	สิมา เปลี่ยนแปลง	---น่อง	---นาง	---เอย

หญิงให้มันจริงน้อจ้งเว้า สีมพจ้งฮ้ายว่า ผู้บ่าวอนซอนเอยให้มันจริงดั่งดงคอกมัดกล้า คำนาแล้ว
เหยียบไล่ตม น้อเอ้ยยัน

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	---ร	ฟรคค
----	---ค	-ล-ร	-ฟชล	-มรม	-คมต	-ฟ-ช	-ฟ-ร
----	---ให้	-มัน-จริง	-น้อจ้งเว้า	-สีมพ	-จ้งฮ้ายว่า	-ผู้-บ่าว	-ซอน-เอย

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	ฟรคร	ฟรคค
---ค	---ค	-ล-ร	-ฟชล	-มรม	-คมต	-ฟ-ร	---ฟ
---เอย	---ให้	-มัน-จริง	ดั่งคอกมัด กล้า	-คำนา แล้ว	-เหยียบไล่ ตม	-น้อ-เอย	---ยัน

ชาย พี่นี่มักทุกต้อง เนื้อตองจนว่าจ้อย คำนางเอยฮ้อยไปเที่ยวเห็นแล้วลีเอนางตัวคีน มานำกันเถอะ
เมีย บ่ฮู้เมียถูกโต มักกันหลายจนลีโซ จ้อยลีตายบ่กินเข้า มันเป็นलगคีนฮ้ายเที่ยวมานั่ง มันลีเที่ยวตา
ค่างลีเป็นบ้ำมักพะนาง น้อคนผู้ตีเอย

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	---ร	ฟรคค
---ร	ฟฟรฟ	-ฟ-ล	ฟชฟร	-ฟ-ร	---ค	---ค	ฟชฟร
---พี	นี่มัก ถูกต้อง	-เนื้อ- ตอง	จนกว่าจะ ฮ้อย	-คำ-นาง	---เอย	---ฮ้อย	ไปเที่ยว เห็นแล้ว

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	ฟรคร	ฟรคค
-ฟรล	ฟชฟร	-ฟรร	-ฟ-ค	-ฟรค	-ฟ-ล	-ลชร	---ร
-ลีเอนาง	ตัวคีนมา นำ	-กันเถอะ เมีย	-บ่-ฮู้	-เมียถูก ตัว	-มักกัน หลาย	-จนลีโซ	---จ้อย

---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคค	---ร	ฟรคร	---ร	ฟรคค
---ล	-คฟร	---ค	--ฟร	---ค	----	----	----
---ต่าย	-มักพะ นาง	---เนื้อ	--ผู้ตี	---เอย	----	----	----

ภาคผนวก ข
ตารางสัมภาษณ์และติดต่อประสานงาน

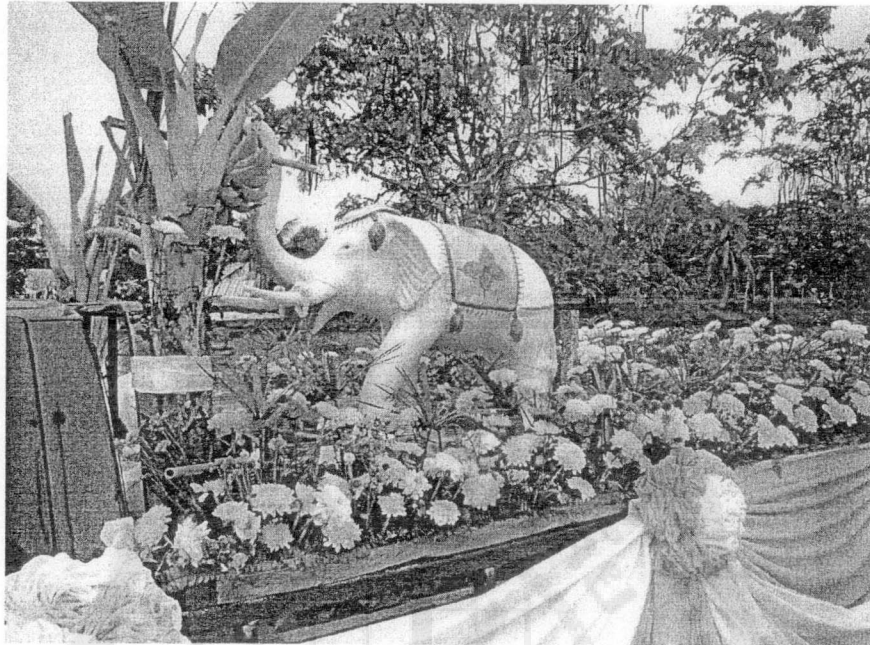
ตารางการสัมภาษณ์และติดต่อประสานงาน

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	ผู้ให้สัมภาษณ์ / ผู้ติดต่อ ประสานงาน	เรื่องที่สัมภาษณ์ / ติดต่อ ประสานงาน	สถานที่
1	1 กุมภาพันธ์ 2553	นายประมวล พรหมนิล พันธ์ุ ประธานชมรมไทย ยวนสีคิ้ว	ติดต่อประสานงานและพูดคุย เกี่ยวกับงานบวงสรวงพ่อพญา สีเขี้ยว	อำเภอสีคิ้ว
2	2 กุมภาพันธ์ 2553	นายสุวรรณ พรหมพันธ์ุใจ ตำรวจ ผู้ดูแลกุญแจบ้าน พ่อพญา	ขออนุญาตเข้าชมบ้านพ่อพญา สีเขี้ยว	อำเภอสีคิ้ว
3	5 มีนาคม 2553	ชาวบ้าน ป้าๆลุงๆ บ้าน เหนือ ซึ่งเป็นไทยยวน	ประชุมเตรียมจัดงาน สงกรานต์	อำเภอสีคิ้ว
4	21 มีนาคม 2553	นางสุรัชนีญา สิริทิวเกียรติ	สัมภาษณ์ประวัติไทยยวนสีคิ้ว	อำเภอสีคิ้ว
5	12-15 เมษายน 2553	ชาวบ้าน ป้าๆลุงๆ บ้าน เหนือ ซึ่งเป็นไทยยวน	ไปร่วมประเพณีสงกรานต์	อำเภอสีคิ้ว
6	7 พฤษภาคม 2553	นางสุรัชนีญา สิริทิวเกียรติ	ไปพบเจ้าของบ้านที่สร้างตาม ลักษณะล้านนาที่ยังเหลืออยู่ ในอำเภอสีคิ้ว	อำเภอสีคิ้ว
7	21 พฤษภาคม 2553	ชายลวด	สอบถามประวัติการร้องลำ เดือนห้า	อำเภอสีคิ้ว
8	25 พฤษภาคม 2553	ลุงแก้ว	สัมภาษณ์ประวัติไทยยวนและ การเป่าแคนประกอบลำเดือน ห้า	อำเภอสีคิ้ว
9	30 พฤษภาคม 2553	ทีมงานลำเดือนห้า	บันทึกการแสดงลำเดือนห้า	อำเภอสีคิ้ว
10	15 กรกฎาคม 2553	นางสุรัชนีญา สิริทิวเกียรติ	ขอประวัติและข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับ อ.สีคิ้ว	อำเภอสีคิ้ว

ภาคผนวก ก
ภาพประกอบการเก็บข้อมูล กลอนดำเดือนห้า

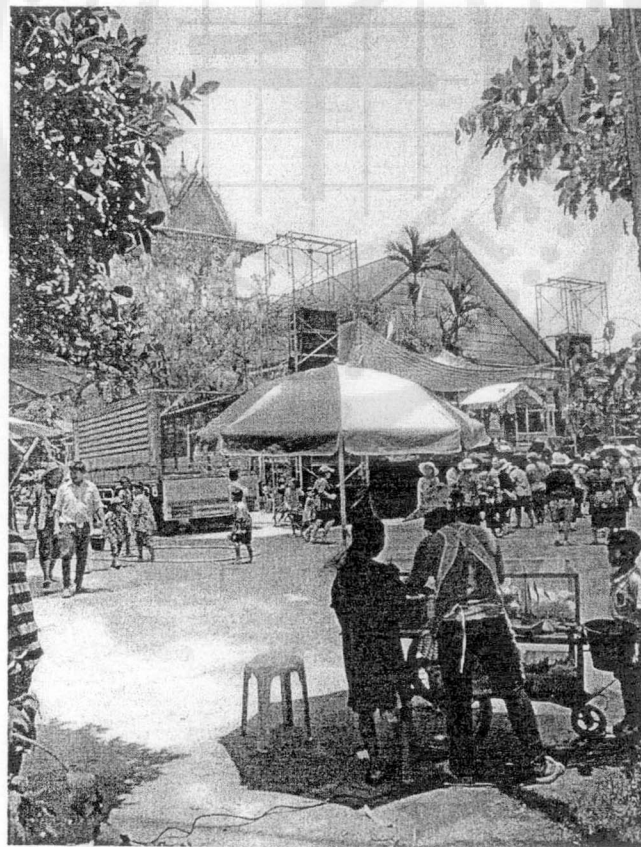
ขบวนแห่ ของไทยวนสี่ทิว ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

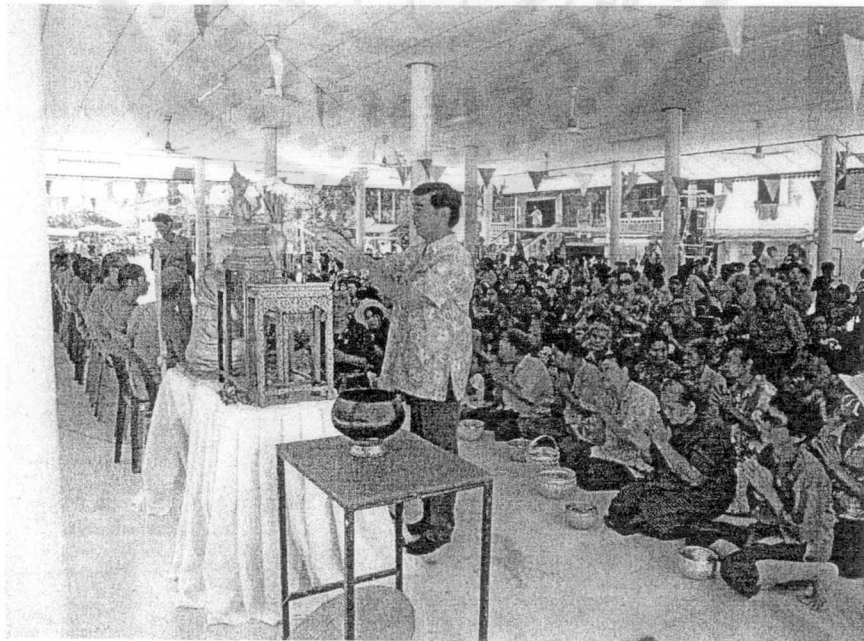
ชาวไทยชนร่วมกันสรงน้ำพระและผู้สูงอายุ ของไทยวนสี่คิ้ว ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

ชาวบ้านมาร่วมเล่นน้ำกันที่วัด ของไทยวนสี่คิ้ว ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

พิธีทำบุญไหว้พระ ของไทยวนสี่กั้ว ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

การละเล่นลำเตือนห้า ของไทยวนสี่คว ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

การเล่นสละบ้า ของไทยวนสี่ทิศ ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

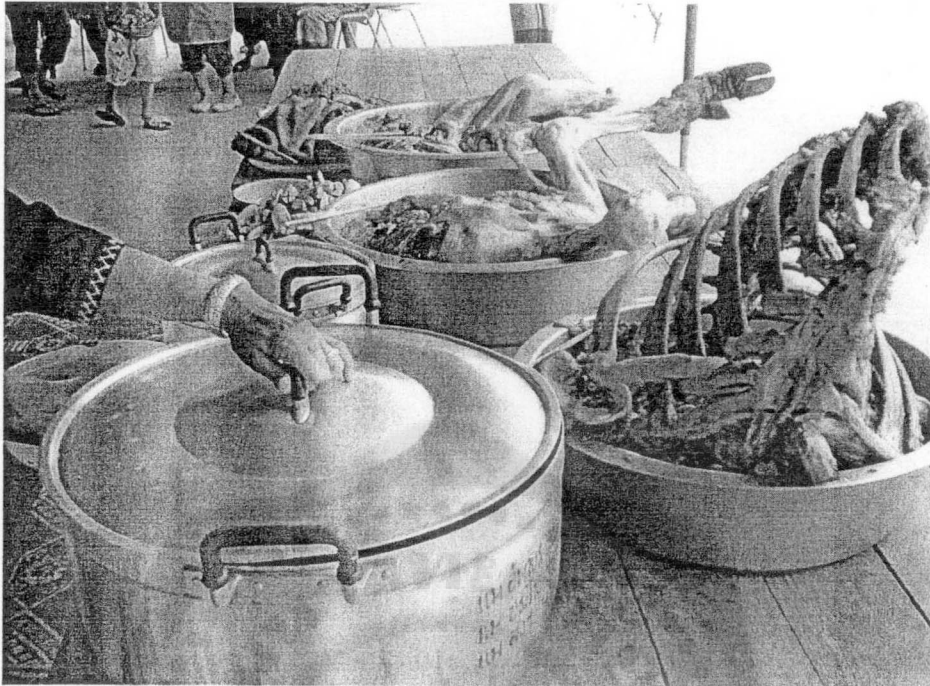
การเล่นโพนเพื่อสลับกับลำเต๋อน้า ของไทยวนสี่คว ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

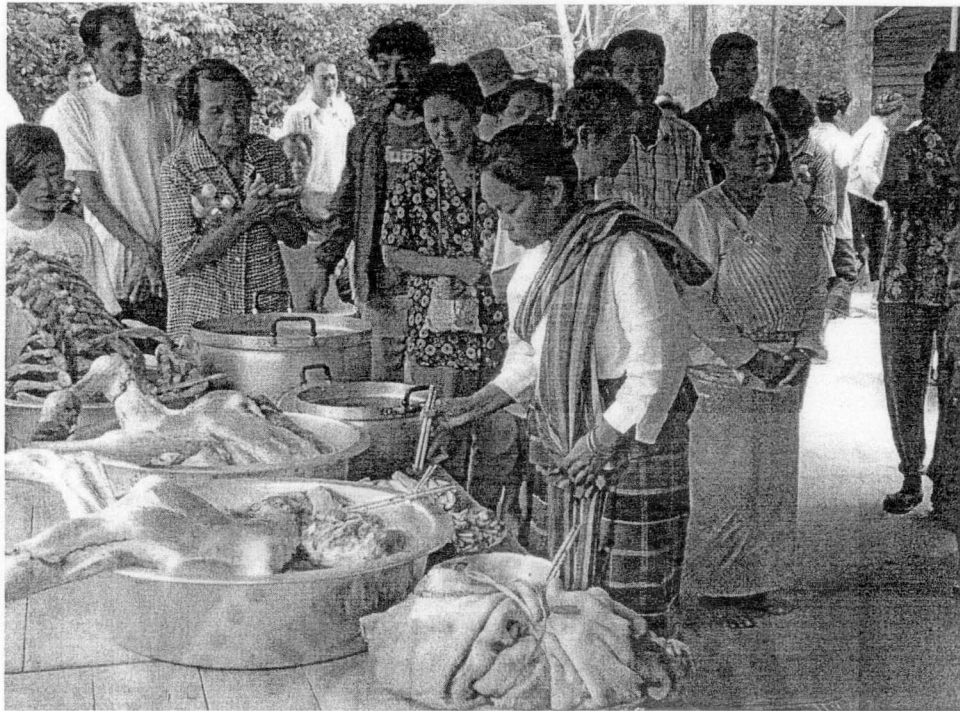
พิธีบวงสรวงพ่อพญาเสือเขียว ของไทยวนสี่คิ้ว ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

อาหารในพิธีบวงสรวงพ่อพญาสีเขี้ยว ของไทยวนสีคิ้ว ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

พิธีบวงสรวงพ่อพญาสี้เขี้ยว ของไทยวนสีคิ้ว ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

ศาลเจ้าของพ่อพญาตี๋เขียวที่ชาวจีนสร้างไว้สักการะ ของไทยวนสี่กั้ว ในวันสงกรานต์ประจำปี 2553

This Certificate is given to

Siriraweelaksama Boonraksa

For the Oral Presentation in the 1st International conference on Gateway to Asian Pacific:
Opportunities and Challenges for Better Life in Ecotourism Management 2014 (OCBEM 2014)

February 12-13, 2014
Krabi Resort, Krabi, Thailand

(Assoc. Prof. Dr. Weerapon Thongma)
Acting Vice President and Dean
Faculty of Tourism Development
Maejo University, Thailand

(Asst. Prof. Dr. Parichart Visuthismajarn)
Conference President
Director, Research Center Integrated
Ecotourism Management in Southern Thailand
Prince of Songkla University, Thailand

(Asst. Prof. Dr. Wen-Ling Hong)
Director, Center for Science,
Technology and Society Research
National Kaohsiung Marine University, Taiwan

ABSTRACT PROCEEDINGS

Gateway to Asian Pacific
(Opportunities and Challenges for Better Life in Ecotourism Management)

1st International Congress on Ecotourism Management

Krabi, Thailand, February 12 – 13, 2014

Organized by Research Center for Integrated Ecotourism Management in Southern, Thailand Prince of Songkla University

O-25

Lumdueanha in Songkran Festival at Ban Si Khiu, Nakhon Ratchasima

Siriraweeleksama Boonraksa^{1}, Rujee Srisombut², Warangkana Jutidamrongphan³*

¹The graduate School, Srinakharinwirot University.

² Faculty of Art, Srinakharinwirot University.

³ Faculty of Environmental Management, Prince of Songkla University.

Abstract

This research studied Lumdueanha, Lanna Folk Song at Ban Si Khiu, Si Khiu District, Nakhon Ratchasima Province. The objective of this research was to study the history of the Thai Yuan ethnic and the origin of Lumdueanha (ลุ่มดูเอานหา) including analysis the melodies of Lumdueanha recording data as score. The native Thai Yuan ethnic was originally related to Chiang Saen, a major city of the Lanna Kingdom. Since 1804, They fled from the battle over Chiang Saen city, settled down along the Lamtakong river basin bank with satisfaction in the surrounding terrain. They earned a living and led the assembly recreation during the Thai traditional new year in Thai fifth month, Songkran, which is a festival of fun and enjoyment. The activities started from day to night. In the morning, people listened to sermons and made a wish, then poured water in the afternoon. At night, a traditional Lumdueanha was performed. The simple genre was Pha-Ya-Yoy (พญาโยย) which played by the various households. Lumdueanha in Songkran festival was famous according to the structure of Lumdueanha phrase and word were consistent and flexible. There was no fixed pattern or rules. It was the gentle means that the men simply flirted the women with traditional song. Importance was implied from the idea of wisdom in improvised singing and uninspired calling by music performance that cause a fun taste of both parties. In order to preserve the cultural heritage and the development of Thailand to inherit Thai Yuan culture, this research benefits and prides on native Thai Yuan ethnic. This also continually protects the national treasures and cultural preservation of Thailand.

Keywords: ethnomusicology, Lanna folk song, Lumdueanha, Songkran festival, Thai Yuan ethnic

*Corresponding author.

Tel (+66)89-995-9222

E-mail: maha_sky@hotmail.com

1. Ethnomusicology on Thai Yuan history

The history of Thai Yuan ethnic, Thailand, folklore was studied in terms of ritual, the belief in the Holy Spirit of Pha-Ya-Si-Kiaw or Por-Pha-Ya (พญาสี่เกี้ยว หรือ พญาโยย) shrine (Hongnakorn, 1996). Thai Yuan people believed in Por-Pha-Ya rituals. The

annual feast day was properly held on the sixth waxing moon in sixth month of every year with respect to the great Pha-Ya-Si-Kiaw and their ancient ancestors (Figure 1). Since 1804, they fled from the battle over Chiang Saen city (Princess Maha Chakri Srinthom Anthropology Centre, 2007), settled down along the Lamtakong river basin bank with satisfaction in the

surrounding terrain that is Si-Khin district in present. They earned a living and led the assembly recreation during the Thai traditional new year in fifth month, Songkran, which is a festival of fun and enjoyment. Adolescent interacted in singing with each other. However, original performance of the fiddle tuned musical band must equipped with not only outspoken men and women but also composed with several pieces of instruments, such as Jum Sam flute (หุ้จสาม) (three pieces clarinet), Jum Ha flute (หุ้จห้า) (five pieces clarinet), Klang flute (หุ้จ), Koy flute (หุ้จ), Salor (สะลอร์), Fiddle (ซอ).

Sueng (ซอ) (Northern string instrument) as a band. However, in the past, native Lanna people migrated after the war, they had to survive to hold races only. They did not much concern about these instruments. Therefore, difficulty to take over creative musical heritage entertain the offspring was taken place. Furthermore, they came close to the Thai-Laos ethnic. They took out their instruments, Kan (แคน) (bamboo mouth organ) came into their own lives. Kan became the most important single instrument in Lumsueanha, local recreation music in Thai Fifth months, into the native retort music genre (Hongnakorn, 1995)

Figure 1 The sacrificial offering and worship ritual to Por-Pha-Ya in 2011

The style of native music was mentioned by Tramote (1954, p 85.) as follow:

"Music that local residents are individual. Each residence invented a music pattern. Singing is the most popular with different accents. This song sung at festivals or at a rally in the village to join together for a time as a festive New Year festival, Songkran festival, Kathin ceremony, ringing out as suitably and introduce yourself in the ministry as a career. Such as harvesting and threshing, etc. The content of the songs that sing the melody of any kind, whether it is only the man flirt women. Importance is implied from

the idea of wisdom in improvised singing and uninspired calling by music performance that cause a fun taste of both parties"

Thai Yuan ethnic in Si Khin, Nakhon Ratchasima, conserved culture traditions descended from the original settlers shown solidarity in the group. Thai Yuan was still a part of the ethnic characterised them firmly through language, dress, personality and cultural tradition or celebration. A combination created a constructive activity cultures in conjunction within the native Thai Yuan ethnic. It was found that speaking with the unique accent filled with sincerity was a highlight of the Thai Yuan ethnic. They was called from

overseas travellers and thus the nickname "Diaspora Lanna" was given that was seen from housing characteristics and lifestyle in the assembly earned a living.

Currently, social civilisation was grown. The western culture played important role prosperously. One notable concern, which is likely going to be lost, was traditionally fifth month music performance. This was an old culture, displayed by native Lanna, only last group in the northeastern part of Thailand. In order to preserve the cultural heritage and

the development of Thailand to remain in Thai Yuan culture, this research focuses on benefit and local pride of native Thai Yuan ethnic. This also will be continually protected the national treasures and cultural preservation of Thailand is well.

2. Study framework

The Lumdueanha study plan was displayed in Figure 2. Ethnomusicology study was carried out from March 1st, 2011 to May 30th, 2012.

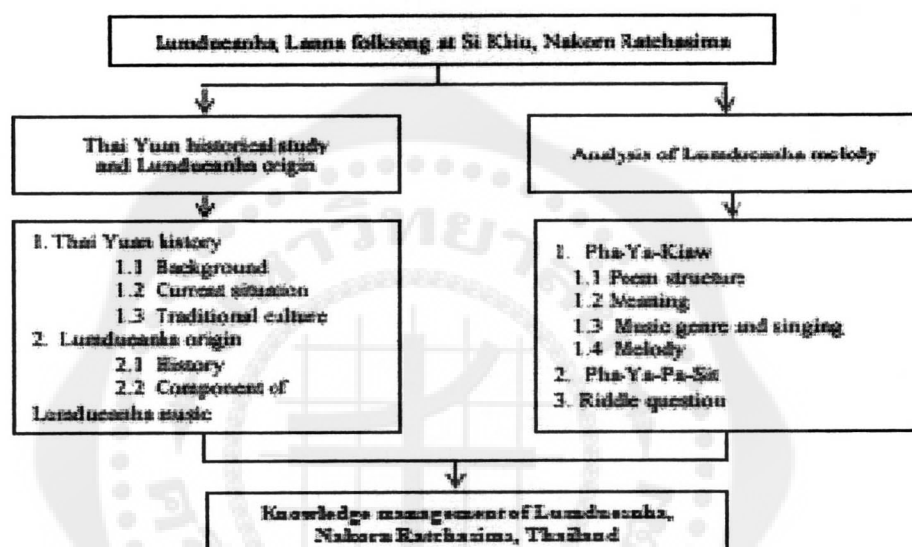

Figure 2 The study framework diagram

3. Si-Khiu, Nakhon Ratchasima

3.1 Geography

Si-Khiu is a district, located at the west of Nakhon Ratchasima, Northeastern part of Thailand (As called I-Saan). It is about 45 kilometers away from the central of Nakhon Ratchasima province or of about 210 kilometers from Bangkok and 224 kilometers by train which covers about approximately 1,225 square kilometers , or about 765,625 acres. Neighboring district of Si-Khiu from the north-clockwise direction are Dan Khun Tod, Sung Nura, Pak Chong Nakhon Ratchasima and Muak Lek, Lamsonthi, Lopburi (Figure 3). Topography typical of northern and central feature is an undulating conditions. A slope of approximately 2-6 percent in the central and southern parts are hilly and mountainous. There are more than 35 percent of the steep hill. The famous mountain is Khao-Sub-Pra-Du (LDD, 2004).

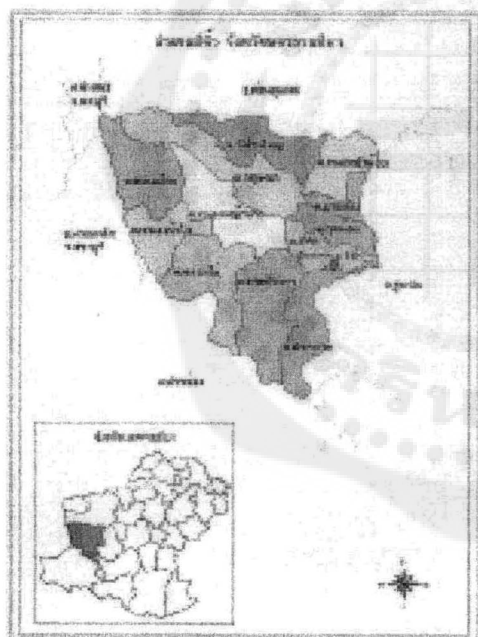

Figure 3 Map of Si-Khiu, Nakhon Ratchasima

(<http://province.m-culture.go.th/nakhonratchasima/data/SiKhu/>)

3.2 Climate

Si-Khiu has a tropical savanna climate. The average temperature range is 21.8-32.5 degree Celsius. In the summer season, the weather is very hot and about 36 degree Celsius of the average maximum temperature. The average annual rainfall is about 1,100 millimeters (Thaiesan, 2011).

3.3 Demography and Administrative Division

Si-Khiu has 123,559 populations (recorded in 2013). The density of population is about 99 population/square kilometer. Si-Khiu is divided into 12 sub-districts (called Tambon). Sub-district is subdivided into 169 villages (Wikipedia, 2013).

4. Songkran festival and music

Songkran is a national holiday for Thai including Northeastern people. It is New Year's Day Merit to show gratitude for the elders and to merit requiem charity dedicated to passed away relatives. This custom is honored by elderly people who are alived to bless descendant and pour water with jasmies on their hands (Figure 4). The day was fulfilled with happiness. There are folk game and playing such as Sa-Ba games (Figure 4), Rum-Tone, and Lumdueanha (Figure 6).

Figure 4 Water pouring to elder people and Sa-Ba game in Songkran festival 2011 at Si-Khau temple

Songkran is an important festival of the year which is traditionally defined as the retrograde movement of the sun from one zodiac sign to another one. The great Songkran is moving into the next year. Songkran is moving into a new sign of the zodiac and the Sun moves into Aries. The great Songkran festival begins from 13th to 15th April of the year. In the morning, the traditionally religious people will make merit and sermon then pour water to the statue of Buddha and the monks, and sprinkle with water in the afternoon (Figure 5). Highlight of Songkran is the splashing with cold water in the sunny day. Bathing

is somewhat reasonable and quite polite. At night, there are local folk recreation that is *Lumdueanha*, approximately arranges about a week by take turn among various households. Each turn, the landlord is responsible for the care of beverage and snacks. Sometimes, they also provide alcohol beverage for the special occasions as well. In deed, Si-Khau people emphasized on Songkran festival, therefore, this festival is fulfilled with cheerful music, singing and dancing (PRD, 2013).

Figure 5 The people go to Si-Khau temple to pour water in monk hands and sprinkle water in the afternoon at Songkran festival 2011

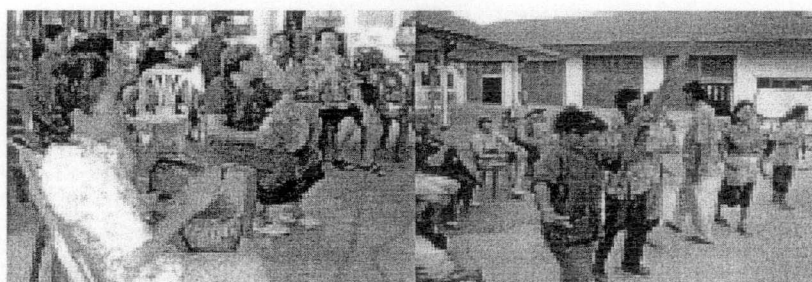

Figure 6 Rum tone and Lumdueanha in Songkran festival 2011 at Si-Khin temple

5. Lumdueanha in Songkran festival

Lumdueanha is folksong recreation that still be alived with Thai Yuan ethnic. It was mixed Yuan with Mor-Lum singing style thus, Lumdueanha contributes with Lum (Pha-Ya-Yoy verse), play on Kan (Thai I-Saan traditional flute), and dance to the rhythm (Figure 7). Therefore,

Lumdueanha was also called "Pha-Ya-Yoy" (ผะยาโยย) and "Lum-Kan" (ลุมแคน). There are three types of Lumdueanha with respect to the objective in dancing. Firstly, the men flirt the women. Secondly, the couple dance together and Thirdly, the farewell dancing before return to rest (Gotoknow, 2011).

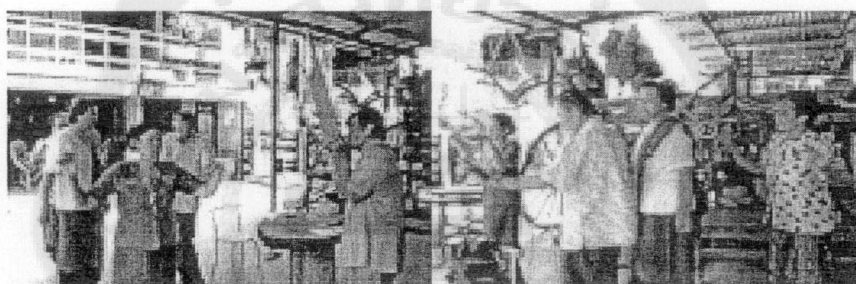

Figure 7 The Lumdueanha music dancing performance in 15th May 2012

6. The Lumdueanha melody

Pha-Ya-Kiaw is an exchange talking between adolescent. Flirting usually performs from evening to night time after working. The aims of Pha-Yi-Kiaw were to satirise, satire, remonstrate parody without speaking out frankly but implied including

wooing with specific language in conversation which is also called "Pha-Ya-Yoy" harmonised with popular blowing Kan and playing harp in folk melodies. The structure of melody genre and the rhythm in singing of verse example would be illustrated as below (Figure 8).

from

<http://www.thaisan.net/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%81%E0%B8%9A%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B1%AD%E0%B8%B5%E0%B8%A4%E0%B8%B2%E0%B8%99-%E0%B8%A4%E0%B8%A4%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%A0%E0%B8%B0%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%AD%E0>

<http://www.thaisan.net/%E0%B9%80%E0%B8%81%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7%E0%B8%81%E0%B8%81%E0%B8%9A%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B1%AD%E0%B8%B5%E0%B8%A4%E0%B8%B2%E0%B8%99.html>

Tramote, M. 1954. *Thai traditional recreation (in Thai)*. Tha-Pra-Chan Ed. Bangkok.

Wikipedia, 2012. Amphor Si-Khu (in Thai).

Retrieved from

http://th.wikipedia.org/wiki/Amphor_Si-Khu

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวศิริวิลักษณ์มา บุญรักษา
วันเดือนปีเกิด	20 พฤศจิกายน 2529
สถานที่เกิด	อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	2723 ซอยสี่สีริ 41 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง นครราชสีมา 30000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2544	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนโคราชพิทยาคม
พ.ศ. 2547	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนบุญวัฒนา
พ.ศ. 2551	ครุศาสตร์ ค.บ. (ศิลปกรรมกลุ่มดนตรี) เกียรตินิยม อันดับ 2 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
พ.ศ. 2557	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ศป.ม.(สาขาวิชามานุษยวิทยา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ